

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1913

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1913

GD. 017 S3110 17A7

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΡΟΛΙΤΩΝ ΣΥΡΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΡΝΑΔΑΚΗΣ
ΑΡΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Χ. ΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΡΟΥΛΟΣ
HILARION ROUX
ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΚΑΙ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΦΟΝΤΕ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΡΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΟΡΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΟΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΡΡΩΙΟΣ
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΡΑΥΛΟΣ ΡΑΥΛΟΡΟΥΛΟΣ
BENIAMIN ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΡΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΡΗΣ
GEORGES CLEMENCEAU
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ
A. E. H. GOEKOOP

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η Α. Β. Υ. Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἀντιπρόεδρος

Γ. Μιστριώτης

Γραμματεὺς

Η. Καθβαδίας

Σύμβουλοι

Στ. Ἀνδρόπουλος	Ἄ. Κατριδάνος
Δημ. Ἀντωνιάδης	Β. Λεονάρδος
Γ. Γαροδίας	Η. Η. Οἰκονόμου
Ἄθ. Γεωργιάδης	Γ. Παπαθασαλείου
Μ. Εὐαγγελίδης	Ἄν. Σκιᾶς
Κ. Ζησίου	Κλ. Στέφανος
Δ. Θεοφανόπουλος	Ἄλ. Φιλαδελφεὺς

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Δ. ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ. 'Οδός Ίωνος 2. 'Αθήναι.

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

---

*Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΪΨ ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ ΤΟΥ SAX-
MEININGEN. — Breslau.*

*Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΪΨ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΚΑΡΟΛΟΣ ΤΟΥ HESSEN.
— Frankfurt a Main. (Schloss Rumpferheim).*

*Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΪΨ ROLAND BONAPARTE. — Paris. — 10
Avenue d' Iena.*

*Ο ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΩΝ κ. ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ. — 'Αθήναι.
Ο κ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙ-
ΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ.*

E. BABELON. — Paris. 30 Rue de Verneuil.

J. BELOCH. — Roma. Via Pompea Magno 5.

ERICH BETHE. — Leipzig. Davidstrasse.

F. W. VON BISSING. — München. Georgenstrasse 40.

G. BONNI. — Roma. Via Genova 30.

MAX BONNET. — Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).

R. C. BOSANQUET. — Liverpool. — Bedford Street 40.

ALFRED BRÜCKNER. — Berlin. Friedenau Sponholz Strasse 11.

JOS. CHAMONARD. — Paris. 4 Square Croisic.

G. CLEMENCEAU. — Paris.

GIUSEPPE ANG. COLINI. — Roma. Via Farini 7.

MAX. COLLIGNON. — Paris. Ve Boulevard St Germain 88.

DOMENICO COMPARETTI. — Firenze. Istituto di Studi superiori.

- ALEX. CONZE.— Berlin. W. Cornelius Strasse 211.
 ALFRED CROISSET.— Paris. Rue de Cassette 13, VIe.
 LUDWIG CURTIUS.— Erlangen. Burgbergstrasse 45.
 R. M. DAWKINS.— Athens. British School.
 CHARLES DIEHL.— Paris. VIIIe. Square du Roule 4.
 HERMANN DIELS.— Berlin W. 50. Nürnbergerstrasse 65.
 WILHELM DÖRPFELD.— Berlin. Eriedenau. Niedstrasse 22, III.
 H. DRAGENDORFF.— Berlin. Gr. Lichterfelde. Zehlendorferstr. 55.
 ENG. DRERUP.— München. Kaiserstrasse 3 I^e.
 FR. VON DUHN.— Heidelberg. Universitat.
 MGR. DUCHESNE.— Rome. École Française. Palais Farnèse.
 JOSEPH DURM.— Karlsruhe. Baden.
 FÉLIX DURRBACH.— Toulouse. Rue du Japon 40.
 ADOLF ERMANN.— Berlin. Dahlen. Peter Lenéstrasse 172.
 ARTHUR EVANS.— Oxford. Ashmolean Museum.
 ERNST FABRICIUS.— Freiburg-i-Baden. Gölthestrasse 44.
 PAUL FOUCART.— Paris. Rue Jacob 19.
 GUSTAVE FOUGÈRES.— Paris. Boulevard St Michel 6.
 FR. HILLER von GAERTRINGEN.— Berlin. Ebereschen Allee 11.
 ERNST GARDNER.— London. University College.
 PERCY GARDNER.— Oxford. Ashmolean Museum.
 GHERARDO GHIRARDINI.— Bologna. Via dell'Indipendenza 54.
 B. L. GILDERSLEEVE.— Baltimore. U. S. A. (Maryland).
 A. E. H. GOEKOOP.— La Haye. Huize Zorgvliet.
 BOTHO GRAEF.— Iena. Erfurterstrasse 64.
 ANGELO DE GUBERNATIS.— Roma. Università.
 FEDERICO HALBHERR.— Roma. Via Arenula 21.
 JOS. HAMPEL.— Budapest. Musée Nat. Hongrois.
 Mss JANE ELLEN HARRISSON.— Cambridge. Newnham College.
 B. HAUSSOULLIER.— Paris. 8 Rue St^e Cecile, IX.
 RUDOLPH HEBERDEY.— Graz. Universitaet.
 PAUL HERMANN.— Dresden. Stephanienstrasse 13.
 LÉON HEUZÉY.— Paris. Auteil. 90 Boulevard Exelmaus.
 B. HODGE HILL.— Athens. American School.
 OTTO HIRSCHFELD.— Berlin. Charlottenburg Mommsenstrasse 6.
 DAVID G. HOGARTH.— Oxford. Ashmolean Museum.
 MAURICE HOLLEAUX.— Paris. 123 Boulevard St Germain VI.

- THÉOPHILE HOMOLLE.— Athènes. École Française.
ANDRÉ JOUBIN.— Montpellier. 10 Avenue du Stand.
K. ΚΑΡΑΪΑΝΟΣ.— Ἀθήναι.
GEORG KARO.— Athen. Deutsches Archäologisches Institut.
BRUNO KEIL.— Strassburg. Ruprechtsauer Allee 62.
WILHELM KLEIN.— Prag. Deutsche Universität.
GUSTAV KÖRTE.— Göttingen. Baurat Geberstrasse 7.
RODOLFO A. LANCIANI.— Roma. Piazza Sallustio 24.
HERNI LECHAT.— Lyon. Quai Gailleton.
PHILIPPE LEGRAND.— Lyon. 60 Avenue de Noailles.
GEORG LOESCHCKE.— Bonn. a. Rhein Akadem. Kunstmuseum.
EMMAN. LOEWY.— Roma. Via del Progresso 23.
G. A. MACKMILLAN.— London. St Martin's Street.
LUCIEN MAGNE.— Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
REV. J. P. MAHAFFY.— Dublin (Ireland) Trinity College.
LUCIO A. MARIANI.— Roma. Via Pierluigi di Palestrina 55.
E. MARTINI.— Leipzig. Universität.
HORACE MARUCCHI.— Roma. Santa Maria in Via 7e.
G. MENDEL.— Constantinople. 11 Rue Serkis.
ED. MEYER.— Berlin. Gr. Lichterfelde W. Mommsenstr. 7/8.
LUIGI A. MILANI.— Firenze. (Museo Preistorico).
WILLIAM MILLER.— Roma. 36 Via Palestro.
GABRIEL MILLET.— Paris. 34 Rue Hallé XIV.
OSCAR MONTELIUS.— Stockholm.
JEAN DE MOT.— Bruxelles. Au Musée du Cinquantenaire.
EDUARD NAVILLE.— Genève. Université.
CHARLES NIZET. Paris. 7 Avenue de Breteuil.
ULISSE DE NUNZIO.— Roma. Bosco Parassio.
JULES NICOLE.— Genève. 9 Chemin de Roches.
THÉODORE OUSPENSKY.— Constantinople. Rue Inam 8.
ETTORE PAIS.— Roma. Via di Ripetta 102.
S. D. PΑΡΑΔΙΜΙΤΡΙΟΥ.— Odessa. Université.
Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ-ΚΕΡΑΜΕΥΣ. St^e Petersburg. Fontanka 93.
R. PARIBENI.— Roma. Via dei Prefetti 22.
JOSEPH PARTSCH.— Leipzig. Universität.
GIOVANNI PATRONI.— Pavia. Università.
PAUL PERDRIZET.— Nancy. Avenue de la Garonne 2.

- GIUSEPPE PELLEGRINI.—Padua. Università.
 LUIGI A. PERNIER.—Atene. R. Scuola Archeologica Italiana
 GEORGES PERROT.—Paris. Quai Conti 23.
 GIULIO DE PETRA.—Napoli. Pallonette. Via S. Chiara 32.
 ERNST PFUHL.—Basel. Schönbeinstrasse 45.
 ALFRED PHILIPPSON.—Bonn. Universität.
 LUIGI PIGORINI.—Roma. Via dell Collegio Romano 26.
 EDMOND POTTIER.—Paris. 72 Rue de la Tour.
 ANT. VON PREMERSTEIN. Wien. IX. Türkenstrasse 4.
 KARL PURGOLD.—Gotha. Museum.
 G. RADET.—Bordeaux. 9 bis Rue de Cheverus.
 W. M. RAMSAY.—Aberdeen Scotland. University.
 SALOMON REINACH.—Paris. 4 Rue Traktir.
 THÉODORE REINACH.—Paris. 9 Rue Hamelin.
 E. REISCH.—Wien. Carl Ludwig Strasse 28.
 LA COMTESSE DE RIENCOURT. Ἀθήναι.
 C. RICCI.—Roma. Piazza Venezia 11.
 R. B. RICHARDSON.—New York. Fulton Street 130.
 A. DE RIDDER.—Paris. 22 Rue de Marignan.
 W. RIDGEWAY.—Cambridge. Fen Ditton.
 AL. ROSTOWITZ.—Bey. Le Caire.
 ANTONIO SALINAS.—Palermo. Via Emerico Amari 130.
 Ο Σ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΣΑΡΔΕΩΝ κ. ΚΛΕΟΒΟΥΔΟΣ.—Κων/πολις.
 BRUNO SAUER.—Kiel. Lornsenstrasse 30.
 REV. A. H. SAYCE.—Oxford. Queen's College.
 L. SAVIGNONI.—Roma. Via dell'anima 50.
 GUSTAVE SCHLUMBERGER.—Paris. 37 Avenue d'Antin
 HANS SCHRADER.—Wien. Universität.
 CECIL SMITH.—London. South Kensington Museum.
 ANTONIO SOGLIANO.—Napoli. Via Avvocata à piazza Dante 25.
 VITTORIO SPINAZZOLA.—Napoli. Museo Nazionale.
 E. VON STERN.—Halle a Saale. Lindenstrasse 63.
 Mss S. ARTHUR STRONG.—Roma. British School.
 F. STUDNICZKA.—Leipzig. Leibniz Strasse 11.
 LUDWIG. VON SYBEL.—Marburg -i- H. Sybelstrasse 1.
 HERMANN THIERSCH.—Freiburg -i- Br. Hildastrasse 11.
 GEORG. TREU.—Dresden. Königliche Museum.

CHARLES WALDSTEIN.— Cambridge. King's College.

CARL WATZINGER.— Giessen. Gr. Steinweg 15.

TH. WIEGAND.— Berlin. Königliche Museum.

ULRICH VON WILAMOWITZ - MOELLENDORFF. — Westend
bei Berlin. Eichen Allee 12.

ADOLPH WILHELM.—Wien. Arch. Epigraphisches Seminar.

A. WILLEMS.— Bruxelles. Université.

PAUL WOLTERS.— München. Thorwaldsenstrasse 11.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1912

- 'Αγγελόπουλος 'Αθαν. Θρασύβουλος. Δημαρχεῖον*.
'Αγγελόπουλος 'Ηλίας. Ζωοδόχου Πηγῆς 5.
'Αδαμαντίου 'Αδαμάντιος. 'Ιπποκράτους 112.
'Αθανασάκης 'Ιωάννης. Κανάρη 2.
* 'Ανδρόπουλος Σταῦρος. 'Αγγέσμου 19.
* 'Ανέζης Δημήτριος. Σαρρῆ 41.
Anthes Eduard. Darmstadt. Allemagne.
'Αντωνιάδης Δημήτριος. Λυκαβητοῦ 21.
'Αντωνόπουλος Κωνσταντῖνος. 'Αγίου Κωνσταντίνου 20.
'Αποστολάκη 'Αννα. Λεωφόρος Κηφισίας 5.
'Αρβανιτόπουλος 'Απόστολος. Βόλος.—Μουσεῖον.
Βακράτσας Εἰρήναρχος. Σωκράτους 3.
Βαλαωρίτης 'Ιωάννης. 'Εθνικὴ Τράπεζα.
† Βάσης Σπυρίδων. 'Ακαδημίας 49.
Βάσος 'Αλέξανδρ. 'Αγγέσμου 30.
* Βάσος Τιμολέων. Ναυαρίνου - Χ. Τρικούπη.
Battle William. Austin Texas. U. S. A.
Βένς Κωνσταντῖνος. Ναυαρίνου 20.
† Βερναρδάκης 'Αθαν. 'Ιπποκράτους 2.
* Βερναρδάκης Γρηγόριος. Λαμάχου 5.
Bissing Fr. München. Georgen Strasse 10.
* Βούκρας Δημήτριος. Κάνιγγος 31 Α.
* Βουλπιώτης Δημήτριος. 'Ομήρου 34 Α.
Brueckner Alfred. Berlin. (Friedenau) Sponholz str. 11.

ΣΗΜ. Οἱ δι' ἀστερίσκου σημειούμενοι εἶνε ἑταῖροι ἰσόβιοι.

* 'Όπου δὲν ἀναγράφεται ἡ πόλις ὑπονοοῦνται αἱ 'Αθήναι.

- H. Bulle.* Würzburg. Conradstr. I.
Γαρδίκας Γεώργιος. Σμύρνης 20.
- * Γεννάδιος Ἰωάννης. London Kensington Palace.
Γενοβέλης Παναγιώτης. Σοφοκλείους 8.
Hiller v. Gaetringen Fr. Berlin. W. Ebereschen Allee 11.
Γεωργακόπουλος Ε. — Ἀθῆναι. Κατακουζινοῦ.
Γεωργιάδης Ἀθανάσιος. Ἰουλιανοῦ 9.
Girard Paul Paris. Rue du Cherche-midi 55.
Γρηγοράκης Γρηγόριος. Κολοκυνθοῦς 21.
Γκίζης Βαρθολομαῖος. Χαρ. Τρικούπη 8.
Groh Friderich. Prague. Bohême Vinohrady 411.
Γούδας Μιχαὴλ. Λεωχάρους.
- * Δαμβέργης Ἀναστάσιος. Φαρμακεῖον. Ὀδὸς Πανεπιστημίου.
Δαμβέργης Νικόλαος. Πλατεία δημοπρατηρίου.
Δελακοβίας Νικόλαος. Ὀμήρου 36.
- * Δελνηγεώργης Λεωνίδα. Κανάρη 1.
Δέλιος Ἰωάννης. Ἀκαδημίας 56.
- * Δεμερτζῆς Ἀλέξανδρος. Νικοδήμου 6.
Δημητριάδης Χρῆστος. Ὀμήρου 12.
- * *Dörpfeld Wilhelm.* Berlin. Friedenau, Niedstrasse 22 III.
Δουκάκης Δημήτριος. Ἀγ. Κωνσταντίνου.
- * Δραγάτης Ἰάκωβος. Ὀδὸς Φιλελλήνων (Λύκειον).
- * Δραγούμης Στέφανος. Λεωφόρος Ἀμαλίας.
Doucet Jacques. Paris. 19 Rue Spontini.
Δυοβουνιώτης Γεώργιος. Τζώρτζ 10.
- * Ἐλευθεριάδης Σωκράτης. Περικλέους 3.
- * Εὐαγγελίδης Μαργαρίτης. Βαλτετσίου 46.
- * Εὐταξίας Ἀθανάσιος. Προαστείου 2.
- * Εὐταξίας Ἰωάννης. Ἐθνικὴ Τράπεζα.
- * Ζαΐμης Ἀλέξανδρος. 3ης Σεπτεμβρίου. Μέγαρον Ζαΐμη.
Ζάννος Κλεάνθης. Οἰκονόμου 4.
Ζησίου Κωνσταντῖνος. Σωτήρος 6.
Ζυγομαλάς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 5 Β
Ἠλιάδης Μιλτιάδης. Χαλκοκονδύλη 13.

- Ἡλιόπουλος Χρῆστος. Ζαλόγγου 3.
Haupt H. Giessen. Kepler Strasse 1.
 Θεοδωρακάκης Στυλιανός. Παπαρρηγοπούλου.
 Θεοδωράκης Γεώργιος. Σατωβριάνδου 16.
- * Θεοτόκης Γεώργιος. Πανεπιστημίου 51.
 Θεοφανόπουλος Δημήτριος. Σατωβριάνδου 12.
 Θεοδωρόπουλος Βασίλειος. Λιβανίου 9.
Judeich Walther. Jena Universität. Sedan Strasse 8.
- * Καββαδίας Παναγῆς. Ξενοδοχεῖον Πριγκίπισσα Σοφία.
 * Καβαλλιεράτος Ἄννινος Μιλτιάδης. Δερβενίων 6.
 Καγκάδης Ἰάκωβος. Πολυγώνου 3.
- * Καζάζης Νικόλαος. Φιλελλήνων 4^α.
 Καλβοκορέσης Μιχαήλ. Κηφισσίας 33.
 Καλογερόπουλος Νικόλαος. Λυκαβητοῦ 18.
- * Καλλικούνης Νικόλαος. Ἄγ. Κωνσταντίνου 5.
 Καλλιοντζῆς Εὐάγγελος. Πανεπιστημίου 79 Α.
 Καπετανάκης Γεώργιος. Κολοκοτρώνη 51.
- * Καραπάνος Κωνσταντῖνος. Σταδίου 31.
 Καρκούλιας Ἡρακλῆς. Εὐριπίδου 12.
 Κάρο Γεώργιος. Φειδίου 1.
- * Καρυτινός Γεώργιος. Καπνοκοπτηρίου-Ἀβέρωφ.
 * Καστόρχης Δημήτριος. Μέγα Ξενοδοχεῖον.
 * Καρολίδης Παῦλος. Constantinople.
- * Καστριώτης Παναγιώτης. Ἀβέρωφ 9.
 * Κατριβάνος Ἀθανάσιος. Ἀχαρνῶν 72.
 Καυταντζόγλους Ἰωάννης. Ἀκαδημίας 27.
 Κεραμόπουλος Ἀντώνιος. Ζαίμη 24 Α.
Kinch Friedr. Copenhagen Torhusgade 3.
 Κλοντηρόπουλος Γεώργιος. Ἴπποκράτους 4.
 Κεφάλας Γεώργιος. Νίκης 40.
- * Κολυβάς Ἀλέξανδρος. Ἀγγέλου Γέροντα 5.
 Κουλουμπόπουλος Κωνσταντῖνος. Β. Ἡρακλείου 4
- * Κουμανούδης Πέτρος. Ζαλοκώστα 8.
 * Κουμανούδης Ἰωάννης. Πειραιεύς.

- Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος. Ἀναγνωστοπούλου 11.
 Κριεζῆς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 72.
 Κριεζῆς Ἐμμανουήλ. Τσώρτζ 4.
 Κύρης Μιχαήλ. Στοὰ Ἀποστολοπούλου 7.
 Κυπαρίσσης Νικόλαος. Πάτραι.
 * Κωνσταντινίδης Πάνος. Κάνιγος 26.
 Κωνσταντόπουλος Κωνσταντῖνος. Νομισματικὸν Μουσεῖον.
 * Λάμπας Μίνως 3^{ης} Σεπτεμβρίου 73.
 * Λαμπρόπουλος Ἀλέξανδρος. Ἀσκληπιοῦ. 20.
 * Λάμπρος Σπυρίδων. Μαυροκορδάτου 10.
 * Λαμπρινίδης Μιχαήλ. Μαυρομιχάλη 8.
 Λεκὸς Γεώργιος. Στουρνάρα.
 Λεονάρδος Βασίλειος. Προαστείου 59.
Loeschke Georg. Akad. Kunstmuseum. Bonna. R.
Loewy Emmanuel. Via del progresso 5. Roma.
 Λιόλιος Γεώργιος. Σατωβριάνδου καὶ Ἴωνος.
 † Λύδερς Ὅθων. Ὅθωνος 14.
 Λυκάκης Ἀλέξανδρος. Θουκυδίδου 10.
 * Λυκούδης Ἐμμανουήλ. Ἀσκληπιοῦ 45.
 Μαγγιῶρος Ἰωάννης. Πρωτογένους 10.
 Μαγιάσης Ἰωάννης. Σόλωνος 97.
 * Μακκάς Δημήτριος. Σόλωνος 28.
 Μακκάς Νικόλαος. Σόλωνος 10.
 Μαλτέζος Κωνσταντῖνος. Χαρ. Τρικούπη 18.
 * Μαντζᾶκος Χρῆστος. Πατησίων 92.
 Μαντζούφας Ἀνδρέας. Κολοκοτρώνη 36.
 Μανωλίδης Σωκράτης. Προαστείου 76.
 † Μαρούδης Μιχαήλ. Ἀριστοτέλους 63.
 * Μαρκόπουλος Ἰωάννης. Βουλῆς 9.
 Ματάλας Ἀθανάσιος. Πατησίων 81.
 * Μαυρομιχάλης Κυριακούλης. Ἀμαλίας 4.
 * Μητσόπουλος Χρῆστος. Σολωμοῦ 2.
 * Μιστριώτης Γεώργιος. Στουρνάρα 47.
Müller Kurt. Φειδίου 1.

- * Μυστακίδης Βασίλειος. Con/ple (Musée Imp. Ottoman).
- * Μούσης Ἰωάννης. Προαστείου 45.
- Μουτζουρίδης Ἰωάννης. Ζαίμη 34.
- Μπαλάνος Νικόλαος. Πλατεῖα Ἁγίου Γεωργίου.
- Μπάρτ Γουλιέλμος. Πλατεῖα Συντάγματος.
- Μπενάκης Ἐμμανουήλ. Κουμπάρη 1.
- Μπότσης Ἰωάννης. Κηφισίας 47.
- * Μυλωνᾶς Κυριάκος. Ἀκαδημίας 17.
- Νάζος Γεώργιος. Ἰπποκράτους 2.
- Νεγρεπόντης Μιλτιάδης. Ὁθωνος 14.
- Νικολαΐδης Ἰωάννης. Πραξιτέλους 33.
- Νικολαΐδης Λουδοβίκος. Ἡρώδου Ἀττικῶ 9.
- Νικολόπουλος Σωτήριος. Τράπεζα Γ. Σκουζέ.
- Noack Ferdinand*. Tübingen. (Gartenstrasse 59).
- Ξανθουδίδης Στέφανος. Ἡράκλειον Κρήτης.
- * Οἰκονόμος Παναγιώτης. Ἡρακλείτου 24.
- Οἰκονόμος Γεώργιος. » »
- * Πάλλης Ἀγαμέμνων. Πατησίων 60.
- * Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας. Ἀχαρνῶν 27.
- Παντελίδης Ἐμμανουήλ. Αἰόλου 154.
- Παπαβασιλείου Γεώργιος. Πολυγώντου 3.
- Παπαδάκης Νικόλαος. Μουσεῖον. Θῆβαι.
- * Παπαδημητρακόπουλος Θεόδωρος. Οἰκονόμου 11.
- * Παπαμιχαλόπουλος Κωνσταντῖνος. N. York. U. S. A.
- * Πῶπ Γεώργιος. Σταδίου 6.
- Pernice Erich*. Greifswald (Allemagne).
- * Περγῆς Σπυρίδων. Φιλελλήνων 2.
- Πολίτης Ἰωάννης. Ἀλεξ. Σούτσου 2.
- * Πολίτης Νικόλαος. Μητροπόλεως 38.
- * Πολυγένης Κωνσταντῖνος. Ἀκαδημίας 52.
- * Πουρῆς Μιλτιάδης. Πειραιεύς.
- * Ραγκαβῆς Κλέων. Βερολῖνον.
- Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος. Χανία. Κρήτης.
- * Ράλλης Δημήτριος. Πανεπιστημίου 41.

- Ρεδιάδης Περικλῆς. Βουλῆς 16.
Robert Karl. Halle a Saale. Universität.
 Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος. Μεσολόγγιον.
- * Ρωμάνος Ἄθως. Paris — Légation Hellénique.
  - * Ρώσης Ζῆκος. Ἀχαρνῶν 44.
 Σακελλαρόπουλος Σωτήριος. Β. Ἡρακλείου 4.
  - * Σακελλαρόπουλος Σπύρος. Ὀμήρου 20.
Sate Nicolas. Ἀναπαύσεως.
  - * Σβορώνος Ἰωάννης. Γ. Γενναδίου 3B.
Schmid Eduard. Galleriestrasse 4. München.
 Σκιᾶς Ἀνδρέας. Βαλτετσίου 7.
 Σκουζῆς Ἀλέξανδρος. Ρηγίλλης 12.
  - * Σκουζῆς Παῦλος. Ἀμαλίας 12.
  - * Σκουλούδης Στέφανος. Γεωργίου Α' 3.
 Σπηλιόπουλος Χαραλάμπης. Φιλελλήνων 5.
 Σπηλιόπουλος Νικόλαος. Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἴκον.
  - * Σοφούλης Θεμιστοκλῆς. Σάμος. Βαθύ.
  - * Στάης Βαλέριος. Ἐθν. Ἀρχ. Μουσείον.
  - * Στάης Σπύρος. Σίνα 22.
 Σταμούλης Ἀναστάσιος. Silivrie.
 Σταυρόπουλος Δημήτριος. Μύκονος.
Steele Daniel. Ὀμήρου 32.
 Στέφανος Κλῶν. Σόλωνος 20.
  - * Στέφανος Κυπάρισσος. Σόλωνος 20.
  - * Στρέϊτ Γεώργιος. Wien. Légation Hellénique.
 Στρέϊτ Στέφανος. Γεωργίου Σταύρου 1.
Studniczka Franz. Leipzig. Leibnizstrasse 11.
  - * Σφακιανᾶκης Παναγιώτης. Σατωβριάνδου 42.
 Σχλίεμαν Ἀγαμέμνων. Πανεπιστημίου 10.
 Σωτηριάδης Γεώργιος. Λουκιανῶ 21.
 Τραπάντζαλης Γεώργιος. Πατησίων 73.
 Τριανταφυλλᾶκος Νικόλαος. Λυκούργου 10.
 Τσάτσος Ἰωάννης. Ὀμήρου 8.
  - * Τσιβανόπουλος Δημοσθένης. Ἴωνος 2.

- * Τυπάλδος Μπασιάς Ἀθανάσιος Ὀμήρου 14.
- * Τσίλλερ Ἐρνέστος Κανάρη 2.
- * Τσούντας Χρῆστος. Ζωοδόχου Πηγῆς 105.
Fabricius Ernst Freiburg. i Baden. Göthestrasse 44.
Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος. Κάνιγγος 18.
Φιλαδελφεὺς Θεμιστοκλῆς. Βουλῆς 16.
- * Φιλάρετος Γεώργιος. Ὀμήρου 11.
- * Χατζιδάκης Γεώργιος. Σκουφᾶ 10.
- * Χατζιδάκης Ἰωάννης. Ἡρακλείτου 3.
Wide Sam. Upsala. Univers Bibliotheket.
Wiegand Theodor. Berlin. Koenig. Museum.
Zahn Robert. Berlin. K. Museum am Lustgarten.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1912
ΜΕΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐσοδῶν	Προϋπολογισθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	
Κεφ.	Αρ.				Ἐπί πλέον	Ἐπί ἔλαττον
Α	1	Εἰσφοραὶ	2.700 —	2.234 —		466 —
	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	30.889 —	31.209 10	320 10	
	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	18 —			
	4	Ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων	5.000 —	4.410 25		599 75
	5	Ἔσοδα διάφορα	150 —	1.145 15	995 15	
	6	Ἔσοδα ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου . .	30.000 —	30.000 —		
	7	Ἔσοδα ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων . . .	18 —	75 —	57 —	
	8	Εἰσαγωγή χρημάτων ἐκ τῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρείας δι' ἔξοδα παρελθουσῶν χρήσεων	1.500 —			
			Τὸ ὅλον	70.275 —	69.073 50	1.372 25

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας κ. ἄ. α. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα	Χορηγηθεῖσαι ἀναπληρωματικαὶ πιστώσεις	Σύνολον πιστώσεων	Ἐνταλθεῖσαι πληρωμαί	Διαφορὰ ἐπιέλαιτον			
Κεφ.	Ἀρ.									
A	1	Μισθοὶ προσ. γραφείων Ἑταιρείας	7.680	—	7.680	—	145	—		
	2	Ἐξοδα διαχειρίσεως	2.600	—	2.600	—	2.231	35		
	3	Ἐπιχορήγησις γραμματέως	720	—	720	—	720	—		
	4	Διάφοροι δαπάναι	300	—	300	—	7	—		
B	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης	3.000	—	3.000	—	—	293		
	2	Ἐξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως Βιβλιοθήκης	7.000	—	7.000	—	—	—		
Γ	M	Συνδρομαὶ εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικὰ	1.000	—	1.000	—	711	—		
Δ	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη	22.383	—	22.383	—	11.951	55		
	2	Ἀποζημιώσεις ἀρχιεργάτου	1.920	—	1.920	—	160	—		
	3	Ἀγορὰ ἀρχαίων	1.000	—	1.000	—	—	1.000		
Ε	M	Δημοσιεύματα	18.000	—	17.181	—	25.594	45		
Ϛ	1	Τέλη γαρτοσήμου	200	—	200	—	200	—		
	2	Συντάξεις	972	—	972	—	972	—		
	3	Ἐκτακτὰ ἐξοδα	1.500	—	9.425	—	10.209	50		
	4	Ἀντιγραφὴ τῶν ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ εὐρετηρίων τοῦ Ἐθν. Μουσείου	500	—	500	—	331	70		
Z	M	Ἐξοδα κεκλητεμένων γρῆσεων	1.500	—	393	95	1.834	15		
		Τὸ ὅλον	70.275	—	26.999	95	97.274	95	70.465	15
							29.809	80		

Ο λογιστὴς κ. ἂ α. ὁ Σύμβουλος
Γ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1912

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

"Αρθρον 1.

ΕΙΣΦΟΡΑΙ

Είπραχθέντα εξ εισφορῶν τακτικῶν ἐταίρων . . . . Δρ. 2,234.—   2,234.—

"Αρθρον 2.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΙ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ

Είπραχθέντα :

'Από μέρισμα 76 Μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς β' ἐξαμηνίας π. ἔ. καὶ α' ἐξαμηνίας ἔ. ἔ.	Δρ. 15,200.—
'Από τόκους 1697 Ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898, β' ἐξαμηνίας π. ἔ. καὶ α' ἐξαμηνίας ἔ. ἔ.	» 8,485.—
'Από τόκους 365 Ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1889 τῶν 125.000.000 κατὰ τὸ ἔ. ἔτος	» 3,650.—
'Από τόκους 200 Ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 1907 τῶν 20.000 000 β' ἐξαμηνίας π. ἔ. καὶ α' ἐξαμηνίας ἔ. ἔ.	» 1,000.—
'Από τόκους τῆς ἐπὶ διετίαν καταθέσεως δρ. 40.000 παρὰ τῆς Τραπεζῆς Γ. Σκουζέ ἀπὸ 30 Σεπτεμβρίου 1911 ἄχρι 30 Σεπτεμβρίου 1912.	» 2,000.—
'Από τόκους τῶν εἰς πρώτην ζήτησιν καταθέσεων παρὰ τῆς Τραπεζῆς Γ. Σκουζέ β' ἐξαμηνίας π. ἔ. καὶ α' ἐξαμηνίας ἔ. ἔ.	» 864.10
'Από τόκους δαν. κεφαλαιοποιήσεως μέχρι 1 Ἀπριλίου 1912	» 10.—
Εἰς μεταφορὰν . . . . Δρ.	<u>31,209.10</u> 33,443.10

Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ. 33,443.10

Ἄρθρον 4.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

Εἰσπραχθέντα:

Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος	Δρ.	3,630.75	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἐταιρείας	»	236.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων τοῦ συγγράμματος Καββαδία-Καζεράου «Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως»	»	250.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τοῦ συγγράμματος Χ. Τσοῦντα «Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκρόπολεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου»	»	85.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντος ἀντιτύπου Καταλόγου τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου	»	12.50	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων τοῦ συγγράμματος Γ. Παπαβασίλειου «Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων»	»	20.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος Τόμος Α'	»	162.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῶν Πρακτικῶν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου 1905.	»	12.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον φυλλαδίων Γεν. Συνελεύσεων ἐτῶν 1864 καὶ 1867	»	2.—	4,410.25

Ἄρθρον 5.

ΕΣΟΔΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

Εἰσπραχθέντα:

Ἀπὸ τίμημα ἐκποιηθέντος ὕλικου	Δρ.	137.90	
Ἀπὸ διαφόρους διὰ κατανάλωσιν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος κατὰ τὰς διαλέξεις αὐτῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Καταστήματος τῆς Ἐταιρείας	»	25.—	
Ἀπὸ ἀμοιβὴν Στ. Δραγούμη δι' ἄρθρον του ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι δωρηθεῖσαν τῇ Ἐταιρείᾳ.	»	60.—	
Ἀπὸ ἀμοιβὴν Γ. Φιλαρέτου ἐκ δικηγορικῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ δωρηθεῖσαν τῇ Ἐταιρείᾳ.	»	50.—	
Ἀπὸ ὑπόλοιπον παρακαταθήκης τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς πρὸς ἀπαλλοτριῶσιν κτημάτων δι' ἀνασκαφὰς ἐν Παλ. Κορίνθῳ	»	193.95	
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	466.85	37,853.35

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . . Δρ.	466.85	37,853.35
'Από ὑπόλοιπον παρακαταθήκης δι' ἀπαλλοτριώσιν κτημάτων ἐν Κεφαλληνίᾳ	»	210.10	
'Από ὀφειλῆν Περ. Γιαννοπούλου	»	300.—	
'Από ἐπιστραφέντα ἀπὸ Φ. Βερσάκην διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ ληφθέντα ἐπὶ πλέον διὰ τὰς ἐν Κερκύρᾳ ἀνασκαφὰς καὶ μὴ δαπανηθέντα παρ' αὐτοῦ	»	160.—	
'Από ἐπιστραφέντα ἀπὸ Τ. Δ. Ῥάλλην, διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ ληφθέντα δι' ἔξοδα παραλαβῆς ἐκ τοῦ Τελωνείου Πειραιῶς διαφόρων πινάκων καὶ μὴ δαπανηθέντα παρ' αὐτοῦ	»	8.20	1,145.15

Ἔρθρον 6.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Εἰσπραχθέντα :

'Απὸ τὸ Δημόσιον κατὰ τὸν Νόμον ΓΨΚΘ' περὶ ἰδρύσεως εἰδικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ταμείου διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, τὸν πλουτισμὸν κ. λ. π. τῆς Βιβλιοθήκης καὶ δι' ἄλλας ἀνάγκας	»	30,000.—	30,000.—
---	---	----------	----------

Ἔρθρον 7.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Εἰσπραχθέντα :

'Απὸ εἰσφορὰς ἐταίρων 1911 ἔτους	Δρ.	75.—	75.—
			<u>69,073.50</u>

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1912

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

"Εξοδα Γραφείων.

"Άρθρον 1.

ΜΙΣΘΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δαπανηθέντα . . . . . Δρ. 7,535.— 7,535.—

"Άρθρον 2.

ΕΞΟΔΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ

Δαπανηθέντα εις θέρμανσιν και φωτισμόν του Καταστήματος τής 'Εταιρείας.	Δρ.	375.20
» » χάρτην και τυπωτικά διαφόρων εντύπων	»	251.—
» » ταχυδρομικά τέλη και έξοδα διαχειρίσεως	»	408.45
» » καθαρισμόν του Καταστήματος.	»	144.80
» » φόρον επιτηδεύματος των υπαλλήλων τής 'Εταιρείας έτους 1912	»	280.60
» » άξίαν θερινών και χειμερινών ένδυμασιών των δύο κλητήρων τής 'Εταιρείας	»	178.—
» » φύλακτρα χρεωγράφων 'Εταιρείας	»	44.10
» » άξίαν ποσίμου ύδατος.	»	56.—
» » δικαίωμα ύδατος του Καταστήματος έτους 1912	»	80.—
» » γραφικην ύλην	»	133.75
» » έπισκευήν καθεκλών του Καταστήματος	»	40.50
» » άποστολήν συλλυπητηρίου τηλεγραφήματος προς την 'Ιεράν Σύνοδον Κων/πόλεως επί τῷ θανάτῳ του Οίκουμηνικοῦ Πατριάρχου	»	7,535.—
Είς μεταφοράν	Δρ.	<u>1,992.40</u>
		<u>7,535.—</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	1,992.40	7,535.—
	χου Ἰωακείμ Γ'	»	44.75	
Δαπανηθέντα εἰς	συμπλήρωσιν καὶ ἐπιδιόρθωσιν διπλωμά-			
	των τῆς Ἑταιρείας καὶ εἰς κατασκευὴν			
	θηκῶν	»	117.70	
»	» κατασκευὴν πλαισίων διὰ τὰ ἀντίγραφα			
	τῶν Παγασαίων στηλῶν	»	76.50	2,231.35

Ἄρθρον 3.

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

Δαπανηθέντα εἰς ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Διοι-				
κητικοῦ Συμβουλίου	Δρ.	720.—		720.—

Ἄρθρον 4.

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΔΑΠΑΝΑΙ

Δαπανηθέντα διὰ τὰς ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ ἐπιστημονικὰς διαλέ-				
ξεις, προβολὰς φωτεινῶν εἰκόνων κ. λ. π.	Δρ.	7.—		7.—
			Δρ.	<u>10,493.35</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Ἐξοδα Βιβλιοθήκης.

Ἄρθρον 1.

ΜΙΣΘΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δαπανηθέντα	Δρ.	3,000.—		3,000.—
-----------------------	-----	---------	--	---------

Ἄρθρον 2.

ΕΞΟΔΑ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Δαπανηθέντα: εἰς ἀγορὰν βιβλίων	Δρ.	3,783.50		
» » δετικά βιβλίων	»	574.30		
» » ἔξοδα παραλαβῆς βιβλίων ἀποσταλέντων				
ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ	»	77.60		
» » γραφικὴν ὕλην κ. λ. ἔξοδα	»	64.35		
» » θέρμανσιν καὶ φωτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης	»	224.70		
» » κατασκευὴν βιβλιοθηκῶν	»	283.—		5,007.45
			Δρ.	<u>8,007.45</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ἄρθρον μόνον.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΕΙΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Δαπανηθέντα εἰς συνδρομάς, εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά. . . . Δρ.	711.—	711.—	<u>711.—</u>
---	-------	-------	--------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Ἐξοδα ἀνασκαφῶν καὶ ἀγορᾶς ἀρχαίων.

Ἄρθρον 1.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΠΑΣΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ

Ἀνασκαφαὶ παρὰ τὴν ὁδὸν Ἀρείου Πάγου.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν . . . . . Δρ.	2,652.—		
» » ἀποζημίωσιν διαχειριστοῦ Χρ. Ἡλιοπούλου »	370.—		
» » ὀδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ. . . . . »	30.05		
» » ὀδοιπορικὰ τοῦ συμβούλου κ. Ἀλ. Φιλαδέλφειος . . . . . »	12.—		
» » ὀδοιπορικὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Π. Καστριώτου διὰ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἐργασιῶν. . . »	17.50		
» » μεταφορὰν τῶν χωμάτων . . . . . »	1,068.50		
» » ἀξίαν ὑλικῶν, ἤτοι σπυρίδων, σχοινίου κ.λ., καὶ ἐργαλείων καὶ ἐπισκευῆν αὐτῶν . . . »	49.60		
» » κατασκευὴν ὑποστέγου καὶ ἐπισκευὴν αὐτοῦ »	42.60		
» » ἐκκένωσιν βόθρου . . . . . »	40.—		
» » ἐκπόνησιν σχεδιαγράμματος ἀνασκαφῶν . »	50.—		
			<u>4,332.25</u>

Ἀνασκαφαὶ ἐν Ἀγίᾳ Μαρίνῃ τῆς Φωκίδος.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν . . . . . Δρ.	594.—		
» » ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Γ. Σιωτηριάδου . . . . . »	75.60		
» » ὀδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ. . . . . »	52.95		
» » ἀξίαν σχοινίου, σπυρίδων, σπάγου καὶ μεταφορὰν αὐτῶν . . . . . »	44.65		
			<u>767.20</u>
Εἰς μεταφορὰν, ... Δρ.			<u>5,099.45</u>

Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ. 5,099.45—

Ἀνασκαφαὶ Θηβῶν

(ἐν τῷ λεγομένῳ Ἀνακτόρῳ τοῦ Κάδμου).

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ καταγωγέων .	Δρ.	993.—	
» » ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Ἀ. Κεραμοπούλου	»	178.20	
» » ὄδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	60.05	
» » φωτογραφικὰ εἶδη	»	16 50	
» » ἀξίαν μιᾶς δοκοῦ	»	6.50	1,254.25

Ἀνασκαφαὶ ἐν Λεβαδείᾳ.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	422.50	
» » ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Ἀ. Κεραμοπούλου	»	54.—	
» » ὄδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	10.10	
» » ἀξίαν 4 φωτογραφικῶν πλακῶν πρὸς φωτογράφησιν τοῦ χώρου τῶν ἀνασκαφῶν . .	»	20.—	506.60

Ἀνασκαφαὶ ἐν Παγασαῖς.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	3,381.30	
» » ὄδοιπορικὰ τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Ἀ. Ἀρθανιτοπούλου διὰ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἐργασιῶν	»	404.—	
» » μεταφορικὰ εὐρημάτων καὶ ἐργαλείων . .	»	368.—	
» » ἀξίαν ἐργαλείων, ξυλίνων κιβωτίων καὶ διαφόρων ἄλλων ὑλικῶν, ἤτοι σχοινίου, σπυρίδων καὶ ἄλλων καὶ εἰς διορθωτικὰ ἐργαλείων	»	189.45	
» » ὄδοιπορικὰ Σ. Στουρνάρα καὶ Ἰ. Ἀνδρέου καὶ εἰς ἔξοδα αὐτῶν διὰ τὴν φωτογράφησιν τῶν πύργων τῶν Παγασῶν καὶ λοιπῶν	»	132.—	
» » ἀποζημίωσιν Ε. Τσιουρέλλη διὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἐνὸς στρέμματος ἀγροῦ ἐσπαρμένου	»	48.—	4,522.75

Διάφοροι ἐργασίαι.

Δαπανηθέντα εἰς μεταφορὰν μαρμαρινῆς ἀρχαίας στήλης ἐκ Καισαριανῆς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν	»	22.45	
Εἰς μεταφορὰν	»	22.45	11,383.05

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ.	22.45	11,383.05
Δαπανηθέντα εἰς	ἔξοδα μεταβάσεως καὶ ἐπιστροφῆς ἐξ Ἰθηνῶν εἰς Θήβας, Λεβάδειαν, Χαϊρώνειαν καὶ Ὀρχομενὸν τῆς ἐπιτροπῆς ἐκ τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ συμβούλων, πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων . . . . . »	259.80	
»	» τὴν κατασκευὴν τριῶν ἀντερείσματων πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἐτοιμορρόπου τοίχου τῆς οἰκίας Π. Τουρλοτοῦ παρὰ τὸ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφῆν γήπεδον ἐν τῇ Στοᾷ τῶν Γιγάντων . . . . . »	55.—	
»	» ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ κερραγωγέων διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν παρὰ τὴν οἰκίαν Ν. Λεωτσάκου ἐρριμμένων χωμάτων ἐκ τῶν παρὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον ἀνασκαφῶν . . . . . »	200.—	
»	» ἡμερομίσθια καὶ προμήθειαν ὑλικῶν διὰ τὴν κατασκευὴν νέων ὄροθεσίων καὶ ἐπισκευῆν τῶν Παγασῶν τοῦ ἐν Μολυδαῖ κτήματος τῆς Ἑταιρείας . . . . . »	31.25	568.50
		Δρ.	11,951.55

Ἄρθρον 2.

ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΙΣ ΑΡΧΙΕΡΓΑΤΟΥ

Δαπανηθέντα εἰς ἀποζημίωσιν ἀρχιεργάτου τῆς Ἑταιρείας Ἑλ. Καμπάνη τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου . . . Δρ.	160.—	160.—
		<u>12,111.55</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

Δημοσιεύματα.

Ἄρθρον μόνον.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς 1911 (ἑξακολούθησις ἐκδόσεως).

Δαπανηθέντα :		
Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ τυπωτικὰ 3ου καὶ 4ου τεύχους . . . . . Δρ.	1,482.50	
» ἀμοιβὴν συγγραφέων . . . . . »	997.50	
» Κ. Κόλμαν διὰ κατασκευὴν τοιχογραφημάτων . . . »	152.50	
» Ε. Καζάνην διὰ κατασκευὴν τοιχογραφημάτων . . . »	82.60	
Εἰς μεταφορὰν . . . . . »	2,715.10	

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ.	2,715.10	
Εἰς Ἀ. Πετρίτσην διὰ φωτογράφησιν ἀρχαίων	»	115.60	
» Γ. Οἰκονόμον δι' ἀμοιβὴν αὐτοῦ διὰ τὴν σύνταξιν εἰλ- λύδων τῶν ὀνομάτων καὶ πραγμάτων τῆς Ἀρχαιολο- γικῆς Ἐφημερίδος 1911	»	270.—	
» ἀποστολὴν εἰς καθιδρύματα καὶ ἐταίρους	»	83.95	3,184.65

2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς ἔτους 1912.

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ τυπωτικὰ 1ου καὶ 2ου τεύ- χους . . . . . Δρ.	1,117.50		
» ἀμοιβάς συγγραφέων	»	971.25	
» I. Waterloo δι' ἀξίαν λιθογραφικῶν πινάκων δι' ἄρθρον N. P. Ure	»	930.40	
» K. Κόλμαν διὰ τὴν κατασκευὴν ταιγχογραφημάτων	»	578.—	
» E. Καζάνην » » »	»	539.30	
» Ἀ. Λάτον » » »	»	286.40	
» Ἀ. Κωνσταντινίδην » » »	»	51.80	
» Ἀ. Πετρίτσην διὰ τὴν φωτογράφησιν ἀρχαίων . . .	»	666.40	
» B. Παπαγιαννόπουλον δι' ἀξίαν φωτοτυπικῶν πινάκων	»	250.—	
» E. Stefani δι' ἀξίαν ἐγχρωμῶν πινάκων	»	275.35	
» Ἀ. Ἀκάκιον δι' ἐκτύπωσιν ἐγχρωμῶν πινάκων . . .	»	200.—	
» Ἀ. Ἀκάκιον δι' ἐκτύπωσιν πίνακος Θεάτρου Ἡρώ- δου τοῦ Ἀττικοῦ	»	80.—	
» Γ. Μαραγιάννην δι' ἀξίαν φωτογραφικῶν πλακῶν . .	»	190.10	
» E. Ζιλλιερόν δι' ἀξίαν πινάκων	»	150.—	
» Ἀ. Πάλλην δι' ἀξίαν χάρτου	»	53.70	
» Σ. Ξενοπούλου δι' ὁδοιπορικὰ αὐτοῦ διὰ τὴν ἀντι- γραφὴν τῶν εὐρημάτων Παλαιοκάστρου καὶ Δρανίστης	»	90.70	
» Σ. Ξενοπούλου δι' ἀποζημιώσιν του διὰ τὴν ἀνωτέρω ἐργασίαν	»	240.—	
» Ἀ Πετρίτσην δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Σπάρτην καὶ τανάπαλιν εἰς Ἀθήνας πρὸς φωτογρά- φειν ἀρχαίων	»	75.20	
» Ἀ. Πετρίτσην δι' ἀξίαν 47 φωτογραφικῶν πλακῶν πλαστικῶν μνημείων Θεσσαλίας	»	310.20	
» Ἀ. Πετρίτσην δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Βόλον διὰ τὴν ἀνωτέρω ἐργασίαν	»	21.10	
» ἀμαξαγῶγια ἐπιμελητοῦ ἐκδόσεως Ἐφημερίδος . . .	»	31.45	
» ἀποστολὴν εἰς καθιδρύματα καὶ ἐταίρους	»	111.65	7,220.50

3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς ἔτους 1913.

Εἰς Καζάνην διὰ κατασκευὴν ταιγχογραφημάτων . . . . Δρ.	22.35	22.35
Εἰς μεταφορὰν . . . . . Δρ.		10,427,50

Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ. 10,427.50

4) Ἀγορὰ χάρτου διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος.

Δι' ἀξίαν χάρτου, ναῦλον καὶ μεταφορικὰ αὐτοῦ ἀποστα-
λέντος ἐκ Βιέννης ὑπὸ G. Röder διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς
Ἐφημερίδος . . . . . Δρ. 1,497.45 1,497.45

5) Πρακτικὰ Ἐταιρείας ἔτους 1910.

Εἰς Κ. Κόλμαν διὰ κατασκευὴν τσιγκογραφημάτων . . Δρ. 16.— 16.—

6) Πρακτικὰ Ἐταιρείας ἔτους 1911.

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 500
ἀντιτύπων τῶν Πρακτικῶν . . . . . Δρ. 1,583.50
» Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 25
ἰδιαιτέρων ἀντιτύπων διὰ τοὺς συγγραφεῖς . . . » 251.—
» Κ. Κόλμαν διὰ κατασκευὴν τσιγκογραφημάτων . . » 92 50
» Ε. Καζάνην » » » » 285 45
» Σ. Ξενοπούλου δι' ἐκπόνησιν σχεδιογραμμάτων . . » 100.—
» Γ. Εὐγένιον διὰ σχεδιάσιν τοπογρ. χαρτῶν Πηνυκός » 199 50
» Γ. Εὐγένιον διὰ σύνταξιν σχεδιογραμμάτων ἀνασκα-
φῶν Ἀγ. Δανιήλ . . . . . » 20.—
» ἀποστολὴν εἰς Καθιδρόμακα καὶ Ἐταίρους . . . » 125.— 2,656 95

7) Σύγγραμμα κ. Π. Καββαδία «Περὶ Θόλου
τῆς Ἐπιδάουρου»

Εἰς Ε. Καζάνην διὰ κατασκευὴν τσιγκογραφημάτων . . Δρ. 123.40
» Γ. Εὐγένιον διὰ σύνταξιν τῶν σχεδίων τῆς Θόλου . » 100 — 223 40

8) Σύγγραμμα ἐφόρου Ἀ. Κεραμοπούλου
«Περὶ τοπογραφίας Δελφῶν».

Εἰς ἀμοιβὴν συγγραφῆως διὰ τὸ 6ον καὶ 7ον τυπογραφι-
κὸν φύλλον . . . . . Δρ. 120.—
» Γ. Στάγγελ καὶ Σία δι' ἀξίαν ἐνὸς Πίνακος . . . » 100.—
» Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 6ον
καὶ 7ον τυπογραφικῶν φύλλων . . . . . » 140 — 360.—
Εἰς μεταφορὰν . . . . . Δρ. 15,181 30

Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ. 15,181.30

9) Σύνταξις σχεδίων μνημείων Ἐλευσίνος.

Εἰς Φ. Βερσάκην δι' ἀποζημίωσίν του	Δρ	555 —	
» » » δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεις αὐτοῦ εἰς Ἐλευσίνα	»	6.70	
» ἄξιαν γραφικῆς ὕλης	»	20 25	581.95

10) Σύγγραμμα ἐφόρου Ἀρβανιτοπούλου «Περὶ στηλῶν Παγασῶν».

Εἰς J. Hamboeek διὰ λιθογράφησιν ἐξ πινάκων	Δρ.	4 007.95	
» Ε. Ζιλλιερόν καὶ υἱόν, δι' ἀποζημίωσιν, ὁδοιπορικὰ καὶ ἔξοδα διαμονῆς αὐτῶν ἐν Βόλῳ πρὸς ἀντιγραφὴν τῶν στηλῶν	»	2 204 40	
» Ε. Ἰωαννίδην δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεις αὐτοῦ εἰς Βόλον διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν στηλῶν	»	54 20	
» Ε. Ἰωαννίδην δι' ἀποζημίωσίν του διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν στηλῶν	»	1,110.—	
» Ν. Ἀσπρογέρακα δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεις εἰς Βόλον διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν στηλῶν	»	43.50	
» Ν. Ἀσπρογέρακα δι' ἀποζημίωσίν του διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν στηλῶν	»	440.—	
» Γ. Ροῖλόν δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεις αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου εἰς Βόλον πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἐργασίας τῶν καλλιτεχνῶν	»	146.70	
» Γ. Ροῖλόν δι' ἀποζημίωσίν του διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν	»	134.—	
» Β. Παπαγιαννόπουλον δι' ὁδοιπορικὰ ἔξοδα μεταβάσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ συνταγματάρχου κ. Ἰ. Φραγκοῦδη εἰς Βόλον διὰ τὴν φωτογράφησιν τῶν στηλῶν	»	95.10	
» Β. Παπαγιαννόπουλον διὰ τὴν φωτογράφησιν 56 χρωμοτυπικῶν πλακῶν	»	504.—	
» Φ. Ράνιο διὰ τὴν ἄξιαν 60 χρωμοτυπικῶν πλακῶν	»	189.50	
» Χ. Πολίτην διὰ τὴν κατασκευὴν ξυλίνων μητρῶν διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν στηλῶν	»	42.90	
» μεταφορικὰ καὶ ἔξοδα παραλαβῆς κιβωτίων περιεχόντων ἀντίγραφα τῶν πινάκων τῶν Παγασῶν	»	78.05	9,050 30

11) Διάφορα Ἐξοδα

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἐταιρείας	»	200.—	
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	200.—	24,813 55

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ.	200 —	24.813.55
Εἰς Μ. Ἐργῆνον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ τῆς συνοπτικῆς καταστάσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Ἐταιρείας τῆς χρήσεως 1911	»	40.—	
» βοηθὸς διαχειρίσεως Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος	»	400.—	
» Γ. Παπαβασιλείου δι' ὀδοιπορικὰ μεταβάσεως αὐτοῦ καὶ φωτογράφου Α. Πετρίτση εἰς Ἐρέτριαν πρὸς ληψιν φωτογραφικῶν	«	45.80	
» ἀξίαν σφραγίδων, φωτογραφικῶν εἰδῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ἐξόδων διὰ τὰ δημοσιεύματα τῆς Ἐταιρείας	»	95.10	780.90
			<u>25 594.45</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Διάφορα ἔξοδα.

Ἄρθρον 1.

ΤΕΛΗ ΧΑΡΤΟΣΗΜΟΥ

Δαπανηθέντα εἰς κατανάλωσιν χαρτοσήμου πρὸς ἐξόφλησιν τῶν χρηματικῶν ἐνταλμάτων τῆς συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου κατὰ τὸν Νόμον, ΓΨΚΘ' 1910	Δρ.	<u>200.—</u>	200.—
---	-----	--------------	-------

Ἄρθρον 2.

ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ

Δαπανηθέντα διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ πρόην κλητῆρος τῆς Ἐταιρείας Κ. Πάνου κατὰ τὸ ἄρθρον 45 τοῦ Ὄργανισμοῦ πρὸς δραχμὰς 81 μηνιαίως	Δρ.	<u>972.—</u>	972.—
--	-----	--------------	-------

Ἄρθρον 3.

ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΞΟΔΑ

Δαπανηθέντα εἰς ἔξοδα κηδείας ἀρχιεργάτου Ἐταιρείας Ἐλ. Καμπάνη	Δρ.	200.—	
» εἰς ἀξίαν στεφάνου κατατεθέντος ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ συμβούλου τῆς Ἐταιρείας Σπ. Βάση	»	80.—	
» δικηγορικὰ δικαιώματα δικηγόρου κ. Γ. Φι- Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	<u>280.—</u>	1,172.—

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ.	280.—	1,172.—
	λαρέτου διὰ γνωμάτευσιν αὐτοῦ ἐπὶ ὑποθέσεων τῆς Ἑταιρείας . . . . . »	100.—	
Δαπανηθέντα	εἰς Φ. Καστόρχην διὰ δικηγορικά αὐτοῦ δικαιώματα ἐπὶ ὑποθέσεων τῆς Ἑταιρείας . . . »	105.—	
»	εἰς τὴν σχεδίασιν καὶ λάξευσιν τῶν ὀνομάτων τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑταιρείας ἐπὶ τῆς ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Καταστήματος μαρμαρίνης πλακῶς . . . »	164.50	
»	εἰς ἀξίαν γρυσού καὶ γρύσωσιν τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων . . . . . »	100.—	
»	ἀξίαν μιᾶς τραπέζης διὰ τὴν αἴθουσαν τοῦ Συμβουλίου . . . . . »	27.—	
»	εἰς κατασκευὴν πλαισίων πρὸς τοποθέτησιν τῶν ἐν τῷ γραφείῳ εἰκόνων . . . . . »	25.—	
»	κατασκευὴν πλαισίου πρὸς τοποθέτησιν τῆς εἰκόνας Ῥύγγονος διὰ τὴν αἴθουσαν τοῦ Συμβουλίου . . . . . »	35.—	
»	Ἄ. Παπασπύρον διὰ τὴν ἀξίαν μιᾶς γραφομηχανῆς συστήματος «Ἐρικα» . . . . . »	330.—	
»	εἰς δημοσιεύσεις ἐν ταῖς ἑφημερίσι . . . . . »	40.—	
»	εἰς παραγὴν γέυματος τῷ διευθυντῇ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχ. Σχολῆς κ. Th. Homolle μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ τῶν μελῶν τῆς Σχολῆς . . . . . »	249.—	
»	εἰς ἐσωτερικὰς ἐπισκευὰς τοῦ Καταστήματος . . . . . »	30.—	
»	εἰς ἀποστολὴν τηλεγραφήματος τῷ κ. Th. Homolle εἰς Παρίσιους ἐπὶ τῷ διορισμῷ αὐτοῦ ὡς διευθυντοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς . . . . . »	30.25	
»	εἰς ἀποστολὴν τηλεγραφήματος τῇ Α. Μ. τῷ Βασιλεῖ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Α. Μ. τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας . . . »	3.75	
»	εἰς εἰσφορὰν τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γαλλικῆς προτομῆς τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου W. Dörpfeld . . . . . »	123.45	
»	εἰς καταμέτρησιν καὶ διανομὴν εἰς οἰκόπεδα τοῦ παρὰ τὸν Ἅγ. Δανιὴλ κτήματος τῆς Ἑταιρείας . . . . . »	15.—	
»	εἰς σύνταξιν σχεδίου μανδροτοίχου τοῦ ἐν Κηφισσίᾳ κτήματος τῆς Ἑταιρείας . . . . . »	30.—	
»	εἰς Ἄπ. Ἀρβανιτόπουλον, ἔφορον, δι' ἐπίδομα μεταβάσεως αὐτοῦ ὡς ἀντιπροσώπου τῆς Ἑταιρείας εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ III Διεθνὲς Βίς μεταφορὰν . . . . . »	1,687.95	1,172.—

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	1,687.95	1,172.—
	Ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον	»	600.—	
Δαπανηθέντα	εἰς φωτογράφησιν τῶν Παγασαίων γραπτῶν σητῶν πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ καὶ μετὰ τὸν κα- θαρισμὸν αὐτῶν πρὸς ἔλεγγον τῆς ἐργασίας	»	712.10	
»	εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν πρὸς καθαρισμὸν, συντήρησιν καὶ ἀνίδρυσιν ἐν τῷ Μουσείῳ Βόλου τῶν Παγασαίων σητῶν	»	1,307.25	
»	εἰς προμήθειαν ὑλικῶν διὰ τὰς ἀνωτέρω ἐρ- γασίας	»	1,477.20	
»	εἰς ἔξοδα διὰ τὰς εἰσπράξεις τῆς Ἑταιρείας	»	25.—	
»	εἰς ἔκτακτον ἀποζημίωσιν προσεγεγείσης ὑπη- ρεσίας εἰς τὸ λογιστήριον καὶ Ταμεῖον τῆς Ἑταιρείας	»	150 —	
»	εἰς ἀποζημίωσιν διὰ τὴν ἐποπτείαν τῆς Λο- γιστικῆς ὑπηρεσίας καὶ τὴν σύνταξιν τοῦ Ἀπο- λογισμοῦ τῆς χρήσεως 1912	»	150.—	
«	εἰς συνδρομὴν τῆς Ἑταιρείας ὑπὲρ τῶν οἰκο- γενειῶν τῶν ἀπόρων ἐπιστράτων	»	1,000.—	
»	εἰς συνδρομὴν τῆς Ἑταιρείας ὑπὲρ τῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Α. Β. Υ. τῶν Ἡγεμον- νίδων Σοφίας, Ἑλένης, Μαρίας καὶ Ἀλίκης στρατιωτικῶν νοσοκομείων	»	2,000.—	
»	Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ποσῶν τὰ καταβλη- θέντα ἕνεκα τοῦ ὑπ' ἀριθ. 21,311 τῆς 5 Οκτωβρίου 1912 ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαι- δεύσεως εἰς τὸν χημικὸν Ὀθωνα Ἀ. Που- σόπουλον ὡς ἀποζημίωσιν αὐτοῦ διὰ τὴν καθοδηγίαν πρὸς συντήρησιν καὶ διάσωσιν τῶν χρωμάτων τῶν γραπτῶν σητῶν Παγα- σῶν, καὶ τὰ ὅποια ἀποδοθήσονται τῇ Ἑται- ρείᾳ παρὰ τοῦ Ὑπουργείου	»	1,100 —	10,209.50

Ἄρθρον 4.

ΕΞΟΔΑ ΑΝΤΙΓΡΑΦΗΣ ΕΥΡΕΤΗΡΙΩΝ
ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Δαπανηθέντα	εἰς ἀποζημιώσεις ἀντιγραφῶν	Δρ.	300.70	
»	εἰς ἀξίαν βιβλίων διὰ τὴν ἀντιγραφὴν	»	31.—	331 70
				<u>11.713 20</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Ἄρθρον μόνον.

ΕΞΟΔΑ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Δαπανηθέντα εἰς Σοφίαν Μώτου διὰ τὸν καθαρισμὸν τοῦ Καταστήματος τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου π. ἔ. . . . Δρ.	10.—
» εἰς Δ. Παπαθανασόπουλον δι' ἄξιαν χειμεριῶν ἐνδυμασιῶν διὰ τοὺς κλητῆρας τῆς Ἑταιρείας . »	108.—
» εἰς Ἰ. Μαγγιῶρον δι' ἄξιαν μιᾶς θερμάστρας διὰ τὸ δωμάτιον τοῦ κλητῆρος τῆς Ἑταιρείας . . . . . »	24.—
» εἰς Νικόλαον Βράϊλαν δι' ἐλαιοχρωματισμὸν τῆς θύρας καὶ ὑδροχρωματισμὸν τοῦ δωματίου Ταμείου καὶ Λογιστηρίου τῆς Ἑταιρείας . . . . . »	22 —
» εἰς Σ. Διαμάντην δι' ἄξιαν δύο χλαϊνῶν διὰ τοὺς δύο κλητῆρας τῆς Ἑταιρείας . . . . . »	20 50
» εἰς Θ. Παπαϊωάννου δι' ἔξοδα δι' εἰσπράξεις τῆς Ἑταιρείας . »	25 —
» εἰς Ταμίαν τῆς Ἑταιρείας διὰ διάφορα μικροῖς ἔξοδα ἀπὸ 16 Νοεμβρίου 22 Δεκεμβρίου π. ἔ. . »	11.55
» εἰς Ἑταιρείαν Ἀερίωφωτος διὰ κατανάλωσιν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἀπὸ 27 Σεπτεμβρίου 27 Δεκεμβρίου π. ἔ. . . . . »	141.55
» εἰς Ἑταιρείαν Ἀερίωφωτος διὰ προμήθειαν 990 ὀκάδων κόκκατὰ Ὀκτώβριον π. ἔ. . . . . »	67.65
» εἰς Ταμίαν τῆς Ἑταιρείας δι' ἀποστολὴν καὶ παραλαβὴν ἐντύπων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ . . . . »	9.20
» εἰς Μ. Ἐργίνον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ διαχιλίω ἐντύπων ἀεῖς μεταφορὰν . . . Δρ.	439.45

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . Δρ.	439.45
	ποσπασμάτων διὰ τὸ Λογιστήριον τῆς Ἑταιρείας. . . . . »	30.—
Δαπανηθέντα	εἰς Κ. Κόλμαν δι' ἀξίαν δύο τσιγκογραφημάτων δι' Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδα 1911. . . . . »	10.50
»	εἰς Α. Πετρότσην δι' ἀξίαν 12 φωτογραφικῶν πλακῶν διὰ τὰ Πρακτικὰ 1911. . . . . »	72.—
»	εἰς Β. Παπαγιαννόπουλον δι' ἀξίαν δύο φωτοτυπικῶν πινάκων δι' ἄρθρον Σαυγένους Κεραμοπούλου ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι 1912 . . . . . »	220.—
»	εἰς Α. Ῥαφτάνην διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 250 προσκλητηρίων διὰ τὴν συνέλευσιν τῆς 8 Ἰανουαρίου καὶ 250 ἀντιτύπων ἐκλογικῶ καταλόγου 1912 . . . . . »	64 25
»	εἰς Φ. Καστόρχην διὰ δικηγορικὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἐπὶ ὑποθέσεων τῆς Ἑταιρείας . . . . . »	360.—
»	εἰς Ι. Λαρισινὸν δι' ἀμαξαγωγίον ἀντιπροέδρου καὶ 3 συμβούλων πρὸς ἐκτίμησιν ἀρχ. χώρων περὶ τὴν Ἀκρόπολιν κατὰ Δεκέμβριον π. ἔ. . . . . »	4.05
»	εἰς Α. Νταβέλην διὰ προμήθειαν δαδίου κατὰ Ν/βριον π. ἔ. . . . . »	8.40
»	εἰς Α. Πάλλην διὰ προμήθειαν χάρτου διὰ τὴν Ἀρχ. Ἐφημερίδα κατὰ Δεκέμβριον π. ἔ. . . . . »	40.65
»	εἰς Α. Πάλλην διὰ γραφικὴν ὑλὴν κατὰ Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον π. ἔ. . . . . »	20.40
»	εἰς Ταμίαν Ἑταιρείας δι' ἀξίαν ὕδατος ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου—31 Δεκεμβρίου π. ἔ. . . . . »	10.50
»	εἰς Ἰωάννην Στριγκλόγιαννην καὶ Δ. Στριγκλόγιαννην δι' ὑπόλοιπον ἀξίας ἀγροῦ ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους κληρονόμων Κ. Στριγκλόγιαννη. . . . . »	160.—
	Εἰς μεταφορὰν . . . Δρ.	1,440.20

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ. 1.440.20		
Δαπανηθέντα	εἰς Ἀμερικαν. Ἀρχ. Σχολῆν δι' ὑπόλοιπον πλεονάσαν ἐκ τῶν διὰ τῆς Ἑταιρείας καταθέσεων αὐτῆς εἰς τὸ Κεντρικόν Ταμεῖον δι' ἀπαλλοτριώσιν κτημάτων ἐν Παλαιᾷ Κορίνθῳ . . . . . »	193.95		
»	εἰς Δ. Μαζαράκην δι' ἐνοίκιον τῆς ἐν Μαζαρακάτοις οἰκίας αὐτοῦ τῶν μηνῶν Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου 1908 χρησιμεύσεως πρὸς ἐναπόθεσιν εὐρημάτων ἀνασκαφῶν καὶ διαμονὴν τῶν διευθυνάντων τὰς ἀνασκαφὰς . . »	120.—		
»	εἰς I. Στριγκλόγιαννην κλ. δι' ἔξοδα συγκροτήσεως συγγενικοῦ συμβουλίου πρὸς διορισμὸν ἐπιτρόπου ἀνηλίκων καὶ κύρωσιν παρὰ τοῦ Πρωτοδικείου τοῦ διασκέματος τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου . . . . . Δρ.	80.—	<u>1.834.15</u>	<u>1.834.15</u>

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1912

Χ ρ ε ω σ ι ς	Ποσόν	Π ί σ ε ω σ ι ς	Ποσόν
Υπόλοιπον Ταμείου τῆ 31 Δεκεμβρίου 1911 . . .	2,080 99	Ἐπληρώθησαν εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ .	70,465 15
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ .	69,073 50	» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζέ (ἔντοκος κατάθεσις)	40,864 10
» προκαταβολάς	34 —	Υπόλοιπον Ταμείου τῆ 31 Δεκεμβρίου 1912 . . .	967 09
» Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζέ (ἔντοκος κατάθεσις)	39,000 —		
» ἐκποίησιν ἀκινήτων	1,203 —		
» πιστωτὰς διαφόρους	924 85		
		Ἄθροισις	112,296 34
	112,296 34		

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας καὶ ἀ. ἀ. ὁ Σύμβουλος
Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Ὁ Λογιστὴς καὶ ἀ. ἀ. ὁ Σύμβουλος
Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

Ε Ε Ο Δ Α	Π ο σ ό ν
Εἰς Μισθοὺς προσωπικοῦ τῶν γραφείων τῆς Ἑταιρείας	7,53ῶ —
» Ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως	2,231 35
» Ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου	720 —
» Διαφόρους δαπάνας	7 —
» Μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	3,000 —
» Ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης	5,007 45
» Συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικὰ	711 —
» Ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένην δαπάνην	11,951 55
» Ἀποζημίωσιν Ἀρχιεργάτου	160 —
» Δημοσιεύματα	25,594 45
» Τέλη χαρτοσήμου	200 —
» Συντάξεις	972 —
» Ἐκτακτὰ ἔξοδα	9,109 50
» Ἀντιγραφὴν τῶν ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ εὑρετηρίων τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου	331 70
» Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	1,834 15
Ἄθροισις	69,365 15

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας κ. ἀ. α. δ. Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

« ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ »

Ε Σ Ο Δ Α	Π ο σ ό ν	
Ἀπὸ εἰσφορὰς τακτικῶν ἐταίρων	2,234	—
» τόκους καὶ μερίσματα	31,209	10
» ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων	4,410	25
» » διάφορα	1,145	15
» » ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30,000	—
» » ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	75	—
» εἰσαγωγὴν χρημάτων ἐκ τῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρείας πρὸς κάλυψιν ἐξόδων παρελθουσῶν χρήσεων	291	65
Ἄθροισις	69,365	15

Ὁ λογιστὴς κ. ἄ. α. ὁ Σύμβουλος
Γ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ	Ποσόν	
Ταμείον	967	09
Μετοχαι Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	212,310	25
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898	171,795	75
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889 φρ. 125.000.000	79,025	50
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 φρ. 20.000.000. . . .	20,548	25
Ὁμολογίαι Πατριωτικοῦ Δανείου 30.000.000	35	—
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως	640	—
Προκαταβολαι	2,032	—
Τράπεζα Γ. Π. Σκουζέ (ἔντοκος κατάθεσις)	62,559	75
Ἀκίνητα κτήματα	24,452	—
Κατάστημα τῆς Ἐταιρείας	259,863	80
Χρεώσται διάφοροι	1,100	—
Ἄθροισις	835,329	39

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας κ. ἄ. α. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1912

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ	Ποσόν	
Πιστωταί διάφοροι	924	85
Κεφάλαιον	834,404	54
<hr/>		
Άθροισις	835,329	39

Ὁ Λογιστὴς κ. ἀ. α. δ Σύμβουλος
Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΛΗΨΟΛΟΓΙΑ

	Χ ρ έ ω σ ι ς					
	Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1911		Πράξεις ἐντὸς τοῦ ἔτους 1912	Τὸ ὅλον τῆς χρήσεως		
Ταμείον	2,060	99	110,235	35	112,296	34
Μετογαί Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	212,310	25			212,310	25
Ὁμολογία Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898	171,795	75			171,795	75
Ὁμολογία Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889 φρ. 125.000.000	79,025	50			79,025	50
Ὁμολογία Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 φρ. 20 000 000	20,548	25			20,548	25
Ὁμολογία Πατριωτικοῦ Δανείου 30 000 000 .	35	—			35	—
Ὁμολογία Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	640	—			640	—
Προκαταβολαί	2,066	—			2,066	—
Τράπεζα Γ. Π. Σκουζέ (ἐντοκος κατάθεσις) .	60,695	65	40,864	10	101,559	75
Ἀκίνητα κτήματα	25,655	—			25,655	—
Κατάστημα τῆς Ἐταιρείας	259,863	80			259,863	80
Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα . . .	3,200	68			3,200	68
Χρεῶσταί διάφοροι			1,100	—	1,100	—
Ἡστῶταί διάφοροι			3,492	33	3,492	33
Κεφάλαιον						
Ἄθροισις	837,896	87	155,691	78	993,588	65

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας καὶ ἁ. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

Πίστευσις				Υπόλοιπα τῆ 31 Δεκεμβρίου 1912					
Υπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1911		Πράξεις ἐντός τοῦ ἔτους 1912		Τὸ ὅλον τῆς χρήσεως		Χρέωσις		Πίστωσις	
		111,329	25	111,329	25	967	09		
						212,310	25		
						171,795	75		
						79,025	50		
						20,548	25		
						35	—		
						640	—		
		34	—	34	—	2,032	—		
		39,000	—	39,000	—	62,559	75		
		1,203	—	1,203	—	24,452	—		
						259,863	80		
		3,200	68	3,200	68				
		924	85	924	85	1,100	—		
837,896	87			837,896	87			924	85
								834,404	54
837,896	87	155,691	78	993,588	65	835,329	39	835,329	39

Ὁ Λογιστὴς κ. ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Γ. Λ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Α Ν Α Λ Υ Σ Ι Σ

τῶν Γενικῶν λογαριασμῶν ἐφ' ὧν ἐπῆλθε μεταβολή ἢ οὐ
κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἔτους 1912

Α'. Ἐπὶ τῶν Γενικῶν Λογαριασμῶν τοῦ Ἐνεργητικοῦ.

Ταμείον

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον	Δρ.	2,060.99
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μετὰ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1912 ἐνεργη- θείσας εἰσπράξεις	»	110.235.35
Τὸ ὅλον	Δρ.	112.296.34
καὶ ἐπιστώθη μετὰ τὰς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθείσας πληρωμὰς	»	111.329.25
ὑπόλοιπον Ταμείου τῆς 31 Δεκεμβρίου 1912	Δρ.	<u>967.09</u>

Χρηματόγραφα

Τῆς 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον 76 Μετοχαὶ τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς ἀξίας	Δρ.	212,310.25
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>212.310.25</u>
Τῆς 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον 1697 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898 ἀξίας	Δρ.	171,795.75
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>171.795.75</u>
Τῆς 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον 365 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Παγίου Δα- νείου ἔτους 1889 ἀξίας	Δρ.	79,025.50
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>79.025.50</u>
Τῆς 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον 200 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 ἀξίας	Δρ.	20,548.25
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>20.548.25</u>
Τῆς 31 Δεκεμβρίου 1911, ὑπῆρχον 35 ὁμολογίαι τοῦ Πατριωτικοῦ Δα- νείου τῶν 30,000,000 ἀξίας	Δρ.	35.—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>35.—</u>
Τῆς 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλο- ποιήσεως ἀξίας	Δρ.	640.—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>640.—</u>

Προκαταβολαὶ ἐπὶ ἀποδόσει Λ/σμοῦ εἰς Ἐφόρους, ἐπιστάτας καὶ λοιπούς.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1911 ὀφείλοντο εἰς τὴν Ἐταιρείαν προκαταβολαὶ . Δρ.	2,066 —
Ἐπιστώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μετὰ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1912 γενο- μένας ἀποδόσεις προκαταβολῶν . . . . . »	34. —
Ἐπίλοιποι ἀποδοτέον τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . . Δρ.	<u>2,032. —</u>

Τράπεζα Γ. Π. Σκουζέ.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1911 τὸ ὑπὲρ τῆς Ἐταιρείας ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῆ Τράπεζῃ Γ. Π. Σκουζέ ἀνέρχεται εἰς . . Δρ.	60,695 65
ἔχρεώθη ὁ λ/σμός οὗτος μετὰ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1912 γενομένης ἐν- τόκους καταθέσεις . . . . . »	40,864 40
Τὸ ὅλον . . . . . Δρ.	101,559.75
καὶ ἐπιστώθη μετὰ τὰς γενομένας ἀναλήψεις . . . . . »	39,000. —
Ἐπίλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἐταιρείας τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . Δρ.	<u>62,559.75</u>

Ἀκίνητα κτήματα.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον ὑπόλοιπον . . . . . Δρ.	25,655 —
ἐπιστώθη ὁ λ/σμός οὗτος μετὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἐκποιηθέντων κτημάτων . »	1,203 —
Ἐπίλοιπον τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . . Δρ.	<u>24,452. —</u>

Ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:

1) ἔξ ἑνὸς ἀγροῦ εἰς θέσιν Μολυβᾶ . . . . . ἀξίας Δρ.	7,955 40
2) ἔξ ἑνὸς οἰκοπέδου παρὰ τὸν Ἅγιον Δανιήλ . . . . . » »	9,127 85
3) ἔξ ἑνὸς οἰκοπέδου ἐν Κηφισίᾳ . . . . . » »	6,768 75
4) ἐκ μιᾶς οἰκίας ἐν Ἐλευσίνι . . . . . » »	600 — Δρ.
	<u>24,452. —</u>

Κατάστημα τῆς Ἐταιρείας.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1911 ἡ ἀξία τοῦ Καταστήματος ἀνέρχεται εἰς . . Δρ.	259,863.80
ἐφ' οὗ οὐδεμίᾳ ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτοῦ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . . . . »	<u>259,863 80</u>

Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐν τῷ δημοσίῳ ταμείῳ.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἐταιρείας . . Δρ.	3,200.68
ἐπιστώθη ὁ λ/σμός οὗτος μετὰ τὰ διαγραφέντα δυνάμει ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως τῆς 8 Ἰανουαρίου 1912 . . . . . »	3,200.60
Ἐπίλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1912	<u>μηδὲν</u>

Χρεῶσται διάφοροι.

Ὁ λ/σμός οὗτος μετὰ τὰς γενομένας πληρωμὰς εἰς βάρος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν	Δρ.	1.100.—
Ἐπίλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἐταιρείας τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>1.100 —</u>

*Β'. Ἐπὶ τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ Παθητικοῦ.**Πιστωταὶ διάφοροι.*

Ὁ λ/σμός οὗτος ἐγρεώθη μετὰ τὰς κατὰ τὸ ἔτος 1912 γενομένας εἰσπραξίαις	Δρ.	924 85
Ἐπίλοιπον ὀφειλόμενον παρὰ τῆς Ἐταιρείας τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>924.85</u>

Πληρωτέα ἐντάλματα.

Καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1912 ἐξεδόθησαν ἐντάλματα 494 ἀξίας	Δρ.	<u>70.465.15</u>
ἅτινα καὶ ἐξωφλήθησαν.		

ΠΙΝΑΞ ἑμφαινῶν τὴν περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας κατὰ
τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ἀνήρχετο εἰς Δρ. 837.896 87

Ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:

1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ	Δρ.	2,060.99	
2) » 76 μετοχὰς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς	»	212,310.25	
3) » 1697 ὁμολογίας Ἑθνικοῦ Δανείου ἐνοποιή- σεως 1898	»	171,795.75	
4) » 365 ὁμολογίας Ἑθν. Παγ. Δανείου 1889	»	79,025.50	
5) » 200 ὁμολογίας Ἑθν. Δανείου 1907	»	20,548.25	
6) » 35 ὁμολογίας Πατρ. Δανείου 30,000,000	»	35.—	
7) » μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον τοῦ Ἑθν. Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	»	640.—	
8) » Προκαταβολὰς ἐπὶ ἀποδόσει λ/σμοῦ	»	2,066.—	
9) » ἔντοκον καταθέσεων παρὰ τῆς Τραπεζῆς Γ. Π. Σκουζέ	»	60,695.65	
10) » Ἀκίνητα κτήματα	»	25,655 —	
11) » Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863.80	
12) » Παρακαταθήκας δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα	»	3,200 68	Δρ. <u>837,896 87</u>

Ἐντός τοῦ 1912 ἐπῆλθον αἱ ἑξῆς αὐξομειώσεις:

1) εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ταμείου 31 Δ/βρίου 1911 . Δρ.	2,060.99
προσετέθησαν αἱ καθ' ἕλον τὸ ἔτος 1912 ἐνεργηθει- σαι εἰσπράξεις κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν κατάστα- σιν τῆς κινήσεως τοῦ ταμείου	» 110,235.35
Τὸ ἕλον	Δρ. <u>112,296.34</u>

ἀφαιρουμένων δὲ τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθει-
σῶν πληρωμῶν . . . . . Δρ. 111,329 25
ἔμεινεν ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . . . . Δρ. 967.09

2) ἐπὶ τῶν μετοχῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς 76 τὸν ἀριθμὸν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν	» 212,310,25
3) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν Ἑθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898 τὸν ἀριθμὸν 1697 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν εἰς	» 171,795.75
4) ἐπὶ τῶν 365 ὁμολογιῶν Ἑθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν	» 79,025.50
5) ἐπὶ 200 ὁμολογιῶν Ἑθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν	» 20,548.25
6) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30.000.000 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν	» 35.—
7) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Ἑθν. Δανείου κεφαλαιοποιήσεως οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται ἡ ἀξία αὐτῶν	» 640.—
Εἰς μεταφορὰν	Δρ. <u>485,321.84</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	485,321.84
8)	ἐκ προκαταβολῶν εἰς ἐφόρους, ἐπιμελητὰς κλπ. ἐπὶ ἀποδόσει λ/σμοῦ ὠφείλοντο κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911.	Δρ.	2,066.—
	ἀπεδόθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1912.	»	34.—
	ἐπομένως ὀφείλονται κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	2,032.—
9)	εἰς τὸ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῆς Τραπεζῆς Γ. Σκουζέ.	Δρ.	60,695.65
	προσετέθησαν διὰ νέων καταθέσεων ἐντὸς τοῦ ἔτους 1912	»	40,486.10
	Τὸ ὅλον	Δρ.	101,559.75
	καὶ ἀνελήφθησαν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1912	»	39,000.—
	ἐπομένως ἔμεινεν ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	62,559.75
10)	ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν ἀκινήτων κτημάτων.	Δρ.	25,655.—
	ἀφῆρθησαν τὰ εἰσπραχθέντα ἐκ πωλήσεως οἰκοπέδου παρὰ τὸν Ἄγιον Δανιὴλ	»	1,203.—
	ἐπομένως κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἔμεινεν ὡς περιουσία τῆς Ἑταιρείας ἀπαλλοτριωτὰ ἀκίνητα κτήματα ἀξίας	»	24,452.—
11)	ἐπὶ τῆς γενομένης δαπάνης μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1899 τοῦ ἀνεγερθέντος Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ αὕτη	»	259,863.80
12)	ἐκ τοῦ παρὰ τῷ Δημοσίῳ Ταμείῳ ὑπολοίπου παρακαταθηκῶν δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα	Δρ.	3,200.68
	ἀφῆρθησαν δυνάμει ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως τῆς 8 Ἰανουαρίου 1912	»	3,200.68
13)	προσετέθη μερὶς «Χρεῶσαι Διάφοροι» ἡ ὁποία ἐχρεώθη μετὰ τὰς γενομένας πληρωμὰς εἰς βάρος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν	»	1,100.—
		<u>Δρ.</u>	<u>835,329.39</u>

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἀποτελεῖται:

1)	ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ.	Δρ.	967.09
2)	» 76 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	212,310.25
3)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
4)	» 365 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	79,025.50
5)	» 200 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 1907	»	20,548.25
6)	» 35 ὁμολογίας Πατριωτικοῦ Δανείου 30,000,000	»	35.—
7)	» μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	»	640.—
8)	» προκαταβολὰς ἐπὶ ἀποδόσει λ/σμοῦ	»	2,032.—
9)	» ἔντοκον καταθέσεων παρὰ τῆς Τραπεζῆς Γ. Σκουζέ	»	62,559.75
	Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	549,913.59

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ. 549,913.59
10)	ἀπὸ Ἀκίνητα κτήματα	» 24,452.—
11)	» Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.	» 259,863.80
12)	» Χρεώστας διάφορους	» 1,100.—
		Δρ. 835,329.39
ἔξ ὧν ἀφαιρουμένων τῶν ὀφειλομένων εἰς διάφορους πιστωτάς.	»	924.85
	Ἔπολείπεται καθαρά περιουσία τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	Δρ. <u>834.404.54</u>

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας καὶ ἄ. α. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Ὁ Λογιστὴς καὶ ἄ. α. ὁ Σύμβουλος
Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐκτελέσαντες τὴν ἀνατεθεῖσαν ἡμῖν ἐντολὴν περὶ ἐξελέγξεως τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ὑπόλογον ἔτος 1912 λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν τὸ πόρισμα τοῦ παρ' ἡμῶν γενομένου ἐλέγχου:

Α'. ΧΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΣ

Ταμείον.

Ἡ κίνησις τοῦ Ταμείου ἐνεργηθεῖσα διὰ τριπλοτύπων γραμματίων εἰσπράξεως καὶ χρηματικῶν ἐνταλαμμάτων νομίμως τεθεωρημένων καὶ κανονικῶς ἐξωφλημένων ἔχει ὡς ἑπεται:

α') Χρέωσις.

Ἐπίλοιπον Ταμείου τῆ 31 Δεκεμβρίου 1911 κατὰ τὴν ἐνυπόγραφον βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας τοῦ ἔτους ἐκείνου . . . Δρ.	2,060.99
Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . . . . . »	69,073.50
» » προκαταβολὰς . . . . . »	34.—
» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζῆ (ἔντοκος κατάθεσις) »	39,000.—
» » ἐκποίησιν ἀκινήτων . . . . . »	1,203.—
» » πιστωτὰς διαφόρους . . . . . »	924.85
Τὸ ὅλον . . . . . »	<u>112,296.34</u>

β') Πίστωσις.

Πληρωμαὶ εἰς ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . . . . Δρ.	70.465.15
» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζῆ (ἔντοκος κατάθεσις) »	40.864.10
Ἐπίλοιπον μετρητῶν εὐρεθῆν ἐν τῷ Ταμείῳ τῆ 31 Δεκεμβρίου 1912 κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν . . . . . »	967.09
Τὸ ὅλον . . . . . »	<u>112,296.34</u>

Β. ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ

α') Ἔσοδα.

Ἀπὸ εἰσφορὰς τακτικῶν ἐταίρων	Δρ.	2,234.—
» τόκους καὶ μερίσματα	»	31,209.10
» ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων	»	4,410.25
» « διάφορα	»	1,145.15
» « ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	»	30,000.—
» « ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	»	75.—
» εἰσαγωγὴν χρημάτων ἐκ τῆς περιουσίας τῆς Ἐταιρείας πρὸς κάλυψιν ἐξόδων παρελθουσῶν χρήσεων	»	291.65
Τὸ ὅλον	»	<u>69,365.15</u>

β') Ἐξοδα.

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν γραφείων	Δρ.	7,535.—
» ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως	»	2,231.35
» ἐπιχορήγησιν τοῦ γραμματέως τοῦ συμβουλίου	»	720.—
» διαφόρους δαπάνας	»	7.—
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	»	3,000.—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως »	»	5,007.45
» συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά	»	711.—
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν πρὸς ἀνασκαφὰς σχετικὴν δαπάνην	»	11,951.55
» ἀποζημίωσιν ἀρχιεργάτου	»	160.—
» δημοσιεύματα	»	25,594.45
» τέλη χαρτοσήμου	»	200.—
» συντάξεις	»	972.—
» ἔκτακτα ἔξοδα	»	9,109.50
» ἀντιγραφὴν τῶν ἐν τῇ Ἐταιρείᾳ εὐρετηρίων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχ. Μουσείου	»	331.70
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	»	1,834.15
Τὸ ὅλον	»	<u>69,365.15</u>

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

α') Ἐνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	<u>835,329.39</u>
Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	967.09
2) » μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	212,310.25
Εἰς μεταφορὰν	»	<u>213,277.34</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	213,277.34
3)	ἀπὸ ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898 . .	»	171,795.75
4)	» » Ἐθν. Παγίου Δανείου 1889 φρ. 125.000.000	»	79,025.50
5)	» » Ἐθνικοῦ Δανείου 1907 φρ. 20.000.000 . .	»	20,548.25
6)	» » Πατριωτικοῦ Δανείου 30.000.000	»	35.—
7)	» » Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως	»	640.—
8)	» προκαταβολᾶς	»	2,032.—
9)	» ἐντόκους καταθέσεις παρὰ τῆ Τραπεζῆ Γ. Π. Σκουζέ	»	62,559.75
10)	» ἀκίνητα κτήματα	»	24,452.—
11)	» κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863.80
12)	» χρεώστας διαφόρους	»	1,100.—
	Τὸ ὅλον	»	<u>835,329.39</u>

β) Παθητικόν.

Τὸ δὲ Παθητικόν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἀνήρχετο εἰς Δρ 835,329.39

Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς :

1)	ἀπὸ πιστωτᾶς διαφόρους	Δρ.	924.85
2)	» τὸ Κεφάλαιον τῆς Ἑταιρείας	»	834,404.54
	Τὸ ὅλον	»	<u>835,329.39</u>

Δ'. ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912

ἀνήρχετο εἰς δραχμὰς ἐν ὄλῳ . . . . . Δρ. 834,404.54

Ἀποτελουμένη :

1)	ἀπὸ τὰ ἐν τῷ Ταμείῳ μετρητὰ	Δρ.	967.09
2)	» 76 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	212,310.25
3)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
4)	» 365 » » Παγίου Δανείου 1889	»	79,025.50
5)	» 200 » » Δανείου 1907	»	20,548.25
6)	» 35 » Πατριωτικοῦ Δανείου 30.000.000	»	35.—
7)	» μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικόν τίτλον Δανείου Κε- φαλαιοποιήσεως	»	640.—
8)	» προκαταβολὰς ἐπὶ ἀποδόσει λ/σμοῦ	»	2,032.—
9)	» ἐντόκους καταθέσεις παρὰ τῆ Τραπεζῆ Γ. Π. Σκουζέ	»	62,559.75
10)	» ἀκίνητα κτήματα	»	24,452.—
11)	» κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863.80
12)	» χρεώστας διαφόρους	»	1,100.—
	Τὸ ὅλον	»	<u>835,329.29</u>

ἔξ ὧν ἀφαιρουμένων τῶν ὀφειλομένων εἰς πιστωτᾶς διαφόρους

ὑπολείπεται καθαρὰ περιουσία τῆς Ἑταιρείας τῆ 31 Δ/βρίου 1912 » 834,404.54

Ἐκτός τῆς ἀνωτέρω περιουσίας τῆς Ἐταιρείας ἡ Ἐταιρεία κέκτηται καὶ διάφορα δημοσιεύματα ἢτοι Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα, Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας κ. λ. π. καταγεγραμμένα ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἐξ ὧν ἐπωλήθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1912 δραγμαὶ 4.410.25, αἱ ὁποῖαι εἰσεπράχθησαν καὶ ἀνεγράφησαν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τὸ Κεφάλαιον Α/4.

Μετὰ τὸν γενόμενον λεπτομερῆ ἔλεγχον ὀφείλομεν νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἀκρίβειαν καὶ τάξιν, ἣτις ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν προκειμένην διαχείρισιν, ὡς καὶ τὴν ἀμεμπτον τήρησιν τῶν λογιστικῶν βιβλίων καὶ διὰ τοῦτο προτείνομεν, ὅπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνῃ ὡς ὀρθῶς γενομένην τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1912, ἐπικυρώσῃ τὸν Ἴσολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ ἔτους τούτου, εὐαρεστουμένη δ' ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ὡς καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἐταιρείας διὰ τὴν μετ' ἐπιμελείας ἐκπλήρωσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 8 Ἰανουαρίου 1913.

Τὰ μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας

Μ. Β. ΚΥΡΗΣ

Α. ΤΥΠΑΛΛΔΟΣ ΜΠΑΣΙΑΣ

Γ. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Α. ΜΑΤΑΛΑΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

- ΤΗΣ 13ης ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1913

Τῆ 13ῃ Ἰανουαρίου 1913 ἡμέρα Κυριακῆ, ὥρα 10 1/2 π. μ. συνήλθον οἱ ἑταῖροι εἰς γενικὴν Συνέλευσιν, ἕνα κατὰ τὰ ἄρθρα 31 καὶ 32 τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Πρόεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν καὶ ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπεῖαν διὰ τὸ ἔτος 1913 καὶ ἕνα ἀκούσωσι τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεῖας καὶ τὴν λογοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κατὰ τὸ ἔτος 1912. Παρῆσαν ἑταῖροι εἴκοσι δύο.

Εἰς τοὺς παρόντας ἑταίρους διενεμήθη ἔντυπος Γενικὸς Ἰσολογισμὸς τῆς γρῆσεως 1912 μετ' ἀναλυτικῶν πινάκων (ἴδε σελ. 20-51).

Γενομένης ψηφοφορίας ἐξελέγησαν Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Κωνσταντῖνος Πολυγένης, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Γεώργιος Φιλάρετος, πρῶτος Γραμματεὺς ὁ κ. Χρῆστος Ἡλιόπουλος καὶ δεύτερος Γραμματεὺς ὁ κ. Μιχ. Κύρης.

Ἐἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας διὰ ψηφοδελτίου ἀνεδείχθησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς καὶ ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπεῖας διὰ τὸ ἔτος 1913 οἱ κ. κ. Ἀθανάσιος Ματάλας, Ἀθανάσιος Τυπάλος Μπασιᾶς, Δημήτριος Δουκάκης, Μιχαὴλ Κύρης καὶ Γεώργιος Κλοντηρόπουλος.

Μετὰ ταῦτα ὁ Γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως κ. Χ. Ἡλιόπουλος ἀνέγνωσε τὴν ἐν σελ. 52 ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεῖας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ 1912. Ἡ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν τοῦ ἔτους 1912.

Τούτων γενομένων ὁ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου κ. Π. Καθῶαδιᾶς ἀνέγνω τὴν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1912.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1912

Α'

Ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς :

- 1) *Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς* τοῦ ἔτους 1911 τεύχος γ'-δ' εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 2) *Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς* τοῦ ἔτους 1912 τεύχος α'-β' εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 3) *Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας* τοῦ ἔτους 1911 εἰς 500 ἀντίτυπα.

Β'

Ἐπωλήθησαν καὶ διετέθησαν τὰ ἑξῆς :

- 1) *Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς*. Περίοδος Α' (1837-1860). Ἐπωλήθησαν ἀνά ἕν ἀντίτυπον τῶν φυλλαδίων 17, 19, 21, 22, 24, 25, δύο τοῦ φυλλαδίου 26, καὶ ἀνά ἕν τῶν φυλλαδίων 27 καὶ 28, ἐδωρήθησαν δὲ ἀνά τέσσαρα ἀντίτυπα τῶν φυλλαδίων 1, 2, 3, τρία τοῦ φυλλαδίου 4, δύο τοῦ φυλλαδίου 17, καὶ ἀνά τρία τῶν φυλλαδίων 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 50, 51 καὶ 53 - 55.
- 2) *Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς*. Περίοδος Β' (1862 καὶ 1869-1874). Ἐδωρήθησαν ἀνά τρία ἀντίτυπα τῶν φυλλαδίων Α'-ΙΒ', 13-15 καὶ ἀνά τέσσαρα τῶν φυλλαδίων 16 καὶ 17.
- 3) *Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς*. Περίοδος Γ' (1883-1912). Ἐπωλήθησαν δύο ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1883 καὶ ἕν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν α'-β'-γ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀνά δύο τοῦ 1884 καὶ 1885 καὶ ἕν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν γ'-δ' τοῦ 1885, δύο ἀντίτυπα τοῦ 1886 καὶ ἕν τῶν τευχῶν α'-β'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἕν ἀντίτυπον τοῦ 1887 καὶ ἕν τοῦ τεύχους α' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἕν ἀντίτυπον τοῦ 1888 καὶ ἕν τῶν τευχῶν α'-β' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀνά ἕν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1889 καὶ 1890 καὶ ἕν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1890, τρία ἀντίτυπα τοῦ 1891, ἀνά ἕν ἀντίτυπον τοῦ 1892 καὶ 1893 καὶ ἕν τῶν τευχῶν γ'-δ' τοῦ 1893, ἕν ἀντίτυπον τοῦ 1894 καὶ ἕν τῶν τευχῶν α'-β'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἕν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν α'-β' τοῦ 1896, τρία ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1897, ἕν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν α'-β'-γ' τοῦ 1899, ἀνά ἕν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1900 καὶ 1901, καὶ ἕν τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1901, δύο ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1902, ἀνά ἕν τῶν ἐτῶν 1903, 1904 καὶ

1906, δύο αντίτυπα τοῦ 1907, ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1908 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δύο τοῦ 1909, πέντε ἀντίτυπα τοῦ 1910 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἑπτὰ τοῦ 1911 καὶ ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἀντίτυπα τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ ἑνεήκοντα ἑπτὰ ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1912. Ἐδωρήθησαν ἀνὰ δύο ἀντίτυπα τῶν ἐτῶν 1883-1886, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1887 καὶ 1888, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1889-1892, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1893 καὶ 1894, τέσσαρα τοῦ 1895, τρία ἀντίτυπα τοῦ 1896, ἀνὰ τρία ἀντίτυπα τοῦ 1898, δύο τοῦ 1899 καὶ ἓν τῶν τευχῶν α'-β'-γ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1900 καὶ ἓν τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1901-1903 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1903, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1904-1908 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1908, ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1909 καὶ ἓν τοῦ τεύχους δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τρία ἀντίτυπα τοῦ 1910, ὀκτὼ ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1911 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Διενεμήθησαν 234 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1911 καὶ 219 τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1912.

4) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας (1842-1911). Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1848-1873, δύο τοῦ ἔτους 1873/1874, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1874/1875-1904, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1905, 1906. ἀνὰ ἓν τῶν ἐτῶν 1907, 1908. πέντε ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1909, τέσσαρα τοῦ 1910 καὶ δέκα τέσσαρα τοῦ 1911. Ἐδωρήθησαν ἀνὰ δύο ἀντίτυπα τῶν ἐτῶν 1842, 1848, 1849, 1858/1859, τρία τοῦ ἔτους 1871/1872, δύο τοῦ 1872/1873, τρία τοῦ 1873/1874. δύο τοῦ 1874/1875, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1876-1879, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1880 καὶ 1881, τέσσαρα τοῦ 1882, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1883-1885, ἀνὰ τέσσαρα τῶν ἐτῶν 1886 καὶ 1887, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1888-1891, ἀνὰ τέσσαρα τῶν ἐτῶν 1892-1896, τρία τοῦ 1897, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1898-1904, ἓν τοῦ 1905, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1906 καὶ 1907 καὶ ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1908-1910. Διενεμήθησαν 334 ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1911

5) Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαί. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δύο. Ἐδωρήθη ἓν.

6) Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ Π. Καβδαδία 1837-1900. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 57.

7) Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου. Ἐπωλήθη ἀντίτυπον ἓν καὶ ἔδωρήθησαν 15.

8) Τὸ Ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 8.

9) Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. Τόμος Α'. Ἐπωλήθησαν διὰ Hiersemann ἀντίτυπα 9 καὶ ἔδωρήθησαν ἀντίτυπα 60.

10) Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως 1885-1890. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα 3 καὶ ἔδωρήθησαν ἀντίτυπα 37.

11) Γενικαὶ Συνελεύσεις. Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1864 καὶ 1867 καὶ ἔδωρήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1860, 1861, 1863, 1864, 1866, 1867 καὶ 1869.

12) Ἐδρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ' Περιόδου. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα τέσσαρα.

13) Τὸ Ναυάριον τῶν Ἀντικυθέρων. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα δύο.

14) Comptes-rendus du Congrès International d'Archéologie 1re Séssion - Athènes 1905. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δύο καὶ ἔδωρήθησαν 25.

15) Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηρίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Χ. Τσοῦντα. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα ἕξ καὶ ἐδωρήθησαν 13.

16) Περὶ τῶν ἐν Ἐββοίᾳ ἀρχαίων Τάφων ὑπὸ Γ. Παπαδασιλείου. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δύο καὶ ἐδωρήθησαν 16.

17) Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσοῦρας ὑπὸ Κ. Κορυωνιώτου. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 15.

Γ'

Πίναξ τῶν πρὸς πώλησιν ὑπαρχόντων ἐντύπων τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1837- 1860).

Ἔτη	Τεύχη	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν
1837	1	149
1837	2	200
1837	3	189
1837	4	199
1839	11	1
1839	12	1
1839	15	2
1839	17	5
1840	18	1
1840	19	15
1840	20	7
1840	21	12
1841	22	19
1841	23	24
1841	24	22
1842	25	41
1842	26	51
1842	27	44
1842	28	23
1843	29	30
1858	50	83
1859	51	317
1860	53	43
1860	54	12
1860	55	38

2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1862 καὶ 1869-1874).

Τοῦ ἔτους 1862 ὑπάρχουσι σεραὶ πλήρεις 269 ἐκάστη ἀποτελουμένη ἐκ δώδεκα τευχῶν ὑπὸ στοιχεῖα Α-ΙΒ'. Τὰ μεμονωμένα τεύχη τοῦ 1862 καὶ τὰ τῶν ἐτῶν 1869-1874 ἔχουσιν οὕτω:

Ἔτη	Τεύχη	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν
1862	β'	13
1862	γ'	4
1862	δ'	19
1862	ε'	7
1862	ς'	16
1862	ζ'	4
1862	η'	6
1862	θ'	28
1862	ι'	24
1862	ια'	19
1862	ιβ'	11
1869	ιγ'	161
1870	ιδ'	117
1872	ιε'	298
1873	ις'	298
1874	ιζ'	291

3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(ἀπὸ τοῦ ἔτους 1883 κ. ἔ.).

α') Πλήρεις σειραί.

Ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς Ἑταιρείας ὑπάρχουσι πρὸς πώλησιν πεντήκοντα ἐξ πλήρεις σειραὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ' Περιόδου. Ἐκάστη τῶν σειρῶν τιμᾶται δραχμῶν 750.

β) Μεμονωμένοι τόμοι καὶ τεύχη.

Ὑπάρχουσι προσέτι καὶ οἱ ἐξῆς τόμοι πωλούμενοι μεμονωμένοι ἕκαστος δραχμ. 25, ἕκαστον δὲ τεύχος δραχμ. 6 25.

Ἔτη	Ἀριθμὸς τόμων	Ἀριθμὸς τευχῶν			
		α'	β'	γ'	δ'
1883	108	—	—	7	7
1884	121	1	1	17	—
1885	29	2	2	—	2
1886	19	—	—	—	3
1887	26	1	—	—	1
1888	34	—	—	3	3
1889	36	—	—	—	—
1890	33	—	—	3	3
1891	38	—	—	—	—
1892	42	1	—	—	—
1893	61	1	1	—	1
1894	64	1	1	8	—
1895	20	29	4	4	—
1896	12	—	—	9	9
1897	16	1	1	—	—
1898	14	—	—	1	—
1899	6	—	8	8	20
1900	16	—	—	4	2
1901	9	—	—	4	4
1902	1	—	—	7	7
1903	—	—	—	2	2
1904	4	—	—	8	8
1905	101	—	—	3	3
1906	86	—	—	9	9
1907	71	10	10	—	—
1908	86	—	—	7	7
1909	109	—	—	—	29
1910	160	—	—	19	19
1911	175	7	7	—	—
1912	—	184	184	—	—

4) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων	Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων
1842	82	1891	151
1848—1849	174	1892	167
1858—1859	231	1893	208
1871—1872	608	1894	55
1872—1873	91	1895	55
1873—1874	250	1896	47
1874—1875	615	1897	62
1876—1877	497	1898	58
1877—1878	519	1899	56
1878—1879	640	1900	37
1879—1880	589	1901	16
1880—1881	560	1902	17
1881—1882	374	1903	13
1882—1883	104	1904	9
1883	54	1905	8
1884	12	1906	14
1885	118	1907	25
1886	75	1908	54
1887	57	1909	152
1888	134	1910	146
1889	129	1911	151
1890	87		

5) Γενικαὶ Συνελεύσεις τῶν ἐταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχ. Ἑταιρείας

τῶν ἐτῶν 1860-1870

Ἔτος	Φυλλάδια
1860	195
1861	345
1862	271

Ἔτος	Φυλλάδια
1863	244
1864	18
1866	314
1867	41
1868	72
1869	111
1870	171

6) Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου. Ἐν Ἀθήναις 1852-1855.

Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀντίτυπα
1852	β'	84
1855	γ'	237

7) Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπῆς ἡ ἀναγραφή τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου. Ἐν Ἀθήναις 1853. Ἀντίτυπα 42, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

8) Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι, ἐκδιδόμενοι δαπάνῃ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἐν Ἀθήναις 1860. Ἀντίτυπα 135, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. μιᾶς.

9) Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ἐκδιδόμενος ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Τόμος πρῶτος. Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Τεῦχος πρῶτον. Ἀρχαῖκα ἀναθηματικὰ ἐπιγραφὰ ὑπὸ H. G. Lolling. Ἐν Ἀθήναις 1899, ἀντίτυπα 327, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 12.50.

10) Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ Π. Καββάδια. Ἀθήνησι 1900, ἀντίτυπα 129, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 15.

11) Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900 ὑπὸ Π. Καββάδια. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 623, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 3.

12) Εἰρητήριον Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου, συνταχθὲν ὑπὸ Ἀλεξ. Λαμπροπούλου. Τόμος ἑρῶτος, περιλαμβάνων τὰ ἔτη 1883-1887. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 309, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 30.

13) Τὰ εὐρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων.

(Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς τεύχος γ' καὶ δ' 1902).

Ἀντίτυπα 100, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 5.

14) Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. (Τόμος Α' 1906). Ἀντίτυπα 168, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 25.

15) Comptes-Rendus du Congrès International d'Archéologie. 1re Session. Athènes 1905. Ἀντίτυπα 1386, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 6.

16) Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ 1885-1890 ὑπὸ Π. Καββάδια καὶ Γ. Καβερᾶου. Ἐν Ἀθήναις 1907. Ἐν ὄλῳ ἀντίτυπα 197, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δρ. χρ. 50.

17) Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηγίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ
Χ. Τσουντα. Ἀντίτυπα 209, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δρ. χρ. 50.

18) Περὶ τῶν ἐν Ἐθβοίᾳ ἀρχαίων τάφων ὑπὸ Γ. Παπαβα-
σιλείου. Ἐν Ἀθήναις 1910. Ἀντίτυπα 418, ὧν ἕκαστον πω-
λεῖται δραχμῶν 10.

19) Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσοῦρας ὑπὸ Κ. Κουρου-
νιώτου. Ἐν Ἀθήναις 1911. Ἀντίτυπα 531, ὧν ἕκαστον πω-
λεῖται δραχ. 4.

ΕΤΟΣ 1912

ΛΟΓΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐταιρείας, ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου καὶ ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει τῆς 13ης Ἰανουαρίου 1913.

Κύριοι!

Εὐφροσύνως χαιρετίζει ὑμᾶς τὸ Συμβούλιον συνεργομένους σήμερον εἰς Γενικὴν ἐτησίαν Συνέλευσιν, ἐν ἡμέραις καθ' ἃς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ὑψηλοῦ προέδρου τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας ἀνδροῦται τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ κλέος προσκτάται. Ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος, ἡγούμενος τοῦ ἀνδρείου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, νικηφόρος καὶ ἐνδοξος προήλασεν ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας καὶ τὸν θαυμασμόν τοῦ κόσμου, μεταβαίνει εἰς τὸ πανάρχαιον Δωδωναῖον ἱερόν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς φέρων πανταχοῦ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ὑπὸ μακροαῖωνα δουλείαν διατελοῦντας ἀδελφοὺς ἡμῶν. Ἐπεκτείνει δὲ τὴν ἐλευθερίαν ταύτην ὁ γενναῖος

Ἑλληνικὸς στόλος καὶ γενόμενος θαλασσοκράτωρ ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἐπιστέφει καὶ ἐξασφαλίζει τὸ ὅλον νικηφόρον ἔργον τῶν συμμάχων χριστιανικῶν λαῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου. Ὑπὸ τοσοῦτον αἰσίας περιστάσεις, ἀναπολούσας ἡμᾶς μεγάλα καὶ ἐνδοξα ἔργα τῶν ἡμετέρων προγόνων, τὸ Συμβούλιον παρακαλεῖ τὴν συνέλευσιν ὅπως ἀνευφημήσωμεν πάντες τὸν Πρόεδρον ἡμῶν.

(ἐπευφημία καὶ παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Ἀρχόμενοι νῦν τῆς λογοδοσίας τοῦ Συμβουλίου λόγον ποιούμεθα κατὰ πρῶτον περὶ τῶν ἐταίρων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν ἐταίρων ἀνέρχεται εἰς 184. Τούτων δὲ 80 εἶνε τακτικοὶ ἐταῖροι ἰσόβιοι. Εἰς τοὺς τέως δὲ ἐπιτιμίους ἐταίρους προσέθηκε τὸ Συμβούλιον καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἀρχαιολόγων καὶ σοφῶν, τοῦτο δ' ἔπραξε ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως ἐβδομηκονταπενταετίας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἑταιρείας. Ἀπεφάσισε μάλιστα τὸ Συμβούλιον νὰ ἐορτάσῃ τὴν ἐπέτειον ταύτην, ἀναβάλλει ὅμως τὴν ἐορτὴν ἕνεκα τῶν σημερινῶν περιστάσεων. Ἐργαζομένη ἡ Ἑταιρεία ὑπὲρ προαγωγῆς τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης δικαίως προσεταιρίζεται πάντας τοὺς ξένους σοφοὺς τοὺς ἐργασθέντας καὶ ἐργαζομένους ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου συνδέουσα οὕτως αὐτοὺς μετὰ τῆς Ἑλλάδος δι' ἐνὸς ἐπὶ πλέον δεσμοῦ προσφιλοῦς καὶ ἐκείνοις καὶ ἡμῖν. Μετὰ λύπης δὲ ἀνακοινοῖ τὸ Συμβούλιον ὅτι κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀπεβίωσαν οἱ τακτικοὶ ἐταῖροι Ἀθανάσιος Βερναρδάκης, Μιχαὴλ Μαρούδης καὶ Φιλόθεος Στεφανάκος, ὁ ἐπιτίμιος ἐταῖρος William Goodwin, εἰς τῶν ἐξόχων ἐν Ἀμερικῇ ἐλληνοστῶν καὶ φιλελλήνων ὁ καὶ ἰδρυτῆς καὶ πρῶτος διευθυντῆς τῆς ἐν-

ταῦθα Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, καὶ δύο τακτικοὶ ἰσόβιοι ἑταῖροι, οἵτινες καὶ σύμβουλοι τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας διετέλεσαν, ὁ Σπυρίδων Βάσης, ἀνὴρ φιλότατος πᾶσιν ἡμῖν καὶ καθηγητὴς τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου διαπρεπέστατος καὶ ὁ Ὅθων Λύδερς, εὐγενὴς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ φρόνημα ἀνὴρ, ὃν προσφιλεῖς δεσμοὶ συνέδεσαν μετὰ τῆς Ἑλλάδος γενομένης δευτέρας αὐτοῦ πατρίδος. Ὁ Ὅθων Λύδερς διετέλεσε διευθυντὴς τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Γερμανίᾳ σπουδῶν τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου Προέδρου τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας, ἔσχε δὲ καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ διατελέσῃ ὁ πρῶτος γραμματεὺς τοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει Γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου αὐτὸς ἰδρύσας τὸ καθίδρυμα τοῦτο ἐν ἔτει 1874 κατ' ἐντολὴν τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως.

Τὰ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἐταιρείας περιέχονται ἐν τοῖς ὑπ' ὄψει ἡμῶν ἐντύποις λογιστικοῖς πίναξιν, ἐν οἷς ἀναγράφονται ἀναλελυμένως τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1912.

Τρέποντες νῦν τὸν λόγον εἰς τὰ ἔργα τῆς Ἐταιρείας ἀνακοινοῦμεν ἐν πρώτοις τὰ περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ὁμηοσιευμάτων τῆς Ἐταιρείας καὶ εἶτα τὰ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς ἐξηκολούθησεν ἐκδομένη τακτικῶς ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἐκ τῶν συμβούλων τῆς Ἐταιρείας καὶ τμηματάρχου τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος κ. Βασιλείου Λεονάρδου, ὅστις φιλοτίμως καὶ δωρεὰν παρέχει τῇ Ἐταιρείᾳ τὴν ἐργασίαν ταύτην. Ἐξεδόθησαν δ' ἐγκαίρως καὶ τὰ *Πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1911* ἐπιμελείᾳ τοῦ Γραφείου τῆς Ἐταιρείας.

Ἐξακολουθεῖ δὲ ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας καὶ ἡ ἐκδοσις καὶ ἡ παρασκευὴ πρὸς ἔκδοσιν τριῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων, ἧτοι τοῦ περὶ τῶν *Στηλῶν τῶν Παγασῶν* ὑπὸ Α

Ἄρβανιτοπούλου, τοῦ περὶ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ θόλου τοῦ Πολυκλείτου ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ τοῦ περὶ Τοπογραφίας τῶν Δελφῶν ὑπὸ Α. Κεραμοπούλου. Ἦρξατο δὲ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Φ. Βερσάκη καὶ ἡ σύνταξις σχεδίων τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων τῆς Ἐλευσίνας πρὸς δημοσίευσιν αὐτῶν.

Τῶν μνημονευθέντων τούτων δημοσιευμάτων πολυδάπανον εἶνε τὸ περὶ τῶν «Στηλῶν τῶν Παγασῶν», ἀλλ' εἶνε τοῦτο ἔργον σημαντικόν, συνοδευόμενον ὑπὸ ἐγχρωμάτων πινάκων, ὧν ἡ παρασκευὴ εἶνε λίαν δαπανηρά. Σχετικῶς πρὸς τοῦτο τὸ Συμβούλιον ἀνακοινοῖ τὰ ἐξῆς: «Διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου πρόκειται ὄχι μόνον νὰ γείνωσι γνωστὰ εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον τὰ σπουδαῖα ἐκεῖνα καὶ πρωτοφανῆ εὐρήματα τῶν Παγασῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ δημοσιευθῶσιν εἰκόνες μέλλουσαι νὰ διατηρήσωσι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ζωρότητα τῶν χρωμάτων τῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου παραστάσεων, διότι γνωστὸν εἶνε, ὅτι ἡ ζωρότης τῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου χρωμάτων δὲν εἶνε δυνατὸν, παρερχομένου τοῦ χρόνου, νὰ μένη ἀμείωτος. Προκειμένου ἄρα νὰ ἐκδώσῃ ἡ Ἐταιρεία σύγγραμμα, ὅπερ ὀὰ ἔχη ἐν τῷ μέλλοντι μνημειακὸν χαρακτῆρα, ἐπιβάλλεται αὐτῇ μηδεμιᾶς πρὸς τοῦτο νὰ φεισθῇ δαπάνης. Εὐνόητον δ' ἄλλως ὅτι ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου θέλει ἔχει ἡ Ἐταιρεία μεγάλα ἔσοδα. Σημειωτέον δ' ὅτι αἱ πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν πλακῶν τούτων δαπάναι ἐδύναντο νὰ εἶνε πολὺ μείζους, εἰ ἐξηκολουθοῦμεν λαμβάνοντες αὐτὰς διὰ ζωγράφων. Πρὸς ἀποφυγὴν ὅμως τῶν δαπανῶν ἀπεφασίσσαμεν νὰ λάβωμεν χρωμοτυπικὰς φωτογραφίας καὶ πρὸς τοῦτο παρηγγείλαμεν τὰς ἀναγκαίας πλάκας. Ἄλλ' οὐδεὶς ἐν Ἀθήναις ἐγίνωσκε τὴν χρῆσιν τῆς νέας ταύτης ἀνακαλύψεως. Ἐν Ἀθήναις ὑπάρχουσι πολλοὶ φωτογράφοι, ἀλλ' οὗτοι δὲν δύνανται νὰ ἀποδώσωσι τὰ

χρώματα. Ἐν ᾧ λοιπὸν εὐρισκόμεθα ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ, ὁ Ὑπασπιστὴς τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως κ. Ἰωάννης Φραγκοῦδης, φιλόπατρις ὢν, ἐδήλωσεν ἡμῖν, ὅτι ἀφιλοκερδῶς προσφέρει τὴν ἑαυτοῦ ὑπηρεσίαν, διότι ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὡς ἐρασιτέχνης ἀσχολεῖται περὶ τὴν χρωμοτυπικὴν φωτογραφίαν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου αἱ ἡμέτεραι δαπάναι: μεγάλως ἐμειώθησαν ».

Ἄνασκαφὰς δὲ ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία κατὰ τὸ ληξάν ἔτος ἐν Παγασαῖς, ἐν Θήβαις καὶ Λεβαδείᾳ, ἐν Φωκίδι, ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις. Αἱ σχετικαὶ περὶ τούτων ἐκθέσεις, ἃς ὑπέβαλον οἱ διευθύνοντες αὐτάς, θέλουσι δημοσιευθῆ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἑταιρείας.

Τὸ κύριον καὶ σπουδαιότατον ἀνασκαφικὸν ἔργον εἶνε τὸ τῶν *Παγασῶν*. Γνωστὴ εἶνε ἡ ἐπιτυχία, ἣτις ἔστεφε τὰς ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργουμένας διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Α. Ἀρβανιτοπούλου ἀνασκαφὰς, αἵτινες ἤνεγκον εἰς φῶς τὰς γραπτὰς ἐκεῖνας ἐπιτυμβίους στήλας, δι' ὧν τὸ ἐν Βόλῳ Μουσεῖον ἐγένετο λαμπρὸν καὶ μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ Μουσεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς. Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται ἐξηκολούθησαν διὰ τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου καὶ κατὰ τὸ ληξάν ἔτος, ὑπῆρξαν δὲ γονιμώταται. Πρὸς τοῖς κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἀνακαλυφθεῖσι δύο πύργοις ἀνεκαλύφθησαν νῦν τρεῖς ἐπὶ πλέον πύργοι πλήρεις γραπτῶν στηλῶν. Ἐκ τοῦ ἐνὸς τούτων ἀνασκαφέντος καθ' ὁλοκληρίαν ἐξήχθησαν 230 στήλαι, ὧν πλείεσται διατηροῦσι κάλλιστα τὰ χρώματα. Ἐκ τοῦ ἐτέρου ἀνασκαφέντος ἐν μέρει ἐξήχθησαν 30 στήλαι. Ὁ τρίτος, ὅστις εἶνε πλήρης στηλῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, θέλει ἀνασκαφῆ κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος. Ἐγγύτατα δὲ τοῦ δευτέρου τῶν πύργων ἀνεκαλύφθησαν λείψανα τοῦ κρηπιδώματος ναοῦ, ὅστις εἶνε ὁ ναὸς τῆς Πασικράτας, καὶ εὐρέθη

ώραιοτάτη κεφαλή τῆς θεᾶς ἐκ παρίου μαρμάρου, ἥτις κατὰ τὸν Ἀντιπρόεδρον κ. Μιστριώτην, ἐπισκεφθέντα τὸ Μουσεῖον τοῦ Βόλου, ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Εὐρέθησαν δὲ καὶ περὶ τὰ 300 πῆλινα ἀγαλμάτια καὶ 20 ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί, Περὶ τὸ κέντρον δὲ τῆς πόλεως ἀνεκαλύφθη μέγας ναὸς ἀγνώστου θεότητος καὶ ἕτερος μικρὸς κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον αὐτῆς.

Συντελέσαν τὸ Συμβούλιον εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοσούτων καὶ τοιούτων εὐρημάτων ἐπέξετεινε τὴν ἐνέργειαν ἑαυτοῦ καὶ εἰς πᾶν σχετικὸν καὶ ἀναγκαῖον μέτρον. Προέβη εἰς φωτογράφησιν καὶ εἰς ἐγχρωμον ἀπεικόνισιν τῶν ἐπὶ τῶν στηλῶν παραστάσεων πρὸς ἔκδοσιν τοῦ συγγράμματος, οὗ ἐμνημονεύσαμεν. Περὶ πολλοῦ δὲ ποιούμενον τὴν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου ὅσον ἔνεστι διατήρησιν τῶν χρωμάτων παρεκάλεσε τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τοῦ ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1912 ἐγγράφου «ὅπως εὐαρεστηθῆ καὶ διατάξῃ νὰ ληφθῶσιν ἀρμοδίως μέτρα ἀποτελεσματικὰ πρὸς διατήρησιν τῶν χρωμάτων τῶν εἰκόνων, διότι, ὡς ἡ πείρα ἀπέδειξεν ἤδη, εἶνε ἀδύνατον νὰ διασωθῶσι τὰ χρώματα ἄνευ τῆς χρήσεως στερεωτικοῦ τινος ὑγροῦ (fixatif). Μόνον ἡ χρῆσις τοιούτου ὑγροῦ εἶνε μέτρον σωστικόν, πᾶν δ' ἄλλο μέτρον προτεινόμενον ἢ συνιστώμενον δύναται νὰ εἶνε μόνον ἐπιβοηθητικὸν πρὸς διατήρησιν τῶν χρωμάτων, ἀφοῦ ταῦτα στερεωθῶσι διὰ τοῦ ὑγροῦ». Τὰ αὐτὰ ἐπανέλαβε τὸ Συμβούλιον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον καὶ δι' ἄλλου ἐγγράφου ἀπὸ 3 Ἰουλίου, ἐν ᾧ προσέθετεν ὅτι τεθραυσμέναι αἱ στηλαὶ εἰς τεμάχια εἶνε ἀνάγκη νὰ συγκολληθῶσι, νὰ γείνη δι' ἡ ἐργασία ὑπὸ ἐμπείρου τεχνίτου, διότι φόβος εἶνε μὴ ἐπενεχθῆ βλάβη εἰς τὰ σωζόμενα χρώματα. Ἐδήλου δὲ τὸ Συμβούλιον ὅτι ἐν περιπτώσει καθ' ἣν προβῆ τὸ Ὑπουργεῖον εἰς πᾶσαν ἀναγκαίαν ἐνέργειαν, ἡ

Ἑταιρεία εἶνε πρόθυμος νὰ καταβάλῃ αὐτὴ τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην. Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο. Τοῦ Ὑπουργείου λαβόντος, ἃ ἐνόμισε κατάλληλα μέτρα, καὶ ἀποστείλαντος εἰς Βόλον χημικὸν πρὸς στερέωσιν τῶν χρωμάτων καὶ τεχνίτας, ἡ Ἑταιρεία προκατέβαλε κατ' ἐντολὴν τοῦ δημοσίου δρ. 1,100 πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ ἀποσταλέντος χημικοῦ κ. Ὅθωνος Ρουσοπούλου καὶ ἐπλήρωσε δρ. 712.40 πρὸς φωτογράφησιν τῶν ἐγχρώμων στηλῶν πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ, δρ. 1,307.25 εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν καὶ 1,477.20 εἰς ἀγορὰν ὕλικῶν. Προστιθεμένων δὲ τῶν ποσῶν τούτων εἰς τὰς γενομένας δαπάνας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀνασκαφῶν, ἡ ὅλη κατὰ τὸ λήξαν ἔτος δαπάνη διὰ τὸ ἐν Παγασαῖς ἀνασκαφικὸν καὶ μουσειακὸν ἔργον ἀνέρχεται εἰς δρ. 9,149.30. Λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν μεγάλων τούτων δαπανῶν, θέλει ἐξαχθῆ τὸ δίκαιον συμπέρασμα ὅτι κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἡ Ἑταιρεία ἔχει περισσεύμα πολλῶν χιλιάδων δραχμῶν, αἵτινες θέλουσιν ἀυξηθῆ ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς πωλήσεως τόμων περιεχόντων τριχρώμους εἰκόνας σπουδαίων καὶ μοναδικῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Ἐν Θήβαις εἶχον ἀνακαλυφθῆ ἐντὸς τῆς πόλεως ἐρείπια Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου, ὅπερ ἡ Ἑταιρεία ἤρξατο ἔκτοτε νὰ ἀνασκάπτῃ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Α. Κεραμοπούλου, χορηγοῦντος τὴν δαπάνην ἀπὸ τοῦ ἔτους 1911 τοῦ Ὀλλανδοῦ λογίου κ. Goekoop, φιλέλληνας ἀνδρὸς καὶ εὐεργέτου τῆς Ἑταιρείας. Γνωστὰ δ' εἶνε τὰ σπουδαῖα ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων καὶ τὰ γενόμενα σημαντικὰ εὐρήματα, μάλιστα δὲ αἱ τοιχογραφίαι, αἵτινες πολὺ συμβάλλονται εἰς διαφώτισιν τοῦ ζητήματος περὶ τῆς κατὰ τοὺς μέτους χρόνους τῆς 2^{ας} χιλιετηρίδος π. Χ. ἐπιδράσεως ἐν Ἀργολίδι καὶ ἐν Βοιωτίᾳ τῆς ἐν Κρήτῃ κυρίως ἀναπτυχθείσης ἀρχιτεκτονικῆς καὶ

διακοσμητικῆς τῶν τοίχων τέχνης. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐπανελήφθησαν καὶ κατὰ τὸ λήξον ἔτος, μικρὸν δ' ἐξετάθησαν, ἅτε μὴ κατορθωθέντος εἰσέτι νὰ ἀπαλλοτριωθῇ χώρος πρὸς βορρᾶν ἢ πρὸς νότον τῶν ἐρείπιων, ἔνθα εἶνε σχεδὸν βέβαιον ὅτι ὑπάρχει συνέχεια αὐτῶν. Κατ' ἀνάγκην αἱ ἐργασίαι ἐστράφησαν πρὸς δυσμᾶς, ἀπεκάλυψαν δὲ ἐρείπια τινα καὶ μάλιστα παχύτατον Μυκηναϊκὸν τοῖχον κείμενον πρὸ τοῦ ἀνακτόρου. Εὐρήματα ἐγένοντο τεμάχια Μυκηναϊκῶν ἀγγείων καὶ σπουδαῖος μέγας λίθος πλακωτὸς (ἴδε σ. 87 εἰκ. 1), ὅστις φαίνεται ἡμῖν ὅτι ὁμοιάζει κατὰ τε τὴν ἐξεργασίαν καὶ κατὰ τὸ σχῆμα τοῖς ἐν Τίρυνθι καὶ Μυκῆναις, ἐν Κνωσῶ καὶ Φαιστῶ καὶ ἀλλαχοῦ τῶν Κρητομυκηναϊκῶν χωρῶν ἀποκαλυφθείσαις λιθίναις βάσεσι κίωνων ἐκ ξύλου, ὧν ὅμοιοι θὰ ὑπῆρχον καὶ ἐν τῷ Θηβαϊκῷ ἀνακτόρῳ, οἰκοδομήματι πολυτελεῖ καὶ πλουσίως κεκοσμημένῳ. Ἐπειδὴ δὲ ἔχει μεγάλας σχετικῶς τὰς διαστάσεις καὶ εἶνε οὐχὶ ἐντελῶς κυκλικός, ἀλλὰ μικρόν τι ἐλλειψοειδής, εἶνε πιθανὸν ὅτι ἦτο βᾶσις διπλοῦ κίονος. Ὁ κ. Κεραμόπουλος ἀναφερόμενος εἰς τὸν Πausανίαν (IX, 38, 2) εἰκάζει ὅτι ὁ προκείμενος λίθος εἶνε ἴσως «ὁ κορυφαῖος λίθος θολωτοῦ τινος οἰκοδομήματος ὁ συγκρατῶν τὴν ἄρμονίαν τοῦ κτιρίου, οἷα ὑπῆρχον ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν Μυκηναϊκῶν ἀνακτόρων». Ὁ Πausανίας ὁμιλεῖ ἀληθῶς περὶ τοιοῦτου κορυφαίου λίθου, ἀλλὰ τοῦτο πράττει, διότι δὲν εἶχεν ἀκριβῆ ἔννοιαν τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομῆς τῶν Μυκηναϊκῶν θολωτῶν κτισμάτων. Τοιοῦτος λίθος συγκρατῶν τὴν ἄρμονίαν τοῦ κτιρίου δὲν ὑπῆρχεν ἐν τοῖς κτίσμασι τούτοις, ἅτινα κατεσκευάζοντο οὐχὶ διὰ σφηνοειδῶν τὸ σχῆμα λίθων, ὡς ὁ Πausανίας προφανῶς ἐπίστευεν, ἀλλὰ δι' ὀριζοντίως τοποθετουμένων λίθων, τῶν ἐκάστου ὑπερκειμένου δόμου λίθων προεξεχόντων βαθμηδὸν πρὸς τὰ ἔσω.

Ἐν δὲ τῷ ἀνωτάτῳ στρώματι τῆς ἐπιχώσεως ἀπεκάλυ-

λυψεν ὁ κ. Κεραμόπουλος κτιστάς τινας βάσεις κίωνων ἀνηκόντων κατ' αὐτὸν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημο-νευομένην ῥωμαϊκὴν ἐν Θήβαις ἀγοράν.

Ἐνήργησε δ' ὁ κ. Κεραμόπουλος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἐταιρείας καὶ ἀνασκαφὴν τινὰ ἐν *Λεβαδείᾳ* πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ Μαντείου τοῦ Τροφωνίου, ἧτις ὅμως δὲν ἔσχε τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα. Κατέληξεν ὁ ἐκτελέσας τὴν ἀνασκαφὴν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι «οὔτε ἐν τῷ Κάστρῳ, οὔτε ἐν τῷ κοίλῳ πῶς χώρῳ πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ μέχρι τῆς βραχύδους κορυφογραμμῆς τῆς Ἁγ. Ἄννης, ἤτο ποτε ἀρχαῖόν τι κτίσμα θαμιζόμενον καὶ λατρευόμενον».

Ἐν δὲ τῇ *Κεφαλληνίᾳ* εἶχον γεῖναι τῷ 1899 δοκιμαστικαὶ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς Ἐταιρείας καὶ τότε γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων βεβαιώσασαι τὴν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὑπαρξίν Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Συστηματικαὶ δ' ἀνασκαφαὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐνηργήθησαν τῷ 1908 καὶ 1909 δαπάναις τοῦ κ. Goekoop, σκοπὸν ἔχουσαι τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Μυκηναϊκοῦ καὶ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ. Διακοπεῖσαι αὗται τῷ 1910 μέλλουσι νὰ συνεχισθῶσιν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γραμματέως, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, τὸ ἀρξάμενον ἔτος 1913. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ κ. Goekoop διακαῶς ἐπεθύμει ὅπως κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1912 ἐνεργηθῶσιν ἀνασκαφαὶ ἐν θέσεσιν, ἐν αἷς αὐτὸς ἤλπιζεν, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἀνεκαλύπτετο τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεῶς, ὑπέκρουσα εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνδρὸς ἡ Ἐταιρεία, τῇ εἰσηγήσει τοῦ γραμματέως, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν ἀδειαν παρὰ τοῦ Ὑπουργείου ὅπως κατὰ τὸ 1912 ἐκτελέσῃ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Κυπαρίσση καὶ τοῦ συμβούλου τῆς Ἐταιρείας κ. Φιλαδέλφους τὰς κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κ. Goekoop ἀνασκαφὰς ἐν θέσεσιν, ἃς οὗτος ἤθελεν ὑποδείξει.

Ὁ κ. Goekoop ὑπέδειξε τρεῖς θέσεις ἐν Λακκύθρᾳ

Λειβαθοῦς, ἐν τῷ περὶ αὐτὴν χώρῳ καὶ ἐν «Μηγιές», ἐγένοντο δ' ἀνασκαφαὶ ἐν αὐταῖς, ἀλλ' οὐδὲν ἤχθη εἰς φῶς, οὔτε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεύς, οὔτε ἡ κρήνη, οὔτε ἄλλο τι. Παρὰ τὰς «Μηγιές» ἀπεκαλύφθη τὸ κρηπίδωμα ὀρωρικοῦ ναοῦ ἔχοντος μῆκος 15 καὶ πλάτος 9 μέτρων.

Ἄλλ' οἱ ἐκτελέσαντες τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας προέβησαν εἰς ἀνασκαφὰς καὶ ἀλλαγῶν τῆς νήσου. Ἐν θέσει Διακῶτα ἀνέσκαψαν Μυκηναϊκὸν σπηλαιώδη τάφον ἕμοιον τοῖς ἐν ἔτει 1908 ἀνακαλυφθεῖσι παρὰ τὰ Μαζαρακάτα 16 Μυκηναϊκοῖς τάφοις καὶ ἐξήγαγον ἐξ αὐτοῦ ἀγγεῖα καὶ ἄλλα Μυκηναϊκὰ κτερίσματα. Ἐν θέσει δὲ «Καμπανᾶ», «Κεραμιές», «Καγκέλισα» καὶ ἀλλαγῶν ἀνέωξαν πολλοὺς τάφους τῶν Μακεδονικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἐξ ὧν ἐξήγαγον πολλὰ κτερίσματα, ἐν οἷς χρυσοῦν περωτὴν Νίκην, ἣτις ἐχρησίμευεν ὡς καρφίς, κρίκους τινὰς χρυσοῦς καὶ τινὰ πῆλινα ἀγγεῖα, ἐν οἷς μεγαρεϊκὸν σκύφον μετὰ παραστάσεων ἐκ τοῦ Ὀμηρικοῦ κύκλου, δύο πλαγῶνας καλῶν ἑλληνικῶν χρόνων καὶ νομίσματά τινὰ χαλκᾶ καὶ ἀργυρᾶ.

Ἐν Ἀθήναις δὲ ἐγένοντο ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι παρὰ τὴν Στοὰν τῶν Γιγάντων διὰ τοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ ἐφόρου κ. Π. Καστριώτου καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἐταιρείας κ. Ἄλ. Φιλαδελφείως. Κατηδαφίσθη οἰκία τις τῶν ἐκεῖ, ἣν εἶχεν ἀγοράσει τὸ Δημόσιον καὶ παραχωρήσει τῇ Ἐταιρείᾳ πρὸς ἀνασκαφήν, καὶ ἐξηρουνήθη ὁ ὑπ' αὐτὴν χώρος. Διὰ τῆς γενομένης σκαφῆς ἐφάνη ὅτι ἡ Στοὰ ἐξετίμετο πρὸς ἀνατολὰς περὶ τὰ 3 μέτρα καὶ ἀπεκαλύφθησαν ἐρείπια τοῦ κρηπίδωματος αὐτῆς. Ἐν τῇ ἐπιχώσει ἀπεκαλύφθησαν κτίσματα καὶ παντοῖα πράγματα, ἐξ ὧν ὀρυόμενος ὁ κ. Καστριώτης φρονεῖ ὅτι «ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἰδιωτικόν τι κτίριον, ἐργαστήριον γναφείως ἢ βαφείως ὑφασμάτων», προσθέτει ὅμως ὅτι «δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ γνώμη

ὅτι τὰ κτίσματα ταῦτα μετὰ τῆς Στοᾶς αὐτῆς εἰσι λείψανα ἀρχαίου λουτρῶνος». Τῶν γενομένων κινήτων εὐρημάτων μνημονευτέον ἐπιτύμβιον στήλην εὐρεθεῖσαν ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς κατεδαφισθείσης οἰκίας καὶ φέρουσαν ἔμμετρον νεκρικὴν ἐπιγραφήν. Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις εἰργάσθη μετ' ἀγαστοῦ ζήλου καὶ ὁ ἔμπειρος περὶ τὰς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς κ. Χρ. Ἡλιόπουλος.

Ἐνεκα δὲ τῶν γνωστῶν ὑμῖν οικονομικῶν καὶ ἄλλων λόγων ¹⁾ δὲν ἠδυνήθη τὸ Συμβούλιον νὰ ἀρχίσῃ εἰσέτι ἄς

¹⁾ Διὰ τοῦ νόμου ΓΨΚΘ' τῆς 24 Μαΐου 1910 ἐστερήθη ἡ Ἑταιρεία τῶν ἐκ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ λαχείου χρηματικῶν παραν. Διὰ δὲ τοῦ νόμου ΓΨΑ' τῆς 24 Μαΐου 1910 περιορίσθη καὶ ἡ ὡς πρὸς τὰς ἀρχαιότητες δρᾶσις τῆς Ἑταιρείας.

Σχετικῶς πρὸς τοιαῦτα κατὰ τῆς Ἑταιρείας ληφθέντα μέτρα ὁ Ἄντιπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας καὶ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γ. Μιστριώτης ἐν τοῖς ἑαυτοῦ *Ρητορικοῖς Λόγοις* (Τόμ. 4ος σ. 184) δημοσιεύει τὰδε:

«Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως
πρὸς διάσωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων.

Ἐρῶμε Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως,

«Μανθάνω μετὰ πολλῆς λύπης, ὅτι συντάσσεται νομοσχέδιον, καθ' ὃ ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὸ διδόμενον χορηγῆμα ἐκ τοῦ λαχείου καὶ ἡ φύλαξις τῶν μουσείων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαιοτήτων.

«Ὅτι ἐκ τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας ἀφαιροῦνται φροντίδες δὲν εἶναι δυσᾶρεστον, ἀλλ' ὡς ἀρχαιολογοῦντες κατανοεῖτε τὴν ἀνίαν, ἣτις μέλλει νὰ καταλάβῃ τὸν ἀρχαιολογικὸν κόσμον, ὅταν μάθῃ, ὅτι τὰ βαρύτιμα τῆς ἀρχαιότητος κειμήλια παρεδόθησαν. Τοῖς κατωτάτοις στρώμασι τῆς κοινωνίας ὡς ἄθλον τῶν πολιτικῶν ἀγώνων. Ταῦτα θέλουσι φθαρῆ καὶ διαρπαγῆ, ὡς πολυχρόνιος πείρα μαρτυρεῖ. Ἐπικαλοῦμαι λοιπὸν τὸ φιλόργαιον καὶ τὴν φιλοπατρῶν τῆς ἡμετέρας ἐξοχότητος, ἵνα σώσῃ τὰς ἀρχαιότητας οἷτινες εἶναι ἡ περγαμινὴ τῆς εὐγενείας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ τὸ ἐγερτήριον τῶν συμπαθειῶν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

«Παρακαλῶ, κύριε Πρόεδρε, νὰ δεχθῆτε τὰ σέβη μου πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐξοχότητα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Μαρτίου 1910.

Γ. ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ

Ἄντιπρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

•Σημ. Ἡ ἐπιστολὴ μου δὲν ἴσχυσεν, ἵνα ἀναστείλῃ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ ὑποβληθέντος νομοσχεδίου, ὅπερ ἐγένετο νόμος τοῦ Κράτους κατὰ τὴν τελευ-

ἀπεφάσισεν ἀνασκαφὰς ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου χώρῳ, ἔνθα τὸ Ὡδεῖον τοῦ Περικλέους καὶ ἄλλα κτίσματα, οὐδ' ἐδυνήθη νὰ συνεχίσῃ τὸ μέγα ἐν Ἀθήναις ἀνασκαφικὸν ἔργον, ὅπερ ἡ Ἐταιρεία μετ' ἐλπίδων πολλῶν ἐπεχείρησεν ἀπὸ τοῦ 1908 καὶ συνέχισε τῷ 1909. Ἐννοοῦμεν τὴν ἀνασκαφὴν τῆς παλαιᾶς Ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶς, ἧς περατωμένης ἐδύνατο νὰ σεμνύνηται ἡ Ἑλλάς δεικνύουσα εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ὅτι δὲν ὑπολείπεται τῆς Ἰταλίας, ἧτις διὰ μεγάλων θυσιῶν καὶ κόπων ἀπεκάλυψε τὸ Forum Romanum. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους δὲν ἐδυνήθη τὸ Συμβούλιον οὐδὲ νὰ συνεχίσῃ ἢ ἡ Ἐταιρεία ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐνεργεῖ ἀνασκαφὰς ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου διὰ μελῶν τοῦ ἑαυτῆς Συμβουλίου, ἀνδρῶν μορφωθέντων ἐν τῇ ἀνασκαφικῇ ταύτῃ ἐργασίᾳ καὶ πεῖραν τὴν προσήκουσαν κεκτημένων, φιλοτίμως δὲ ἐργαζομένων.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχουσι, οὐχὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης. Ἐν ταῖς σήμερον δ' ἡμέραις μάλιστα, καθ' ἃς μεγάλαι Ἑλληνικαὶ χῶραι ἐλευθεροῦνται, μεγεθύνεται δ' οὕτω τὸ ἀνασκαπτέον ἕδαφος καὶ ἐπιτακτικὰ ἔχει ἡ Ἑλλάς νὰ ἐκπληρώσῃ καθήκοντα πρὸς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, ἃς εὐχρηθῶμεν ὅπως ὁ περιορισμὸς οὗτος τῆς ἀρχαιολογικῆς καὶ ἀνασκαφικῆς δράσεως τῆς Ἐταιρείας μὴ γείνη αἰσθητός.

Σὺν ταύτῃ τῇ εὐχῇ καταλήγει τὸν λόγον τὸ Συμβούλιον εὐελπιστοῦν ὅτι ἐπανόρθωσις θέλει γείνει τῶν ὅσα δὲν ἔχουσι καλῶς καὶ πρόθυμον ὄν πάντοτε καὶ ὑπὸ οἰασ-

ταίαν τῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς ἡμέραν. Εὐχομαι δ', ἵνα ἡ ἐπιμονὴ αὕτη τοῦ Ἀρχαιολογοῦντος κ. Στεφάνου Δραγοῦμη ἀποβῇ εἰς ὠφέλειαν τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὅπως οὗτος ἀπαλλαγῇ τῆς βαρυστάτης εὐθύνης, ἣν διὰ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ νόμου ἀνέλαβεν.

δῆποτε περιστάσεις νὰ ἐκτελεθῇ κατὰ τὸ ἐνὸν τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον.

Εἶνε δὲ δίκαιον καὶ ἐθνικὸν συμφέρον ἵνα πάντες δείξωσι τὴν προσήκουσαν εὐλάβειαν πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν τὴν τιμήσασαν τὸ ἐλληνικὸν ὄνομα καὶ ἐν χρόνοις χαλεποῖς διεγείρασαν τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἡ πρὸς τὴν γεραιὰν ταύτην Ἑταιρείαν τιμὴ εἶνε τιμὴ ὀλοκλήρου τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς διεγείρουσα τὴν ἀγάπην πάντων τῶν ἀρχαιολόγων καὶ λογίων τῶν ἀπανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

**ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ**

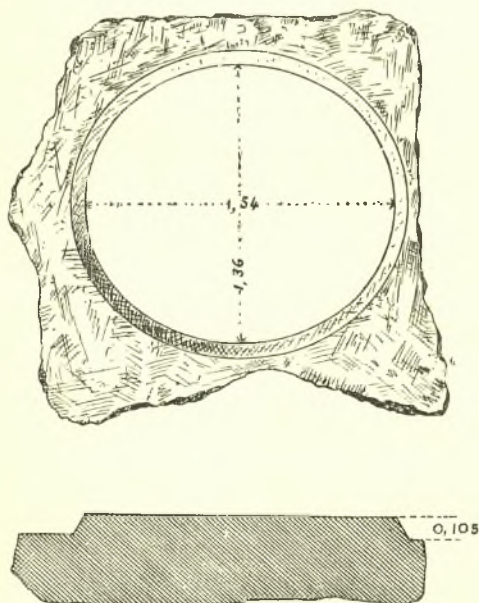
ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ ΤΟΥ ΚΑΔΜΟΥ

ΕΝ ΘΗΒΑΙΣ

Ἐν ταῖς *Πρακτικοῖς* τοῦ 1911 σ. 148 ἐγένετο λόγος περὶ αὐλῆς τοῦ κτιρίου, ἧς μέρος ἀνεσκάφη ἤδη καὶ περιεγράφη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Ἐπειδὴ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ δὲν κατωρθώθη γὰρ γείνη ἀπαλλοτριώσις τις χώρου πρὸς Β ἢ πρὸς Ν τῶν ἐρειπίων, ἔνθα εἶνε σχεδὸν βέβαιον, ὅτι ὑπάρχει συνέχεια αὐτῶν, ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ 1912 χορηγοῦντος καὶ πάλιν τοῦ εὐεργέτου τῆς Ἑταιρείας κ. Goekoop ἐστράφη κατ' ἀνάγκην πρὸς Δ, ἵνα ἀποκαλύψῃ ὁλόκληρον τὴν εἰρημένην αὐλὴν καὶ συναντήσῃ τὰ πρὸς Δ προσδοκώμενα σχετικὰ πρὸς τὸ ἀνεσκαμμένον κτίριον ἐρείπια (ΑΑ 1909 σ. 82). Πράγματι δὲ εἰς ἀπόστασιν 8 μέτρων ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ φρέατος (*Πρακτικά* 1911, σ. 148 ἐξ.) εὗρέθη τοῖχος παχὺς ἐντὸς τῶν ἀδιαταράκτων μυκηναϊκῶν χωμάτων θεμελιωμένος, διήκων ἀπὸ Ν πρὸς Β ἤτοι μὴ ὦν παράλληλος πρὸς τοῦς τοίχους τοῦ ἀνακτόρου, διήκοντας τοὺς μὲν ἀπὸ ΝΔ πρὸς ΒΑ τοὺς δὲ ἀπὸ ΒΔ πρὸς ΝΑ, καὶ κατεστραμμένος πρὸς Β (διατηρεῖται ἐπὶ 4 μέτρα ἀπὸ τοῦ τοίχου τοῦ κτήματος Λογοθέτου ΑΕ, 1909 σ. 57 εἰκ. 1 πλησίον καὶ παραλλήλως τῆς γραμμῆς τοῦ δυτικοῦ ἐπιπολαίου τοίχου τοῦ δυτικωτάτου τῶν νοτίων κρησπολείων). Ἐπίσης ὁ τοῖχος οὗτος εἶνε κατεστραμμένος κατὰ τὰ ὑψηλότερα μέρη αὐτοῦ, ἡ δὲ καταστροφὴ αὕτη ἐγένετο πρὸς ἐξαγωγὴν λίθων βεβχίως ἐν ὑστάτοις ῥωμαϊκοῖς χρόνοις, ὡς δεικνύουσι τὰ καλύπτοντα τὸ ὑπόλοιπον μέρος αὐτοῦ χώματα. Τὸ πάχος τοῦ τοίχου δὲν ἀπεκκλύφθη, ἐπειδὴ ἡ ἀνασκαφὴ διεκόπη ἀποτόμως τῇ 18 Σεπτεμβρίου, κηρυχθείσης τῆς ἐπι-

στρατεύσεως τοῦ κράτους διὰ τὸν πόλεμον. Τὰ χῶματα καθ' ὄλον τὸ πλάτος τοῦ χώρου τῶν κατεδαφισθέντων κρεοπωλείων εἶνε μέχρι μεγάλου ὕψους μυκηναϊκόν, ἐξικνούμενά που πρὸς Β μέχρι σχεδὸν 0,50 ὑπὸ τὴν νέαν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους (5λικὸν βάθος τῆς ἀνασκαφῆς μέγιστον πρὸς Ν μέχρι 3,40 μ.), ἐνομίσθη ὅμως καλὸν νὰ καταλίπωμεν στρῶμά τι αὐτῶν ἀνέπαφον ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ βράχου μέχρις ἀποκαλύψεως καὶ τοῦ λοιποῦ χώρου τοῦ κτιρίου. Τὸ δάπεδον τοῦ ἀγγειοπλαστικοῦ κλιβάνου ὑπῆρξεν ὁ γνῶμων τῆς κατὰ βάθος προόδου τῆς σκαφῆς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Τὸ ἀνασκαφὲν μυκηναϊκὸν στρῶμα πρὸς Δ τοῦ κλιβάνου ἐπὶ ἐκτάσεως 4 μέτρων ἦτο ἀνάμικτον μετὰ πολλῆς τέφρας. Ἐν τοῖς ἐπιπολαίοις χῶμασιν ἀμέσως ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ἐφάνησαν πέντε βάσεις κτισταὶ διὰ παντοδαπῶν λίθων καὶ πηλοῦ καὶ κορυφούμεναι ὑπὸ μεγάλου ἐκάστη κυβολίθου, εἰς δευτέραν ταύτην χρῆσιν κειμένου· αἱ βάσεις αὗται μαρτυροῦσι περὶ τριπλῆς τοῦλάχιστον σειρᾶς ξυλίνων κίωνων ἀνηκόντων πιθανώτατα εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἀγορὰν, περὶ ἧς ποιεῖται λόγος ὁ Παυσανίας (*AE* 1909, σ. 113 ἐξ.). Τὰ θεμέλια τῶν βάσεων τούτων διακόπτουσι τὰ μυκηναϊκὰ χῶματα μέχρι τινὸς βάθους ὡς ποιοῦσι καὶ τοιχαρία τινὰ ἐπιπόλαια ἀσυνχρυσολόγητα εἰσέτι ἀρχιτεκτονικῶς ἀλλὰ σχετικὰ πρὸς τὰς βάσεις, ὡς φαίνεται. Ἐν τῷ χώρῳ τοῦ δυτικωτάτου βορείου κρεοπωλείου εὐρέθη μέρος τεχνικωτέρου δαπέδου ἐστρωμένου διὰ στρώματος ἐξ ἀσβέστου καὶ τετριμμένης κεράμου καὶ περιβαλλομένου ὑπὸ ταπεινοῦ στενοῦ ἰσοῦψοῦς πανταχοῦ τοιχαρίου ἐκ πύρων πελεκητῶν, ὥστε νὰ σχηματίζεται τετράπλευρος ὀρθογώνιος ὁ χώρος, οὗ ὅμως τὸ πλεῖστον μέρος κεῖται ὑπὸ τὴν οἰκίαν Στρατῆ ἄγνωστον. Τὰ μυκηναϊκὰ χῶματα ἐνταῦθα πρὸς Δ εἶνε ἀνατετραγαμένα, τὰ δὲ μυκηναϊκὰ ὄστρακα εὗρηται μετὰ θραυσμάτων κανθάρων, ἐρυθρομόρφων καὶ ῥωμαϊκῶν ἀγγείων. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ εἰρημένου ἐστρωμένου «Ὀκλάμου» πρὸς Α εὐρέθη ἐντὸς ἀδιαταράκτων ὑψηλῶν μυκηναϊκῶν χωμάτων, ἐρειδόμενος πρὸς Β παρὰ τὰ θεμέλια τῆς οἰκίας Στρατῆ ἐπὶ τοῦ ἀνυψουμένου αὐτόθι

φυσικοῦ βράχου μέγας λίθος πλακώδης πάχους μεγίστου 0,75 καὶ μήκους μεγάλου μέχρι 2,10. Ὁ λίθος εἶνε σύμπηκτος σκληρὸς ἐκ μεγάλων κροκαλῶν ποταμίων, ξένος δὲ πρὸς τὰς Θήβας καὶ τὴν ἐγγὺς γειτονίαν. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια αὐτοῦ εἶνε ἀνώμαλος. Ἀνεγείραντες τὸν λίθον εἶδομεν, ὅτι ἡ κάτω ἐπιφάνεια εἶνε εἰργασμένη, δεικνύουσα κυκλικὸν ἀνέχον ἐλλειψοειδὲς λεῖτον ἐπάνω ἐδάφος, περιβαλλόμενον ὑπὸ λείου τοῦ τα-

Εἰκ. 1.

πεινοτέρου περιθωρίου. Ὑψος τοῦ ἀνέχοντος ἐδάφους 0,105, μείζων διάμετρος τῆς ἐλλείψεως 1,54, ἐλάσσω δὲ 1,36 (εἰκ. 1). Τὴν χρησιμότητα τοῦ μεγάλου τούτου λίθου δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐρμηνεύσω, ἐσκέφθην ὅμως, ὅτι ὁ κορυφαῖος λίθος θολωτοῦ τινος οἰκοδομήματος ὁ συγκρατῶν τὴν ἀρμονίαν τοῦ κτιρίου (πρβλ. Πaus. IX, 38,2), οἷα ὑπῆρχον ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν μυκηναϊκῶν ἀνακτόρων (Ὀδ. X, 442), ἔδει νὰ ᾖ παρόμοιος.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΛΕΒΑΔΕΙΑ

Ἐν Λεβαδείᾳ ἐγένοντο κατ' ἐντολήν τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφαί πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ μαντείου τοῦ Τροφωνίου, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχον τοῦ ζητουμένου. Ἐρευνήθη ὅλος σχεδὸν ὁ χῶρος πρὸς τοὺς πόδας τοῦ βράχου τοῦ φέροντος λαξευτὰς κόγχας πλησίον τῶν πηγῶν τῆς Ἐρκύνης, ἀποκαλυφθέντος λαξεύματος τινος ἀμέσως ἀριστερὰ ὑπὸ τὸν λαξευτὸν αὐτόθι θάλαμον, ἔχοντος σχέσιν πρὸς διοχέτευσιν ὑδάτων εἰς τὸν περαιτέρω καὶ ὑπὸ τὴν ἀψιδωτὴν «τουρκικὴν» γέφυραν ὄρατὸν ὁμοίως λαξευτὸν ὄχετόν. Τὰ χῶματα πάντα ἦσαν μεσαιωνικὰ χυθέντα ὑπεράνωθεν τοῦ βράχου ἐκ τοῦ «Καταλωνικοῦ» Κάστρου.

Προσέτι δὲ ἠνοίχθησαν δύο ὀρύγματα ἐντὸς τοῦ Κάστρου μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου, ἀποκαλύψκντα ἐν δωματίον λαξευτὸν μετὰ συμπληρωμάτων κτιστῶν διὰ πλίνθων ὀπτῶν καὶ ἀσθέστου. Ὅμοια δωματία λαξευτὰ ὡς καὶ κλίμακες ἐν τῷ βράχῳ διακρίνονται πολλαχοῦ ἐν τῷ Κάστρῳ. Ἐπειδὴ δὲ πλὴν μεσαιωνικῶν διὰ στιλπνοῦ γανώματος ἐπενδεδυμένων θραυσμάτων ἀγγείων οὐδὲν ἀρχαιότερον λείψανον εὑρομεν, συμπεραίνομεν, ὅτι πρὸ τοῦ Μεσαίωνος τὸ Κάστρον ἦτο βράχος ἄγριος καὶ ἀκατοίκητος.

Ἐξω πρὸς Δ πλησίον τοῦ Κάστρου ἐν τῇ θέσει Λάκκᾳ ἐτέρα ἀνασκαφὴ ἀπέδωκε μόνον λείψανα πολλὰ «τουρκικῆς» οἰκίας.

Εἰς ἀπόστασιν 100 μέτρων περίπου πρὸς Β τῆς Λάκκας

ἀπεκαλύφθη ἀρχαῖον λατομεῖον, ἐν τοῖς χώμασι τοῦ ὁποίου πλὴν ἀρχαίου ἐφθαρμένου χαλκοῦ νομίσματος καὶ τινων τουρκικῶν παράδων εὐρέθη βυζαντιακὸν τεμάχιον πλακῶδες ἐλεφαντίνου ὄστου ἐκ σκεύους, εἰκονίζον προστύπως ἀνάγλυπτον ἄγγελον ἀναβλέποντα καὶ κρατοῦντα εἴλημα ἀνεπτυγμένον. Οὐδὲν ἀρχαῖον λείψκνον ἄλλο εὐρέθη καὶ δὴ καὶ οὐδὲν θραῦσμα ἀγγείου. Ἐπειδὴ ὁ μεταξὺ τῶν δύο τούτων σκαφῶν χώρος εἶνε κοῖλος καὶ κατωφερῆς πρὸς Α, ἐσκάψαμεν καὶ ἀνατολικώτερον — πρὸς Β πάλιν τοῦ Κάστρου — παρὰ τὴν Ἄγ. Ἄνναν ἐν τῇ ἐλπίδι, ὅτι, ἂν ὅπουδῆποτε τοῦ κοίλου χώρου ὑψηλότερον ὑπῆρχέ τί ποτε ἀρχαῖον κτίσμα, θὰ ἠύρισκομεν λείψανόν τι κατηγμένον ἐνταῦθα· ἀλλὰ μόνον τουρκικῶν χρόνων οἰκίας εὔρομεν μετ' ἐργαλείων καὶ σκευῶν οἰκικῶν μεταλλίνων ἐγκαταλειφθέντων ἐν τινι καταστροφῇ, ἴσως δὲ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Οὕτω κατελήξαμεν εἰς τὴν γνώμην, ὅτι οὔτε ἐν τῷ Κάστρῳ οὔτε ἐν τῷ κοίλῳ πως χώρῳ πρὸς Β αὐτοῦ μέχρι τῆς βραχύδους κορυφογραμμῆς τῆς Ἄγ. Ἄννης ἦτο ποτε ἀρχαῖόν τι κτίσμα θυμιζόμενον καὶ λατρευόμενον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ περιγραφὴ τοῦ Πικυσανίου δὲν μοι φίνεται, ὡς θὰ δείξω ἀλλαχοῦ, ὅτι πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τοποθετεῖ τὸ μαντεῖον, ἡ δὲ φύσις τοῦ βράχου αὐτόθι εἶνε τοικύτη, ὥστε χάσμα τι γῆς οὐκ αὐτόματον (κατ' ἀκολουθίαν λαξευτὸν πάντως ἐν μέρει τοῦλάχιστον, ἀφ' οὗ ὁ βράχος εἶνε σκληρὸς τιτανώδης) δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ οἰκοδομηθῇ σὺν τέχνῃ καὶ ἀρμομονίᾳ εἰς τὸ ἀκριβέστατον, ἐστράφη βρκειότερον πρὸς τὰς κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τῆς Ἐρκύνης δύο συνοικίας τῆς νῦν πόλεως (Ἁγίου Νικολάου καὶ Ἄγ. Γεωργίου), αἵτινες κατέχουσιν, ὡς νομίζω, τὸ ἀρχαῖον ἄλσος τοῦ Πικυσανίου. Οἱ λόφοι ἐνταῦθα ἀποτελοῦνται ἐκ σχιστολίθου εὐθρύπτου, πᾶσα δὲ διαρρύθμισις χάσματός τινος ἀπαιτεῖ τὴν ἐνοικοδόμησιν.

Ἐνταῦθα ἐν τῇ συνοικίᾳ Κάδῃ καὶ ἀπὸ τῆς πλατείας Ταμπάχανα μέχρι τῆς Ἐρκύνης εἶνε κατεσπαρμένοι σπόνδυλοι δωρικοὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου κτιρίου· οὐδαμοῦ δὲ ἀλλαχοῦ τῆς πόλεως εὐρίσκονται ὅμοια λείψανα. Μὴ δυνηθεὶς νὰ

μάθω παρὰ τῶν κατοίκων, ἄν που συνητήθησαν κατὰ χώραν κείμενα ἐρείπια κτιρίου, εἰς ὃ νὰ δύνῃμι νὰ ποδώσω τοὺς κίονας καὶ ὅπερ ὑπολαμβάνω ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Πικυσανίου μνημονευμένων ὡς ἐν τῷ ἄλλοι κειμένων, ἵνα εὕρω τὴν ὁδὸν ἣν ὁ Περιηγητὴς ἐβάδισεν ἀνερχόμενος πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ ὄρους μαντεῖον, ἐξετέλεσα δύο σκαφὰς παρὰ δύο σπονδύλους κειμένους εἰς τὸ ὕψιστον ἐν σχέσει πρὸς τοὺς λοιποὺς σημεῖον. Ἡ μία σκαφή ἐγένετο εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς πλατείας παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀριστοφάνους Βεζύρη ἢ δ' ἄλλη ἐν τῷ κήπῳ τῆς χήρας Εὐθυμίου. Οὐδετέρα ἔδειξέ τι. Ἐν τῷ ὑπογείῳ τῆς οἰκίας Εὐθυμίου φαίνονται θεμέλιοι τινες πῶροι, ἀλλ' ἡ οἰκία εἶνε ἐτοιμόροπος καὶ δέν μοι ἐπετρέπη νὰ σκάψω.

Α. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ Τῃ ΛΕΓΟΜΕΝῃ
ΣΤΟᾶ ΤΩΝ ΓΙΓΑΝΤΩΝ

Ἐφορμὴν πρὸς τὴν ὑφ' ἡμῶν ἐξακολούθησιν τῶν ἐν ἔτει
1858 καὶ 1871 διενεργηθεισῶν ἀνασκαφῶν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολο-
γικῆς Ἑταιρείας¹⁾, πρὸς Α μὲν τοῦ Θησείου, πρὸς Β δὲ τῆς

Εἰκ. 1.

ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῆς Βλασσαροῦς, καὶ δυτικῶς τῆς
Στοᾶς τοῦ Ἀττάλου ἐκεῖ ἔνθα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανά-

¹⁾ Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1858 καὶ 1871 Arch.
Zeitung 1872 s. 164 f.— Πανδώρα 1852/3, 455.— v. Sybel Katalog d.
Sculpturen 3793, 3796) W. Judeich, Topographie von Athen σ. 298.

στασιν, ἀνεφάνησαν εἰς μέσον αἱ ἤδη καὶ κατὰ τὸν ὑπερμεσοῦντα ΙΕ' αἰῶνα (1465) γνωσταὶ μορφαὶ τῶν Γιγάντων ὡς συνάγεται ἐκ τινος χειρογράφου σημειώματος τῆς Βιβλιοθήκης, ἔδωκεν ἡ ὑπὸ τοῦ δημοσίου παρχωρήσας τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐταιρείᾳ τῆς πρὸς Α τῆς Στοᾶς τῆς καλουμένης τῶν Γιγάντων κειμένης οἰκίας χάριν ἀνασκαφῶν (πρὸς εἰκ. 1 καὶ 2).

Εἰκ. 2.

Πράγματι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἀναλώμασι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, προέβημεν εἰς τὴν κατεδάφισιν τῆς ἐν λόγῳ οἰκίας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ Στοὰ πιθανὸν νὰ προξετεῖνετο ἔτι πρὸς Α. Ἄπαξ δὲ ἐπιληφθέντες τοῦ ἔργου τούτου ἀνωρύξμεν τάφρον πρὸς Δ καὶ Μ ἵνα βεβαιωθῶμεν ἂν ἡ Στοὰ ἐξετεῖνετο καὶ κατὰ τὰς διευθύνσεις ταύτας φθάσαντες μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐλάφους. Ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν ἀπεδείχθη ὅτι ἡ Στοὰ πράγματι προξετεῖνετο πρὸς Α περὶ τὰ 3 μέτρα

(πρὸς βλ. Σχεδιάγραμμα) ἀλλὰ δυστυχῶς μόνον τὰ θεμέλια εὐρέθησαν αὐτῆς ἐκ πώρου λίθου ποῦ καὶ ποῦ διακοπτόμενα. Εἶτα ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ, καὶ αὕτη οὐχὶ συνεχῆς, ἀλλὰ διακοπτομένη, ἀφαιρεθέντων τῶν λίθων τῶν θεμελίων, τὰ ὅποια προχωροῦσι περὶ τὰ δέκα μέτρα περαιτέρω, χωρὶς νὰ δυνηθῶμεν νὰ ὑπολογίσωμεν ποῦ ἔφθικε καὶ πόσον προεξετεί-

Εἰκ. 3.

νετο, διότι εἶναι ἀνάγκη τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν ἐπιπροσθουσῶν οἰκιῶν τῶν πρὸς Ν καὶ ΝΑ τῆς Στοᾶς κειμένων.

Ἐπίσης ἔσωθεν τῆς ἀποκαλυφθείσης ἀνατολικῶς τῆς Στοᾶς πλευρᾶς εὐρέθη ἐνιαχοῦ στρώσις ἐκ πλακῶν πώρου καὶ ἀμμοκονίας (bêton) χρόνων πολὺ μεταγενεστέρων, ὅτε ἄλλη χρῆσις τῆς Στοᾶς ἐγένετο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων (πρὸς βλ. εἰκ. 3).

Ἐν τῷ χώρῳ τῆς κατεδαφισθείσης οἰκίας εὑρομεν ἐπίσης ἀρχαῖα τινὰ λείψανα καὶ ταῦτα ἀνάξια λόγου, οὐδ' ὑπῆρχεν

ἐλπὶς νὰ εὐρεθῇ τι σπουδαῖον καθότι τὰ θεμέλια τῆς οἰκίας ἔφθασαν εἰς στερεὸν ἔδαφος, ὡς δεικνύουσιν αἱ παρατιθέμεναι εἰκόνες.

Τὰ εὐρήματα ταῦτα εἰσὶν ὑδραγωγεῖα, αὐλακες, λεκάναι στρογγύλαι μαρμαρίνοι, κοιλότητες ἐνθα διωχτεύετο τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν ἐκεῖ εὐρεθέντων φρεάτων ἐπὶ τῆς ὑψηλότερῶν που κειμένης πηγῆς. Εὐρέθησαν ἐπίσης πίθοι παμμέγιστοι ἐν τῇ γῆ κεχωσμένοι εἰς ἀπόθεσιν ὕδατος ἢ χρωμάτων χρησιμεύοντες, ὡς συνάγομεν τοῦτο ἐκ πίθου διατηρουντος εἰσέτι μέλαν χροῶμα, ἐν ᾧ ἔβραπτον ἴσως τὰ ὑφάσματα καὶ κατόπιν συνέθλιβον, ἢ ἀπέπλυνον ἐπὶ τῶν κάτωθι αὐτοῦ διπλῶν μαρμαρίνων στρώσεων (πρβ. εἰκ. 4 καὶ 5). Ἐκ τοῦ συνόλου τούτου τοῦ περιβάλλοντος ἀγεται τις εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ εὐρεθέντα πρὸς Α τῆς Στοᾶς τῶν Γιγάντων ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς ἰδιωτικὸν κτίριον, εἰς ἐργαστήριον κναφέως, ἢ βαφέως ὑφασμάτων. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως καὶ ἡ γνώμη ὅτι ταῦτα μετὰ τῆς Στοᾶς αὐτῆς εἰσι λείψανα ἀρχαίου λουτρῶνος, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν συγγραφεὺς Curt Wachsmuth¹⁾ ἀναγράφει καὶ ὁ ἀρχιτέκτων κ. Ὀρλάνδος, ὁ καὶ τὸ σχέδιον τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἐκπονήσας, ἀποδέχεται.

Τὴν Στοᾶν τῶν Γιγάντων, τινὲς θεωροῦσιν ὅτι ἀπετέλει μέρος τῆς ἀρχαίας Ἀγορᾶς καὶ ἰδρῦθη ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατορικῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὡς οἱ Kaupert καὶ Curtius, ἄλλοι δὲ ὅτι ἰδρῦθη ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τῶν Ἀντωνίνων, ὡς ἡ Στοὰ τῆς Ἀγορᾶς, ὡς ὁ Stark, (Orient σελ. 327). Ὁ Milchhöfer ὑποθέτει ὅτι ἀνήκεν εἰς θεατροειδὲς οἰκοδόμημα καὶ τέλος ὁ Adler, ὅτι ἡ Στοὰ ἀνήκεν εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἐχρησίμευεν ὡς ἐπίσημος, τρόπον τινά, κίθουσα ἐν ᾗ ἐτελοῦντο ἑορταὶ εἰς τιμὴν τοῦ Πτολεμαίου, ὡς γεγονότος Ἐπωνύμου τῆς Πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, (Ross, Theseion, 63 — E. Curtius, Attische Studien 2, 49.). Ἐντεῦθεν καὶ ἡ Στοὰ τῶν Ἐπωνύμων μέχρι τινος ἐκα-

¹⁾ Curt Wachsmuth, Die Stadt Athen im Alterthum II, σελ. 527.

λεῖτο καὶ ἡ αὐτόθεν ἀρχομένη νῦν ὁδὸς τῶν Ἑπωνύμων ἀρχόντων καλεῖται (Milchhöfer ἐν Baumeister Denkmäler ἐν Athen. σελ. 168.)

Ἡ Στοὰ αὕτη ἐσκαφεῖσα κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τελέως ἐκ τῶν ὑφ' ἡμῶν γενομένων ἐπ' ἐσχάτων ἀνασκαφῶν ἐξηκριβώθη ὅτι ἐξετείνετο κατὰ τρία ἔτι μέτρα πρὸς Α.,

Εἰκ. 4.

ἐκιγκλιδῶθη καὶ περιτοιχίσθη καὶ ἀποτελεῖ οὕτω ὀρθογώνιον σχῆμα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποῖου ἐπὶ βάσεων μεταγενεστέρων, ἀγνώστου χρήσεως οἰκοδομήματος, ἴδρυνται τρεῖς ὄφιοειδεις ἀνδριάντες, τέως μὲν ἀκέφαλοι, ἀλλ' εἴτα εὑρεθεῖσα κεφαλὴ ἑνὸς αὐτῶν ἐν Ἐλευσίνι καὶ ταύτισθεῖσα προσεκολλήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτεχνίτου τῶν Μουσείων Π. Καλούδη¹⁾.

¹⁾ Κεφαλὴ Γίγαντος κειμένη ἐν τῷ Ἐθν. Μουσείῳ ἀπὸ τοῦ 1861 ἐξ Ἐλευσίνας κομισθεῖσα περιεγράφη ὑπ' ἀριθ. 374 ὡς κεφαλὴ Ποσειδῶνος ὑπὸ

Οὕτω δὲ ὁ εἶς παρίσταται τέλειος καὶ ἴσως ἐντὸς ὀλίγου ἐπικολληθῆ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἄλλου ἀνδριάντος εὐρεθεῖσα καὶ αὕτη ἐν Ἐλευσίνι, ἐνθα ἐλπίζεται καὶ ἡ εὕρεσις τῆς τρίτης κεφαλῆς, ὅτε θὰ συμπληρωθῆ πλέον ἢ Στοά¹⁾.

Ὁ ἀοίδιμος Α. Καυταντζόγλου καὶ ὁ C. Wachsmuth μετέπειτα ἐπίστωσαν ὅτι οἱ ἀνδριάντες οὗτοι δὲν ἀνήκουσιν εἰς

Εἰκ. 5.

τὴν Στοάν, ἥτοι εἰς τὸ ἀρχικὸν κτίριον τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ' εἰς ἄλλο ἴδρυμα, ἐντὸς τῆς πόλεως, ἴσως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει κείμενον, ἀλλ' ὅτι, εἰς ἄγνωστον ἐποχὴν, ἠρπάγησαν καὶ τέλος

τοῦ Π. Καβαδία. (Γλυπτὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου ὑπὸ Π. Καβαδία σελ. 253 ἀριθ. 374).

¹⁾ Ἄν οἱ Γίγαντες οὗτοι σχετίζονται πρὸς τὰ ὅμοια λείψανα τὰ ἐν Ἐλευσίνι εὐρεθέντα δὲν δύναται τις μετὰ βεβαιότητος νὰ ἀποφανθῆ. (Πρὸς Wolters, ἐν Α. Μ. XXI. 1896, 109).

εὐρέθησαν ἐν Ἐλευσίῃ, ὅποτε μετακομισθέντες ἰδρῦθησαν ἐν τῇ νῦν θέσει αὐτῶν.

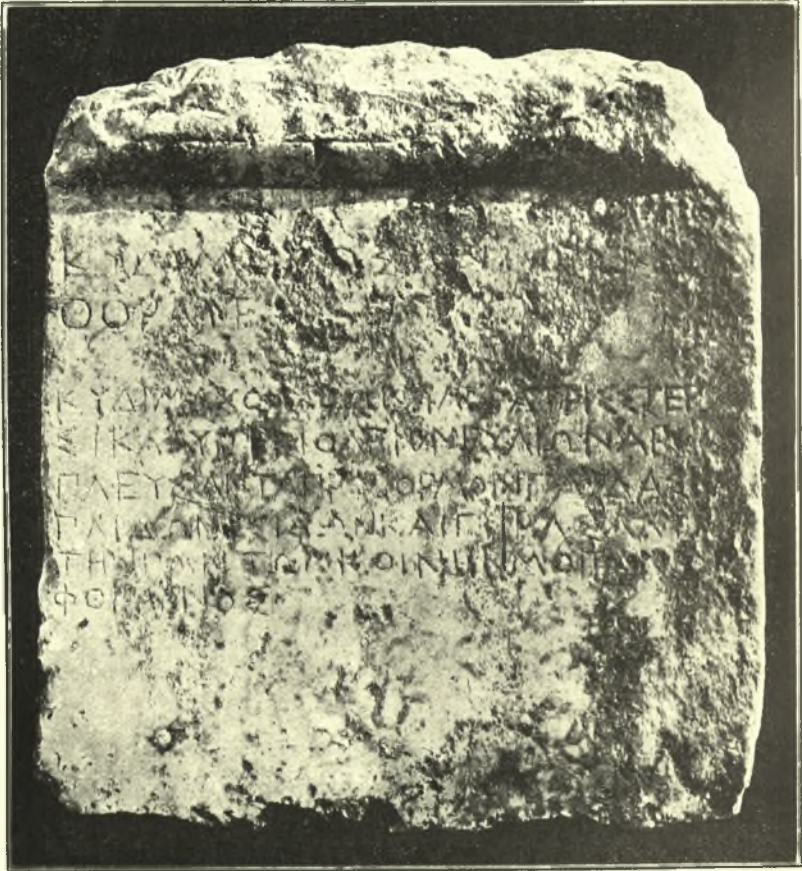
Οἱ ἀνδριάντες οὗτοι καλῶς ἐπεξεργασμένοι καὶ τέχνης οὐχὶ κοινῆς ὡς πάντα τὰ περιβάλλοντα αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τῆς Στοᾶς, ἄτινα εἰσὶ τέχνης ἤττονος λόγου ἀξίας, φαίνεται ὅτι ἦσαν τέσσαρες τοῦλάχιστον. Δύο τῶν βάσεων τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Στοᾶς φέρουσι βάθρα μαρμάρια, ἀλλ' εἰργασμένα φύλως καὶ κοσμούμενα κατὰ τὴν ἐμπροσθίαν, τὴν Β. ἐπιφάνειαν, ὑπὸ τῆς ἱεῶς ἐλαίας τῆς Ἀθηνᾶς, περιβαλλομένης ὑπὸ ὄφειος καὶ ἄλλων ἀκόμφων ἀναγλύφων. Ἐπὶ τοῦ βάθρου τούτου ἐπίκεινται τέσσαρες παραστάδες ἐκ διαφόρου ὕλικου συμπεπηγμένοι καὶ ἀκομφοὶ καὶ πρὸ αὐτῶν τρία κολοσσιαῖα ἀγάλματα, ὧν τὸ μὲν κάτω ἡμισυ εἶναι ὄφις τῶν μὲν, ἰχθύς τοῦ δέ, τὸ δ' ἄνω ἡμισυ ἄνδρες χρησιμεύοντες ὡς στυλοβάται ἀγνώστου χρήσεως ἀρχαίου οἰκοδομημάτων τῶν τελευταίων ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἡ Στοὰ αὕτη ὑπ' ἄλλων ἀρχαιολόγων καὶ ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου Κ. Πιπτάκη ὡς τόπος λατρείας τοῦ ἥρωος Φόρβαντος θεωρηθεῖσα, διευθύνεται πρὸς τὰ Β. ΒΑ. μετὰ τριῶν στενῶν εἰσόδων μετὰ τῶν τεσσάρων παραστάδων ἀνοιγομένων, ὧν τὸ μεσχίον ἀνοιγμα εἶναι μεγαλειότερον τῶν δύο ἐκατέρωθεν. Κατὰ δὲ τὰ στενὰ διάμεσα ὑπῆρχον καὶ ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς θέσεις διὰ κρήνας καὶ κατὰ τὰς γωνίας κλίμακες ἄγουσαι εἰς τὸν ἄνω ὄροφον τοῦ οἰκοδομηματος.

Ταῦτα ἐν ὀλίγοις ἔκρινα σκόπιμον νὰ ἀναγράψω ἐνταῦθα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς γενομένης ὑπ' ἐμοῦ σκαφῆς πρὸς Α. τῆς Στοᾶς, παραπέμπω δὲ τὸν ἐπιθυμοῦντα πλείονας πληροφορίας εἰς τὰς πρὸς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐκθέσεις τοῦ ἀρχιτέκτονος Λ. Καυταντζόγλου δημοσιευθεῖσας ἐν τοῖς Πρακτικοῖς αὐτῆς τοῦ ἔτους 1871.

Ὁφείλω νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα ὅτι ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ τὴν διαχειριστικὴν ἐπιμέλειαν εἶχεν ὁ κ. Χρ. Ἡλιόπουλος ἔστις μετὰ ζήλου διεξήγαγε τὸ ἔργον τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ὑπὸ τῆς

Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἥτις καὶ εἰς ἄλλας ἀνασκαφὰς ἀνέθετο αὐτῷ ὁμοίαν ἐργασίαν.

Εὐρήματα ἔσχομεν ὄλως ἀχρηστα τεμάχια τινὰ γλυπτῶν,

Εἰκ. 6.

οὐχὶ κατὰ χώραν εὐρεθέντα ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς κατεδαφισθείσης οἰκίας δίκην κοινῶν λίθων ἐντετειχισμένα καὶ ξένα πρὸς τὴν Στοάν. Ἀξίαν λόγου μόνον ἐπιγραφὴν μνημονεύω τὴν

ἑξῆς ἐπιτυμβίαν στήλην ἀποκεκρουμένην τὰ κάτω ὕψ. 0,42 πλ. 0,39 πᾶχ. 0,15. Ἄνω ἔφερε γείσον καὶ ἀκράνθεμον ἀποκεκρουμένον νῦν (πρὸ βλ. εἰκόνα 6). Ὑπὸ τὸ γείσον ἐπιγραφή ἐξ ἑπτὰ στίχων ἔχουσα οὕτω:

ΚΥΔΙΜΑΧΟΣΙ. ΝΙ. ΝΙ . .
 ΘΟΡΑΙΕΨ
 ΚΥΔΙΜΑΧΟΝΧΘΩΝ.ΙΛΙ ΠΑΤΡΙΞΕΤΕΡ...
 ΞΙΚΑΛΥΠΤΕΙΟΛΒΙΟΝΕΥΑΙΩΝΑΒΙ...
 ΠΛΕΥΞΑΝΤΑΠΡΟΞΟΡΜΟΝΠΑΙΔΑΞ...
 ΠΑΙΔΩΝΕΞΙΔΩΝΚΑΙΓΗΡΑΞΛΛ...
 ΤΗΝΠΑΝΤΩΝΚΟΙΝΗΝΜΟΙΡΑΝ
 ΦΘΙΜΕΝΟΣ

Κυδίμαχος (τοῦ δεῖνος)
 Θοραιεύς(;)
 Κυδίμαχον χθῶν φίλη(;) πατρὶς στέρ[νοι]
 σι καλύπτει ὄλβιον, εὐαίωνα βί[ου]
 πλεύσαντα πρὸς ὄρμον· παῖδας (γάρ;)
 παιδῶν ἐσιδῶν καὶ γῆρας ἌΛ... /
 τὴν πάντων κοινὴν μοῖραν
 φθίμενος.

Ἀποτελεῖται αὕτη ἐκ τεσσάρων δακτυλικῶν στίχων μὲ μικρὰν ἀνωμαλίαν εἰς τὸν δεῦτερον πόδα τοῦ πρώτου στίχου. Ὁ τέταρτος στίχος εἶνε πεντάμετρος ὄχι τόσο ἐξαιρέτος. Ἔργον ἀλεξάνδρινῶν χρόνων

Ἀθήνησι.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΘΕΡΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

Ἀπό τινων ἐτῶν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐνεργεῖ ἀνασκαφάς, δαπάναις τοῦ φιλαρχαίου Ὀλλανδοῦ κ. Ἀδριανοῦ Γούκωπ, ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Ἴονίου Κεφαλληνία. Οὗτος ἐπιθυμῶν νὰ ἐπιχύσῃ πλήρες φῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἀφορωῶντος εἰς τὴν πατρίδα τοῦ ἥρωος τῆς Ὀδυσσεΐας, ὅπερ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιστήμῃ μετ' ἐπιμονῆς συζητεῖται, καὶ πρὸς τοῦτο περιηγηθεὶς τὴν νῆσον ταύτην, καθώρισε σημεία τινα, συμφωνοῦντα κατ' αὐτὸν πρὸς τὰς τοῦ Ὀμήρου περιγραφάς, ἐντὸς τῶν ὁποίων ζητεῖ καὶ τὸ τοῦ Ὀδυσσεῶς ἀνάκτορον, παρεκάλεσε δὲ τὴν Ἐταιρείαν, ὅπως καὶ κατὰ τὸ ληξάν ἔτος ἐνεργηθῶσιν αὐτόθι ἀνασκαφαί, ἵνα δι' αὐτῶν ἐπιβεβαιώσῃ τὰς ἑαυτοῦ δοξασίας.

Ἡ Ἐταιρεία τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης κατὰ τὸ ἔτος 1912 ἀνέθετο ἡμῖν λαβοῦσα παρὰ τοῦ Σ. Ὑπουργείου τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν.

Τῶν ἐργασιῶν ἠρξάμεθα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἐν τῇ βορείᾳ κατωφερείᾳ τῆς κωμοπόλεως Λακκλήθρας, ὅπου ὑπῆρχε φρέαρ πεφραγμένον, περὶ οὗ οἱ χωρικοὶ διέδιδον, ὅτι ἐν τῷ πυθμένι κατὰ τὴν ἀνόρυξιν αὐτοῦ εὗρέθη κορμὸς δένδρου, ἐξ οὗ ὁ κ. Γούκωπ εἵκαζεν, ὅτι ἐκεῖ θὰ συνέβη ποτε

καθίζησις τοῦ ἐδάφους. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐργασθέντες ἐν τῷ φρέατι καὶ ἀνορύξαντες αὐτὸ μέχρι βάρους οκτῶ μέτρων, ἀνεύρομεν μόνον ὕδωρ, τοῦθ' ὅπερ ἀπέδειξεν ἐντελῶς μύθευμα τὰ ὑπὸ τῶν χωρικῶν λεγόμενα. (εἰκὼν 1.)

Μικρὸν τι κατωτέρω τοῦ φρέατος Μπαρμπάτη, (διότι οὕτω καλεῖται ὁ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ), ἐν θέσει «Μανιάτη» ἐξεῖχεν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀκριβῶς κάτωθι κλίμακος ἀτέχνως ἐπὶ τοῦ

Εἰκὼν 1. Τὸ ἀνορυχθὲν φρέαρ.

βράχου λελαξευμένης, τμῆμα πυέλου (γούρνας), ἐν ᾗ θὰ ἐποτίζοντο τὰ ζῶα καὶ θὰ ἔπλυνον αἱ χωρικαὶ εἰς παρωχημένους χρόνους. Τὴν πύελον ταύτην ὁ κ. Γούκωπ κοινῇ μετὰ τῆς ἐλλογίμου καὶ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας ἐριτίμου αὐτοῦ συζύγου, ἕνεκα τῶν πολλῶν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὑδάτων καὶ τῶν πέριξ φρεάτων, συνδυάζουσι πρὸς τὴν περίφημον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τοῦ Ὀδυσσεῶς πόλει κρήνην, ἧς θαυμαστὴν περιγραφὴν παρέχει ἡμῖν ὁ Ὅμηρος ἐν Ραψ. ρ. 204 τῆς Ὀδυσσεΐας.

«ἀλλ' ὅτε δὴ στείχοντες ὁδὸν κατὰ παιπαλόεσσαν ἄστεος ἐγγὺς ἔσαν καὶ ἐπὶ κρήνην ἀφίκοιτο τυκτὴν καλλίρουον, ὅθεν ὑδρεύοντο πολῖται· τὴν ποιήσ' Ἰθάκος καὶ Νήριτος ἠδὲ Πολύκτωρ· ἄμφι δ' ἄρ' αἰγείρων ὕδατοτροφέων ἦν ἄλλος πάντοσε κυκλοτερές, κατὰ δὲ τὸ ψυχρὸν ῥέεν ὕδωρ ὑπόθεν ἐκ πέτρης· βωμὸς δ' ἐφύπερθε τέτυκτο νυμφάων, ὅθι πάντες ἐπιρρέζεσκον ὀδίται.»

Ἀνασκάψαντες ἐπὶ δύο ἡμέρας πάντα τὸν περὶ τὴν πύελον ταύτην χώρον ἐφθάσαμεν μέχρι τοῦ φυσικοῦ πετρώδους

Εἰκὼν 2. Ἡ ἀποκαλυφθεῖσα πύελος.

ἐδάφους καὶ οὕτως ἀπεκαλύψαμεν τὸν μέγαν ὀγκόλιθον, ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ὁποίου εἶναι λελαξευμέναι δύο συνεχόμεναι τετραγωνικαὶ κοιλότητες, ἐξ ὧν διὰ μεγάλων κάτωθεν ὀπῶν ἐξήρχετο τὸ ἐν αὐταῖς ὕδωρ. Ἡ πύελος αὕτη εἶναι ὄλως ἄτεχνος τὸ σχῆμα καὶ ἔχει τὰς ἐξῆς διαστάσεις· μήκος 2·18, πλάτος 1·09 καὶ ὕψος 0·95. (εἰκὼν 2.)

Ἵδωρ οὐδόλως ἀνευρέθη ὑπ' αὐτήν, διὸ φαίνεται ὅτι δὲν κεῖται κατὰ χώραν, ἀλλ' ὅτι μετετοπίσθη ἐξ ἄλλου πλησίον μέρους· ὄντως παραπλευρώς ἀνασκάψαντες ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐντὸς τοῦ πεφραγμένου κτήματος τῆς χήρας Κυπριώτου ἀνεύρομεν εἰς μέγα βάθος, ἐξ περίπου μέτρων, ὕδωρ ὑπὸ ἔδαφος σφόδρα βραχῶδες, ὅπερ ἠναγκάσθημεν νὰ διατρυπήσωμεν καὶ διαρρήξωμεν διὰ μοχλῶν καὶ ἄλλων ἰσχυρῶν ἐργαλείων.

Εἰκὼν 3. Ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικολάου.

Ἄλλο σημεῖον πρὸς ἔρευναν ὑπεδείχθη ἡμῖν ἡ ἐπὶ τῆς κορυφῆς βραχῶδους λόφου ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικολάου, κτῆμα τῆς οἰκογενείας Ἀλιπράντη. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θέσις τοῦ ναύσκου τούτου εἶναι ὄντως ἐξοχος, δεσπόζουσα πάσης τῆς κάτωθι καταφύτου πεδιάδος, διὰ τοῦτο ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Γούκωπ ἀγόμενοι καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηρίων εἶκασαν, ὅτι ἐκεῖ ἤτό ποτε ἀνδρυσμένον τὸ ἀνάκτορον τοῦ πολυῦμνήτου ἥρωος τῆς Ὀδυσσείας, τοῦ πολυμήτιος Ὀδυσσεύς. (εἰκὼν 3.)

Διότι, ὡς γνωστόν, ἀπὸ ἐτῶν ὁ κ. Γούκωπ ἐδημοσίευσε μελέτην ἐπιγραφομένην «Ithaque la grande»

(Ἰθάκη ἢ μεγάλη) δι' ἧς πειράται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ Ὀμηρικὴ Ἰθάκη δὲν εἶναι ἢ κατὰ παράδοσιν γνωστὴ τοῦ Ἰονίου πελάγους νησίς, οὐδ' ἢ ὑπὸ τοῦ κ. Δαίρπφελδ οὔτω μεταβαπτισθεῖσα Λευκάς, ἀλλ' ἢ μεγάλη, ἢ καὶ τὸ ὕψιστον τῶν πέριξ νήσων ὄρος ἔχουσα νῆσος Κεφαλληνία.

Ἄλλ' ὅμως ἢ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ ἀγίου Νικολάου πολυήμερος καὶ ἐπίμονος ἀνασκαφικὴ ἡμῶν ἔρευνα διέψευσε πᾶσαν τοιαύτην ἐλπίδα, διότι, εἰ καὶ ἀνωρύξαμεν πλείστας καὶ βαθυτάτας τάφρους καὶ πανταχοῦ κατεσκάψαμεν μέχρις αὐτῶν τῶν θεμελίων τοῦ ναοῦ, οὐδὲν ἴχνος ἐν τούτοις ἀνευρέθη ἀρχαίου κτιρίου, οὐδὲ θραῦσμα κλῆ ἀγγείου ἢ ἄλλου εὐρήματος, ἐξ οὗ θὰ ἠδύνατο νὰ πιστωθῇ ἢ πάλαι ποτέ ὑπαρξίς ἐκεῖ μεγάρου Μυκηναϊκοῦ ἢ ἄλλου ἀρχαίου μνημείου.

Καὶ προσεδουκῶμεν μὲν ἐκ τῶν προτέρων τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ἐδάφους ὁρμώμενοι, ἢ ἐπιθυμία δ' ὅμως τοῦ κ. Γούκωπ πρὸς ἔρευναν τοῦ μέρους ἐκείνου ἦτο τοσαύτη, ὥστε ἠναγκάσθημεν νὰ προβῶμεν εἰς τὰς δαπανηρὰς αὐτόθι ἀνασκαφάς, χωρὶς νὰ φέρωμεν οὐδὲν εἰς φῶς. Δὲν καταδαφίσαμεν δὲ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Νικολάου, ὡς ἐπεθύμει ὁ κ. Γούκωπ, καὶ οὕτως ἀπεφύγομεν τεραστίαν ἀποζημιώσιν ἐξ ἀρκετῶν δεκάδων χιλιάδων δραχμῶν, φειδόμενοι τῶν χρημάτων τοῦ φιλαρχαίου χορηγοῦ, ἅτε πεποιθότες ὅτι οὐδὲν ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν κρύπτεται.

Ἐκτὸς δ' ὅμως τῶν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐνδείξεων περὶ τῆς αὐτόθι ἀνυπαρξίας τῶν ζητουμένων, αὐτὴ αὕτη ἢ τοποθεσία, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐτέρου ἡμῶν, κ. Ν. Κυπαρίσση, ἀποκρούει τὴν ὑπαρξίν ἀρχαίου ἀνκτόρου καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἀρχαίου συνοικισμοῦ διὰ δύο λόγους. Πρῶτον διότι ὁ συνοικισμὸς οὗτος, ἐὰν ὑπῆρχε, θὰ προσεβάλλετο σχεδὸν πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἐκ θαλάσσης ἐχθρῶν, νοτιοδυτικῶς μὲν ἀπὸ τῆς ἀναπεπταμένης θαλάσσης, βορείως δὲ ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Ἀργοστολίου, ὅστις κατὰ τὰς γενομένας γεωλογικὰς παρατηρήσεις εἰσεχῶρει ἄλλοτε πολλῶ βιθύτερον ἢ νῦν, κατακλύζων τὰς νῦν καταφύτους καὶ πλήρεις πλουσίων ἀμπελώνων γαίας τῆς Κράνης.

Τοιαύτη δ' ὁμως ἐπισηφελῆς τοποθεσία ἤκιστα φαίνεται κατάλληλος πρὸς ἴδρυσιν συνοικισμοῦ τῶν χρόνων ἐκείνων.

Δεύτερον, διότι δύο ὥρας μακρὰν τῆς θέσεως ταύτης, ἐν ἣ ὁ κ. Γούκωπ τοποθετεῖ τὸ ἀνάκτορον, ἐν ἄλλῃ θέσει ἥτις καλεῖται Παλαιόκαστρον, ὑπάρχει μέγας Μυκηναϊκὸς συνοικισμὸς, ὅστις μὲν ὑφ' ἡμῶν ἐρευνηθεὶς, ὡς κατωτέρω λέγεται, παρέσχεν ἐξαίρετα ἀποτελέσματα. Ἡ θέσις αὕτη, ἥτις καὶ ἔκτασιν μεγάλην κέκτηται καὶ ἰδίαν ἀκρόπολιν ἔχει, οὐ μόνον παρέχει ἡμῖν τὴν βεβαιότητα περὶ τῆς αὐτόθι ὑπάρξεως μεγάλου κέντρου τῶν Μυκηναϊκῶν χρόνων, ἀλλὰ καὶ κωλύει πῶς ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐν τῇ πλησίον ὑπὸ τοῦ κ. Γούκωπ ὀριζομένη θέσει ὑπῆρχεν ἄλλη ἀρχαία πόλις, ἐν ἣ ἴδρυτο τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεύος. Καὶ γενικῶς εἰπεῖν ἐν ἀπάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ Κράνης οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ, πλην τῆς περιοχῆς τοῦ Παλαιόκαστρου, ὑπάρχουσιν ἐνδείξεις ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ ἐλπίσῃ τις ὅτι ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη θὰ ἀποκαλύψῃ τοσοῦτον σπουδαῖον Μυκηναϊκὸν συνοικισμὸν, οἷον φανταζόμεθα τὸ κέντρον τῆς δράσεως τοῦ Ὀμηρικοῦ βασιλείως.

Ἄλλὰ καὶ αἱ ἐν τῇ κάτωθι πρὸς μεσημβρίαν τῆς Λακκῆθρας ἐκτεινομένη πεδιάδι, ὅπου αἱ κωμοπόλεις Σαρλάτα, Σβορωνάτα καὶ ἄλλαι, γινόμεναι ὑφ' ἡμῶν ἀνασκαφικαὶ ἔρευναι οὐδὲν ἡνεγκον εἰς φῶς ἀρχαῖον μνημεῖον, εἰ καὶ ἀνωρύξαμεν πλείστας τάφρους καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν μέχρι τῆς θαλάσσης.

Ὅπως τοῦναντίον τὰ μέγιστα ἱκανοποιητικὴ καὶ σπουδαία εἰς ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα ὑπῆρξεν ἡ ἀνασκαφή, ἣν ἐνηργήσαμεν ἐν τῇ θέσει «ἁγίῳ Μηνᾶ» παρὰ τὸν ὀρμίσκον τῆς κωμοπόλεως Μηνιῶν, ἥτις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης βράχως μεγάλου λόφου Ν Δ τῆς Λακκῆθρας, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν αὐτῆς. Ἡ θέσις αὕτη ὠνομάσθη οὕτω ἐξ ἀρχαιοτάτου χριστιανικοῦ ναύσκου εἰς τὸν ἁγίον Μηνᾶν ἀφιερωμένου, οὗ μόνον τὰ εῖρηπια σώζονται. Ἐπειδὴ δ' ὁ ναὸς οὗτος ἐφάνετο ἐκτισμένος ἐπὶ ἀρχαιοτέρου ἑλληνικοῦ κτιρίου, ὡς ἐμαρτύρουν οἱ συντετριμμένοι σπόνδυλοι καὶ ἄλλοι λίθοι ἀρχαῖοι συνφοδο-

μημένοι ἐν τοῖς ἐρειπίοις, διὰ τοῦτο ἀμέσως προέβημεν εἰς τὴν ἐκσκαφὴν οὐ μόνον τούτων ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ περὶ τὸν ἀμπελῶνος, ἀνήκοντος εἰς τὴν ἐκ Μηνιῶν οἰκογένειαν Κυπριώτου. Εὐθὺς δ' ἀπὸ τῶν πρώτων πληγμάτων τῆς σκαπάνης ἀνεφάνη ὑπὸ τὰ θεμέλια τοῦ ναΐσκου σειρὰ μεγάλων λίθων, κανονικῶς μὲν λελαξευμένων, ἐκτεινομένων δὲ πέραν τῶν τοίχων τοῦ χριστιανικοῦ κτιρίου. Συνεχίσαντες ἐπὶ μῆνα ὅλον τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ χώρου τούτου, ἀπεκαλύψαμεν δλόκληρον σχεδὸν τὸ κρηπίδωμα τοῦ ἀρχαίου κτιρίου, ὅπερ ἦτο ναὸς Ἑλληνικὸς δωρικοῦ ῥυθμοῦ, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων συντετριμμένων σπονδύλων, φερόντων δεκαεξ ῥαβδώσεις, ἐὰν ὄντως οὗτοι ἀνήκωσιν εἰς τὸ ἀρχαῖον τοῦτο κτίριον. Τὰ ἀποκλυθέντα θεμέλια τούτου ἐκτείνονται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ ἀπὸ Α. πρὸς Δ. σχηματίζοντα παραλληλόγραμμον ὀρθογώνιον, οὗ ἑλλείπει τελείως ἡ πρὸς Ν. πλευρά. Τῶν δὲ πλευρῶν αὐτοῦ ἡ ἀνατολικὴ καὶ ἡ δυτικὴ θὰ εἶχον ἔτι μεγαλητέραν ἔκτασιν τῆς σωζομένης, ἀλλὰ δυστυχῶς μετὰ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τῆς, ὡς εἴρηται, τελείως ἐξαρνηθεῖσης, ἠκρωτηριάσθησαν κατὰ τὰς γωνίας καὶ αἱ δύο αὐταὶ πλευραὶ ἕνεκα τοῦ ἐπικλινούσ τοῦ ἐδάφους, ὅπερ διηκούλυε τὴν ἀποκάλυψιν καὶ σύλησιν αὐτῶν. Περὶ τὸ μέσον ἀπεκαλύφθη καὶ ἑτέρα σειρὰ θεμελίου βαινοντος ἀπὸ τῆς βορείου πλευρᾶς, μεθ' ἧς ἀρρήκτως συνέχεται, πρὸς νότον, τριῶν περιήπου μέτρων μήκους. Τοῦτο φαίνεται ὅτι θὰ ἀπετέλει μέρος τοῦ στερεοβάτου τοῦ ἀρχαίου ναοῦ. (εἰκῶν 4.)

Ἐντὸς δὲ τῶν χωμάτων καθ' ἅπαντα τὸν ἀνασκαφέντα χώρον ἀνεύρομεν πληθὺν θραυσμάτων ἀρχαίων ἀγγείων τῶν καλῶν Ἑλληνικῶν χρόνων. Ἐπίσης ἀνεύρομεν πλεῖστα τεμάχια ἐπιπέδων κεράμων μὲ ἀνάγλυπτα σχήματα (κοσμήματα καὶ μορφάς), ὠραιότατα δείγματα τῆς ἀρχαίας πηλοπλαστικῆς, ὧν τινὰ μὲν παριστῶσι συναρμολογούμενα κεφαλὴν Μεδούσης, ἐπὶ τῶν πλείστων δὲ παρατηρεῖται κόσμημα πλοκαμοειδὲς ἐν σχήματι χιαστῷ.

Τὰ πηλόπλαστα ταῦτα ἔργα φαίνεται ὅτι ἐκόσμουσαν τὰ

ἀνώτατα μέρη τοῦ θριγκοῦ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, ἐφ' ὧν ἦσαν κάλλιστα προσηρμοσμένα, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς κανονικωτάτης αὐτῶν ὀπισθίας ἐπιφανείας ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐξεχούσης ἐξ ἴσου κανονικῆς ταινίας χάριν τῆς ἐπὶ τῶν γεγλυμμένων λίθων τοῦ ναοῦ ἐφαρμογῆς.

Ἔνεκα τῆς ἀπουσίας τοῦ κτήτορος τῆς ἀμπέλου, ἐφ' ἧς ὁ ναός, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ φέρωμεν εἰς πέρας τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τοῦ κτήματος, διὸ διεκόψαμεν τὴν περαιτέρω ἔρευναν

Εἰκὼν 4. Τὸ ἐν ἁγίᾳ Μητῇ ἀποκαλυφθὲν ἀρχαῖον οἰκοδόμημα.

τοῦ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ἐπιφυλασσόμενοι εἰς μέλλουσαν ἀνασκαφὴν νὰ συμπληρώσωμεν τὰς ἐπὶ τούτου μελέτας ἡμῶν.

Παρὰ δὲ τὸν μικρὸν τοξοειδῆ ὀρμίσκον τῶν Μηνηῶν, ἔνθα ὁ κ. Γούκωπ τοποθετεῖ τὸν λιμένα τοῦ ἀνακτόρου, ἀνεῴξαμεν βαθυτάτας τάφρους, βάθους ἐξ καὶ ἑπτὰ μέτρων, διχοτομήσαντες ὀλόκληρον σχεδὸν παρὰ τὴν θάλασσαν γήλοφον, οὐδὲν δ' ὅμως ἔχνος τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν. Ἐνιαχοῦ μόνον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας συνηντήσαμεν κλιβάνους μετ' ἀπειρίας τεμαχίων κεραμικῶν ἔργων, ἢ ὕπαρξις τῶν

ὁποῖων ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ προσφωτιστάτου πρὸς τὴν κεραμικὴν τέχνην χώματος, ἐξ οὗ συνίσταται ὁλόκληρος ὁ ὑπὸ τῆς θαλάσσης περιβεχόμενος χώρος τοῦ περι οὗ ὁ λόγος ὀρμίσκου. (εἰκῶν 5.)

Κατελήξαμεν δ' ὁμῶς εἰς τὸ βέβαιον συμπέρασμα, ὅτι ὁ

Εἰκῶν 5. Ἡ μεγάλη τάφος παρὰ τὸν ὀρμίσκον τῶν Μηνιῶν.

ὀρμίσκος οὗτος προῆλθε σὺν τῷ χρόνῳ ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ Ν Δ ἀνέμου ταρασσομένης θαλάσσης, ἥτις κατέφαγε μὲν τὰ μαλακὰ χώματα, ἐξ ὧν, ὡς εἴπομεν, συνίστατο ὁ χώρος ἐκεῖνος, κατέλιπε δὲ ὄλως τυχαίως ἐν σχήματι φυσικοῦ λιμενοβραχίονος ἡμιβρώτας τοὺς ξηροὺς βράχους.

Κατὰ ταῦτα δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν ὡς δυνατὴν τὴν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ὀδυσσεῶς ὑπαρξίν τοῦ ὀρμίσκου τούτου, ὅστις, ἐξακολουθῶν καὶ νῦν ἔτι νὰ μεγεθύνηται, ἐλέγχει ὅτι ὁ σχηματισμὸς αὐτοῦ ὀφείλεται εἰς τὸ εἰρημένον φυσικὸν φαινόμενον ἀπὸ μακροτάτου χρόνου καὶ βαθμιδίως ἐνεργοῦν.

Ἄλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν ἀπὸ Μηνῶν μέχρι Λακκήθρας ἀνωρύζαμεν πλείστας ἄλλας μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους τάφρους κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ πλουσίου χορηγοῦ τῶν ἀνασκαφῶν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἀποκαλύψεως τῆς ἀρχαίας πρὸς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεῶς ἀπὸ τοῦ λιμένος ὁδοῦ.

Καὶ τοιαῦτα μὲν ἐν συνόψει τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀρχαιολογικῶν ἡμῶν ἐν Λειβαθοῖ ἐρευνῶν, τῶν δαπάναις καὶ ὑποδείξει τοῦ κυρίου καὶ τῆς κυρίας Γούκωπ γενομένων κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας τοῦ λήξαντος ἔτους.

Παραλλήλως δὲ καὶ συγχρόνως δαπάναις τοῦ αὐτοῦ φιλαρχαίου ἀνδρὸς ἐνηργήσαμεν καὶ ἐν πλείστοις ἄλλοις σημείοις τῆς νήσου σκαφικὰς ἐργασίας τῇ ὑποδείξει χωρικῶν καὶ ἀγροτῶν, οἵτινες προσερχόμενοι πρὸς ἡμᾶς κατεμήνουον διαφόρους συλήσεις τάφων καὶ παρανόμους ἄλλας ἐρέυνας ὑπὸ ἀρχαιοκαπήλων ἢ καὶ ὑπὸ χωρικῶν, νύκτωρ καὶ λαθραίως ἐργαζομένων.

Ἐν τῷ δικαιώματι δ' ἡμῶν τῷ ἐκ τοῦ νόμου πηγάζοντι πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν, ἐσπεύδομεν ἐκάστοτε τὸ μὲν ἵνα σώσωμεν, ὅσα ἀκόμη ἠδύναντο νὰ διασωθῶσι, τὸ δὲ ὅπως μελετήσωμεν καὶ γνωρίσωμεν ἀκριβέστερον τὰ ἀρχαιολογικὰ ἐκεῖνα σημεῖα. Οὕτως ἠρευνήσαμεν τὰς θέσεις: *Δρυμόνα, Στεφανίτσι, Καγκέλισσα, Καμπανᾶς, Γράβες, Κοκκολᾶτα* κ.λ., ὅπου ἀπεκαλύψαμεν πληθὺν τάφων σεσυλημένων καὶ μὴ, ἐξ ὧν ἐξηγάγομεν πολυάριθμα κτερίσματα, ἀγγεῖα, κοσμήματα καὶ τὰ τοιαῦτα, ὧν ἕνια μεγίστης ἀξίας.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ λεπτομερὴς περιγραφή αὐτῶν θὰ ὑπερέβαλλε τὰ ὄρια τῆς παρουσίας ἐν τοῖς Πρακτικοῖς ἐκθέσεως, περιορίζομεθα εἰς τὰ ἀξιολογώτατα :

Ἐν θέσει « Καγκέλισσα » παρά τοὺς περιφήμους πρὸ τριετίας ὑπὸ τοῦ κ. Καββαδία ἀνοιχθέντας Μυκηναϊκοὺς τάφους, ἀπεκαλύψαμεν τάφους ἀσυλήτους ἐντὸς τοῦ βράχου λελαξευμένους, ἐξ ὧν ἐξηγάγομεν διάφορα ἀγγεῖα, λυχνίας, σκύφους κ.λ. πάντα τῶν ὑστέρων Ἑλληνικῶν χρόνων καὶ τῶν Ἑλληνορωμαϊκῶν.

Ἐν αὐτοῖς ἀνευρέθη μικρὰ χρυσή Νίκη ἐκ φύλλου χρυ-

Εἰκὼν 6. Συστὰς τάφων ἐν θέσει Καμπαῆ.

σοῦ προσκεκολλημένου ἐπὶ ἐλάσματος χαλκοῦ, ὅπερ θὰ ἀπετέλει ἴσως κερφίδα. Ἡ Νίκη ἔχει μέγεθος 0,03, παρίσταται δὲ μὲ τὰς πτέρυγας ἀναπεπταμένας καὶ μὲ τὴν δεξιὰν ἀνέχουσα τροχὸν ἢ στέφανον. Διὰ τῆς ἐτέρας χειρὸς καθεμῆνης κρατεῖ αὐτὴ στέφανον. Ἐπίσης ἀνευρέθη μικρὸς χρυσοῦς δακτύλιος ἀνευ σφενδόνης καὶ λεπτὸν χαλκοῦν κάτοπτρον 0,085 διαμέτρου.

Ἐν θέσει « Γράβες » (δηλ. λατομεῖα) ἀνεύρομεν ἐντὸς τά-

φου χρυσῆν δανάκην μετ' ἐξεχούσης πτερωτῆς μορφῆς καὶ χρυσοῦν δακτύλιον, ἐν δὲ τῇ θέσει «Καμπανᾶ» ὅπου ἀνωρύξαμεν περὶ τοὺς 30 τάφους, πάντας κανονικώτατα ἐπὶ τοῦ βραχῶδους λόφου λελαξευμένους, ἀνεύρομεν πολυάριθμα ἀγγεῖα, ἰδίᾳ κύπελλα ὑάλινα, προχοϊδας, λυχνίας κ.λ. (εἰκὼν 6.)

Ἐκ τούτων δὲ ἀναφέρομεν :

1) Νόμισμα χαλκοῦν φέρον ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως μορφὴν γυναικείαν πάνοπλον ἐν στάσει μάχης, περίξ δὲ ἐπιγραφὴν δυσανάγνωστον, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας πωγωνοφόρον κεφαλὴν ἐν κατατομῇ.

2) Νόμισμα μικρὸν χαλκοῦν, ἐφ' οὗ εἰκὼν Πηγᾶσου.

3) Πυραμιδοειδῆ ἀντικείμενα πιθανὸν σταθμὰ φαρμακευτικῆς ἢ χρυσοχοΐας.

Ἐν θέσει «Κοκκολάτοις» κατὰ μῆκος τῆς δημοσίας ὁδοῦ καὶ πλησίον τῶν πρὸ τριετίας αὐτόθι ἀνοιχθέντων τάφων, ἀνεώξαμεν καὶ ἡμεῖς τάφους πλείστους τῶν ὑστέρων Ἑλληνικῶν χρόνων, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς κτερισμάτων.

Τούτων τὰ σπουδαιότατα εἶναι τὰ ἑξῆς :

1) Δύο σιδηραὶ ψαλίδες, ὧν ἡ ἑτέρα σφύδρα ἐκ τῆς σκωρίας ἐφθαρμένη.

2) Σκύφος πήλινος ζωτὸς ἐπιγεγραμμένος ἐκ τῶν καλουμένων «Ὀμηρικῶν» μὲ ἐκτύπους ζωηροτάτας παραστάσεις ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ κύκλου, οἷον ἡ σφαγὴ τῆς Πολυξένης καὶ ἡ μονομαχία Μενελάου καὶ Πάριδος ἀκριβῶς ὡς ὁ Ποιητὴς περιγράφει αὐτήν. Ἐν αὐτῷ παρίστανται ὡσαύτως οἱ ἥρωες Ἀγαμέμνων, Διομήδης, Ὀδυσσεύς, Πάνδαρος καὶ τὸ εἰδωλον τοῦ Ἀχιλλέως· ἔτι δὲ ἡ Ἀφροδίτη μετημφεσμένη εἰς γραῖαν καὶ ἡ Ἀθηνᾶ. Ἐν ὧν μορφῶν τούτων φέρονται μὲ ἀναγλύπτους λίαν εὐδιακρίτους χαρακτῆρας τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ὅπερ σπουδαίως συμβάλλεται εἰς τὴν πλήρη ἐρμηνείαν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου σκύφου, ὅστις προώρισται νὰ καταλάβῃ ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν ὀλίγων περισωθέντων ὁμοίων καὶ ἐγκατεσπαρμένων ἐν τοῖς διαφόροις Εὐρωπαϊκοῖς Μουσείοις. (εἰκὼν 7.)

3) Δύο πλαγγόνες τοῦ γνωστοῦ τύπου τῶν κορῶν τῆς Ταννάγρας, καλῆς διατηρήσεως καὶ τέχνης.

Ἐν θέσει, ἣτις καλεῖται «Παλαιοκρόπια», παρὰ τὴν κωμόπολιν Κεραμιῶν, ἀνωρύξαμεν περὶ τοὺς δέκα πέντε τάφους,

Εἰκὼν 7. Ὀμηρικὸς σκύφος.

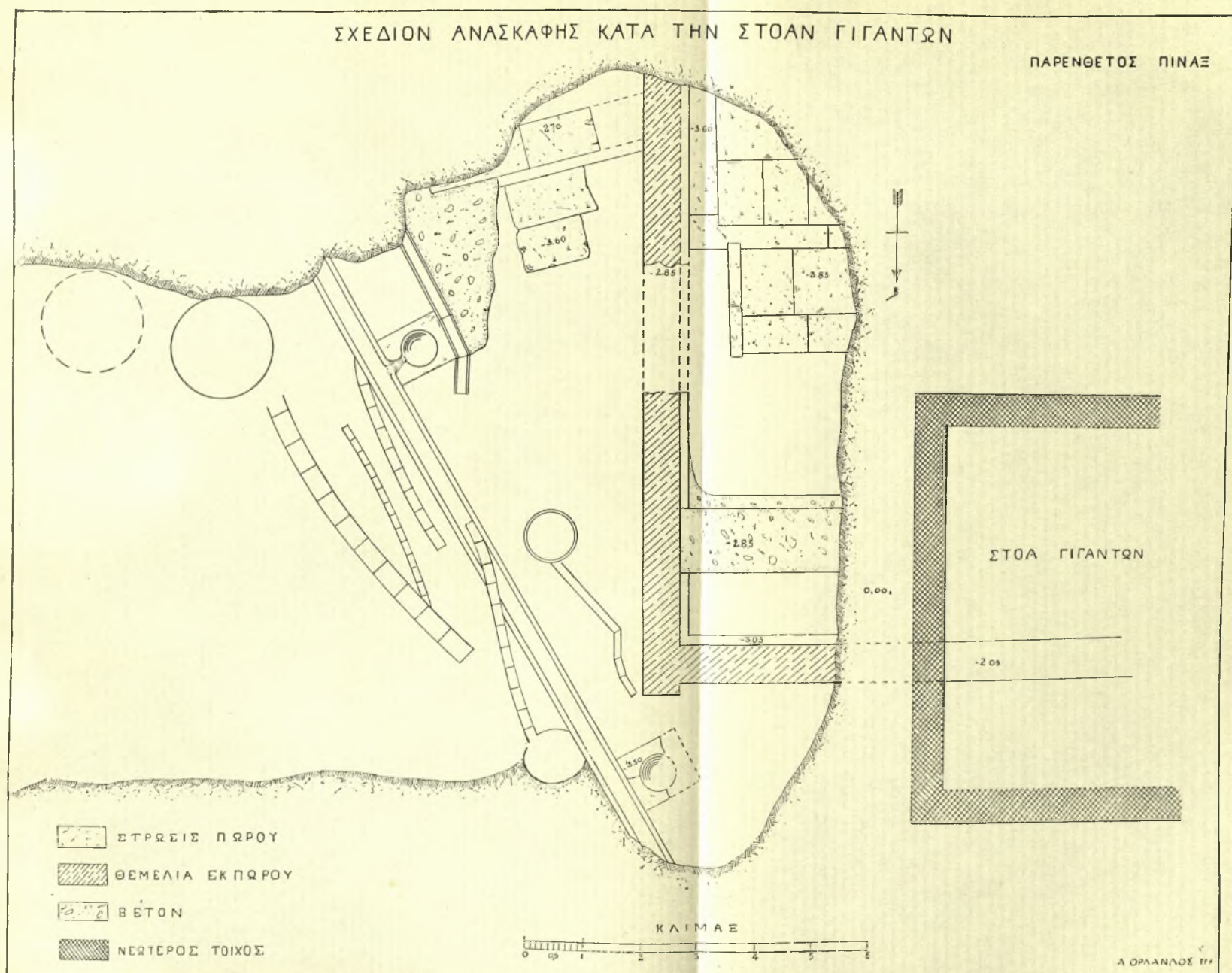
ἐν οἷς ἀνεύρομεν πλεῖστα ἀγγεῖα, κοσμήματα καὶ τινα νομίσματα. (εἰκὼν 8 καὶ 9.)

Τούτων δὲ ἀξιολογώτατα εἶναι τὰ ἑξῆς :

1) Κάλπις ἀρίστης διατηρήσεως (ὑψους 0·25 καὶ περιφέρειας γαστρὸς 0·57) φέρουσα ἐκατέρωθεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ἀθλητικὰς παραστάσεις καλλίστης τέχνης τοῦ ἐρυθρομόρφου τρόπου.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΝΑΣΚΑΦΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΤΟΑΝ ΓΙΓΑΝΤΩΝ

ΠΑΡΕΝΘΕΤΟΣ ΠΙΝΑΞ

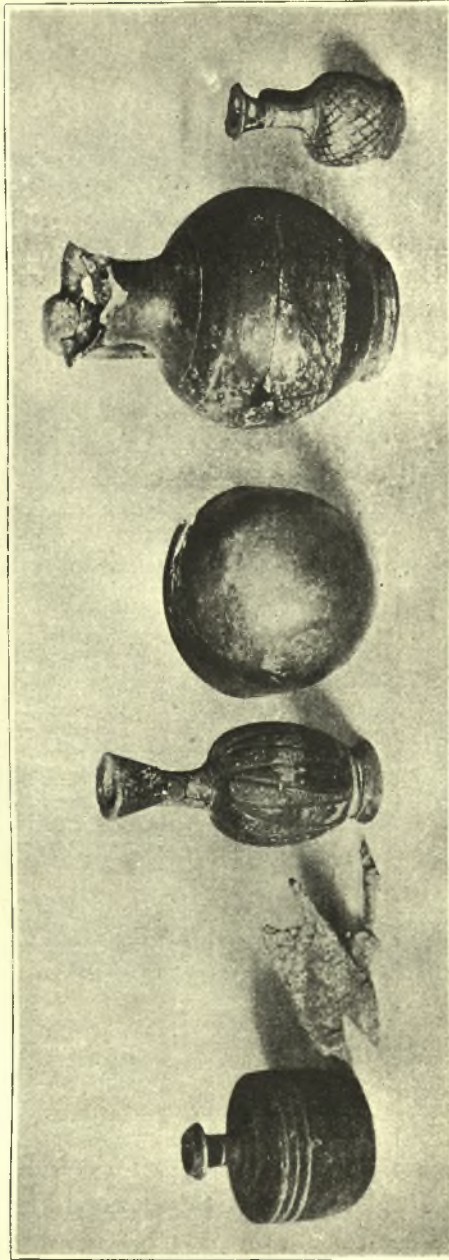
2) Κόσμημα σιδηροῦν ἐπηργυρωμένον σχήματος ἐλικοειδοῦς

Εἰκὼν 8. Ἐρυθρόμορφος πελίκη.

ἐκτὸς ἐναλλάξ συνεστραμμένου καὶ ἀπολήγοντος εἰς τὰ ἄνω εἰς δύο κάλυκας.

3) Δακτύλιος σιδηροῦς φέρων πλατεῖαν ἐλλειψοειδῆ σφεν-

Εἰκὼν θ. Διάφορα ἀγγεῖα εὐρεθέντα ἐν τάφοις.

δόνην, ἐφ' ἧς εἶναι ἐγγάρακτα κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν δύο ἀνθήμια.

4) Μικρὸν χαλκοῦν νόμισμα φέρον ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψews ὠραίαν γυναικείαν κεφαλὴν (ἢ Ἀπόλλωνος;) ἐκατέρωθεν δὲ αὐτῆς τὰ γράμματα ΡΑ, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ἀετὸν ὄρθιον ἰστάμενον μὲ τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς τὰ δεξιὰ.

5) Μικρὸν νόμισμα ἀργυροῦν, φέρον ἐπὶ τῆς κυρίας ὀψews κεφαλὴν κριοῦ, ἄνωθι δὲ τὸ γράμμα Κ, τῆς πόλεως δηλαδὴ Κράνης τῆς Κεφαλληνίας, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας πόδα κριοῦ καὶ τὰ γράμματα ΑΡ.

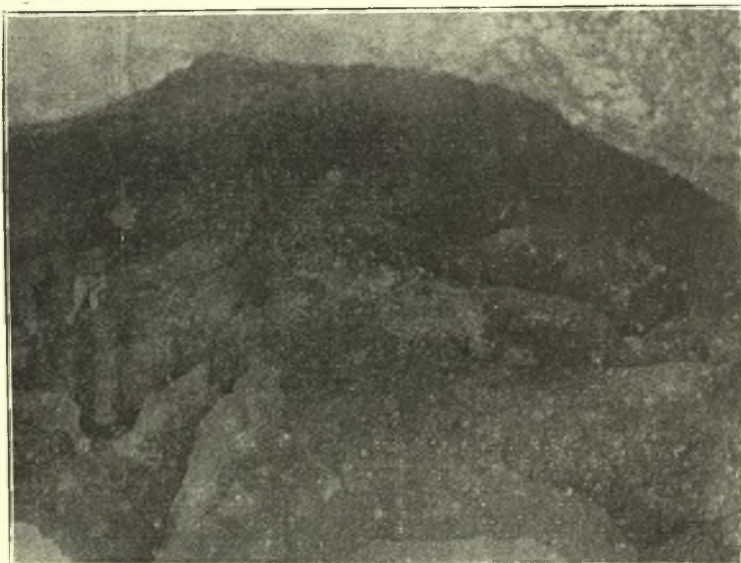
6) Μικκύλον νόμισμα ἀργυροῦν (ὄβολος ἀττικὸς) φέρον ἐπὶ τῆς κυρίας ὀψews τὴν γνωστὴν ἀρχαϊκὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς μετὰ τοῦ κράνου, ὄπισθεν δὲ τὴν γλαῦκα μετὰ φύλλων ἐλαίας καὶ τὰ γράμματα ΑΘΕ.

7) Μικρὸς δελφίς ἐκ κυανῆς ὑαλώδους μάζης φέρων ὀπὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρὸς ἐξάρτησιν.

Σπουδαιοτάτη ἦν ὠσαύτως ἡ ἐν Παλαιοκάστρῳ παρὰ τὴν πόλιν τοῦ Ἀργοστολίου καὶ ὑπὲρ τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος αὐτοῦ, τὸν Κούταθον, καὶ ἐν τῷ περὶ αὐτὸ χώρῳ γενομένη ὑφ' ἡμῶν ἀρχαιολογικὴ ἔρυνα, δι' ἧς ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καθωρίσθησαν σπουδαιοτάτοι ἀρχαιολογικοὶ τόποι καὶ ἀπεκαλύφθησαν σπήλαια μετὰ λαξευτῶν Μυκηναϊκῶν τάφων, πλήρων ἀξιολόγων εὐρημάτων.

Τὸ Παλαιόκαστρον, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, ἦτο αὐτὴ ἡ ἀρχαία ἀκρόπολις τῆς μεγάλης τῆς νήσου πόλεως Κράνης, ἧς τὰ εῤείπια σώζονται παρὰ τὴν ἀκρόπολιν καὶ περὶ αὐτήν. Τούτων, τῆς τε ἀκροπόλεως καὶ τῆς πόλεως, τὰ τεῖχη ἐξηρεῦνησεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὁ περιφανὴς γεωγράφος κ. Πάρις ἐν τῷ περισπουδάστῳ αὐτοῦ περὶ Ἰθάκης καὶ Κεφαλληνίας συγγράμματι, λίαν ἐπιτυχῶς μεταφρασθέντι ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Παπανδρέου. Ἡμεῖς δὲ εὐθὺς ὡς ἐπιστημονικῶς διηρευνήσαμεν ὀλόκληρον τὸν χώρον τοῦτον ἐτηλεγραφησαμεν εἰς τὸν κ. Γούκωπ, καθιστῶντες αὐτῷ γνωστὴν τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀκροπόλεως ταύτης καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀρχαιολο-

γικής τοῦ χώρου ἐρεύνης. Τοῦ κ. Γούκωπ αὐθωρεὶ ἀπαντήσαντος ἡμῖν τηλεγραφικῶς ὅπως προβῶμεν εἰς ἀπαλλοτριώσεις καὶ ἀνασκαφὴν αὐτοῦ, ἄνευ χρονοτριβῆς ἤρξάμεθα τῶν ἐργασιῶν ἡμῶν κατὰ πρῶτον μὲν εἰς τὴν θέσιν «Ἐλαφώνα»¹⁾ εἶτα δὲ καὶ περαιτέρω εἰς τὰς θέσεις «Διακᾶτα καὶ Δρακοσπη-

Εἰκὼν 10. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀποκαλιφθέντος Μυκηναϊκοῦ σπηλαίου.

λαϊά». Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἀνεσκάψαμεν ἐν τοῖς κτήμασι Γαλιτσάτου καὶ τῆς κ. Μαρίας Κοντομιχάλου, ὅπου ἀνεύρομεν διάφορα κτίρια καὶ τινὰς τάζους μετ' εὐτελῶν κτερισμάτων.

¹⁾ Εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἐνηργήθησαν ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τοῦ Π. Καδοαδία, ἐν αἷς ἀπεκαλύφθησαν λείψανα παναρχαίου πολιτισμοῦ τῆς Κεφαλληνίας, τείχη κυκλώπεια τὴν κατασκευὴν, περιφερεικοὶ καὶ ἑλλειψοειδεῖς τάφοι κτλ. Ἐνεκαλύφθη πρὸς τοῦτοις κτιστὸς θολωτὸς Μυκηναϊκὸς τάφος καὶ ἄλλος τετράγωνος (κατεστραμμένοι ἀμφότεροι), ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι ὁ ἐκεῖ πολιτισμὸς ἐξετάθη μέχρι τῶν Μυκηναϊκῶν χρόνων. Π. Κ.

Πολλῶ δ' ὅμως σπουδαιοτέρα ἀπέβη ἢ ἐν θέσει Διακᾶ ἡ Διακᾶτα ἀνασκαφή, ὅπου ἐπὶ τῶν βράχων εἰς μέγα ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι πλείστοι σπηλαιοειδεῖς τάφοι Μυκηναϊκῶν χρόνων πλουσιώτατοι εἰς κτερίσματα.

Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν μας ἐν τῇ θέσει αὐτῇ, τοῦ ἑτέρου ἡμῶν κληθέντος ἕνεκα τῆς ἐπιστρατεύσεως εἰς τὰ ὄπλα, ἠναγκάσθημεν νὰ διακοψώμεν αὐτάς, ἐκσκάψαντες δύο μόνα σπήλαια, ἐπιφυλαζαντες ἡμῖν τὸ δικαίωμα τῆς αὐτόθι συνεχείας τῶν ἀνασκαφῶν.

Ἡ θέσις « Διακᾶτα » εὐρῆται περὶ τὰ 20' λ. τῆς ὥρας μακρὰν τοῦ Παλαιονκάστρου νοτιανατολικῶς αὐτοῦ.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον σπήλαιον μετὰ τὴν ἐξαγωγήν τῶν ἐν αὐτῷ χωμάτων εἶχε διάμετρον 5 μέτρων περίπου· εἰσέρχεται δὲ τις εἰς αὐτὸ διὰ δρόμου καὶ εἶτα κατέρχεται διὰ δύο ἢ τριῶν ἀναβηθμίδων εἰς ἐπίπεδον βραχῶδες, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶναι λελαξευμένοι εἰς βάθος μέχρι 1·60 δέκκ τάφοι ἀνὰ πέντε ἑκατέρωθεν στενοῦ διαιδρόμου. Τὸ ὕψος τοῦ σπηλαίου ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου τῶν τάφων εἶναι δύο μέτρων περίπου (εἰκὼν 10). Καὶ ἐντὸς μὲν τῆς ἐπιχώσεως καὶ τῶν ἀνωτάτων στρωμάτων τῶν τάφων ἀνεύρομεν πληθὺν μικρῶν ὀστῶν πτηνῶν καὶ τέφραν μετὰ ὀστῶν αἰγῶν ἢ προβάτων, ἐντὸς δὲ τῶν τάφων πλείστα ἀγγεῖα Μυκηναϊκά, ὅλον τυφλοστόμους ἀμφορίσκους, ὑψίποδας κύλικας, κυάθους, κύπελλα κ. τ. λ. πρὸς δὲ ψήφους ὄρμων ἐκ κυανῆς ὑάλου, κομβία, λόγχας καὶ τινα ἄλλα ἄξια λόγου κτερίσματα.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σπηλαίῳ, ὅπερ κεῖται ὀλίγον τι ὑψηλότερον τοῦ πρώτου, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν μεγίστου ὄγκου χώματος ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς ἐπιχωματώσεως, οὐδὲνα μὲν τάφον ἀνεύρομεν, ἐν τῷ βάθει δ' αὐτοῦ ἐντὸς τῶν χωμάτων καὶ τῆς μετὰ ὀστῶν ζῶων τέφρας ἀνεύρομεν πληθὺν τεμαχίων ἐκ πηλίνων πλαγγόνων, τοῦ τύπου τῶν ἀναθηματικῶν, ἐξ ὧν δέκα ὀκτώ, κάλλιον διατηρούμενας, μετεκομίσκαμεν εἰς τὸ Μουσεῖον Ἀργοστολίου. Ἐκ τῶν εὐρημάτων τούτων ἐπιστώθη, ὅτι τὸ δεύτερον τοῦτο σπήλαιον ἦν ἄνετρον ἱερὸν Νυμφῶν καὶ Πανός ἴσως,

ὡς μαρτυροῦσι καὶ τὰ πολυάριθμα τεθραυσμένα εἰδώλια Πανός, ἅτινα ἦσαν κατακεχωσμένα ἐν αὐτῷ.

Τριαύτη ἐν συντόμῳ ἡ γενομένη ὑφ' ἡμῶν κατὰ τὸ λήξαν θέρος ἀρχαιολογικὴ ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐργασία. ἥτις ὡς πρὸς μὲν τὰ κυρίως ζητούμενα ἀπέβη μέχρι τοῦ νῦν τοῦλάχιστον ἄκκρπος, ὡς ἐν ἀρχῇ λέγομεν, διὰ τὰ γενικά δ' ὅμως περὶ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ τῆς νήσου συμπεράσματα καὶ διὰ τὰ πολυάριθμα εὐρήματα, δι' ὧν ἐπλουτίσθη τὸ μικρὸν Μουσεῖον Ἀργοστολίου, σπουδαιοτάτη.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1912.

Ν. ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΣ Ἐφορος ἀρχαιοτήτων

Λ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ Σύμβουλος ἀρχαιολογ. Ἐταιρείας

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΕΥΒΟΙΑ

ΟΙΧΑΛΙΑ ἢ ΕΥΡΥΤΟΥ

Μαθὼν παρὰ τοῦ πρώην βουλευτοῦ Καρυστίας κ. Γεωργίου Παπαγεωργίου, ὅτι ὁ σχολάρχης Κύμης καὶ ἐπιμελητὴς τῶν κατὰ τὴν περιφέρειαν Κύμης ἀρχαιοτήτων κ. Κωνσταντῖνος Παπαϊωάννου πρρετήρησεν ἐπὶ λίθων ἀκατεργάστων κει-

Εἰκ. 1. Οἰχάλια νῦν Καστρί ἢ Παλαιοκαστρί.

μένων ἐν τῷ παρὰ τὴν ἐγγὺς τῆς Κύμης κόμην Ποταμίαν φρουρίῳ, ὃ νῦν καλεῖται Καστρί ἢ Παλαιοκαστρί (ιδ. εἰκ. 1), χαράγματα ἢ σημεῖα, ὧν τὸ σημαινόμενον ἄγνωστον, ἀνεκοινωνήσασθαι τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας, ἐπειδὴ ὑπόπτευσά ἀναμνησθεῖς, ὧν ὁ Ὅμηρος λέγει (Ὀδ. η 322) περὶ τοῦ εἰς

Εἰκ. 2. Λίθος φέρων σημεῖα ἢ χαραγμάτα.

Εικ. 3. Αϊθός φέρων χαράγματα και κείμενος παρά τὸ τεῖχος (ιδ., εἰκ. 10).

Εἰσοικον πλοῦ τοῦ Ῥαδαμάνθους, μὴ τὰ χαράγματα ταῦτα ὁμοιά εἰσι τοῖς ἐν Κρήτῃ καὶ Θεσσαλίᾳ εὑρεθεῖσιν. Ἀπελθὼν ἐκεῖσε κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας ὄντως παρατήρησα ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ πρώτου γράψαντος περὶ τοῦ χώρου τούτου (ιδ. Ἠγώ. Κύμης 1ης Μαρτίου 1909) καὶ τὰ σημεῖα παρατήρησαντος κ. Κ. Παπαϊωάννου τάδε εἰς σημεῖα, ὧν ἐκρίναμεν καλὸν νὰ λάβωμεν τῆ φροντίδι καὶ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ τοῦ κ. Κ. Παπαϊωάννου, ᾧ λίαν εὐχαριστοῦμεν διὰ τοῦτο καὶ διὰ τὴν πρόθυμον καὶ εὐγενῆ ξενίαν, ἧς ἐτύχομεν, φωτογραφικὰς εἰκόνας¹⁾ ἵνα μελετηθῶσιν ὑπὸ τῶν εἰδικῶς περὶ αὐτὰ ἀσχολουμένων (ιδ. εἰκ. 2, 3 4, 5, 6, 7). Ἴσως τις δύναται νὰ ὑπολάβῃ ὅτι τὰ σημεῖα ταῦτα εἶνε τυχαῖαι παιδικαὶ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἂν δώσῃ μείζονα προσοχὴν, θὰ πεισθῆ, ὅτι ἔχουσιν ἐπίτηδες χαραχθῆ καὶ ὅτι τὰ αὐτά, μάλιστα δὲ τὰ ἔχοντα σχῆμα αἰχμῆς βέλους καὶ τοῦ +, πολλάκις ἐπαναλαμβάνονται²⁾. Δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον, ὅτι πλὴν τούτων τῶν φερόντων τὰ χαράγματα ταῦτα λίθων θὰ ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι, οὓς οἱ κάτοικοι τῆς Ποταμίας ἐχρησιμοποίησαν ἐν τῷ οἰκοδομηθέντι ἐν τῇ κώμῃ αὐτῶν ναῷ. Εἰκάζομεν δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι καὶ δεξαμενὴν θολωτὴν λίθοις τετραγώνοις πεποιημένην, ἣν ἡμεῖς πρὸ ἐξ ἑτῶν εἶχομεν ἰδεῖ ἀκεραίαν σχεδόν, νῦν εὗρομεν κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένην (ιδ. σωζόμενον μέρος αὐτῆς ἐν εἰκ. 8η).

Τὸ φρενύριον ἐνθα εὑρέθησαν καὶ εὑρίσκονται οἱ τὰ χαράγματα ἢ σημεῖα ἔχοντες λίθοι, εἶνε ἐκτισμένον ἐπὶ λόφου κωνοειδοῦς, φύσει ὄχυροῦ παρα τὴν νῦν κώμην Ποταμίαν, συνίσταται δὲ ἐκ δύο περιβόλων, ὧν ὁ μὲν νεώτερος ὢν περιβάλλει τὴν ἀκροτάτην κορυφὴν τοῦ λόφου, ἔθεν εἶνε κάτοπτος ἢ τὰ κοῖλα τῆς Εὐβοίας βρέχουσα θάλασσα καὶ πᾶσα ἢ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ διαρροεμένη κοιλάς, ὁ δ' ἕτερος ὑπὲρ τὸ μέσον τοῦ λόφου ὢν παλαιότερος σύγκειται ἐκ λίθων ἀργῶν μεγάλων πολυγωνικῶν

¹⁾ Ὁμολογοῦμεν, ὅτι αἱ φωτογραφικαὶ εἰκόνες γεγόμεναι ὑπὸ φωτογράφου παραπιδημοῦντος ἐν Κύμῃ δὲν εἶνε, ὅσον ἐπεθυμοῦμεν, ἐπιτυχεῖς.

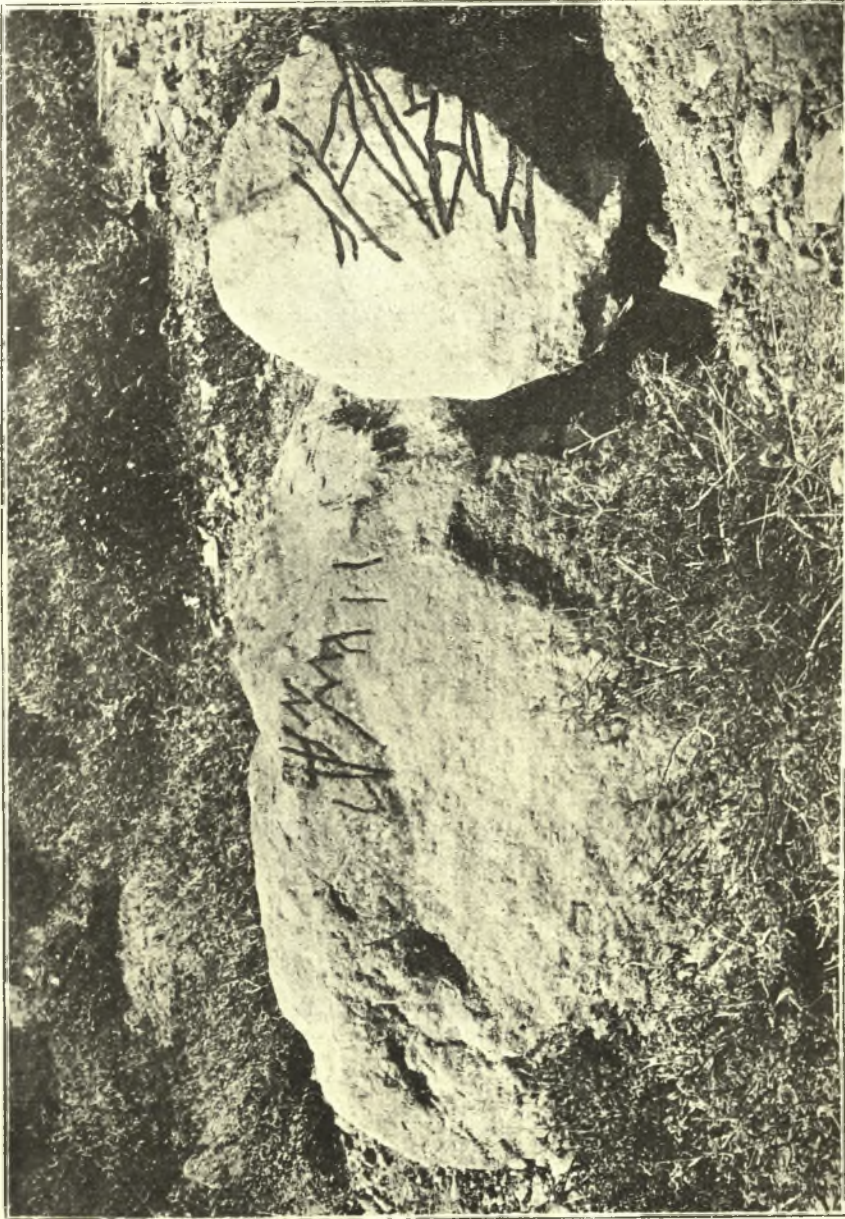
²⁾ Σημ. Ταῦτα αἰχμοειδῆ καὶ σταυροειδῆ σημεῖα παρατηροῦνται καὶ ἐν ταῖς πινακίσαι τοῦ Τυλίσου (ιδ. ΑΕ 1912 σελ. 211, 214).

Εικ. 4. 'Ο λίθος ούτος κείται παρά την Παλαιόβρυσην.

Εἰκ. 5. Λίθος κείμενος παρὰ τὸν ποταμὸν.

Εικ. 6. Τα γραμμάρια ταῦτά εἰσιν ἐπὶ τῆς ὄπισθεν πλευρῆς τοῦ ἑπ' ἀρ.θ. 5ου λίθου.

ἡ ἀκανονίστου σχήματος προσηρμοσμένων ἀλλήλοις ἀνευ πηλοῦ καὶ ἔχει εὖρος μὲν μέτρων 5, σφζόμενον δὲ ὕψος μέτρων $2\frac{1}{2}$ (ιδ. εἰκ. 9 καὶ 10).

Ἡ ἀκροτάτη κορυφή τοῦ λόφου ἔχουσα σχῆμα ἐλλειψοειδές (ιδ. εἰκ. 11) καὶ μῆκος μὲν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς μέτρων 28, πλάτος δὲ ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον μέτρων 13,50, ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ τῶν καταπέπτωκόντων λίθων ἐκ τοῦ περιδόλου, ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμάς ἡμικυκλιοειδῶν πύργων καὶ ὑπὸ τῶν μεταξὺ αὐτῶν ὑπαρχόντων χωρισμάτων τῶν ἐξ δω-

Εἰκ. 7.

ματίων, ὧν εὗρομεν τοὺς θεμελίους λίθους κατὰ χώραν, καθαρθέντος τοῦ ἐδάφους.

Οἱ λίθοι τῶν δωματίων πλὴν ὀλίγων λελαξευμένων, οἵτινες, ὡς φαίνεται, ἐχρησίμευον ὡς παραστάδες ἢ ἦσαν μέρη ὑπερθύρων, ἦσαν ἀκατέργαστοι. Ἰδίαις μνείαις ἄξιον νομίζομεν τὸ παρὰ τὸν πρὸς ἀνατολὰς ἡμικυκλικὸν πύργον διαμέρισμα, οὗ ἐλλείπουσι πλὴν δύο πάντες οἱ ἄλλοι τῆς βορείου πλευρᾶς θεμέλιοι. Ἐν τούτῳ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων μέτρων ἀπὸ τῆς νοτίου πλευρᾶς ἦσαν ἐπίτηδες καὶ οὐχὶ εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε τεθειμέναι τρεῖς σωροὶ λίθων καλύπτοντες ἅπαν τὸ πλάτος αὐτοῦ. Πιθανῶς τὸ μέρος τοῦτο ἐχρησίμευον ὡς ναὸς τῆς ἐνοικουσης φρουρᾶς, οἱ δὲ σωροὶ τῶν λίθων ἦσαν οἰονεὶ βωμοὶ ἀρχέγονοι. Ὅτι δὲ τὸ ἄκρον τοῦτο ἦτο ἐν χρήσει, ἂν μὴ ὡς φρούριον, τουλάχιστον ὡς σκοπιὰ καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντιακῶν ἔτι χρόνων, τεκμαιρόμεθα ἐξ ὀστράκων τινῶν,

Είκ. 8. Δεξαμενή καταστραφείσα ἐντὸς τοῦ πρὸς Β. μεσαίου τείχους.

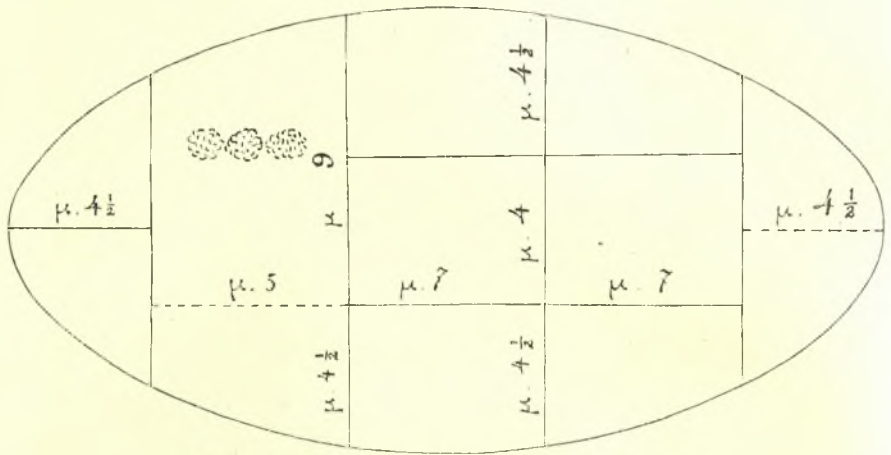

Εἰκ. 9. Μέρος τοῦ ἐπι τῆς Β. πλευρᾶς τείχους.

Εικ. 10. Μέρος τείχους τοῦ κάτω περιβόλου ἐπὶ τῆς Δ. πλευρᾶς.

ἄτινα εὐρέθησαν μετ' ἄλλων ἀρχαιοτέρων ἐν βοθηροειδεῖ ὀρύγματι παρὰ τὸν ἀνατολικὸν τοῖχον τοῦ βορείου ἐκ τῶν ἐν μέσῳ τοῦ λόφου κειμένων δωματίων. Ἐν τῷ ὀρύγματι τούτῳ, φαίνεται, ὡς τεκμαιρόμεθα ἐκ δύο βαθμίδων κατὰ χῶραν εὐρεθεισῶν, ὑπῆρχεν ἡ κλιμαξ δι' ἧς κατήρχοντο καὶ ἀνέρχοντο οἱ ἐν τῷ ἄκρῳ οἰκοῦντες. Ἄν ἡ κλιμαξ αὕτη συνεκοινῶνει τῇ σήραγγι. περὶ ἧς προϊόντες ποιησόμεθα λόγον, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ βεβαιωθῶμεν,

Εἰκ. 11. Λιάγραμμα τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς περιβόλου.

διότι ἔπρεπε νὰ ἐξαγάγωμεν ἅπαν τὸ ἐν τῷ ὀρύγματι χῶμα, ὅπερ ἦτο ἡμῖν ἀδύνατον, ἐλλείποντος τοῦ χρόνου καὶ τῶν πρὸς τοῦτο σκευῶν.

Ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ ὑπὲρ τὸ μέσον περιθέοντος τὸν λόφον περιβόλου ὑπάρχει μεταξὺ δύο στηλῶν λιθίνων μέγας λίθος τριγωνικός, οὗ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς μέρος, ὡς καὶ τῆς ἀριστερᾶς στήλης, εἶνε ἀποκεκρουμένον (ιδ. εἰκ. 12). Ὑπερθεν αὐτοῦ καὶ κάτωθεν φαίνονται ὀπαί, αἵτινες διήκουσι μέχρι τῶν προπόδων τοῦ λόφου. Ἐπειδὴ σφύζεται παρὰ τοῖς ἐγγχωρίοις παραδόσις, ὅτι οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ οἰκοῦντες κατήρχοντο ὑπογείως πρὸς ὕδρευσιν εἰς τὴν νῦν παλαιόβρυσιν καλουμένην κρή-

Εἰκ. 12. Ὁ ἐν εἴδει πόλης τριγωνικὸς λίθος, οὗ ἄνωθεν ὄσαι σήραγγος.

Εικ. 13. Τὸ παρὰ τὴν δεξιὰ μετὴν καθένην μέσος παρὰ τὸ πρὸς Β. μεσάτων τεύχος.

νην, ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ διερευνήσωμεν ὀλίγον τὰς ὁπὰς ταύ-
 τας. Ἀφαιρέσαντες λοιπὸν λίθους τινὰς εἰσηγάγομεν ἐργάτας,
 οἵτινες παρετήρησαν ὅτι ὄντως ἦτο ὑπόγειος σήραγξ ἱκανῶς εὐ-
 ρεῖα, ἧς ὄμως ἡ θύλος ὑπὸ σεισμῶν πολλαχοῦ καταπεσοῦσα
 καθιστᾷ τὴν διερεύνησιν καὶ τὴν πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὴν πρὸς
 τὰ κάτω ἀδύνατον. Ἐκ τῆς εὐρύτητος τῆς σήραγγος τεκμαι-
 ρόμενοι πειθόμεθα, ὅτι αὕτη ἐχρησίμευεν οὐ μόνον, ἵνα οἱ ἐν
 τῷ φρουρίῳ κατερχόμενοι εἰς τὴν κρήνην, ἐξ ἧς ἀγλαὸν ὕδωρ
 ῥέει, ὑδρεύωνται, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἐν ὄρα πολέμου ἀφανεῖς ἀνέρ-
 χωνται καὶ κατέρχωνται οἱ φρουροῦντες. Σημειωτέον ὅτι ὁμοία
 σήραγξ ὑπάρχει ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τοῦ ἐν Δύστηφ φουρίου
 ἄγρουσα εἰς κρήνην παρὰ τὴν λίμνην ὑπάρχουσαν.

Πολλαχοῦ τῆς βορείου καὶ βορειοανατολικῆς πλευρᾶς ἔσω-
 θέν τε καὶ ἐξωθεν τοῦ περιβόλου ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγα τείχη
 οὐχὶ τῶν αὐτῶν ἴσως χρόνων πρὸς τὸν περίβολον καὶ θεμέλιοι
 ὀρθογωνίων οἰκοδομημάτων. Ἐκ πολλῶν δὲ λίθων συνεχομένων
 ἀλλήλοις. μάλιστα δὲ ἐξ ἑνὸς ἔχοντος ἱκανὸν μῆκος καὶ πλά-
 τος, παραστᾶδος ἴσως ἢ ὑπερθύρου, φανέντων ἕνεκα καθιζή-
 σεως τοῦ ἐδάφους γενομένης ἐν τῇ ΒΔ πλευρᾷ παρὰ τὴν κατα-
 στραφεῖσαν δεξαμενὴν (ιδ. εἰκ. 7) πειθόμεθα ὅτι ἐνταῦθα ἐγέ-
 νοντο ἀνατροπαὶ καὶ ἐπιχώσεις οὐκ ὀλίγαι, ὧν τὰς αἰτίας μόν-
 ον συστηματικὴ ἀνασκαφὴ δύναται πως νὰ δείξῃ (ιδ. εἰκ. 13).

Ὡς ὁ κ. Κ. Παπαϊωαννου γράφει ἐν ἐκθέσει αὐτοῦ δημο-
 σιευθεῖση ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 1 Μαρτίου 1909 τῆς ἐν Κύμῃ ἐκ-
 διδομένης Ἠχοῦς, ἐν τῇ ΜΑ πλευρᾷ τοῦ λόφου ἐντὸς τοῦ τεί-
 χους εὔρε τὴν καὶ ὑφ' ἡμῶν ἤδη δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ περὶ τῶν
 ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων πραγματείᾳ ἡμῶν ἐπιγραφὴν (ιδ.
 εἰκ. 14). Ἐκ ταύτης μανθάνομεν ὅτι ὁ παρὰ τοὺς πρόποδας
 τοῦ λόφου ῥέων ποταμὸς. ὁ καταρδεύων πᾶσαν τὴν κοιλάδα,
 ὠνομάζετο Ἀχελῷος καὶ ὅτι παρ' αὐτὸν ὑπῆρχεν ἴσως ἱερὸν
 τοῦ Ἀχελώου καὶ τῶν Ἀχελωΐδων νυμφῶν. Τὴν ὑπαρξίν δὲ
 τοῦ ἱεροῦ μαρτυρεῖ καὶ ἀγαλμάτιον χαλκοῦν ἄνευ τῆς δεξιᾶς
 χειρὸς (ιδ. εἰκ. 15), ὅπερ ἐν σχήματι ἱερέως εἰκονίζει τὸν Ἀχε-

Εἰκ. 14. Ἐπιγραφή ἱεροῦ Ἀχειοῦδων Νυμφῶν.

λῶν κρατοῦντα τῇ ἀριστερᾷ τὸ σύμβολον τῆς ἐξ αὐτοῦ προ-
ερχομένης εὐφορίας εἰς τὴν χώραν κέρασ τῆς Ἀμαλθείας.

Ὁ χῶρος οὗτος καὶ μάλιστα ὁ περὶ τὸν μέσον περίβολον

Εἰκ. 15. Ἀχιλῆος.

φαίνεται ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων οἰκούμενος. Μαρτυροῦσι δὲ
τοῦτο οὐ μόνον τὰ πελασγικὰ τείχη καὶ τὰ ἀγνώστου σημασίας
σημεῖα (ιδ. εἰκ. 2-7 καὶ 16), ἀλλὰ καὶ ὁ ἐνταῦθα εὑρεθεὶς λίθινος
ὄλμος (εἰκ. 17) καὶ ὁ φέρων ἀρχιτεκτονικὸν κόσμημα μεσαῖος λί-
θος ὑπερθύρου (ιδ. εἰκ. 18α), ἔτι δὲ αἱ παρὰ τὸν τριγωνικὸν

Εἰκ. 16. Τμήμα τείχους τῆς ἄκρας κορυφῆς.

λίθον εὐρεθεῖσαι ἐν τῷ μεσαίῳ τείχει πῆλιναι μικραὶ πυραμίδες

Εἰκ. 17. Λίθινος ὄλμος.

(ιδ. 18⁶). Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐπὶ τῆς ἀκροτάτης κορυφῆς τοῦ περι-

α

β

Εἰκ. 18. α Λίθος φέρων κόσμημα. β Πηλίνη τριγωνικὴ πυραμὶς.

βόλου τείχει δὲνεῖνε ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ μέσου, ἐνταῦθα δὲ εὐρέθη ἡ ἐπιγραφή τῶν ἱστορικῶν χρόνων καὶ τὰ κατὰ τὴν πρόχει-

ρον τοῦ βοθροειδοῦς ὀρύγματος ἔρευναν Βυζαντιακὰ ὄστρακα, τεκμαιρόμεθα, ὅτι ὁ μὲν χῶρος ὁ περὶ τὸν μέσον περίβολον, ἐν ᾧ οὐδὲν ἱστορικῶν χρόνων λείψανον παρετηρήσαμεν, πολλὰ δὲ προϊστορικῶν, πολὺ ἐνωρὶς ἐπαύσατο οἰκούμενος, ὁ δὲ ἐπὶ τῆς ἄκρας κορυφῆς διετέλεσεν χρησιμεύων μέχρι τῶν Βυζαντικῶν χρόνων ἂν μὴ ὡς φρούριον, τουλάχιστον ὡς σκοπιὰ προμηνοῦσα τοὺς ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐφορμῶντας πειρατὰς.

Ἄλλ' ἴσως δύναται νὰ ἐρωτήσῃ τις: Τίς ἦτο ἡ οὕτως ὄχυρὰ αὕτη πόλις; Πῶς ὠνομάζετο; Ποῖται αἱ τύχαι αὐτῆς; Εἰ καὶ μόνον διὰ τακτικῆς ἀνασκαφῆς¹⁾, ἥτις πάντως θὰ γνωρίσῃ ἡμῖν πολιτισμὸν ἀρχαιότατον, ἔσται δυνατόν νὰ γνωσθῶσι πως ἴσως τὰ κατ' αὐτήν, ὅμως ἡμεῖς πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες τοῦτο μὲν ὅτι ἐπὶ τῶν προμυκηναίων χρόνων ὑπῆρχεν ἐν Εὐβοίᾳ πόλις ὄχυρωτάτη, τοῦτο δὲ ὅτι οὐδεὶς ἄλλος χῶρος ἐκ τῶν γνωστῶν ἡμῖν προϊστορικὸς εἶνε ἀρχαιότερος ἢ καὶ ὄχυρότερος φύσει καὶ τέχνῃ, τολμῶμεν νὰ εικάσωμεν ὅτι ἐνταῦθα πιθανῶς ἔκειτο Οἰχαλία ἢ Εὐρύτου, ἣν ὁ μὲν Ἡρακλῆς τιμωρούμενος ἦν ἐπαθεν ὕβριν ὑπὸ Εὐρύτου εἶλεν ἐπελθὼν, ἐπικούρους ἔχων τοὺς Ἀρκάδας, Μαλιεῖς τοὺς ἐν Τραχίνοι καὶ Λοκροὺς τοὺς Ἐπικνημιδίους (ιδ. Ἀπολλοδ. 2, 6, 1. 2, 7, 6, 5. Σοφ. Τραχ. στ. 237. 752, 803. Σχόλ. Τραχ. στ. 352), Κρεώφυλος δὲ ὁ Σάμιος ἐξύμνησεν ἐν τῷ ἔπει, ὃ ἐπεγράφετο Οἰχαλίας ἄλωσις (Στράβ. 638, Πaus. 4, 2, 3). Εικάζομεν δὲ τοῦτο οὐ μόνον ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν λίθων κεχαραγμένων σημείων καὶ τῶν βίᾳ καθηρημένων τειχῶν, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ τε ἐκ Τραχίνου πλοῦς ἐπὶ τὴν οὕτως ἐγγύς κειμένην Οἰχαλίαν ἦτο εὐκολώτερος καὶ ἢ ἐντεῦθεν μετὰ τὴν ἄλωσιν μεμαρτυρημένη τοῦ Ἡρακλέους προσόρμις εἰς Κήναιον εἶνε πολὺ πιθανωτέρα ἢ ἂν δεχθῶμεν ὅτι προσωρμίσθη ἐκ τῆς ἐν Μεσσηνίᾳ ἢ ἐν Θεσσαλίᾳ Οἰχαλίας. Ταῦτα λέγοντες δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι Ἐκαταῖος ὁ Μιλήσιος παρὰ Πausανίαν (4, 2, 3) ἀναφέρει, ὅτι ἡ Οἰχαλία ἔκειτο

¹⁾ Ἐπειδὴ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία στερηθεῖσα τοῦ ἐκ τοῦ λαγείου πόρου δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν δαπανηρὰν ταύτην ἀνασκαφὴν, εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, ἂν τις τῶν ξένων σχολῶν ἀνελάμβανεν αὐτήν.

έν τῇ Ἐρετρικῇ, ὅπερ καί οἱ Ἐρετρικοὶ κατάλογοι τῶν δημοτῶν ἐκύρωσαν, ἀλλ' ἐπειδὴ καί τὸ παρὰ τὸ νῦν Αὐλωνάριον *Παλαιόκαστρον*, ἐνθα ὑπὸ Οὐλερίχου (R.u.F. 11.245) τοποθετεῖται, δὲν εἶνε ὡς τὸ παρὰ τὴν Ποταμίαν παράλιον οὐδὲ ὄχυρὸν καὶ ἀξιὸν ἄρα Ἡρακλείου στρατείας ἐπ' αὐτό, νομίζομεν πιθανὸν ὅτι ἡ ἢ Ἐρετρικὴ Οἰχαλία εἶνε ἀποικία τῆς Εὐρυτείου ἢ ὅτι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Εὐρυτείου Οἰχαλίας μοῖρα τῶν περισωθέντων Οἰχλιέων ἐκτίσεν ἐν τῇ Ἐρετρικῇ νέαν ὁμώνυμον πόλιν, ἣς ὁ τε Ἐκκαταῖος καὶ οἱ Ἐρετρικοὶ τῶν δημοτῶν κατάλογοι μνεῖαν ποιοῦνται.

Τίνος ἔνεκα δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία Κύμη, ἰδὲ περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων ἐν σελ. 31-38

Δῖον, Διάδες Ἀθῆναι.

Ἐπιθυμῶν δὲ νὰ ἴδω, ἂν ἐπὶ τοῦ Κηναίου σφύζονται λείψανα τοῦ βωμοῦ, ὃν ποτε ὁ Ἡρακλῆς προσορμισθεὶς ἐνταῦθα ἔδρυσεν χαριστήριον τῷ Διὶ ἐπὶ τῇ τῆς Οἰχαλίας ἀλώσει, ἀπῆλθον ἐκεῖσε συνοδοῦς ἔχων τὸν ἔφορον τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Ν. Παπαδάκην καὶ τὸν ἐν Χαλκίδι γυμνασιάρχην κ. Δριβελλόπουλον. Ἐνταῦθα παρὰ τὴν θάλασσαν ἀντικρὺ τῶν Λιχάδων νήσων, ἐν θέσει, ἣτις νῦν ἀπὸ ναοῦ Χριστιανικοῦ καλεῖται Ἅγιος Κωνσταντῖνος, φαίνονται θεμέλιοι λίθοι τετράγωνοι ναοῦ καὶ περιβόλου εὐρέος, πρὸς ἀνατολὰς δὲ τούτου ἄλλοι κυκλικῶς κείμενοι καὶ οἰοῦνται τρεῖς βαθμίδας ἀποτελοῦντες. Ἀτυχῶς μόνον αἱ βάσεις τῶν οἰκοδομημάτων τούτων σφύζονται καὶ αὐτὰ οὐχὶ πᾶσαι, διότι, ὡς ἐμάθομεν παρὰ τῶν ἐγγχωρίων, ὅτε κατασκευάζετο ἡ ἐν Λοκρίδι εἰς Ἀταλάντην ὁδός, πάντες οἱ πρὸς κατασκευὴν γεφυρῶν χρήσιμοι λίθοι ἐντεῦθεν ἐλήφθησαν. Καὶ ὅτι μὲν οἱ τετράγωνοι λίθοι μαρτυροῦσι τὴν ἐνταῦθα ὑπαρξίν ναοῦ ἀρχαίου, ἐφ' οὗ κατόπιν ἐκτίσθη ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου χριστιανικός, τὸ δὲ πρὸς Ἀ. αὐτοῦ κυκλικὸν οἰκοδόμημα δύναται τις μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ ὑπο-

λάβη βωμόν, δὲν εἶνε ἀμφίβολον, ὅτι δ' ὅμως τὰ λείψανα ταῦτα δὲν εἶνε τῶν Ἡρακλέους χρόνων ἀλλὰ πολλῶ νεώτερα, βεβαιότατον. Τῷ δ' ἀναπλέοντι εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ἀφ' οὗ κάμψη τὸ Κήναιον, παρ' ὃ τὸ Δίον, ὑπάρχει ἐν δεξιᾷ οὐχὶ μακρὰν τῆς Εὐβοΐδος ἀκτῆς ἀκρόπολις, ἣτις νῦν *Παλαιὸ καστρὸ* λέγεται. Ἐνταῦθα ἀναμφιβόλως ἔκειντο αἱ Διάδες Ἀθηναί, ἃς λέγεται ὅτι ᾤκισεν ὁ Περικλῆς ἐξελάσας τοὺς Ἑστιάεις, ὅτε καθυπέταξε τὴν Εὐβοίαν. Ἄν γίνωσιν ἐνταῦθά τε καὶ ἐν τῷ Δίῳ ἀνασκαφαί, φρονῶ ὅτι εὐρεθήσονται εὐρήματα ὠρισμένων χρόνων ἄξια λόγου καὶ πολλὰ διὰ τὴν πρώϊμον τῶν τόπων τούτων ἐρήμωσιν.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΘΕΡΜΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΠΗΓΑΙ ΕΝ ΤΩ ΛΗΛΑΝΤΩ ΠΕΔΙΩ

Ἐν δὲ τούτῳ (τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ) θερμῶν τε ὑδάτων εἰσὶν ἐκβολαὶ πρὸς θεραπείαν νόσων ἐδφνεῖς, οἷς ἐχρήσατο καὶ Σύλλας Κορνήλιος ὁ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμῶν.

Στράβ. 447.

Καὶ τῶν ἡμετέρων πολλοὶ καὶ τῶν ξένων τινές ¹⁾, ἐπειδὴ ἀναζητοῦντες θερμὰς πηγὰς δὲν εὔρον ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ, ὅπερ οὐκ οἶδ' ὅπως ἐκτείνουσι μόνον μέχρι τοῦ Ληλάντου ποταμοῦ, εἰκάζουσιν οἱ μὲν, ὅτι ὁ Στράβων ἐπληκνήθη συγχέας τὰς πηγὰς ταύτας πρὸς τὰς ἐν Αἰδηψῷ, οἱ δὲ ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ὑπὸ Πλουτάρχου περὶ τῆς ὑπὸ Σύλλᾳ χρήσεως τῶν ἐξ Αἰδηψῷ θερμῶν ὑδάτων (Πλουτ. Σύλ. 26, 18) λεγόμενα. ἵνα συμβιβάσῃ ταῦτα τοῖς ὑπὸ Στράβωνος λεγομένοις, οὗ παρερμηνεύουσι τὸ δι' οὗ ὀρίζει τὴν θέσιν τοῦ Ληλάντου πεδίου *ὑπέροκειται*, ἐκτείνουσι τὸ Ληλάντον πεδίον μέχρις Αἰδηψοῦ! (Pflugk specimen σ. 6).

Ἡμεῖς πεπειθότες ὅτι ὁ Στράβων, ὅστις ἀκριθέστατα περιγράφει πάντα τὰ παράλια τῆς Εὐβοίας, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πάθῃ τηλικαύτην σύγχυσιν, ὥστε νὰ ταυτίσῃ τὰς ἐν Αἰδηψῷ πηγὰς ταῖς ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ ἢ νὰ ἐκτείνῃ τὸ Ληλάντον πεδίον μέχρις Αἰδηψοῦ, φρονοῦντες δὲ ὅτι τὸ Ληλάντον πεδίον, ὅπερ, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Στράβων, *ὑπέροκειται τῆς Χαλ-*

¹⁾ Μόνος ὁ Lindermayer ἐν Bulletin de la société imperiale des naturalistes de Moscou (XXVII, 1855 σελ. 401 καὶ 427) παραδέχεται τὴν ὑπαρξίν θερμῶν πηγῶν ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ.

κιδέων πόλεως, δὲν εἶνε μόνον τὸ ἀπὸ Χαλκίδος μέχρι τοῦ ποταμοῦ μέρος, ὃ νῦν Ἀμπέλια λέγεται, ἀλλὰ καὶ τὸ πέραν αὐτοῦ, τὸ μεταξύ τῆς νῦν κώμης Βασιλικοῦ καὶ Ἐρετρίας, ὃ νῦν Μαλακωνίας καλεῖται, ἐπεδόθημεν, συνεπικουρούντων καὶ τῶν μακαριτῶν ἤδη φιλαρχαίων δικηγόρων Ἀντωνίου Χαϊνῆ καὶ τοῦ ἐξαδέλφου μου Γεωργίου Μιχελῆ, εἰς τὴν ἔρευνην παντὶς τοῦ πεδίου τοῦ ἐκατέρωθεν τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ Ληλάντου. Ὅντως δὲ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ δεκάτου πέμπτου σταδίου τῆς ἀπὸ Χαλκίδος εἰς Ἐρετρίαν ὁδοῦ, παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, ἐν μέσῳ δύο μικρῶν ἀκρωτηρίων, ὧν ὁ μυχὸς σχηματίζει μικρὸν ὄρμον, εὔρομεν παρὰ τὴν κοινῶς *Ληνοβρόχι* καλουμένην θέσιν ὀκτῶ πηγὰς ἀναβρυσσασ ὕδωρ θερμόν, ὅπερ ἀναλυθὲν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Θ. Σκούφου εὑρέθη ἔχον τὰ αὐτὰ σχεδὸν συστατικά τοῖς τῶν ἐν Αἰδηψῷ πηγῶν, διαφέρον δὲ μόνον κατὰ τὴν θερμοκρασίαν, ἥτις ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 23⁰ βαθμούς, καὶ κατὰ τὴν καθαρότητα ἕνεκα τοῦ ὀλίγου ἀνθρακικοῦ ἀθβεστίου, ὅπερ περιέχει ἐν παραβολῇ πρὸς τὰ ὕδατα τῶν ἐν Αἰδηψῷ πηγῶν. Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν τούτων ἀποτελοῦν μικρὸν ρυάκιον ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν, πινόμενον δὲ εἶνε εὔποτον καὶ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀριστον καθαρτικὸν ἅτε ὃν οὔτε τοσοῦτον δριμύ ὡς τὸ τῆς πηγῆς *Janos* οὔτε πολὺ ἄλμυρόν ὡς ἄλλα τοιαῦτα.

Ἴσως ὅμως δύναται τις νὰ ἐρωτήσῃ· ἀλλὰ πῶς συμβιβάζονται τὰ τοῦ Στράβωνος πρὸς τὰ ὑπὸ Πλουτάρχου (Σύλλ. 26, 18) λεγόμενα, ὅτι ὁ Σύλλας διαπλεύσας εἰς Αἰδηψον ἐχρήτο τοῖς θερμοῖς ὕδασι ὄραθυμῶν ἅμα καὶ συνδημερέων τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίταις; Γνωστὸν εἶνε ἐξ αὐτοῦ τοῦ Στράβωνος, ὅτι αἱ ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ θερμοὶ πηγαί, ὅτε ὁ Στράβων περιέπλεε τὴν Εὐβοίαν εἶχον ἀφανισθῆ (Στράβ. 447, 9) ὑπὸ σεισμοῦ, ὃς διαβὰς τὰς τε *Κυκλάδας* καὶ τὴν *Εὐβοίαν* ἐγένετο αἰτία ὥστε καὶ τῆς κρήνης Ἀρεθούσης τῆς παρὰ τὴν Χαλκίδα αἱ πηγαί νὰ ἀποτυφλωθῶσι, μετὰ πολλὰς δὲ ἡμέρας ὕστερον νὰ ἀναβλύσωσι κατ' ἄλλο στόμιον (Στράβ. 58) καὶ τὰ θερμὰ

τά τε ἐν Αἰδηψῷ καὶ τὰ ἐν Θερμοπύλαις ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας νὰ ἐπισχεθῶσι, τὰ δὲ ἐν Αἰδηψῷ καθ' ἑτέρας πηγὰς νὰ ἀναφανῶσιν (Στράβ. 60). Ἄφ' οὗ λοιπὸν ἐπὶ Στράβωνος, ὅστις ἔζη αἰῶνα περίπου πρὸ τοῦ Πλουτάρχου, αἱ ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ ἐκλιποῦσαι πρὸς καιρὸν πηγαὶ πιθανῶς δὲν ἦσαν πλέον ἐν χρήσει, πολλῶ μᾶλλον ἦσαν ἄγνωστοι ἐπὶ Πλουτάρχου. Εἰκάζομεν λοιπὸν ὅτι ὁ Στράβων γράφων, ὅτι ὁ Σύλλας, ὅστις ἔζη ἑκατὸν ἔτη πρὸ αὐτοῦ, ἐποίησατο χρῆσιν τῶν ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ θερμῶν πηγῶν, ἀληθῆ ἔγραψεν, ὁ δὲ Πλούταρχος, ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ αἱ ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ πηγαὶ ἦσαν ὅλως ἄγνωστοι, ἠκμαζον δέ, ὡς γίνεται δῆλον ἐξ ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων μνημείων (ιδ. ΕΑ. 1907, 7-18) αἱ ἐν Αἰδηψῷ, ἐνόμισεν ὅτι ὁ Σύλλας ἐποίησατο χρῆσιν τῶν τῆς Αἰδηψοῦ θερμῶν ὑδάτων καὶ οὐχὶ τῶν ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ. Ἴσως ἄλλος τις δύναται νὰ ἰσχυρίσῃται, ὅτι εἶνε πιθανόν, ὅτι ὁ Σύλλας καὶ ταῖς ἐν Αἰδηψῷ θέρμαις ἐχρήσατο. Ἐὰν τοῦτο ἦτο ἀληθές, δὲν θὰ ἐσφύζετο, ἂν μὴ τις εἰκὼν τοῦ τότε φοβεροῦ τοῖς Ἕλλησι Σύλλα (ιδ. Πλουτ. Σύλ. 26, 18), τουλάχιστον ἐπιγραφή τις μαρτυροῦσα τὴν ἐν Αἰδηψῷ διατριβὴν αὐτοῦ, ὡς ἐσώθησαν ἀναθήματα καὶ ἐπιγραφαὶ εἰς πολλῶ νεωτέρους αὐτοκράτορας; Ἡμεῖς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τοιούτων μαρτυριῶν τεκμαιρόμενοι εἰκάζομεν, ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Σύλλα ἦσαν ἔτι ἐν χρήσει ἅτε σωζόμεναι αἱ ἀντικρῦ τοῦ νῦν χωρίου Αἰδηψοῦ, αἱ κάτωθεν τοῦ χωρίου Γιάλτρα (= ὑγια λουτρά), νῦν δὲ ἐντὸς τῆς θαλάσσης ἀναβρῦσαι πηγαὶ καὶ οὐχὶ αἱ ἐν τῷ νῦν χώρῳ ὑπάρχουσι θέρμαι. Ὡς φαίνεται ἕνεκα τοῦ σεισμοῦ, ὃν αὐτὸς ὁ Στράβων μνημονεύει, γενομένης καθιζήσεως τοῦ χώρου τῶν Γιάλτρων, ἐνθα ἦσαν αἱ πηγαί, αὗται ἠφανίσθησαν, εἶτα δὲ ἀνεφάνησαν ἐν τῇ παρ' αὐτοῖς θαλάσσει καὶ αἱ ἄλλαι ἐκεῖ, ἐνθα τὰ νῦν λουτρά τῆς Αἰδηψοῦ. Ἡ τοιαύτη ἐξαφάνισις τῶν θερμῶν πηγῶν καὶ μετὰ τινα χρόνον ἀνάδυσις αὐτῶν καὶ ἀλλαχού καὶ νῦν ἔτι εἶνε συνηθεστάτη ἐν Αἰδηψῷ. Ἡ ἀκμὴ ἄρα τῶν νῦν τῆς Αἰδηψοῦ θερμῶν πηγῶν φαίνεται ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πρώτης Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Πολὺ δὲ πιθανόν εἶνε, ὅτι

καθ' ὃν χρόνον ἐγένετο ἡ καθιζήσις ἐν Γιάλτροις, ἥτις κατέστησε τὰ παλαιότερα λουτρὰ ἄχρηστα, ἐγένετο καὶ ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ ὁμοίᾳ, ἥτις, τὰ ἐν αὐτῷ κατεβύθισεν ἐν τῇ θαλάσῃ. Ὅτι δὲ ὑπῆρχον ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος χώρῳ τοῦ Ληλάντου πεδίου θέρμαι, μαρτυροῦσι πρῶτον μὲν τὰ παρὰ τὴν ἀκτὴν ἐντὸς τῆς θαλάσσης παρατηρούμενα ὑπὸ τῶν ἀλιέων ἐρείπεια οἰκοδομημάτων, εἶτα δὲ τὰ κατὰ τὸν γενόμενον πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν περὶ τὴν Ἀταλάντην σεισμὸν συμβάντα, ὅτε τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν τούτων, ὡς ἐν Αἰδηψῷ καὶ Θερμοπύλαις, ὡς ἀπὸ πίδακος ἀνεπήδη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς ὕψος πλέον τοῦ μέτρου.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

ΙΕΡΟΝ ΔΙΟΣΚΟΥΡΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ

ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΑ

Εἰς ἀπόστασιν ὄρας ἀπὸ τῆς Χαλκίδος ἐν θέσει Πεῖ παρὰ τὴν κώμην Δουκὸν κατὰ τὸ ἔτος 1906^{ον} (Πρβ. Πρακ. ΑΕ. σ. 168) κάτωθεν βράχου, ὑφ' ὃν ἐν ὄρα χειμῶνος μάλιστα διὰ τὸ ἀλεινὸν τοῦ τόπου σηκάζονται ποίμνια, εὑρέθη ὑπὸ τινος ποιμένος, Τσώτσου τὸ ὄνομα, χαλκοῦς μικρὸς ταῦρος, καὶ τριγωνικὴ τις ψῆφος διάτρητος ἐν τῷ μέσῳ ἐκ τριχρώμου πηλοῦ πεπονημένη.

Ταῦτα μαθόντες ἐκρίναμεν καλὸν νὰ διερευνήσωμεν τὸν χώρον, ἐν ᾧ ταῦτα εὑρέθησαν. Ὡς πᾶς τις ἐκ τῆς παρατιθεμένης εἰκόνης (εἰκ. 1) δύναται νὰ κρίνῃ, ὁ τόπος, ἔνθα ταῦτα κατὰ τύχην εὑρέθησαν, οὐδὲν ἔργον τέχνης ἐμφανίζει, ἀλλὰ βράχον φυσικόν, οὗ πρόκειται δίκην βωμοῦ μέλας λίθος ἀργός. Δὲν εἶνε ὁμῶς ἀπίθανον, ὅτι ὁ χώρος οὗτος περιεβάλλετο ποτε ὑπὸ μεγάλων λίθων ἀκατεργάστων, ὧν πολλοὶ νῦν κεῖνται πέριξ ἐσκορπισμένοι. Ἐν τῷ χώρῳ (ιδ. εἰκ. 1), ὃν δεικνύει διὰ τῆς βακτηρίας ὁ ἐπὶ τοῦ βράχου ἱστάμενος ἐπιμελητὴς τοῦ ἐν Χαλκίδι Μουσείου κ. Γεώργιος Δερβένης, εὑρέθησαν κατὰ τύχην τὰ προρρηθέντα εὐρήματα.

Ἄπας ὁ χώρος, ὅστις καὶ νῦν ἔτι χρησιμεύει ὡς μάνδρα, ἦτο κεκαλυμμένος ὑπὸ χώματος καὶ κόπρου αἰγῶν καὶ προβάτων. Ἐν τοῖς χώμασι καὶ τῇ κόπρῳ, ἅτινα μετὰ προσοχῆς ἐξητάσαμεν, εὑρομεν καὶ ἡμεῖς α') δύο σατυροειδεῖς μορφὰς ἐκ χαλκοῦ ἀνδρῶν ἱσταμένων ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως (ιδ. εἰκ. 2), β') τρειςκκίδεκα χαλκοῦς ταύρους διαφόρου μεγέθους (ιδ. εἰκ. 3, 4, 5). Ἐν τῷ μείζονι τῶν ταύρων (ιδ. εἰκ. 6), οὗ ἐπὶ τοῦ μετώπου φαίνεται τε-

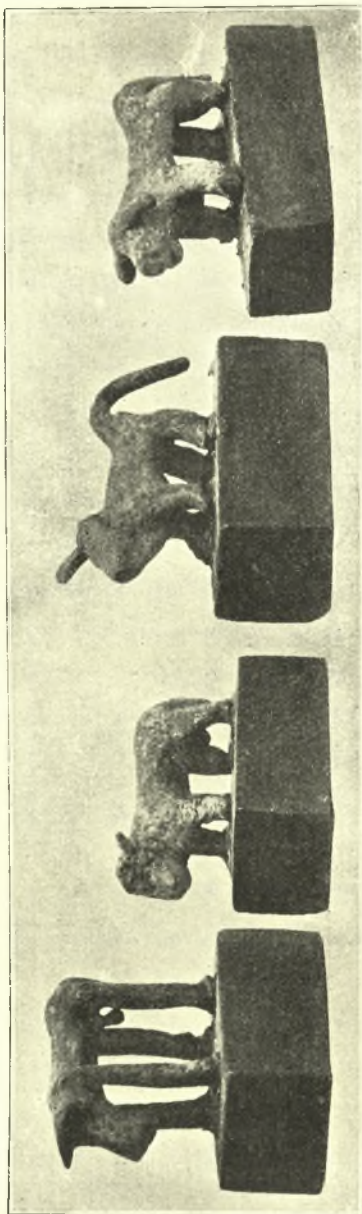
Εἰκ. 1. Ἐργὸν Διοσκουύρων Καβείρων.

τυπωμένον τρίγωνον ἔχον τὴν κορυφὴν πρὸς τὰ κάτω, παρατηρήσαντες κατὰ τὴν ὥραν τῆς εὐρέσεως ἴχνη ἐπὶ τῶν γωνιῶν τοῦ τριγώνου χρυσώματος ὑπωπτεύσαμεν ὅτι, ὡς τὰ θυόμενα τῶν σφαγίων προσήγοντο εἰς τὸν βωμὸν ἔχοντα τὰ κέρατα ἢ τὴν κεφαλὴν κεχρυσωμένα (ιδ. LGS στ. 35-46), οὕτως ἴσως καὶ τὰ

Εἰκ. 2. Διοσκουροὶ Καβείροι.

ἀνατιθέμενα τοῖς ἱεροῖς ἢ βωμοῖς ὁμοιώματα αὐτῶν εἶχον ἐπίχρυσον τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν εἰσέχον μέρος τοῦ μετώπου καὶ τὰ κέρατα αὐτῶν (ιδ. εἰκ. 6). γ') τεσσαράκοντα τριγωνικὰς ψήφους διατρήτους ἐν τῷ μέσῳ (ιδ. εἰκ. 7). Τὰ εὐρήματα ταῦτα εὔρηνηται νῦν ἐν τῷ μουσεῖῳ Χαλκίδος.

Εἰκ. 3.

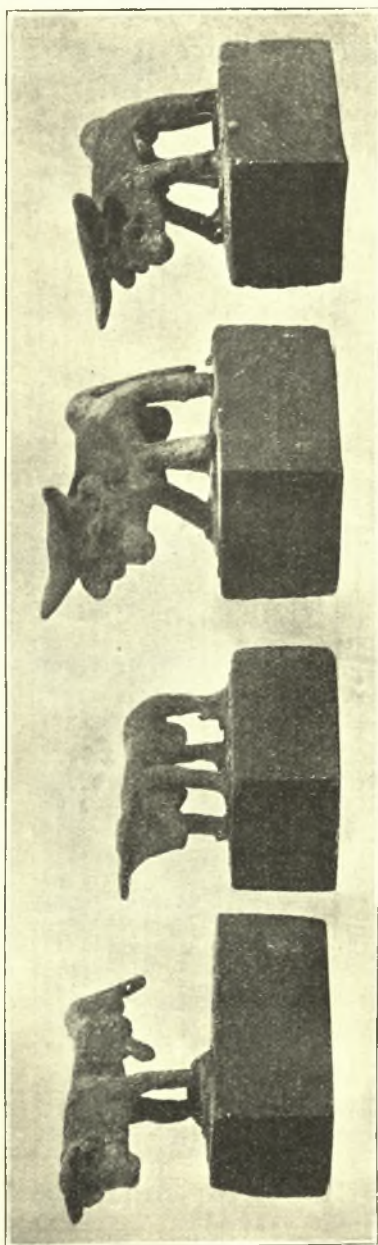
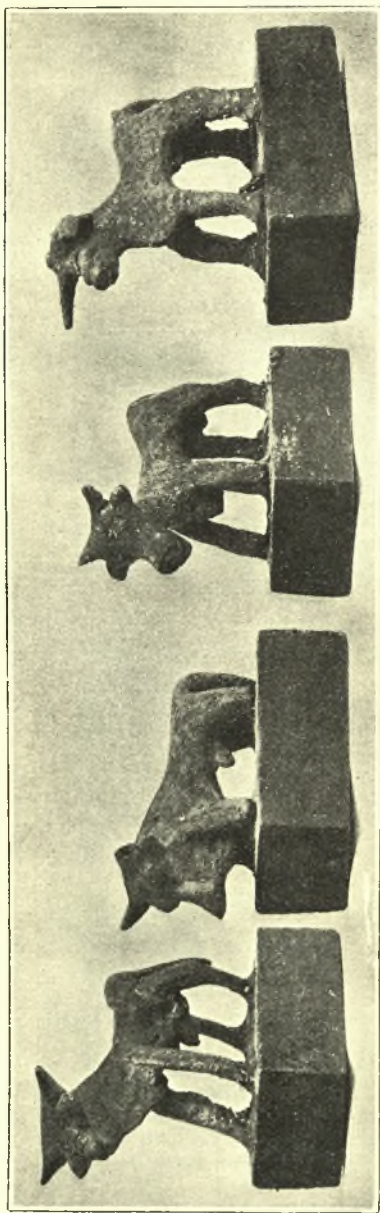

Fig. 4.

Εικ. 5.

Τὰ τε σατυροειδῆ ἀνθρωπόμορφα εἰδώλια καὶ τὰ τῶν ταύρων ἔχουσιν, ὡς πᾶς τις δύναται νὰ ἴδῃ καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν αὐτῶν, ἰθυφαλλικὴν ἔκφρασιν. Διὰ τούτου, ὡς γνωστόν, οἱ ἀρχαῖοι τὴν γονιμότητα τῆς φύσεως παριστῶσιν, αἱ δὲ ψῆφοι, ἀφ' ὧν ἔντισιν αἱ γωνίαι ἀπέπεσον, εἰσὶν ἐκ πηλοῦ καλῶς ὠπτημένου καὶ φέρουσι περὶ τὸ ἄκρον ἐκάστης γωνίας κύκλους πηλοῦ ἐρυθροχροῦ καὶ λευκόχροῦ, ἐν ᾧ τὸ περὶ τὴν ὀπὴν μέρος εἶνε χρώματος μέλανος ἢ φαιοῦ.

Ὅτι ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ὑπῆρχεν ἱερόν, μαρτυροῦσι τὰ εὐ-

Εἰκ. 6.

ρήματα ταῦτα, ἅτινα οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ ἀναθήματα ποιμένων ἢ μᾶλλον βουκόλων ἀρχαίων. Τὸ ἀτεχνον τῶν εὐρημάτων τούτων καὶ ὅτι ἐνταῦθα, ὡς κατόπιν ἔμαθον, εὐρέθη ἡ δημοσιευθεῖσα ἤδη ὑφ' ἡμῶν Μηκυναϊκὴ σφραγὶς ἢ φέρουσα ἔγγλυφον ἀντιλόπην (περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχ. τάφων πίν. ΙΕ' 2) πείθει ἡμᾶς, ὅτι τὸ ἱερόν τοῦτο εἶνε χρόνων Μυκηναϊκῶν. Ἀλλὰ τίνας θεοῦ ἱερόν ἦτο; Ἄν τις ἀποβλέψῃ μόνον εἰς τὰ ταυρόμορφα εἰδώλια, ἐπειδὴ ταῦτά εἰσι βουκόλοις ἀρμόζοντα ἀναθήματα, δύναται ἴσως νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐνταῦθα ἐλατρεύετο ὁ τραγόπους Πάν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ, ὡς γνωστόν, τὰ ἱερά τοῦ Πανός συνήθως εὐρηνται ἰδρυμένα ἐν σπηλαίοις, ὁ τόπος δ' οὗτος, ἔνθα

τὸ ἱερόν, δὲν ἔχει οὐδὲ εἶχέ ποτε σπήλαιον, πειθόμεθα ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς τὸν τραγόπουν Πᾶνα, ἀλλ' εἰς τοὺς Διοσκούρους, οἵτινες, ὡς γνωστὸν ἐλατρεύοντο ὡς σωτήρες (Αἴλ. π. ἰ. 1,50 Στρ. 5,832), ὡς μεγάλοι θεοὶ (Πικυρ. 8, 21, 4), ὡς ἀγαθοὶ

Εἰκ. 7.

δαίμονες, σωτήρες εὐσέλμων νεῶν (Δίων. Χρυσ. 64, 594), ἐν δὲ Λήμῳ καὶ Κρήτῃ τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὡς Κάβειροι (ιδ. Dict. ant. Darem. Saglio ἐν λέξ. Κάβειροι καὶ Διόσκουροι). Ὅτι δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱερόν ἦτο τῶν Διοσκούρων, μαρτυρεῖ τὸ ἀνάθημα τῶν διδύμων σα-

τυροειδῶν μορφῶν, ὅπερ, ὡς ἡμεῖς τουλάχιστον φρονοῦμεν, εἰκονίζει τοὺς Διοσκούρους. Ὅτι δὲ οἱ Διόσκουροι ὡς προσωποποιήσεις τῆς γονιμότητος τῆς φύσεως ἀπεικονίζοντο ἔχοντες ἰθυφαλλικὴν μορφήν, μαρτυρεῖ ὁ Σέρβιος (Σχόλ. εἰς Αἴν. 3, 12), ὅστις λέγει, ὅτι τὰ ἀγάλματα τὰ ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος τῆς Δήμου κείμενα καὶ ἔχοντα μορφήν ἰθυφαλλικὴν ἦσαν τοῦ Κάστορος καὶ τοῦ Πολυδεύκου. Τοῦτο βεβαιοῦται ἐκ τε νομίσματος τῆς πόλεως Ἱφαισιείας καὶ ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφῆς, καθ' ἣν Ἀθηναῖός τις λέγεται ἱερὸς θεῶν μεγάλων Διοσκούρων Καβείρων (Gruter σ. 319, 2). Ἐν ἡ γνώμῃ ἡμῶν αὕτη εἶνε ἀληθής, γίνεται γνωστὸν ἐκ τῶν εὐρημάτων τούτων, ὅτι οἱ Διόσκουροι πρὸς ταῖς ἄλλαις ιδιότησιν αὐτῶν ἦσαν καὶ προστάται τῆς τε φυσικῆς καὶ ζωϊκῆς φύσεως.

Περὶ τῶν ἐν τῷ μέσῳ φερόντων ὀπῆν ψῆφων φρονοῦμεν, ὅτι καὶ αὐταὶ εἰσὶν ἀναθήματα τῶν βουκόλων εὐτελέστερα βεβαίως τῶν ταυροειδῶν εἰδωλίων. Ὅμοιοι ψῆφοι εὐρέθησαν καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσεῖῳ.

Ἄλλὰ τίς ἡ χρῆσις τῶν ψῆφων τούτων καὶ τίνοσ ἐνεκα οἱ βουκόλοι ἀνετίθεσαν αὐτάς τοῖς Διοσκούροις; Καθ' ἡμᾶς αἱ τριγωνικαὶ αὐταὶ ψῆφοι ἐχρησίμευον ὡς *περιάμματα* ἢ *περίπαια* τῶν βοῶν, ἅτινα οἱ πενέστεροι τῶν βουκόλων ἀνετίθεσαν ἀντὶ ζώντων ταύρων ἢ χαλκῶν καὶ πηλίνων ὁμοιωμάτων αὐτῶν. Τὴν γνώμην ταύτην ἔχομεν, ἐπειδὴ καὶ νῦν ἔτι οἱ ποιμένες καὶ καθόλου οἱ κτηνοτρόφοι, ἵνα προφυλάξωσιν ἀπὸ τῆς βασκανίας τὰ κάλλιστα τῶν ζώων, μεταχειρίζονται τριγωνικὰ περίκπτα, κοινῶς *φυλακτὰ* λεγόμενα. ἅτινα κοσμοῦντες συνήθως διὰ χανδρῶν κυκλῶν ἀναρτῶσιν ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἢ ἀπὸ τοῦ ὑπὲρ τὸ μέτωπον ἱμάντος τοῦ χαλινοῦ.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ
ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΙ ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΙ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1912

Α') ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Κατὰ τὸ ληξάν ἔτος ἐξηκολουθήσαμεν τὰς ἀνασκαφάς, ἐρεύναι καὶ μουσειακὰς ἐργασίας ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπὸ τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου μέχρι τῶν μέσων Σεπτεμβρίου, καθ' ἃ καὶ κατὰ τὰ προηγουμένα ἔτη 1906-1911¹⁾, εἰς τὰ ἐξῆς σημεῖα :

α') Ἐν Παγασαῖς (= Δημητριάδι).

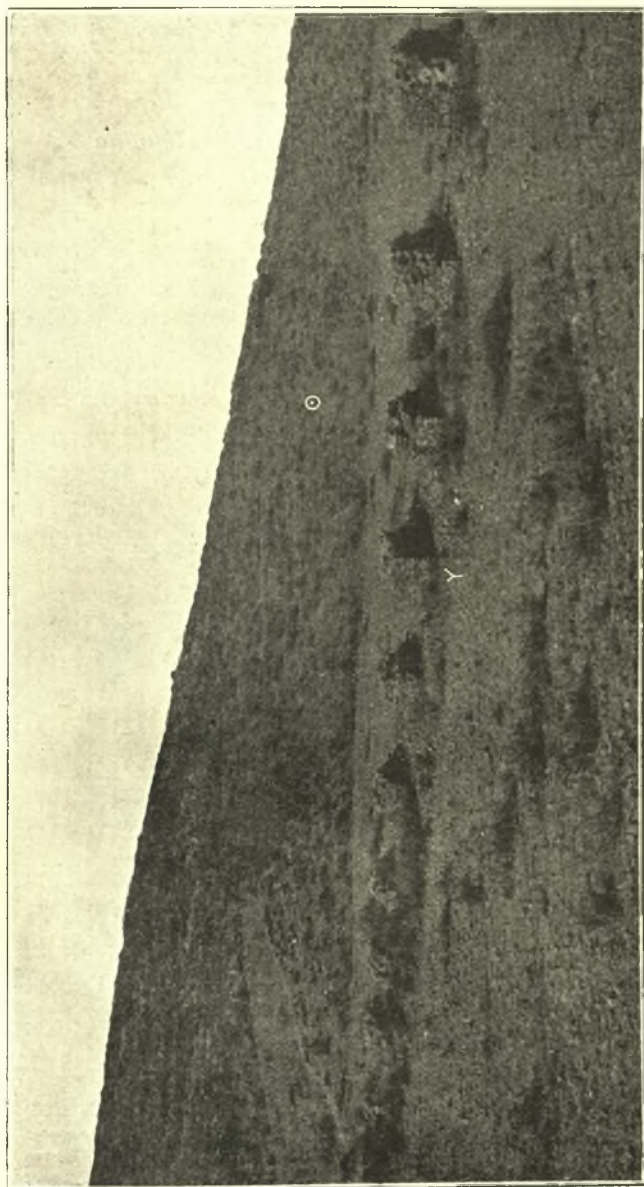
Τὰς ἐν Παγασαῖς (= Δημητριάδι· βλ. κάτω κεφ. 10) ἀνασκαφὰς ἐπεξετείνουμεν ἐφέτος εἰς μείζονα ἔκτασιν, ἐλθούσης ἐπικούρου εἰς τὰς δαπάναις αὐτῶν καὶ τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς Βόλου διὰ ψηφίσεως ἰκανοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ ἐκ τοῦ

¹⁾ Ἐν ΠΑΕ 1910, 168 σημ. 1 καὶ 1911, 280 σημ. 1 ἀνεγράψαμεν τὰ εἰς τὴν Θεσσαλίαν τέως ἀναφερόμενα δημοσιεύματα ἡμῶν· τούτοις προσθετέον τὰ μετέπειτα :

ΙΓ') *Τὰ ἐν ΠΑΕ 1911, 280 - 356*· ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναί ἐν *Πόρτα Πίνδου*, *Ὀμολίῳ*, *Ἀλωτῳ καὶ Πυθῳ*, *Λέσσιανη Πηλίου*, *Σέσκλῳ*, *Ἰωλκῳ*, *ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Πηλίου*, *Γόννοις Περραιβίας*, *Γοννοκονδυλῶνι*· *Ὀλυμπιάδι*, *Μοφίῳ*, *Ἐλατεῖᾳ*, *Γυρτώνῃ*, *Μητροπόλει Ἐσθιαίουτιδος*, *Κιλελέρ Λαρίσης*, *Δολοπίᾳ*.

ΙΔ') *Θεσσαλικαὶ ἐπιγραφαὶ* (ἀνέκδοτοι)· *ἐπιγραφαὶ Γόννων Περραιβίας* ἀριθ. 89-164 ἐν τῇ ΑΕ 1912, 60-101.

ΙΕ') *Ein Thessalischer Gold- und Silberfund* ἐν ταῖς *Mitteilungen des deutschen archaeolog. Instituts. Athen. Abtheilung* 1912, 73-118 πίν. II - VII.

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄχρι τοῦδε ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 1. Ἡ θέσις τοῦ θαλάσσιου ὄρους ἔκαστου Θ πρὸ πάσης ἀνασκαφῆς καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν ὑδραγωγεῖον Υ (κοινῶς Δόντια).

ταμείου αὐτῆς ¹⁾: αἱ ἀνασκαφαὶ ἐξετελέσθησαν ἐνταῦθα συνεχῶς ἀπὸ τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου μέχρι τῆς 11ῆς Αὐγούστου, σχοῦσαι τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα :

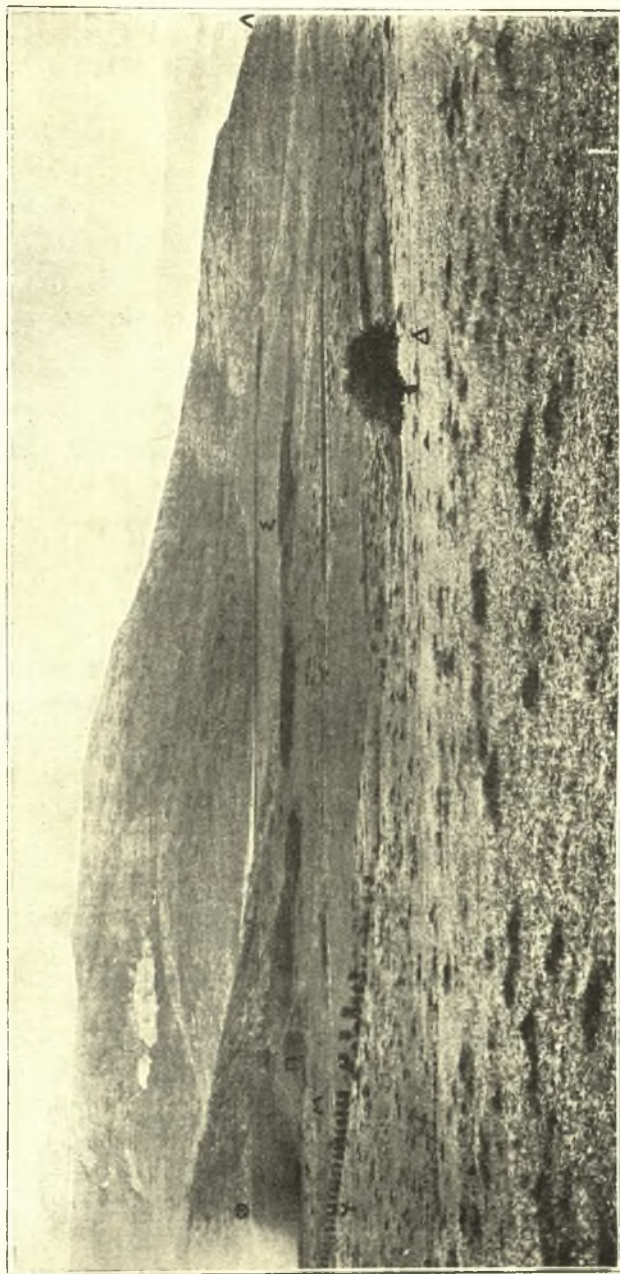
1) Προσκήριον τοῦ θεάτρου· πλίνθινα ἀναλήμματα· στάδιον· ἡ κρύπτη ψηφισμάτων τοῦ κοινοῦ τῶν Μαγνητῶν.

Ἐν τῷ θεάτρῳ (εἰκὼν 1 καὶ 2 τὸ ☉) εἴχομεν ἐκτελέσει κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη μικρὰς τινὰς σκαφικὰς ἀποπείρας· ἐφέτος ἠρουνήσαμεν ἐνιαχοῦ λεπτομερέστερον τὸ μέγα μεσαιωνικὸν οἰκοδόμημα (εἰκὼν 2 τὸ Μ), τὸ ἐπὶ τοῦ ὑποτιθεμένου προσκηνίου ἰδρυμένον, δι' ἰσχυρὰς ἀσβέστου ποιηθὲν καὶ παχέων τοίχων, διηκόντων εἰς βάθος τριῶν καὶ πλέον μέτρων, καθ' ἃ τὸ χῶμα εἶναι λίαν συμπαγὲς καὶ στερεόν· διὰ τοῦτο τὰ θεμέλια τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἔχουσιν ἰδρυθῆ ἐπὶ τοῦ χῶματος τούτου, μὴ ἐξικόμενα μέχρι τῆς εὐρέσεως τοῦ φυσικοῦ βράχου.

Κατὰ τὰ ἔσω τῆς μνημονευθείσης πλευρᾶς δοκιμάσαντες εὖρομεν ἔγνη τοίχων ἀρχαιοτέρων κτισμάτων, ἐκ μικρῶν λίθων ποιηθέντων, πιθανῶς τοῦ προσκηνίου, ἐφ' οὗ φαίνεται ὅτι ἐνιαχοῦ ἰδρύθη τὸ μεσαιωνικὸν ἐκεῖνο οἰκοδόμημα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔνεκα τοῦ μνημονευθέντος βάρους ἀπαιτεῖται νέα διάταξις τῶν τάφρων τῆς σκαφῆς πρὸς ἐξαγωγήν τῶν χωμάτων καὶ προσήκουσαν ἀπόρριψιν, ἤτοι ἐργασία ἐπὶ νέων βάσεων καὶ πολὺ μείζονος δαπάνης, ἀνεβάλομεν τὴν περαιτέρω ἔρευναν.

Ἐδοκιμάσαμεν δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς παρόδου (εἰκὼν 2 τὸ Γ)· ἐνταῦθα εὖρομεν μέγαν τοῖχον μεσαιωνικόν, ἐπίσης δι' ἀρχαιοτέρου ὕλικου κτισθέντα, καὶ τι λιθόστρωτον ἐκ πλακῶν καὶ λαξευτῶν ὄγκων τοῦ ἀρχαίου τείχους ἢ μεγάλου τινὸς

¹⁾ Καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐνταῦθα τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν τῇ Ἐπιτροπείᾳ ταύτῃ, ἣν ἀποτελοῦσιν οἱ κκ. Ἰωάννης Ἀντωνόπουλος, Κωνσταντῖνος Παρασκευόπουλος Ἀρχάς, Νικόλαος Σακελλαρίδης, Κωνσταντῖνος Χατζηπαργύρης ὡς μέλη, ὁ κ. Κ. Κομπιλίρης εἰρηνοδίκης ὡς πρόεδρος καὶ ὁ κ. Ἀδαμάντιος Μολοχάδης γραμματεὺς αὐτῆς.

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 2. Ἐπιτομή τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τῆς ἀρχαίας πόλεως. Ἄνω ἀριστερὰ ἢ ἀκρόπολις. — Θ = τὸ δέπτερον. — Π = Πέλοδος αὐτοῦ καὶ ἀνάκλιμα πλάθινον. — Μ = Μεσαιωνικὸν μέγα οἰκοδόμημα ἐπὶ τῆς οὐρεῖς. — Υ = ὄδωραγωγεῖον ἑσπερικῶν χρόνων (κοινῶς Δόντια). — Σ = Στάθιον. — Λ = Ὁδὸς πρὸς τὴν ἀγορὰν. — Α = νεώτερον λατομείον Μπουρμπλήφρας.

ἐγγύτερον κειμένου οἰκοδομήματος· ἐνταῦθα ἐξηκριβώθη ὅτι τὸ ἀνάλημμα τοῦ θεάτρου εἶχε ποιηθῆ τὰ μὲν κάτω ἐπὶ μικρόν τι ὕψος, ἄγνωστον τό γε νῦν, διὰ λίθων, τὰ δὲ περαιτέρω μέχρι τοῦ ἀναγκαίου πολλῶν μέτρων ὕψους δι' ὠμῶν πλίνθων, αἵτινες ἐποιήθησαν ἐκ χώματος ἐξαχθέντος ἔκ τινος παρακειμένης Βορείως θέσεως, παρεχούσης καὶ νῦν ὄψιν σταδίου (εἰκὼν 2 τὸ Σ)· ἐξελήφθη δὲ τοῦτο ὑπὸ τε τοῦ Leake καὶ ἄλλων ὡς ὃν τὸ θέατρον· ἐκ τούτου εἶναι πιθανόν ὅτι τὸ θέατρον ἐποιήθη ἐν τάχει, ὑπελογίσθη δ' ἡ ταυτόχρονος κατασκευὴ καὶ σταδίου ἐν τῷ χώρῳ, ὅποθεν ἐλήφθη τὸ χῶμα τῶν πολυπλήθων πρὸς χρῆσιν τοῦ θεάτρου πλίνθων.

Κατὰ τὴν ἔρευναν ταύτην εὑρωμεν διεσπαρμένα ἢ ἐκτισιμένα τμήματα γεισωμάτων, τριγλύφων συμφυῶν μετόπαις καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν μαρμαρίνων ἢ πωρίνων, ἔκ τε τοῦ προσκηνίου αὐτοῦ ληφθέντων καὶ ἔκ τινος ἀρχαίου ναοῦ ἢ ὁμοίου κτίσματος, ἐγγύς που κειμένων· ἐπίσης εὐρέθησαν τμήματα μαρμαρίνων ἀνδριάντων, ἐπίτηδες ὑπὸ τῶν χριστιανῶν κτιστῶν τοῦ μεσαιωνικοῦ οἰκοδομήματος ἀγρίως θραυσθέντων· τούτων εἶναι ἄκρα χεῖρ ἀνδρὸς φυσικοῦ καὶ τι πλεόν μεγέθους, κρατοῦσα ἰσχυρῶς βραχεῖαν μάχαϊραν πρὸς πλῆξιν, πέος ἔνθετον ὁμοίου, τμήματα ἐνδυμάτων κττ. καὶ μέρος στήλης μετ' ἐπιγραφῆς *AN*[έθηκεν(;)], ἣτις φαίνεται καταπεσοῦσα ἢ μετενεχθεῖσα ἐκ τῆς ὑπερκειμένης ἀκροπόλεως.

Τελευταῖον προσεπαθήσαμεν νὰ εὑρωμεν τὸ τέρμα τῆς ὀρχήστρας, τὴν πρώτην τάξιν τῶν ἐδωλίων καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν κερκίδων· ἀλλ' ἐκ τῆς μεγάλης προσχώσεως καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν μελῶν τούτων τοῦ θεάτρου ὑπὸ τε τῶν μεσαιωνικῶν κτιστῶν καὶ τῶν νεωτέρων ἀνθρώπων, συλλεξάντων τοὺς λίθους πρὸς χρῆσιν τοῦ τε Κάστρου τοῦ Βόλου καὶ τῶν οἰκοδομημάτων καὶ τοῦ λιμένος τῆς νέας ταύτης πόλεως, ἡ ἔρευνα καθίστατο λίαν δυσχερὴς καὶ πολυδάπανος καὶ δὲν κατέληξεν ἐν τῷ παρόντι εἰς οὐδὲν ἀσφαλὲς καὶ βέβαιον συμπέρασμα.

Ἄλλὰ πάντως ἐσχηματίσαμεν τὴν γνώμην ὅτι σημαντικώτατα ἀρχαῖα κρύπτονται ἐν τῷ θεάτρῳ βαθύτερον, μάλιστα

ἀνδριάντες, ἀγωνιστικά, ἀναθηματικά καὶ ἀπελευθερωτικά ἐπιγραφικά, πιθανώτατα δὲ καὶ ψηφίσματα τοῦ κοινοῦ τῶν Μαγνητῶν.

Τῶν τελευταίων τούτων εὐρέθησαν, ὡς γνωστόν, πάμπολλα ἐκτισμένα ἐπὶ τῶν Βυζαντιακῶν, Γενουησίων καὶ Τουρκικῶν τειχῶν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου (IG IX² 1100. 1102. 1103. 1104. 1113. 1114· πρὸς βλ. 1115. 1116. 1118. 1120 κτλ.)· τούτοις προσθετέον νέον σημαντικὸν ψήφισμα τοῦ κοινοῦ τῶν Μαγνητῶν, ὅπερ εὑρομένον ἐν τῇ οἰκίᾳ Στυλιανοῦ Γιγάντη κατὰ τὴν ἐν Βόλῳ συνοικίαν τῆς Ἐπιτοῦ· τοῦτο, καθ' ἃ ἀσφαλῶς ἐξηκρίβωσα, ἀπετειχίσθη πρὸς δέκα καὶ πέντε περίπου ἐτῶν ἐκ τοῦ τείχους τοῦ αὐτοῦ Κάστρου.

Περὶ τῆς θέσεως, ὅπόθεν ἐκομίσθησαν ἀρχῆθεν ταῦτα, πάντες μὲν ὑπέθεσαν ὅτι ἤχθησαν ἐκ τοῦ λόφου τῆς Γορίτσας, ἐγὼ δ' ἐξέφρασα τὴν εἰκασίαν (Θεσσαλικά Μνημεῖα I σελ. 6 κ. ἀ.) ὅτι καὶ ἐκ Παγασῶν ἱκανὰ προέρχονται καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ Ἰωλκὸς καὶ τὸ ἱερόν τῆς Ἰωλκίας Ἀρτέμιδος.

Μετέπειτα ὅμως ἀνασκάψας ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τῆς Γορίτσας καὶ ἐξετάσας τὰ ἐκεῖ, ἐσχημάτισα τὴν γνώμην ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποθεθῇ ὅτι τοσοῦτον ὀγκώδεις πλάκες καὶ ἐξέδραι κατεβιβάσθησαν ἐκεῖθεν, ἔνθα οὐδὲ κάρρον δύναται ἄνευ μεγάλων δυσχερειῶν νὰ ἀναβῇ, ἀφ' οὗ ἦτο εὐχερὴς καὶ πολὺ ὀλιγωτέραν δαπάνην καὶ χρόνον ἀπῆτει ἡ λατόμησις καινουργῶν καὶ μειζόνων ἔτι ὄγκων ἐκ τῶν κρασπέδων τοῦ βουνοῦ αὐτοῦ, ἔνθα καὶ νῦν ὑπάρχουσι λατομίαι, καὶ ταύτης δ' ἔτι εὐκολωτέρα ἦτο ἡ μεταφορὰ ἐκ Παγασῶν ἐτοιμῶν καὶ ἀρίστων ἀρχαίων λίθων πρὸς χρῆσιν τοῦ Κάστρου.

Δύο δ' ἔτι γεγονότα μὲ ἔπεισαν ὅτι καὶ τὰ ἐκ τῶν λεγομένων Παγασῶν μετακομισθέντα πρὸς κτίσιν καὶ ἐπισκευὴν τοῦ Κάστρου μετηνέχθησαν ἐκ τῶν ἐγγύς τῶν πηγῶν τῆς νῦν Μπουρμπλήθρας τόπων (εἰκὼν 2 τὸ Λ), ἧτοι ἐκ τοῦ Βορειοδυτικοῦ τέρματος τῆς ἀρχαίας πόλεως παρὰ τὴν παραλίαν· τὸ πρῶτον εἶναι ἢ κατὰ τὰς προγενεστέρας ἀνασκαφὰς ἐπὶ τοῦ

τοίχου τοῦ μεσαιωνικοῦ οἰκοδομήματος τοῦ θεάτρου εὑρεσις τμήματος βάρου ἀνδριάντος ῥωμαίου αὐτοκράτορος μετ' ἐπιγραφῆς ἀναθηματικῆς ὑπὸ τῶν Μαγνήτων· τοιαῦτα πολλὰ βάρθρα εὑρέθησαν ἀσφαλῶς ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ Κάστρου (IG IX² 1131. 1132. 1133. 1135. 1136).

Τὸ δὲ σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἐξῆς: κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ πύργου Γ, περὶ οὗ βλ. κάτω κεφ. 5, ἐπειδὴ ἐξήγοντο ἐκ τοῦ διακένου πλεῖστοι μικροὶ λίθοι ἄχρηστοι καὶ δὲν ὑπῆρχε θέσις ἀπορρίψεως αὐτῶν, ἐκάλεσα τοὺς πωλητὰς λίθων νὰ λάβωσιν ὄσους ἂν βούλωνται ἐντεῦθεν δωρεάν, ἵνα οὕτω κερδαίνωσι δι' ἕκαστον φορτίον $\frac{1}{4}$ περίπου δραχμῆς, ὃ ἐπλήρωνον λαμβάνοντες ὁμοίους λίθους ἐκ τῶν λατομιῶν τῆς Μπουρμπλήθρας· ἀλλὰ περιέργως παρατήρησα ὅτι οἱ πωληταὶ οὗτοι μετὰ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἀποφορᾶν λίθων ἐκ τοῦ πύργου Γ ἀπειχον τοῦ ἔργου καὶ προετίμων τὴν ἀγορὰν τῆς δωρεᾶς.

Ἐρωτήσας περὶ τοῦ αἰτίου τούτου, ἔμαθον ὅτι δὲν συνέφερον αὐτοῖς ἡ δωρεά, ἀλλ' ἡ ἀγορά, διότι ἕκαστον κάρρον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐκόμιζεν ἐκ Βόλου ἐκ μὲν τοῦ πύργου 7-8 φορτία, πωλούμενα πρὸς 0.80 δρχ. καὶ ἀποδίδοντα δρχ. 5.60-6.40, τούναντίον δ' ἐκ τῶν λατομιῶν ἐκόμιζε κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα 14-15 φορτία ἀξίας δρχ. 11.20-12, ἐξ ὧν, ἀφαιρουμένης τῆς τιμῆς, ἦν ἐπλήρωνον τῷ λατόμῳ δι' ἕκαστον, ἦτοι ἐν ὄλῳ δρχ. 3.50-3.75, ἔμενον αὐτοῖς δρχ. 7.80-8.25 ὠφέλεια, ἦτοι ἐκέρδαινον δύο περίπου δρχ. προτιμῶντες νὰ ἀγοράζωσι τοὺς λίθους τοῦ νὰ λαμβάνωσιν αὐτοὺς δωρεάν.

Εἶναι εὐνόητον ὅτι καὶ κατὰ τὴν κτίσιν καὶ μετέπειτα ἐπισκευὴν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου ὁ ὑπολογισμὸς οὗτος εἰς ἀπόδοσιν ἔργου θὰ ἐλήφθη φυσικῆ ἀνάγκη ὑπ' ὄψιν· οἱ κομίζοντες τοὺς ἀπαιτούμενους παμπόλλων κυβικῶν μέτρων λίθους δὲν εἶχον ἑτέραν θέτιν συντομωτέραν καὶ εὐχερесеτέραν, ὡς ἔχουσιν ὁδὸν ἀμαξεύσιμον, καὶ μᾶλλον ὀλιγοδάπανον, τῆς ἀπὸ τῶν πηγῶν Μπουρμπλήθρας μέχρι τοῦ θεάτρου· ἐκεῖθεν λοιπὸν ἤρξαντο μετακομίζοντες ἐτοίμους καὶ καταλλήλους λίθους καί, ἐφ' ὅσον ἐξηντλοῦντο, προυχώρουν μέχρι τὸ πολὺ τῆς θέσεως τοῦ ἀρ-

χαιίου ὑδραγωγείου τῶν Παγασῶν (εἰκῶν 1 καὶ 2 τὸ Υ), κοινῶς Δόντια καλουμένου, διότι πέρα τούτων συνέφερον ἡ λατόμησις μᾶλλον ἢ ἡ μεταφορὰ ἐτοίμων.

Τούτων ἕνεκα λοιπὸν πειθόμεθα ὅτι τὰ μετακομισθέντα εἰς Κάστρον καὶ ἐντειχισθέντα ψηφίσματα καὶ ἄλλα ἀρχαῖα ἐλήφθησαν ἐκ τῶν εἰρημένων θέσεων, καὶ ὅτι ἄρα ἡ κρούπη τῶν τε ψηφισμάτων τῶν Μαγνήτων καὶ τῶν ἀπελευθερωτικῶν κττ. ἐπιγραφῶν πρέπει νὰ ζητηθῆ ἐνταυθᾱ που, ἦτοι ἀπὸ τῆς Βορείου παραλίας μέχρι τοῦ θεάτρου· ἀλλ' ἐκ τοῦ Δυτικοῦ ἄκρου τῆς παραλίας ἀποβαίνει δυσχερὴς ἡ μεταφορὰ λίθων ἐπὶ τε σχεδιῶν διὰ θαλάσσης καὶ ἐπὶ κάρρων διὰ ξηρᾶς, διότι τὰ μὲν ὕδατα εἶνε ἐκεῖ ἀβαθῆ, ἡ δὲ ἀπόστασις μείζων ἢ ἐκ τῶν μέχρι τοῦ ἀρχαίου ὑδραγωγείου θέσεων.

Οὕτως ἐπιβάλλεται ἢ ἐν τῷ προσεχεῖ μέλλοντι ἐνδελεχῆς ἔρευνα πρωτίστως μὲν τοῦ θεάτρου, ἔνθα φαίνεται ὅτι ἀντίθεντο ἀνδριάντες, ψηφίσματα κττ., κατόπιν δὲ τῶν ἐγγὺς αὐτῷ, ἔνθα ἴσως που θὰ εὐρεθῆ ἀγορὰ, ἑτέρα τῆς ὑφ' ἡμῶν εὐρεθείσης κατὰ τὸ Νότιον τέρμα τῆς πόλεως, ἢ νὰ τις (πρβλ. κάτω κεφ. 3), ἔνθα ἀντίθεντο ταῦτα· εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι θὰ ὑπελείφθησαν ἔτι πλεῖστα τούτων κατακεχωμένα.

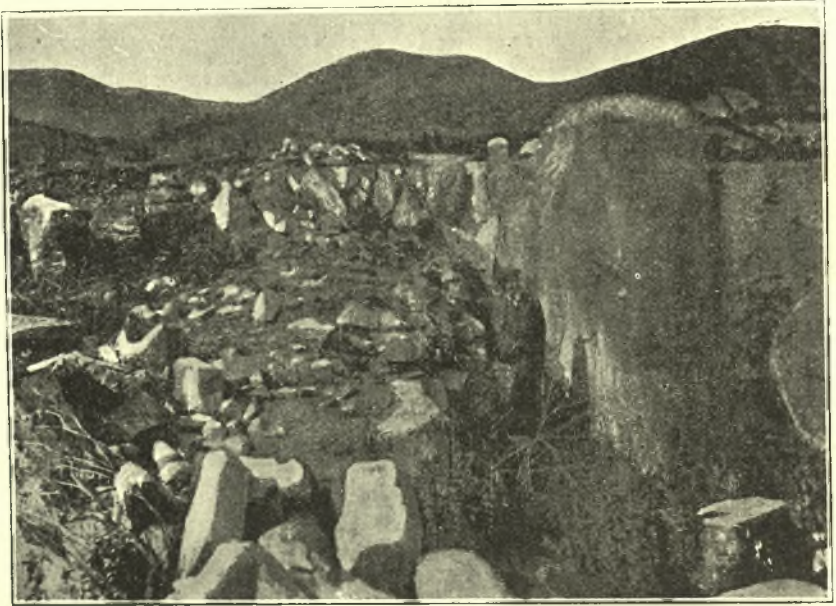
2) *Ναὸς τῆς ἀκροπόλεως· ἱερὸν σπήλαιον λατρείας ἢ τάφου βασιλικῶν γραπταὶ ἀναθηματικαὶ στήλαι.*

Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα εἶτη ἐξετελέσαμεν σκαφικὰς τινὰς ἀποπείρας, εἰργάσθημεν καὶ ἐφέτος ἐπὶ μικρὸν· καὶ πρῶτον μὲν ἐπειράθημεν νὰ σχετίσωμεν τὸν ἐπὶ τῶν λαξευθέντων καὶ ἐξισωθέντων βράχων τῆς κορυφῆς αὐτῆς ποιηθέντα ναὸν τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (εἰκῶν 3 τὸ Ν), ἐξ οὗ προῆλθον τὰ θαυμαστά ἐκεῖνα γλυπτὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, πρὸς τὸ μέγα λαξευτὸν ἐπίσης τετράγωνον σπήλαιον (εἰκῶν 3 τὸ Σ), τὸ κείμενον ἐγγύτατα ἢ ἴσως ἐπὶ τοῦ μέσου τοῦ ναοῦ αὐτοῦ.

Καθαρίσαντες μέρος τοῦ σπηλαίου τούτου, εἶδομεν ὅτι καὶ

κατωτάτω ἢ βάσις αὐτοῦ ἔχει λαξευθῆ καὶ ἐξισωθῆ, ὑπάρχουσι δὲ ὅπαι βαθύτατα εἰσδύουσαι ὑπὸ τὴν γῆν καὶ τὴν ὑπαρξιν εἶδους τινὸς ὑπογείου ἀβύσσου ἢ βαράθρων περαιτέρω ἐμφαίνουσαι.

Αἱ δὲ ὅπαι αὗται ἐνιαχοῦ ἐβύσθησαν ἐπίτηδες μετ' ἐπι-

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 3. Ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τοῦ κέντρον που τῆς ἀκροπόλεως. Ν = Στεροβάτης ναοῦ ἐπὶ τῶν βράχων. — Σ = Σπήλαιον μέγα λαξευτόν, τὰ πολλὰ βεβυσμένον νῦν.

μελείας, ἀλλ' οὐχὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ εἰκάσῃ τις ὅτι ἐποιήθη τὸ σπήλαιον ὡς δεξαμενὴ πρὸς φύλαξιν ὕδατος· διότι αἱ κλιμακοειδεῖς λαξεύσεις αὐτοῦ κατὰ τὰς πλευράς, δεικνύουσαι ὅτι ἤρμόζοντο ἐκεῖ λίθοι ἀρχιτεκτονικοί, δὲν εὐνοοῦσι τοιαύτην ἐκδοχὴν· ἐξ ἄλλου δέ, ὡς τοῦλάχιστον ἐκ τῶν ἐφετεινῶν ἀνασκαφῶν ἐξάγεται, εἶναι ἀδύνατος ἢ διατῆρησις ἐν-

ταῦθα ὕδατος, ὡς δυναμένου νὰ ἐκφύγη πολλαχόθεν διὰ τῶν ὀπῶν καὶ σχισμῶν τῶν βράχων καὶ νὰ ἐκχυθῇ εἰς τὴν ὑποκειμένην ἄβυσσον.

Τούτου ἕνεκα εἰκάζομεν ἐν τῷ παρόντι ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦτο δύναται νὰ ἔχῃ λόγον σχετικὸν πρὸς τὴν λατρείαν τῆς θεότητος, δι' ἣν ἐποήθη ὁ ὑπερκείμενος ναός, ἢ ὅτι ἐχρησίμευσεν ὡς τις κρύπτη διαφυλάξεως κειμηλίων ἢ προφυλάξεως καὶ κατοικίας ἀνθρώπων. ἱερέων, ὑποφητῶν κττ.· δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ χρῆσις αὐτοῦ ὡς τάφου βασιλικοῦ δυναμένου νὰ κείται ἔτι βαθύτερον ὑπὸ τὸ προσδιορισθὲν ἐφέτος ἐν μέρει τέρμα τοῦ σπηλαίου, ὅπερ εὔρεθη μὲν ἐν τῷ ἀνασκαφέντι χώρῳ ἐξικινούμενον εἰς βάθος τριῶν περίπου μέτρων, δύναται δ' ἐν τῷ μὴ ἀνασκαφέντι νὰ προχωρῇ πολὺ περαιτέρω.

Ἐπίσης ἀποκλείεται ἡ εἰκασία τοῦ ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπλῶς στερέωμά τι τῶν κρηπιδωμάτων τοῦ ναοῦ· διότι, ἂν ὁ ἀρχιτέκτων ἐπεθύμει νὰ ποιησῆται χρῆσις αὐτοῦ μόνον ὡς θεμελίου τοῦ ναοῦ, ἠδύνατο νὰ βύσῃ αὐτὸ ἀπλῶς, οὐχὶ νὰ λαξεύσῃ οὕτως ἐπιμελῶς.

Δυστυχῶς καὶ ἐνταῦθα ὑπολογίσαντες ὅτι ἀπαιτεῖται μείζων τῆς δοθείσης ἡμῖν χρηματικῆς εἰσφορᾶς, καὶ ὅτι αὕτη θὰ ἐδαπανᾷτο ἅπασα εἰς προκαταρκτικὴν ἐργασίαν καθαρισμοῦ τοῦ σπηλαίου, θὰ ἐπερατοῦτο δὲ εἰς σημεῖον, καθ' ὃ μόλις ἠδύνατο νὰ ἀρξῆται ἡ εὔρεσις σημαντικῶν ἀρχαίων, ἐθεωρήσαμεν εὐλογώτερον νὰ δαπανήσωμεν τὰ ὑπολειφθέντα εἰς ἑτέρας θέσεις, ἔνθα, μετὰξὺ δοκιμάζοντες, παρατηρήσαμεν ὅτι ὑπῆρχον μεγίστης ἀξίας ἀρχαῖα ἀντικείμενα, ἀπαιτοῦντα σύντονον καὶ ἄμεσον ἐξαγωγήν καὶ διαφύλαξιν (βλ. κάτω κεφ. 5).

Κατὰ δὲ τὸν καθαρισμὸν μέρους τοῦ σπηλαίου εὔρομεν πολλὰ τμήματα ἀρχιτεκτονικὰ γλυπτά, τινὰ μείζονα τῶν ἐν προγενεστέραις ἀνασκαφαῖς ἡμῶν εὔρεθέντων· προέρχονται δὲ ταῦτα ἐκ σπειρῶν, γεισωμάτων, παραστάδων, θυροφύλλων κττ. καὶ εἶναι ἀρίστης ἐργασίας καὶ πλουσιωτάτης ποικιλίας, ἀμιλλώμενα τοῖς τοῦ Ἐρεχθείου, ὅπερ φαίνεται τεθὲν ὡς βῆσις πρὸς μίμησιν ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα τεχνιτῶν· κοσμήματά τινα γλυ-

πτὰ μάλιστα δὲν ἀπαντῶσιν ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου, ἐν ᾧ πάντα τὰ ἐπ' αὐτοῦ διακρίνονται καὶ ἐπὶ τῶν γλυπτῶν τοῦ ναοῦ τούτου τῶν Παγασῶν.

Πρὸς τούτοις ἐδοκιμάσαμεν καὶ ὀλίγον ἔξω τοῦ ναοῦ, ἔσω δὲ τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως, ἵνα εὕρωμεν τὸ βάθος τῆς προσχώσεως (εἰκὼν 4 τὸ Γ') καὶ ἀνάθημά τι πρὸς καθορισμὸν

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

*Εἰκὼν 4. Ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως κατὰ τὰ ἔσω τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς.
N = Τοιχάριον νεολιθικοῦ οἰκοδομήματος. — Π = Καταπεσόντες λίθοι τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ.*

τῆς λατρευομένης θεότητος· καὶ ἡ μὲν πρόσχωσις ἦτο μεγάλη, χωροῦσα εἰς βάθος δύο καὶ πλέον μέτρων καὶ βαίνουσα ἔτι βαθύτερον, μὴ εὐρεθέντος τοῦ φυσικοῦ βράχου, εὐρέθησαν δὲ ἱκανὰ ἀλλὰ λίαν μικρὰ τμήματα στηλῶν, ὧν τινὰ διατηροῦσι σαφῆ ἴχνη βαφῶν, πορφυρῶν μάλιστα.

Ἐκ τούτου διαφαίνεται ὅτι ὁ μὲν ναὸς δὲν στερεῖται ἀναθημάτων σημαντικῶν, πολλὰ δὲ τούτων ὅτι ἔφερον γραπτὰς

παραστάσεις· ἡ εὕρεσις ἄρα καὶ ἀναθηματικῶν γραπιῶν σιη-
λῶν ἐνταῦθα εἶνε ἀσφαλής, τὰ μέγιστα δὲ θὰ συμβάλληται
τῇ ἐπιστήμῃ καὶ καλλιτεχνίᾳ ἢ ἐξακολούθησις καὶ ἐνταῦθα
τῶν ἀνασκαφῶν διὰ γενναιότερας χορηγίας δεκακισχιλίων τοῦ-
λάχιστον δραχμῶν κατὰ τὸ προσεχές ἔτος, ἵνα τι καὶ γεν-
ναιότερον ἐνταῦθα ἐκτελεσθῇ, τελουμένων εἰς μεγάλην κλίμακα
ἀνασκαφῶν.

Εὐρέθησαν δ' ἐνταῦθα καὶ τμήματα ἀγγείων μελάνων
στιλπνῶς γεγανωμένων τοῦ εἴδους τῶν τῆς Δ' καὶ Γ' π. Χρ.
ἑκατονταετηρίδος, ὑπ' αὐτὰ δὲ νεολιθικὰ πολλὰ, καὶ περαι-
τέρω τοιχάρια νεολιθικῶν οἰκοδομημάτων (εἰκῶν 4 τὸ Ν), ἀφε-
θέντων ἐφ' ὅσον δὲν ἠμπόδιζον τὴν διόδον τοῦ τείχους καὶ τὴν
κτίσιν τοῦ ναοῦ καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων συναφῶν αὐτῶ
τῶν ἱστορικῶν χρόνων.

Κατὰ τὴν Βόρειον πλευρὰν τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως
φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε πύλη τις ἐν μέσῳ· ἐνταῦθα ἢ πρόσχωσις
εἶναι μεγάλη καθ' ὅλην τὴν πλευρὰν μέχρι τοῦ ναοῦ ἔσω καὶ
ἐνταῦθα πρέπει νὰ ζητηθῶσι τὰ ἀναθήματα· κατὰ δὲ τὴν
Νότιον πλευρὰν παρατηρήσαμεν ἴχνη ὁδοῦ λιθοστρώτου, ἀγού-
σης ἐκ τῆς κάτω πόλεως ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἐνθα ὁ
δρόμος εἶναι εὐβατος, ἐν ᾧ ἐκ τῆς Βορείου εἶναι ἱκανῶς ἀνώ-
μαλος καὶ ἀνάντης· ἡ εἴσοδος ἄρα τῆς ἀκροπόλεως κεῖται
πιθανώτατα Νοτίως· κατ' αὐτὴν ἐλάχιστη πρόσχωσις ὑπάρχει
μέχρι τοῦ ναοῦ καὶ ἡ εὕρεσις ἀναθημάτων δὲν εἶναι πιθανή·
μᾶλλον πύλην ἢ εἰδός τι προφυλαίων ἀναμένομεν ἐνταῦθα.

3) Ἐτέρα ἀγορά· ἐκκλησίαι χριστιανικαὶ καὶ κτίσματα μεσαιωνικά· ἀρχαῖος μέγας ναὸς ὑπὲρ τὴν ἀγορὰν.

Οὐσης ἐπιβεβλημένης τῆς βεβαιώσεως περὶ τυχὸν ὑπάρξεως
ἐτέρου τινὸς κέντρου, ἐξ οὗ ἠδύνατο νὰ μετακομισθῇ εἰς κτίσιν
τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου ἀρχαῖον ὑλικὸν βᾶθρων, στηλῶν, κιόνων
κττ., ἐξετελέσαμεν δοκιμαστικὰς ἀνασκαφὰς παρὰ τὴν Βό-
ρειον παραλίαν, ἰδίως εἰς τὸ Δυτικὸν ἡμισυ αὐτῆς μεταξὺ τοῦ

ἀρχαίου θεάτρου καὶ τῶν νῦν οἰκημάτων τοῦ λεγομένου Ὀρνιθοτροφείου Μαρνελοπούλλου (εἰκὼν 5 τὸ Α).

Ἡ ἔκτασις αὕτη βρίθκει πρῶτων Βυζαντιακῶν κτισμάτων διηκόντων λίαν βαθέως εἰς τὴν γῆν οὕτως, ὥστε ἐκ τῶν μεγάλων προσχώσεων καθίσταται πύλλαχου δυσχερῆς ἡ εὔρεσις τοῦ ἱστορικοῦ Ἑλληνικοῦ στρώματος ἄνευ ἐγκαταστάσεως μικροῦ σιδηροδρόμου πρὸς ἀποχωμάτωσιν καὶ ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα.

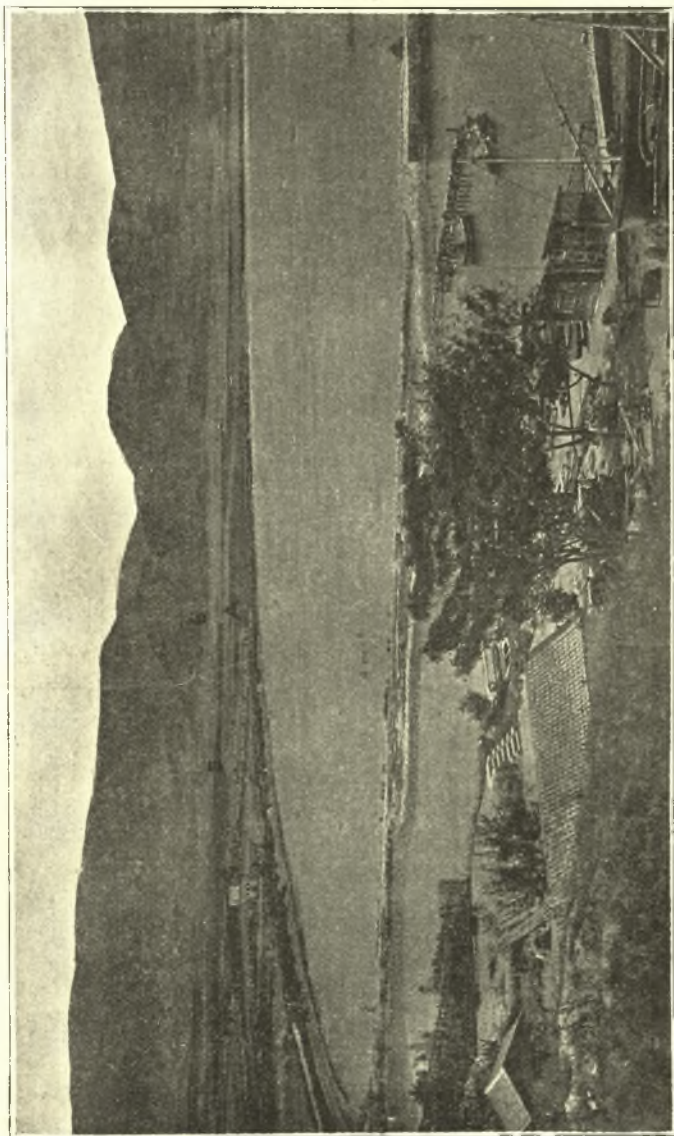
Ἐκ τῶν προχείρων δοκιμῶν ἦλθον εἰς φῶς δύο χριστιανικαὶ μονόκογχοι ἐκκλησίαι πηλόκτιστοι (εἰκ. 5 τὸ Ε) καὶ ἀλληλιμμένοι δι' ἀσβεστοκονιάματος, μικραὶ καὶ μηδὲν τὸ διαφέρον παρουσιάζουσαι· πύλλαχου τῶν τοίχων αὐτῶν ἐγένετο χρῆσις ἀρχαιοτέρου ὑλικοῦ· ἐπὶ παραθύρων τῆς ταπεινότερον κειμένης ὑπῆρχον δύο μεγάλαι στῆλαι, ἡ ἑτέρα ἐν εἴδει ναΐσκου, ἐσφρηλατημέναι πρὸς ἐξίσωσιν καὶ ἐφθαρμέναι· ἐπὶ δὲ τῆς ὑψηλότερον κειμένης εὕρομεν καρπὸν μετὰ πήχεως μαρμαρίνου μικροῦ ἀγάλματος, τμήματα ἰωνικῶν κιονοκράνων μαρμαρίνων μικρῶν καὶ πρόστυπον ἐπιγραφὴν Βυζαντιακὴν ἐπὶ ὀπτοπλίνθου.

Ἀνατολικῶς τῆς δευτέρας ταύτης ἐκκλησίας ὑπάρχουσιν ἐν συνεχείᾳ μεσαιωνικά τινὰ οἰκοδομήματα κακότεχνα· ἐπὶ τινος τούτων εὐρέθη μέγας ὀγκόλιθος ἐκ τοῦ τοίχου ὑπερκείμενου περιδόλου Ἑλληνικῶν χρόνων ληφθεὶς καὶ φέρων κεχαραγμένην ἐπιγραφὴν τῆς Δ' - Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ΕΡΩΣ.

Τῶν ἐκκλησιῶν τούτων τὴν πλήρη ἀποκάλυψιν ἐθεωρήσαμεν ματαίαν ἐν τῷ παρόντι· μόνον ἐν μέρει δοκιμάσαντες ἐπὶ τῆς πρώτης εἶδομεν ὅτι ἔχει ἰδρυθῆ ἐπὶ στερεοβάτου πωρίνων ἐρυθρῶν ἀρκούντως ἰσχυρῶν κυβολίθων ἀρχαιοτέρου οἰκοδομήματος· ὀλίγον περαιτέρω αὐτῆς Νοτιώτερον παρά τι σύνοπτον δένδρον (εἰκὼν 2 τὸ Δ) εὕρομεν σημεῖα ὁδοῦ ἀρχαίας μετὰ κρασπέδου κτιστοῦ ἐκ λαξευτῶν κυβολίθων· ἐπὶ τινος αὐτῶν ὑπάρχει διὰ μεγάλων γραμμάτων κεχαραγμένη ἐπιγραφὴ ΕΠΙΔΟΣΙΣ.

Σημαντικὸν Βυζαντιακὸν οἰκοδόμημα ἀσβεστόκτιστον ὑπάρχει Ἀνατολικώτερον τῆς δευτέρας ἐκκλησίας (εἰκὼν 5 μετὰξὺ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΓΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 5. Τὸ κατὰ Στρέβωνα Νάυσταθμον βασιλεῦσι Μακεδόνων (ἦτοι ἔσω ἐμπορικὸς λιμὴν). Θ = θέατρον. —
Ε = ἐκκληροῖα χριστιανικαί. — Α = Ἀγορὰ ἐτέρα. — Κάτω αἱ νῦν ναυπηγίαι (= Τεσσαρῆς).

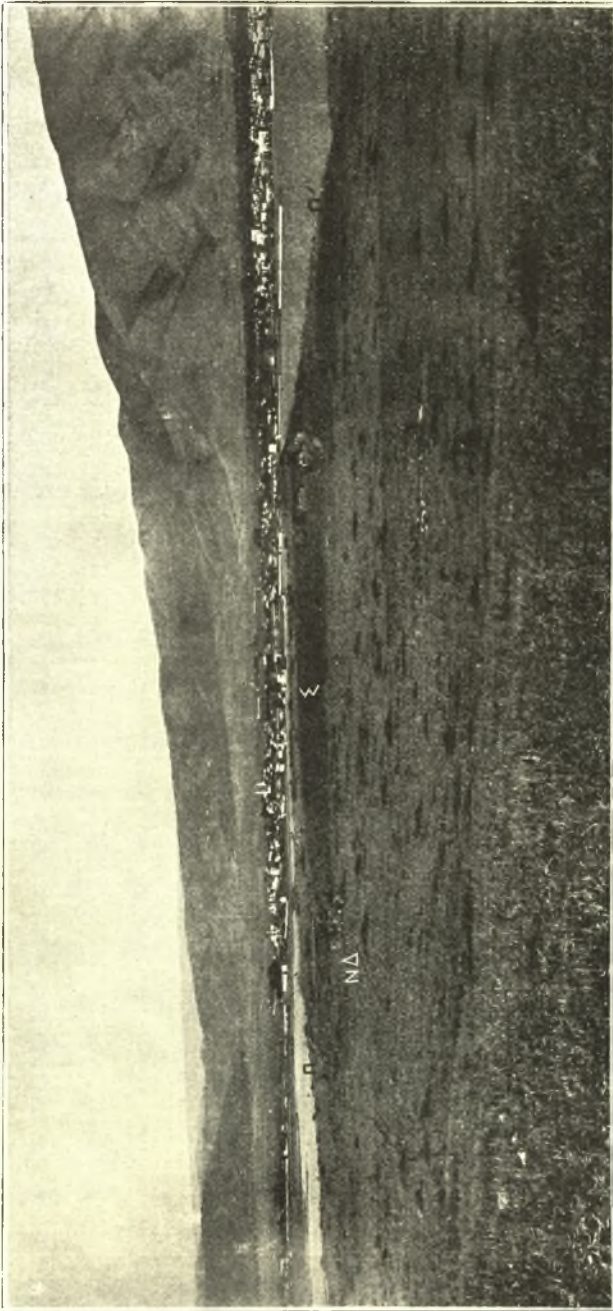
Α-Ε), οὗ τὰ ερείπια σχηματίζουνσι τετράγωνον λόφον· τούτου συμπαγεῖς ὄγκοι τῶν τοίχων ἔχουσι καταπέσει πολλαχοῦ· περιβάλλεται δ' ἐκ πασῶν τῶν πλευρῶν πλὴν τῆς Βορείου διὰ τοίχων σχηματιζόντων περίβολον, ὧν ἐγγὺς ὑπάρχουσιν ἐνιαχοῦ λαξευτοὶ κυβόλιθοι ἀναλημμάτων Ἑλληνικῶν ἱστορικῶν χρόνων.

Τοῦ μεγάλου τούτου οἰκοδομήματος ἔχοντος βαθυτάτην πρόσχωσιν δὲν κατορθώθη ἐφέτος οὔτε ἡ ἀποκάλυψις οὔτε ἡ ἐξακρίβωσις· ἀλλ' ἐκ τῆς ἐν γένει ὄψεως καὶ τῶν περιβόλων φαίνεται ὅτι ἀπετέλει ἂν μὴ σπουδαίαν ἐκκλησίαν, ἴσως ἀγορᾶν τινα ὀψίμων Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἰδρυμένην ἐπὶ ἀρχαιοτέρας ἀγορᾶς ἐπίσης· εἰς τοιαύτην εἰκασίαν καθοδηγοῦσι τὰ πολυάριθμα θραύσματα ἀγγείων ποικίλων, πίθων, χαλκωμάτων, σιδηρῶν τμημάτων, νομισμάτων τινῶν χαλκῶν κττ.· εἶναι δὲ ἀξία τοῦ κόπου ἡ ἐνταῦθα ἐκτέλεσις ἀνσκαφῶν περαιτέρω.

Ἐκ πάσης τῆς προκαταρκτικῆς ταύτης ἐργασίας ἐξηκριβώθη ὅπως ὀρθῶς ἀσφαλῶς ὅτι κατὰ τὴν Βόρειον παραλίαν ἔκειτο ἡ ὄψιμος Ῥωμαϊκὴ καὶ Βυζαντικὴ πόλις τῶν Παγασῶν (= τῆς Δημητριάδος· βλ. κάτω κεφ. 10), ἡ φερομένη καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Mitra* κατὰ τὴν περίοδον τῆς ξενοκρατίας ἀπὸ τῆς 13^{ης} μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐπέκεινα, καὶ ὅτι αὕτη ἦτο ἀρκούντως ἐκτεταμένη· ὅτι δ' ἐνταῦθα ἤδρευε καὶ ὁ Μητροπολίτης Δημητριάδος φαίνεται ἀναμφισβήτητον ἐκ τῶν χριστιανικῶν εὐρημάτων, τῆς ἐλλείψεως δ' ὁμοίων ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Γορίτσας.

Πρὸς τούτοις κατέστη πιθανόν ὅτι ἡ θέσις αὕτη δὲν ὑπῆρξέ τι σπουδαῖον τοῦλάχιστον κέντρον, ἐξ οὗ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποκομισθῶσιν εἰς κτίσιν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου ἐπιγεγραμμένοι ἀρχαιότεροι λίθοι· οὕτω παραμένει ὡς πιθανωτάτη κρούτη ψηφισμάτων τῶν Μαγνήτων καὶ ἄλλων ἐπιγραφῶν καὶ ἀνδριάντων τὸ θέατρον διὰ τοὺς μνημονευθέντας ἐν ταῖς ἄνω ἐν κεφ. 1 λόγους.

Ἐπέρεκεται δὲ τῆς θέσεως ταύτης ὑψηλὸν καὶ ἐκτεταμένον ὀρθογώνιον ἐπίπεδον κατέχον τὸ μετὰ τὴν ἀκρόπολιν

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΡΑΓΑΣΑΙ)

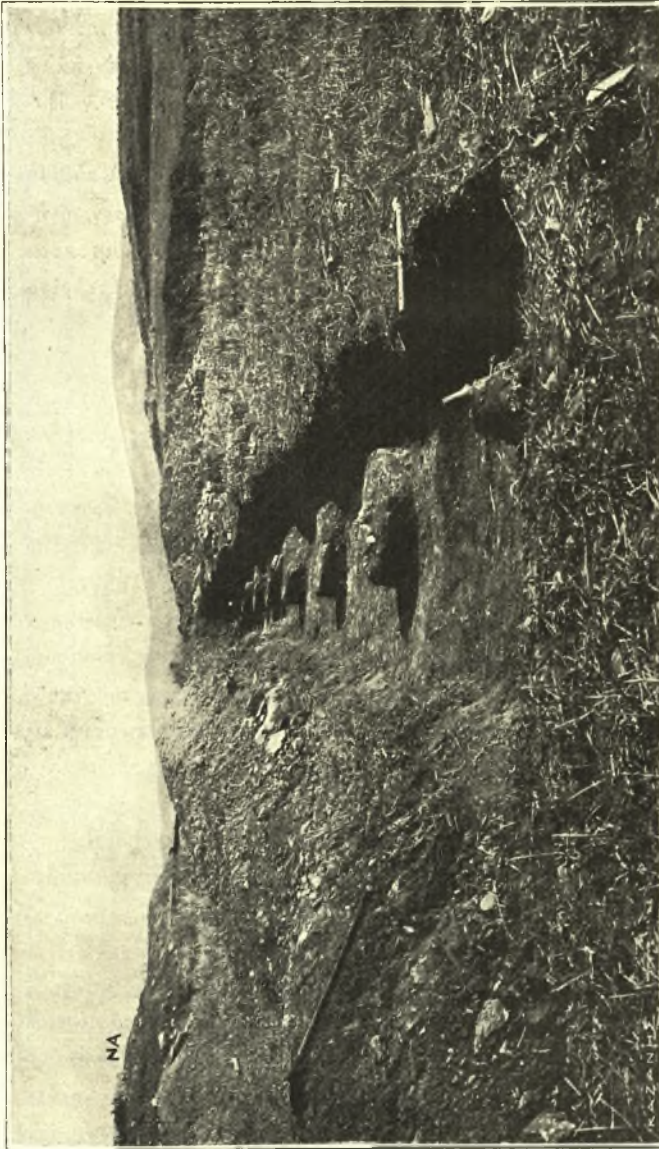
Εἰκὼν 6. Μὲγας ναὸς μετὰ περιβόλου. Π-Π' = Περιβόλος. — ΝΔ = Νοτιοδυτικὴ γωνία αὐτοῦ. — Σ = Στοιὰ (?) Κατὰ τὴν Νότιον πλευρὰν αὐτοῦ. — Εἰς τὸ βάθος τὰ Δυτικιώτερα τοῦ Βόλου καὶ τοῦ Πηλίου.

καὶ τὸν πρῶτον μέγαν πλήρη στηλῶν πύργον ὕψιστον σημεῖον καὶ τὸ κέντρον τῆς πόλεως καὶ περιβαλλόμενον πανταχόθεν ὑπὸ ἰσχυροτάτων τειχῶν ἐκ μεγάλων λαξευτῶν κυβολίθων κατὰ τὸν ῥυθμὸν τῆς τειχοδομίας τῆς Δ'- Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (εἰκῶν 6 τὸ Γ-Γ')· κάλλιον σφίζεται ἡ Νότιος πλευρὰ Σ, ἔνθα κατὰ προγενεστέρως ἀνασκαφὰς ὑπεθέσαμεν ὅτι ὑπῆρχε στοὰ τις.

Ἐντὸς τοῦ χώρου τούτου. ὄντος ἀπόπτου καὶ παρέχοντος ἐξείρετον θέαν τῶν πέριξ, ἦτο εὖλογον νὰ εἰκάσωμεν ὅτι θὰ εἶχεν ἰδρυθῆ μέγας τις ναός· ἀνασκάψαντες δὲ δοκιμαστικῶς εὗρομεν ὄντως κιονοστοιχίαν πωρίνων μεγάλων σπονδύλων (εἰκ. 7), ἀληθιμμένων κατὰ τὸ ἐν Θεσσαλίᾳ γενικὸν σχεδὸν σύστημα δι' ἰσχυροτάτου λεπτοῦ μαρμαροκονιάματος, ἵνα οὕτω παρέχηται ἔμφασις μαρμάρου· εὗρέθησαν δύο ἡμικίονες παραστάδος, τμήματα μικροτέρων κίωνων δωρίων ἠὺλακωμένων, γεισιποδισμάτων καὶ μελῶν θριγκοῦ πωρίνων μετὰ βαφῆς, ἐξ ὧν πάντων ἐξηκριβῶθη ἡ ὑπαρξίς ναοῦ.

Δυστυχῶς καὶ ἐνταῦθα ἔχουσι πολλαχοῦ ἰδρυθῆ κατὰ τὴν Βυζαντιακὴν περίοδον ποικίλα οἰκοδομήματα μικρὰ ἢ μείζονα, πηλόκτιστα ἢ ἀσβεστόκτιστα, διαστρέφαντα πάντα τὰ ἀρχαιότερα μέλη καὶ δυσχεραίνοντα τὴν διὰ προχείρου ἐργασίας ἐξακρίβωσιν τοῦ ναοῦ· ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς εἰκόνης 7, μίχ πλευρὰ ἔχει ὀκτῶ τοῦλάχιστον κίονας, ὧν ὁ γωνιαῖος εἶναι διπλοῦς συμφοῆς· τινὰς τούτων ἔχουσιν ἐπιχρίσει ἐκ νέου οἱ μεταγενέστεροι οὔτοι, διότι εὗρομεν ἀσβεστόματα τοίχων εὐτελεστέρως ποιότητος, φέροντα ἐρυθρὰς καὶ μελαίνας βαφὰς.

Πρὸς εὔρεσιν ἀναθήματός τινος ἀνεσκάψαμεν ἔσω τῆς Νοτανατολικῆς γωνίας (εἰκῶν 7 τὸ ΝΑ)· ἐνταῦθα ὑπάρχει μεγάλη πρόσχωσις, ἣν μόνον ἐπὶ βᾶθος 2-2.50 μ. ἐξήτάσαμεν· εὗρέθησαν δὲ θραύσματα ἀγγείων τῆς Ε'- Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, τμήματα ὀλίγα πηλίνων ἀγάλματιων, ἐν οἷς κεφαλὴ κρανοφόρος, τῆς Ἀθηνᾶς ἴσως, βεθαμμένη μέλαινα, ἀμέθυστος εἰς σχῆμα βατράχου, νομίσματα τινὰ χαλκᾶ ἐφθαρμένα, ἀποκόμματα χαλκωμάτων καὶ ἄφθονοι κερκίδες στέγης πολὺ κελῆς· ἐργασίας ὧν ἱκαναὶ φέρουσιν ἐσπραγισμένα ποικίλα μονογραφήματα,

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΓΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 7. Κιονοστοιχία μεγάλου ναοῦ ἐπὶ ἠφρώματος τοῦ κέντρου τῆς πόλεως.
NA = Νοτιοανατολική γωνία τοῦ περιβόλου, ἐφ' ἧς ἀρβαστόκτιστον μεταγενέστερον οἰκοδόμημα.

Ἐξω τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ περιβόλου εὐρέθησαν τοῖχοι μικρῶν οἰκοδομημάτων, τῶν πλείστων οὐχὶ ἱστορικῶν ἀλλὰ μεταγενεστέρων χρόνων, τὸ δὲ τεῖχος αὐτοῦ οὐχὶ ἐν καλῇ καταστάσει, διότι ἐσώτερον ἔχει ἰδρυθῆ ἄσβεστόκτιστον Βυζαντιανὸν οἰκηδόμεμα.

Τὸ τέρμα τῆς Νοτιοδυτικῆς γωνίας (εἰκὼν 6 τὸ ΝΔ) εὐρέθη ἐν καλῇ καταστάσει· τοῦτο παρουσιάζει ἐσωτερικώτερον διήκοντα τὸν τοῖχον τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς, ἐξ οὗ καθίσταται πιθανὸν ὅτι ἢ εἰς τὸν περίβολον καὶ τὸν ναὸν εἴσοδος ἐτελεῖτο ἐκ τῆς πλευρᾶς ταύτης.

Ἡ δὲ Βόρειος πλευρὰ τοῦ περιβόλου εὐρέθη τὰ πολλὰ κατεστραμμένη, διότι ἔκειτο ἐγγύτερον πρὸς τὴν Βυζαντιανὴν πόλιν καὶ τὰ κτισθέντα εἰς μεταγενεστέρους χρόνους οἰκοδομήματα, καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς λατομεῖον πρὸς χρῆσιν αὐτῶν· διὸ ἡ ἐπιγραφή ΕΡΩΞ ἢ ἐπὶ ὀγκολίθου προερχομένου ἐκ τεύχους κεχαραγμένη, περὶ ἧς εἴπομεν ἐν τοῖς ἄνω σελ. 166 εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐκ τῆς πλευρᾶς ταύτης ἐλήφθη.

Κατὰ τὴν Βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ περιβόλου εὐρέθησαν κτίσματα μεταγενέστερα καὶ μεγίστη πλάξ φέρουσα τὸρμους, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ὅτι ἦτο κατώφλιον ἀρομογῆς θύρας τοῦ ναοῦ. Ἡ περαιτέρω ἐνταῦθα ἀνασκαφὴ πιστεύομεν ὅτι θὰ φέρῃ εἰς φῶς σημαντικὰ εὐρήματα.

4) Ἱερὸν Ποσειδῶνος· ἕτεραι Βυζαντιακαὶ ἐκκλησίαι καὶ κτίσματα· τάφοι ποικίλων χρόνων· μνηναῖος συνοικισμὸς· τεῖχη τῆς παραλίας.

Κατὰ τὴν Βορειοανατολικὴν γωνίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἐρευνήσαντες δοκιμαστικῶς, εὗρομεν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἔσω τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ ἐγγὺς τῶν πυροβολείων, τῶν ποιηθέντων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897, κεφαλὴν ἀγαλματίου μαρμαρίνου τοῦ Ποσειδῶνος, ἕτερα ἀνδρῖκα ἀγαλμάτια λίθου παρίου, τμήματα δύο στηλῶν ἀναθηματικῶν ἐπιγεγραμμένων, σπόν-

δυλον μεγάλου κίονος, βάθρον στήλης ἢ ἀναγλύφου καὶ τμη-
ματα ἐσφραγισμένων διὰ μονογραφημάτων κεραμίδων.

Ἐκ τούτων καθίστατο εὐλογον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐνταυθα
που ἔκειτο ἱερὸν ἢ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος· ὄντως δὲ εὐρομεν ἔχνη
τοίχου καὶ στερεοβάτου ἀρχαίου, ἀλλ' ἐν διαταράξει, διότι
καὶ ἐνταυθα οἱ μεταγενέστεροι εἶχον ἰδρύσει οἰκοδομήματα,
μετακινήσαντες τὰ ἀρχαιότερα· δυνατὸν ὅμως εὐρυτέρα τις
ἔρευνα νὰ βεβαιώσῃ τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ ἢ ἱεροῦ καὶ ἕτερα εὐρή-
ματα νὰ φέρῃ εἰς φῶς, πεσόντα ἐπὶ τῶν μεταξὺ διακένων
τῶν βράχων.

Βορειότερον τῆς θέσεως ταύτης παρὰ τὴν παραλίαν μεταξὺ
τῶν Πυριτιδαποθηκῶν καὶ τοῦ λόφου Ταρσανᾶ (εἰκὼν 5) ὑπάρ-
χουσιν ἐρείπια ἀρκούντως σημαντικὰ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν
χρόνων οἰκοδομημάτων, ἀλλὰ κείνται βαθύτατα, διότι ἐπ'
αὐτῶν ἐκτίσθησαν Ῥωμαϊκὰ καὶ Βυζαντικὰ, ἐπεκτεινομένης
τῆς μεσαιωνικῆς πόλεως καὶ κατὰ τὸ Ἀνατολικὸν τέρμα τῆς
Βορείου παραλίας.

Ἀνασκάψαντες δοκιμαστικῶς παρ' αὐτὴν τὴν ἀκτὴν, ἐνθα
ἐμνημονεύετο ὑπὸ τῶν γερόντων ἢ ὑπαρξίς χριστιανικῆς ἐκκλη-
σίας, τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Βαρβάρας, εὐρομεν
ὄντως τοίχους αὐτῆς δι' ἰσχυρᾶς ἀσβέστου πεποιημένου, ἐν
οἷς ἐγένετο καὶ χρήσις ἀρχαιοτέρου ὀλίγου ὑλικοῦ, μάλιστα
ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, γεισωμάτων κττ., ἔκ τινος ναοῦ ἢ
σημαντικοῦ οἰκοδομήματος Ἑλληνικῶν χρόνων.

Εὐρέθησαν δὲ καὶ τάφοι ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ περὶ αὐ-
τὴν, τινὲς μὲν, ὑψηλότερον κείμενοι, Βυζαντικῶν χρόνων μὴδὲν
πλὴν ὄστων ἐνέχοντες, βαθύτερον δὲ ἕτεροι τῆς ἱστορικῆς καὶ
προϊστορικῆς περιόδου· ἀλλ' ἅπαντες ἔχουσιν οἰκτρῶς ἀνατραπῆ,
οἱ μὲν πλεῖστοι ὑπὸ τινος Γερομιχάλη ἀπὸ πεντηκονταετίας
ἐργαζομένου ἐκεῖ καὶ ἀνασκάπτουτος πρὸς τε τυμβωρυχίαν καὶ
ἐμφύτευσιν ἀμπέλων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων, οὐκ ὀλίγοι δὲ
ὑπὸ ἀπειρῶν ἐργατῶν ἀποσταλέντων κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν
ἐν Διμηνίῳ ἀνασκαφῶν ὑπὸ τοῦ ἐφόρου Β. Στάκη καὶ ἄνευ
ἐπιβλέψεως εἰκῆ ἀνασκαψάντων.

Τούτων ἕνεκα ἅπας ὁ χώρος ἐντεῦθεν καὶ ὁ λόφος τοῦ Ταρσανᾶ βρῖθουσι θραυσμάτων ἀγγείων παντὸς χρόνου ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς μέχρι τῆς Βυζαντιακῆς περιόδου· σημαντικώτατα μεταξὺ τούτων εἶναι τμήματα *μυκηναίων* ἀγγείων, μνηνύοντα ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ὑπῆρχεν ἐνταῦθα συνοικισμὸς σπουδαῖος, οἷος λίαν σπανίως ἐμφανίζεται ἐν Θεσσαλίᾳ· καὶ ἐν προγενεστέραις ἀνασκαφαῖς εἶχομεν ἐνταῦθα βεβαιώσει ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λόφου τὴν ὑπαρξίν τάφων μυκηναίων, ἐξ ὧν εἰδιώλια χαρακτηριστικὰ τῆς περιόδου ταύτης εὐρέθησαν.

Ἐβεβαιώθη δ' ἐφέτος ὅτι καθ' ἅπαταν τὴν Βόρειον παραλίαν, ἔνθα ὑπῆρχεν ὁ ἐσωτερικὸς ἢ ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς πόλεως, τὸ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος λεγόμενον *ναύσταθμον βασιλεῦσι Μακεδόνων* (εἰκὼν 5), εἶχε ποιηθῆ τείχος καὶ πύργοι, καθ' ἃ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας πλευρὰς αὐτῆς τοῦ τείχους τούτου σφίζεται μέρος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λόφου Ταρσανᾶ, ἔνθα τὰ ναυπηγεῖα καὶ τινα οἰκήματα, εὐρέθησαν δὲ καὶ ὑπὸ τὴν γῆν σαφῆ ἴχνη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Πυριτιδαποθηκῶν Ἀνατολικῶς· καὶ κατὰ τὸ Δυτικὸν τῆς παραλίας ταύτης ἐξετείνεται τὸ τείχος, διότι ὑπὸ τὸ Φυλακεῖον τοῦ ἰχθυοτροφείου ὑπάρχει ἐμφανῆς ἀρχαῖος πύργος· οὕτως ἄρα ἡ πόλις ἦτο ἰσχυρότατα τετειχισμένη καὶ ἀληθῆς *πέδη* (βλ. κάτω κεφ. 10).

Τὸ τείχος τοῦτο τῆς Βορείου πλευρᾶς ἐχρησίμευσε βεβαίως ὡς ὕλικόν πρὸς κτίσιν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου, διότι εἶναι εὐχερῆς ἐντεῦθεν, ἰδίως ἀπὸ τοῦ Ταρσανᾶ καὶ τῶν ἐγγύς αὐτῶ, ἢ ἐπὶ σχεδίων μεταφορὰ τῶν λίθων· καὶ κατὰ τὴν ποίησιν τοῦ πρώτου λιμένος τοῦ Βόλου, ἐγγύτατα τοῖς ἐνταῦθα κειμένου, ἐβεβαιώθημεν δι' ἀνακρίσεων ὅτι ἐξήχθησαν ἐντεῦθεν πολυάριθμοι κυβόλιθοι, οὕτω δ' ἐξηφανίσθη τὰ πολλὰ τὸ τείχος ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς πόλεως· ἀφ' οὗ δ' ἐξηντλήθησαν οἱ λίθοι οὗτοι, ἐποιήθησαν ἐγγύς λατομῖαι, ἐξ ὧν καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐξάγονται λίθοι.

Ἐκ τοῦ γεγενομένου τούτου δύναται τις νὰ ὑποπτεύσῃ, μῆπως ἐγγύς τοῦ Ταρσανᾶ ὑπῆρχέ τις σπουδαῖος ναὸς ἢ ὁμοίων

τι κτίσμα, ὁπόθεν ἠδύναντο νὰ μετακομισθῶσιν ἀνατεθειμένα ψηφίσματα, βάρθρα καὶ ἐπιγεγραμμένοι λίθοι εἰς κτίσιν τοῦ Κάστρου, καὶ ὅτι ἄρα ἡ ζητούμενη κρύπτη τῶν τοιούτων ἀρχαίων πρέπει καὶ ἐνταῦθα νὰ ὑποτεθῆ ὑπάρχουσα.

Ἡμεῖς ὄντως συμπεραίνομεν ὅτι, εἰάν ἐν τῷ θεάτρῳ δὲν εὔρεθῆ ἡ κρύπτη αὕτη, ἢ εὔρεθῆ μὴ παρέχουσα δαψιλῆ εὐρήματα, πρέπει ἐνταῦθά που κατὰ δεύτερον λόγον νὰ ζητηθῆ δυνατὸν εἶναι ἀμφοτέραι αἱ θέσεις νὰ χορηγήτωσι τοιαῦτα ἀρχαῖα, διότι δὲν ἀνετίθεντο βεβαίως ταῦτα ἀποκλειστικῶς εἰς ἐν μόνον σημεῖον.

5) *Τρίτος πλήρης γραπτῶν στηλῶν μέγας πύργος· διατήρησις τῶν χωμάτων τῶν στηλῶν καὶ ἀναγραφή αὐτῶν.*

Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν προηγουμένων ἐτῶν εἴχομεν ὑποπεύσει ὅτι ὁ μέγας εὔρεθεις πλήρης στηλῶν πρῶτος πύργος δὲν θὰ ἦτο ὁ μόνος, ἐνθα ἐγένετο χρῆσις ἀρχαίου, τοσοῦτον πολυτίμου, ὑλικοῦ· ὄντως δέ, ὡς ἐγράψαμεν ἀπὸ ἐτῶν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς, ἐρευνήσαντες περαιτέρω ἐννέα ἔτι πύργους, εὔρομεν δεύτερον ἀρκούντως μέγαν, πλήρη καὶ τοῦτον στηλῶν.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θέλοντες νὰ ἐξαντλήσωμεν τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐντειχίσσεως στηλῶν ἐν περαιτέρῳ πύργῳ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως, ἐδοκιμάσαμεν ἱκανοὺς μέχρι τοῦ Φανοῦ, καὶ κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ἄλλοι ἔχουσιν ἐπισκευασθῆ, δύνανται δέ τινες νὰ ἐνέχωσι στήλας· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὰ σημεῖα ταῦτα, μάλιστα ἐγγὺς τοῦ δευτέρου πύργου κατὰ τὴν μεγάλην πύλην, ἐνθα ἐσχηματίσαμεν ἰσχυρὰν ὑποψίαν ὑπάρξεως αὐτῶν, ἦσαν ἐσπαρμένοι ἀγροί, καὶ ἡ ἔρευνα οὕτω καθίστατο ἐφέτος λίαν δυσχερῆς καὶ πολυδάπανος, ἀφῆκαμεν εἰς εὐθετώτερον χρόνον τὴν ἐνταῦθα δοκιμαστικὴν ἀπόπειραν.

Διευθύνθημεν δὲ πρὸς τὴν Νότιον πλευρὰν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἐκατέρωθεν τῆς ἐκ Βόλου εἰς Ἀλμυρὸν ἀμαξιτοῦ, ἐνθα πολλοὶ πύργοι ὑψοῦνται ἐν εἴδει λόφων (εἰκὼν 11 τὸ Π-Π''''').

ἐνταῦθα κατὰ τὰ Βόρεια κρᾶσπεδα τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΓΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 8. Ὁ τρίτος πλῆρης σιηλῶν πύργος ἔτι ἀνακαταπτόμενος. —
 Α-Α' = Λατομίαι νεώτεραι. — Π-Π' = Πλίνθινος τοῦχος ἐπιτείμενος τοῦ λιθίνου διακένου. — ΔΔ' = Λιθινὸν
 διάκενον. — ΕΠ = Ἐσωτερικὸς ἀρχαιότερος πύργος. — ΣΠ = συμπληρωμένος πύργος ἐκ ξένου
 ἔλικου (ἢ Νοτιοδυτικῆ γωνία).

Ἦλία εὔρομεν ἱκανοὺς τάφους ἔξω τῶν τειχῶν καὶ ἐγγὺς τῶν
 ἐρειπίων τῶν πύργων· ἐκ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν ὑπωπετεύσαμεν

ὅτι ἐν τοῖς παρακειμένοις πύργοις θὰ εἶχον ἐντειχισθῆ στήλαι τῶν τάφων τούτων τούλάχιστον.

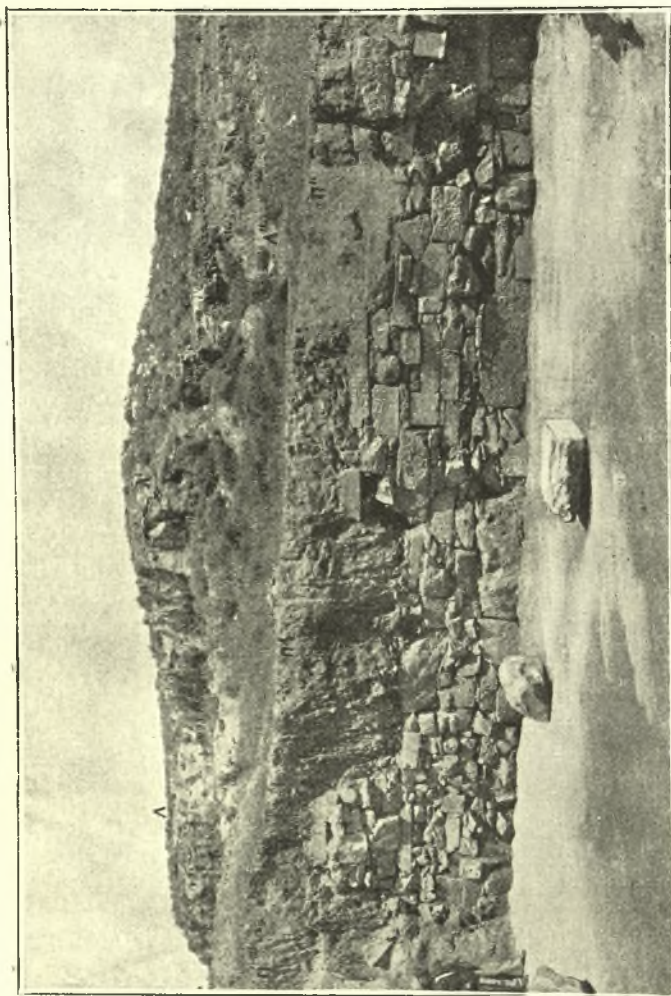
Ὅντως δ' ὑπῆρχεν ἐγγὺς πύργος ἐπ' αὐτῶν ἐν μέρει τῶν λατομιῶν ἰδρυμένος (εἰκὼν 8 καὶ 9 τὸ Λ-Λ'-Λ'), ἐξ οὗ εἶχον ἀφαιρηθῆ λίθοι ὑπὸ τῶν λατόμων· καὶ τοῦ μὲν ἀρχαιότερου ἐσωτερικοῦ πύργου ὑπελείποντο ἴχνη ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν (εἰκὼν 8 τὸ ΕΓ), ἡ ὕπαρξις δ' ἐπηυξημένου ἐξωτερικοῦ πύργου δὲν ἐβεβαιώθη, διότι τὸ ἔδαφος εἶχεν ἐξισωθῆ, ἦτο δὲ καὶ ἐσπαρμένον· ἀλλ' ἐκ τινων μικροτάτων σχιζῶν, διεσπαρμένων ἀνὰ τὸν ἀγρὸν τοῦτον καὶ προερχομένων ἐκ στήλων, παρείχετο ἡ ὑπόψια ὅτι παλαιότεροι λατόμοι θὰ ἤψαντο τοῦ ἐπηυξημένου πύργου, συναντήσαντες στήλας καὶ ἐξαφανίσαντες αὐτάς, ἵνα ἐξιώσωσι τὸ ἔδαφος καὶ ποιοῦντες ἀμαξιτὸν εἰσέλθωσιν εἰς τὰς λατομίας τῶν φυσικῶν βράχων ἐντεῦθεν.

Διὰ προχείρου μικρᾶς σκαφῆς ἤλθεν εἰς φῶς τῆ 24^η Φεβρουαρίου ἄνω τμήμα στήλης τοῦ ΑΜΜΩ[νίου μετὰ βαφῶν καὶ ἐφάνησαν ἐρριμμένοι καὶ ἀνατετραμμένοι λίθοι λαξευτοὶ ἐνὸς δοκιμαστικῆς χάνδακος, ποιηθείσης ὑπὸ παλαιότερων λατόμων πρὸς ἐξαγωγήν λίθων καὶ εὐτυχῶς ἀφειθείσης, διότι οἱ εὐρεθέντες βεβαίως ὑπ' αὐτῶν εὐχρηστοὶ ἄλλως λίθοι ἔκειντο ἰκανῶς βαθέως ὑπὸ τὸ ἔδαφος καὶ δὲν συνέφερον αὐτοῖς ἡ ἐξαγωγή μετ' οὐ πολὺ ἐβεβαιώθη ἡ ὕπαρξις ἐπηυξημένου καὶ ἐνέχοντος πολλὰς στήλας πύργου (εἰκὼν 8 τὸ ΣΠ).

Καὶ πρῶτον μὲν ἐπεβάλλετο νὰ προσδιορισθῆ ἡ ἔκτασις τοῦ ἐπηυξημένου πύργου τοῦτο κατωρθώθη διὰ τῆς εὐρέσεως τοῦ γνωστοῦ ἐκ τῶν προγενεστέρως ἀνασκαφέντων πύργων τοιχαρίου ἐκ μικρῶν λίθων, ὅπερ κατὰ κανόνα περιβάλλει τὸν ἐπηυξημένον πύργον μόνον, εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν τοίχων αὐτοῦ 1-6 μ. συνήθως· οὕτω ζητηθεὶς ἐσωτέρω τοῦ τοιχαρίου ὁ ἐπηυξημένος πύργος, εὐρέθη ἀπέχων αὐτοῦ 5.10 μ. καὶ ἔχων μῆκος 21.42 μ., πλάτος δὲ 14.65 μ. καὶ πάχος τοίχου λιθίνου 2.90-3.20 μ..

Τούτου εὐρεθέντος ἔπρεπε νὰ ληφθῆ φροντίς, ἵνα τὸ διάκενον (εἰκὼν 8) ἐρευνηθῆ πρῶτον, καὶ τοῦτο κατ' ὀλίγον ἀνα-

σκαπτόμενον ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου· ἡ πρόνοια αὕτη ἦτο ἀπαραίτητος· διότι, ἂν ἐκαθαρίζετο ὁλό-

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν Θ. Τὰ ἔσοι τῆς Ἀνατομικῆς πλείους τοῦ τρίτου πύργου πρὸ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν στηλῶν. — Π—Π'' = Ὁ ἐκ πλίνθων ὠμῶν τοίχος ἐπιειμένος τοῦ λιθίνου. — Α—Α'' = Λατομία νεότερα.

κληρον τὸ διάκενον μέχρι συναντήσεως τῶν στηλῶν, τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν θὰ εἰσέρρουεν ἐντὸς αὐτῶν καὶ θὰ κατέστρεφον τὰς βαφάς· τοιαύτην μέριμναν ἐκ τῆς πείρας ὀδηγηθέντες εἶχομεν λάβει

καὶ ἐν τοῖς πρότερον ἀνασκαφεῖσι πύργοις, ταύτη δὲ ὀφείλεται κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον ἢ ἐξαγωγή ἀλωβήτων τῶν στηλῶν καὶ ἄνευ βλάβης τῶν χρωμάτων αὐτῶν.

Δευτέρα δὲ φροντίς ἔπρεπε νὰ ληθῆ πρὸς διατήρησιν πρῶχειρον τῶν γραπτῶν στηλῶν εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξαγωγήν αὐτῶν, κατασκευαζομένου κατὰ χώραν ἐστεγασμένου φυλακείου, ἵνα τούτων τιθεμένων ἐντὸς αὐτῶν, ἐμποδίζηται ἡ βλάβη τῶν χρωμάτων ἐκ τοῦ ἡλίου, τοῦ φωτός καὶ τῆς κόνεως· ἡ τοιαύτη πρόνοια μὴ ληφθεῖσα ἐν ταῖς προγενεστέραις ἀνασκαφαῖς, θὰ ἀπέβαινε πρὸς βλάβην τῶν στηλῶν, ἂν μὴ εὐθὺς μετεκομίζετο πᾶσα εὐρισκομένη ἐκάστοτε διὰ κάρρων καὶ ἀμαξῶν, ἀναμενόντων πάντοτε ἐπὶ τόπου.

Ἡ ἐκ τυπικῶν ὁμῶς λόγων μὴ ἔγκαιρος ποίησις τοῦ φυλακείου ἐφέτος, τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου μὴ δυναμένου, ὡς φαίνεται, νὰ συνέρχηται κατὰ τὰς αἰτήσεις μου ἀμέσως, καὶ ὁσάκις συνήρχετο μὴ ἐγκρίνοντος τὸ ὑπ' ἐμοῦ ἀπαιτούμενον μέγεθος αὐτοῦ, ἔνεκα βεβαίως τῆς ἀγνοίας τῶν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς μου ἀναγκῶν, παρ' ὀλίγον ἤλθε τοῦ νὰ γένηται αἰτία καταστροφῆς ἄλλων τε καὶ μιᾶς τῶν ἀρίστων στηλῶν τοῦ πύργου τούτου, τῆς μεγάλης τῶν πολεμιστῶν.

Τὴν στήλην ταύτην δὴλα δὴ ἀνεκάλυψα κατὰ τὸ τέρμα τῆς ἡμέρας περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ ἐκ κακῆς συμπτώσεως, ἐπιχειρῶν νὰ ἐξαγάγω αὐτήν, κατελήφθη ὑπὸ βροχῆς· διὰ τοῦτο ἀπέθηκα πάλιν, ὡς ἦτο, μετὰ τῶν βαφῶν πρὸς τὰ κάτω, ἐπιρρίψας τὰ ἐνδύματα πάντων τῶν ἐργατῶν πρὸς ἀποφυγὴν διεισδύσεως ὑδάτων· ἤδη δὲ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, ἐκόμισα κεκηρωμένα μεγάλα ὑφάσματα καὶ σχηματίσας εἰδὸς τι σκηνῆς ἐξήγαγον καὶ ἐφόρτωσα αὐτήν μετὰ δυσχερείας, καὶ μετεκόμισα περὶ μίσας νύκτας εἰς τὸ Μουσεῖον, ἀνεχόντων καθ' ἕλον τὸ διάστημα τοῦτο τῶν ἐργατῶν ἐκατέρωθεν τοῦ κάρρου τὰ μνημονευθέντα ὑφάσματα ἐν εἶδει μεγάλου πετάσου.

Τρίτη μέριμνα ἐλήφθη πρὸς διατήρησιν τῶν χρωμάτων τῶν στηλῶν κατὰ τὴν μεταφορὰν πρὸς τοῦτο κατεσκευάσα μεγάλας θήκας ξυλινὰς ἐν εἶδει κιβωτίων, ἐν αἷζντο ἐτίθε αἱ καλαὶ

καὶ ὅπως δὴποτε διατηροῦσαι βαφὰς στηλαί, ἀσφαλιζόμεναι οὕτω καθ' ὄδον ἀπὸ τε τοῦ φωτὸς καὶ τῆς κόνεως, ἐν ᾧ κατὰ τὰς προγενεστέραις ἀνασκευαῖς ἠναγκάζομεν νὰ μετακομίσω αὐτὰς πάσαις ἐντὸς ἀμάξης, ὅπερ ὑπῆρξε δαπανηρότατον· ἀλλὰ καὶ ἐφέτος ἐγένετο ἰκανὴ χρῆσις τοιαύτης μεταφορᾶς· πρὸς ἀποφυγὴν δὴλον ὅτι τῶν δονήσεων τοῦ κάρρου, ἐλλείψει τῶν ἀπαιτουμένων ἐλατηρίων, ἠναγκάσθη νὰ μετακομίσω τὰς ἀρίσταις καὶ ὅπως δὴποτε εὐφορήτους στηλάς ἐφ' ἀμάξης.

Διὰ τοιούτων καὶ ἄλλων παραπλησίων φροντίδων καὶ μέσων κατωρθώθη ἡ τε δέουσα ἐξαγωγή καὶ ἡ ἀσφαλῆς μεταφορὰ τῶν στηλῶν μέχρι τοῦ ἑαυτῶν ἀσύλου, τοῦ Μουσείου, ἄνευ οὐδεμιᾶς βλάβης τῶν χρωμάτων· περὶ τοῦ περαιτέρω καθαρισμοῦ, τῆς προσηκούσης συντηρήσεως καὶ ἰδρύσεως αὐτῶν ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ Μουσείου παρέχω μὲν τινὰς πληροφορίας κάτω ἐν κεφ. 11, θέλω δὲ διαλάβει καὶ δι' ἰδίαις πραγματείας ἐν τῇ 'Αρχ. Ἐφημ. προσεχῶς δημοσιευθησομένης.

Προέβην δὲ εἰς τε τὴν ἀνωτέρω διήγησιν περὶ ἐξαγωγῆς καὶ μεταφορᾶς τῶν στηλῶν καὶ εἰς τὴν ἀναγγελίαν τοῦ δημοσιεύματος διὰ τε λόγους ἐπιστημονικούς, ἵνα καὶ οἱ ἐν γένει συνάδελφοι ἀρχαιολόγοι ἐν παρομοίαις περιπτώσεσι δυνηθῶσιν, ἂν θελήσωσι καὶ ἂν δέωνται, νὰ ἐπωφεληθῶσι πως τῆς ἐμῆς πείρας, καὶ διὰ λόγους εὐθυνῶν· διότι εὐρέθησαν οὐκ ὀλίγοι φιλοσόφου φύσει, φθονεῶς καὶ συκοφαντικῆς διαθέσεως ἄνθρωποι, μειζέλληνες τὰ πολλά, οἵτινες ἵνα τι καὶ πλεόν τῶν ἄλλων κοινῶν θνητῶν φανῶσι γινώσκοντες, μάλιστα δὲ ἵνα καὶ ἐν τῇ συναδελφικῇ ἀμίλλῃ καὶ τῷ ἀνταγωνισμῷ πρὸς ἐπιτυχίαν ὑπερέτερου δημοσίου ὑπουργήματος μειώσωσι τὸν ἀντίπαλον, διελάλησαν, ἐλλείψει ἄλλων ἐπιχειρημάτων κατ' ἐμοῦ, ὅτι ἔβλαψα τὰς στηλάς, ἅς οὔτε εἶδον κἂν αὐτοὶ οὐδὲ γινώσκουσι τὰ κατ' αὐτάς· καὶ τοῦ μὲν ποθομένου ἐπέτυχον, καταλαβόντες τὰ μνημονευθέντα ὑπουργήματα ἀκονιτί, ἐμοῦ ἀπουσιάζοντος ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ἔτους ἐκάστου καὶ μὴ δυναμένου νὰ ἀντιέπω εἰς ἀγνώστους κατ' ἐμοῦ προφορικῶς τοῖς ἰσχύουσι διαδιδόμενας

τοιαύτας φήμας· τῆς ἀληθείας δὲ καὶ ἀρετῆς ἐβλαψαν οὗτοι τὰς κρηπίδας κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτοῖς· διότι σκοπὸν τοῦ ἑαυτῶν βίου θέμενοι τὴν πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ εἰς ὑψηλὰς ἐπιστημονικὰς θέσεις τῆς πολιτείας ἡμῶν ἀναρρίχῃσιν, καὶ τοὺς κινδύνους καὶ κόπους τῆς δι' ἀληθοῦς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας ἐπικρατήσεως μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποστῶσι, μηδὲ τὴν πρὸς ταῦτα σωματικὴν καὶ πνευματικὴν προπαρασκευὴν ἔχοντες, κατεδαπάνησαν τὰς ἡμέρας αὐτῶν καὶ νύκτας θαμίζοντες οἰκτροὶ παρὰ τοῖς ἰσχυροῖς, ὀχλοῦντες καὶ κολακεύοντες αὐτοὺς δυσκαπάλλακτοι, καὶ τὰ πολλὰ ἐξαπατήσαντες αὐτοὺς δι' ἐπιτηδεῖου ἐξάρσεως τῆς ἑκυτῶν ἀξίας, συκοφαντικῆς δ' ὑποτιμῆσεως τῆς τῶν ἀντιπάλων, εὐχερῶν ἀμφοτέρων παρὰ μὴ γινώσκουσιν ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ τὴν ἀξίαν τῶν ἐπιστημονικῶν παραγόντων τῆς χώρας.

Οὕτω παρέστημεν ἐσχάτως ἐν τῷ καθαρωῖ τοῦ Πανεπιστημίου πρὸ ἔργου δυναμένου, ἂν μὴ ταχέως ἐπανορθωθῆ, νὰ ἐπενέγκῃ σημαντικὸν μαρασμὸν τῇ ἐπιστημονικῇ ἀναπτύξει τοῦ ἡμετέρου ἔθνους· διότι οἱ νέοι βλέποντες καὶ συζητοῦντες τὰς ἄνω μεθόδους ἐπικρατήσεως, ἐπιτυχούσας ἐν σημαντικῇ ἀναλογίᾳ, παράγονται λεληθότως, ἢ καὶ ἐν ἐπιγνώσει τινὲς ἀνισχύρου ὄντες ἠθικοῦ σχηματισμοῦ, εἰς μίμησιν τούτων καὶ εἰς ἀνταλλαγὴν ἄρα τοῦ ἐπιστημονικοῦ σκίμποδος, τοῦ ἀξιωματος καὶ τοῦ ἠθους, ἅτινα στοιχεῖα ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὁ ἀληθὴς ἐπιστήμων, δι' ἐπιτηδεύσεων ἀλλοτρίων καὶ μὴ ἀξίων αὐτῶ.

Ἡμεῖς προμαχόμενοι τῆς ἀληθείας καὶ τὴν μεγάλην ἐπιστημονικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐπιζητοῦντες, πρὸς ἣν τὸ μὲν ὕλικόν πάντοτε πιστεύομεν ὅτι ὑπάρχει ἐν τοῖς νέοις τῆς φυλῆς ἡμῶν μαθηταῖς, ἢ δὲ προσήκουσα κατεύθυνσις καὶ ἔξαρσις τῆς ἐμφύτου παρ' αὐτοῖς, ὡς παρὰ παντὶ Ἑλληνι, φιλοτιμίας καὶ λεπτότητος φρενῶν δὲν παρέχεται συχάκις ὑπὸ τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τιθεμένων ἐκάστοτε ὀργάνων, ἐκφράζομεν πρὸς τοὺς ἰθύνοντας τὰ τῆς πολιτείας τὴν εὐχὴν νὰ τελέσωσιν ἀνακαθαρμὸν τῆς Φιλολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, περὶ ἧς ὁ λόγος ἡμῶν ἐνταῦθα, πλήρη καὶ πραγμα-

τικόν, ἵνα μὴ μετὰ τινα ἔτη ἴδωσι τὴν δημοσίαν ἐν γένει ἐκπαίδευσιν, ἥτοι αὐτὸν τὸν κορμὸν τοῦ σώματος τῆς Πολιτείας καταλαμβανομένην ὑπὸ νόσου δυσθεραπεύτου, ἢ καὶ ὄλωσ ἀνιάτου.

Τὸ δὲ διάκενον τοῦ πύργου τούτου (εἰκὼν 8 τὸ Δ-Δ'-Δ'') ἐποιήθη ὁμοίως μὲν ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις, ἀλλ' ἐπιμελέστερον καὶ ἄνευ τῆς μεγάλης παρατηρηθείσης ἐκεῖ σπουδῆς· διότι ἡ διὰ λίθων γόμωσις αὐτοῦ ἐτελέσθη ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ οὐχὶ ὡς ἐν ἐκείνοις, φύρδην μίγδην ῥιπτομένων στηλῶν τε καὶ λίθων μετὰ πηλοῦ, ἀλλὰ μετὰ τινος ἐπιμελείας, κτιζομένων κατὰ πλάτος τοιχαρίων τεσσάρων μὲν κατὰ τὸ πρῶτον ὑπόστρωμα, τριῶν δὲ ὑπερκειμένων εἰς τὰ μεταξὺ αὐτῶν κατὰ τὸ δεύτερον· οὕτω κατωρθώθη νὰ γένηται τὸ διάκενον συμπαγέστερον καὶ στερεώτερον ἐν αὐτῷ ἢ ἐν ἐκείνοις, ὠφέλησε δὲ καὶ τὰς ῥιφθείσας στηλάς ἢ τοιαύτη πρόνοια, μὴ βλαβείσας ἐν τῇ ἐπιρρίψει τοσοῦτον· ὅσον ἐβλάβησαν ἐκεῖ.

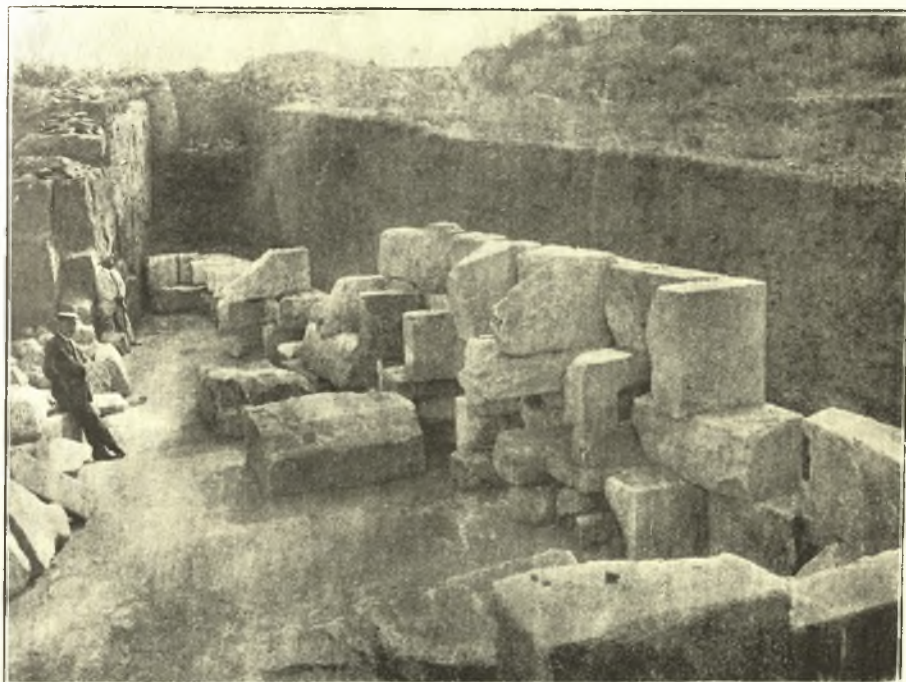
Ἐπὶ τοῦ λιθίνου τούτου διακένου ἐκτίσθη τὸ πλίνθινον (εἰκὼν 8 καὶ 9 τὸ Γ-Γ'-Γ'')· ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν διετηρήθη ἐπὶ πολὺ ὕψος, τῶν χωμάτων τῶν πλίνθων ἐκ τῆς συχνῆς καλλιεργίας καὶ τοῦ ἐπικλινούσας τῆς θέσεως ἀποχωρούντων σὺν τῷ χρόνῳ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε κατὰ τὴν Νότιον πλευρὰν μάλιστα ὑπελείφθη χῶμα 0.40 0.50 μ· ἂν δ' ἀνεβάλετο ἡ ἀνασκαφὴ ἐπ' ὀλίγιστα ἔτι ἔτη, τὸ ἄροτρον θὰ ἤπτετο τοῦ διακένου, οἱ γεωργοὶ θὰ ἀνέτρεπον καὶ θὰ ἠφάνιζον τὰς στηλάς, αἱ δὲ βροχαὶ διεισδύουσαι εὐχερῶς οὕτω θὰ κατέστρεφον τὰ χρώματα πασῶν· οὗτος εἶναι ὁ λόγος, δι' ὃν τὰ μάλιστα ἐνέμεινα τῇ γνώμῃ τοῦ νὰ ἀνσκαφῶσιν ὅσον ἔνεστι τάχιστα πάντες οἱ ἐνέχοντες στηλάς πύργου· οἱ δὲ λέγοντες καὶ γράφοντες ὅτι κάλλιον θὰ ἐφυλάσσοντο αἱ στηλαὶ ἐν τοῖς κόλποις τῆς γῆς, ἀγνοοῦσι τὰ πράγματα καὶ κατεαχότα μέλη ποιητικῆς μικρολεπτότητος καὶ ῥητορικῆς ψευδομεταφορᾶς ἐκφέρουσιν.

Τοῦ διακένου τελείως ἐρευνηθέντος ἀπέμειναν οἱ ὠρατοὶ τοῖχοι τοῦ πύργου, τὰ μὲν ἔξω μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας, ὡς ἐν τῷ πρῶτῳ πύργῳ, ποιηθέντες ἐκ κυβολίθων, εἰλημμένων

ἐπίσης ἐκ προγενεστέρων οἰκοδομημάτων, τὰ δὲ ἔσω ἀπλούστερον· διότι δὲν ἐφαίνοντο, ὡς καλυπτόμενα ὑπὸ τοῦ διακένου καθ' ὅλον τὸ ὕψος (εἰκὼν 9).

Καὶ τοὺς τοίχους τούτους μετὰ μεγάλης ἡμῶν λύπης ἠναγκάσθημεν ἐνιχαῶν νὰ κρημνίσωμεν, διότι ἐνεῖχον πολλὰς καὶ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 10. Τὰ ἔσω τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ τρίτου πύργου μετὰ τὴν πλήρη ἐξερεύνησιν.

ἀξιολογωτάτας στήλας· ἀλλ' ἡ κατακρήμνισις ἐγένετο μετὰ πάσης εὐλαθείας, διατηρηθείσης πανταχοῦ, ἐφ' ὅσον ἦτο δυνατόν, τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως αὐτῶν ἢ εἰκὼν 9 δεικνύει τὴν ἐσωτερικὴν ὄψιν τοῦ τοίχου τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ πύργου τούτου πρὸ τῆς κρημνίσεως, ἢ δὲ εἰκὼν 10 τὴν αὐτὴν μετὰ τὴν κρήμνισιν· αἱ ἐντετειχισμένοι στήλαι εἶναι ἐμφανεῖς

καὶ πολυάριθμοι ἐν τῇ εἰκόνι 9, διακρίνονται δ' ἐν τῇ 10 βάθρα τινὰ ἀφθεύοντα ὡς ἦσαν.

Κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα ἠρευνήθησαν κρημνισθεῖσαι τὰ ἔσω αἰ ἐσωτερικαὶ ὄψεις καὶ τῶν ἐτέρων πλευρῶν· ἡ ἐν κεφ. 10 ἐν τοῖς κάτω παρεχομένη εἰκὼν 22 δεικνύει τὴν περᾶτω ἐν τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ πύργου τούτου καὶ τὴν μέχρι τοῦ δυνατοῦ διατήρησιν τῶν τοίχων· σημειωτέον δ' ὅτι τινὲς τῶν λίθων τῆς Νοτιοδυτικῆς γωνίας (εἰκὼν 22 τὸ Κ-Κ') εἶναι μέγιστοι, οἷους δὲν συνηντήσαμεν ἀλλαχοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀσφαλῶς ἐλήφθησαν ἐκ παρακειμένου προγενεστέρου οἰκοδομήματος, εἰκάζομεν ὅτι τοῦτο θὰ ἦτο ἐπιτάφιον μνημεῖον μέγα, εἶδος τι Μαυρῶν λείου (ὁ τάφος τοῦ βασιλέως Δημητρίου; βλ. κάτω κεφ. 10), οὕτως δύνανται νὰ εὐρεθῶσι τὰ ὑπόλοιπα, ἂν δὲν κατεσκάφη τότε τελείως, ὅπερ ἀπίθανον.

ὑπὸ τὴν Νοτιοανατολικὴν γωνίαν κατὰ τὸ σημεῖον Σ τῆς εἰκόνος 22 ἀφήκομεν μίαν στήλην, διότι ἡ ἐξαγωγή αὐτῆς ἀπαιτεῖ πλήρη καὶ ἐπὶ πολὺ διάστημα καταστροφὴν τῆς ὠραιοτάτης ταύτης γωνίας· ἡ στήλη αὕτη, ὡς τεθεῖσα πρώτη ἐπὶ ἀνωμαλίας τοῦ βράχου πρὸς ἐξίσωσιν, εἰκάζομεν ὅτι δὲν θὰ διατηρῆ τὰς βραχάς.

Πρὸς τούτοις διετηρήσαμεν πάμπολλα χῶματα, ἐφ' ὧν ἔχουσιν ἀποτυπωθῆ παραστάσεις γραπταὶ μετὰ βαφῶν ἱκανῶν στηλῶν· τοῦτο εἶναι ἔνδειξις ὅτι κατὰ τὴν κτίσιν ἐγένετο χρῆσις πηλοῦ καὶ τούτου λίαν ἐκλεκτοῦ· ἦτο δ' ἀναγκαῖα ἡ χρῆσις αὐτοῦ κατὰ τὴν κτίσιν τῶν ἐσωτερικῶν ὄψεων τῶν τοίχων καὶ ὄλου τοῦ διακένου, ἅτινα ἐποιήθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ μικρῶν λίθων· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν ἐξωτερικῶν ὄψεων τῶν τοίχων, ἐνθα ἐτέθησαν λαξευτοὶ κυβόλιθοι, ἐτίθετο ὀλίγος λίαν ἐκλεκτὸς πηλὸς πρὸς συγκόλλησιν αὐτῶν.

Ἡ ἀναπαράστασις τοῦ πύργου εἶναι κατὰ τὰ εἰρημένα εὐχερής· ὅτι δὲ εἶχε καὶ ἐπάλλξεις ἐστεγασμένας, ἀποδεικνύουσιν αἱ ἀφθόνως εὐρεθεῖσαι ὠραῖαι κεραμίδες, ὧν πολλὰ φέρουσι ποικίλα μονογραφήματα· τινὰ τούτων εὐρέθησαν ὅπως ὁμοία

καὶ ἐπὶ ἄλλων πύργων καὶ κτισμάτων τῆς πόλεως, τινὰ δὲ τὸ πρῶτον ἐμφανίζονται.

Ἐν τῶν τελευταίων τούτων φέρον προστύπως τὰ γράμματα **ΑΒ** θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἐρμηνεύσω β(ασιλέως) Ἀν(τιόχου), σχηματίσας καὶ ἄλλοθεν τὴν γνώμην ὅτι ὁ ἐπισκευάσας τὰ περὶ τὸ 200 π. Χρ. τὸ πρῶτον κρημισθέντα τείχη καὶ τοὺς πύργους τῶν λεγομένων Παγασῶν μετὰ τοςαύτης σπουδῆς καὶ διὰ κολοσσιαίας δαπάνης ἤτο ὁ περίφημος βασιλεὺς τῆς Συρίας Ἀντίοχος ὁ Μέγας, καὶ ὅτι ἡ ἐπισκευὴ αὕτη ἐγένετο τῷ 191 π. Χρ. οὕτω πάσαι αἱ ἐν τοῖς πύργοις εὑρεθεῖσαι στῆλαι εἶναι προγενέστεραι τοῦ ἔτους τούτου· ἐπίσης ἔχω πάλαι σχηματίσει τὴν γνώμην ὅτι καὶ τὰ οὕτως ἐπισκευασθέντα τείχη τε καὶ πύργοι ὑπὸ τοῦ Ἀντιόχου ἐκρημίσθησαν πάλιν τῷ 168 π. Χρ. κατὰ πληροφορίαν τοῦ Διοδώρου ¹⁾ λέγοντος ὅτι ἡ σύγκλητος ἀπέστειλε δέκα πρεσβευτὰς «οἱ καὶ πρὸς Αἰμίλιον Μᾶρκον (;) ἔλθόντες συνεῖδον τὰ τείχη Δημητριάδος πόλεως Μακεδόνων πρῶτης καθελεῖν».

Οὕτως ἐπέρχεται τὸ ζήτημα περὶ Παγασῶν-Δημητριάδος ἀνακινήθην ἐν τῇ Κlio τοῦ 1911 σελ. 442 κέ. ὑπὸ τοῦ Beloch,

¹⁾ Τὸ χωρίον ἀντέγραψα ἔκ τινος λίαν παλαιᾶς ἐκδόσεως τοῦ Διοδώρου, ἣν εὔρον παρὰ τινι καθηγητῇ ἐν Βόλῳ· ἔγω σημειώσω ὡς παραπομπὴν Frg. XXI-XL c. II· ἀμφιβάλλω ἂν ἔγη καλῶς τὸ Μᾶρκον, ἀφ' οὗ ἀναμένομεν τὸν Αἰμίλιον Παῦλον. Δυστυχῶς ἡ δημοσία βιβλιοθήκη τοῦ Μουσείου Βόλου στερεῖται ὅλως ἀντιτύπων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων, μὴ ἐγκριθέντων τούτων, ἐμοῦ προτείνοντος πρὸς ἀγοράν, ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου, ὡς ὄντων φιλολογικῶν κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ οὐχὶ ἀρχαιολογικῶν συγγραμμάτων, ἐν ᾗ ἄλλως ἔχει ἡ βιβλιοθήκη αὕτη πλήρη τὴν σειρὰν τῆς Λεωνόου Νομοματικῆς Ἐφημερίδος καὶ τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος, ἀποστελλομένων τακτικῶς ἐγκρίσει βεβαίως τοῦ ἄνω Συμβουλίου. Εἶναι δ' ἄξιον μνείας διὰ τὸ παράδοξον τὸ ὅτι τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἀγορασθέντα ἀντίτυπα Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ἀργαίων συγγραφέων, διαθέτοντος, ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, τὸ ἀνάλογον τῆς πρὸς ἀγοράν βιβλίων ἀναγεγραμμένης ἐν τῇ προϋπολογισμῷ τοῦ Κράτους πιστώσεως, ἀπερρίφθησαν μετ' ἐπιμονῆς καὶ ἐναντίον τῆς γνώμης αὐτοῦ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου, ἀποτελουμένου, ὡς γνωστὸν, ὑπὸ ἐδικῶν ἀρχαιολόγων (π. γ. Β. Στάη, Ἰ. Σβορώνου κ. λ.), καὶ κατελογίσθη, εἰς βάρος μου ἢ δαπάνη· καὶ ἐσομένοιαι πυθόδοι!

ὄπερ ἐξετάζω προχείρως μὲν κάτω ἐν κεφ. 10, εἰς εὐθετώτερον δὲ χρόνον θὰ ἐξετάσω ἐν ἰδιαιτέρᾳ μελέτῃ· ἐν τῷ παρόντι παραπέμπω εἰς τὰ Πρακτικά τοῦ τρίτου διεθνοῦς ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου ἐν Ῥώμῃ, ἐνθα δημοσιεύεται περίληψις τις ἀνακoinώσεώς μου πρὸς αὐτό, καίτοι λίαν σύντομος.

Στῆλαι καὶ ἄλλα λόγου ἄξια καὶ καταριθμηθέντα προχείρως ἀρχαῖα εὐρέθησαν ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ περὶ τὰς 236· τούτων ἀναγράφομέν τινὰς λίαν σπουδαίας. παραπέμποντες εἰς προσωρινούς ἀριθμούς τοῦ Εὐρετηρίου τῶν ἀνασκαφῶν, διὰ μολυβδίδος ἐπιγεγραμμένους, καὶ φέροντας δικριτικὸν σημεῖον ΓΓ, ἦτοι τρίτου πύργου· τχύτας θέλομεν δημοσιεύσει δεόντως ἐν ταῖς ἀνεκδότοις Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς ἡμῶν:

- ΓΓ 1 — Ἀμώ[ριος κτλ.
 » 2 — Μαχάτας | Μελανώρου | Θεσσαλονικεὺς.
 » 3 — Γραπτὴ πικράστασις δύο μορφῶν καλῆς διατηρήσεως.
 » 13 — Μενέλαος | Ἠγησιδήμου | Ἀμφιπολίτης· ἀρίστη διατηρήσεως καὶ ἀκέραιος γραπτὴ πικράστασις.
 » 21 — Γλαῦκος | Κλεομένου | Ἀκαρονάν.
 » 25 — Διόδωρος | Διοδώρου.
 » 34 — Ἀσκληπιάδης | Βαγχίου· ὠραῖα κοσμήματα.
 » 38 — Ἀριστή | Ἀλεξίου | χαῖρε.
 » 39 — Μενέλαος | Δρόμωνος.
 » 42 — Κλεομένης | Κλεοφάνου.
 » 45 — Ἡ μεγάλη καὶ ὠραιότατη γραπτὴ στήλη τῶν δύο πολεμιστῶν, ἧς τὸ ἄνω τρίτον περίπου ἐλλείπει· βλ. ἄνω περὶ αὐτῆς σελ. 179.
 » 46 — Φίλινα Σωσιμένου | Φαρσαλία.
 » 47 — Νάϊσκος μεθ' ὠραίας γραπτῆς παραστάσεως.
 » 48 — Στήλη τριῶν μορφῶν γραπτῶν ὠραίας διατηρήσεως.
 » 49 — Ἀριστὶς | Ἀιτάλου.
 » 53 — Σωσιβίου ἥρωος. Νάϊσκος μετὰ λαμπρᾶς γραπτῆς παραστάσεως ἀκέραιος.
 » 54 — Ἀντοχος | Ἀντόλεω.

- ΓΓ 55 — Ζωπύρα | Ζωΐλου.
- » 57 — Ῥόδιον Κλέωνος | γυνή χαῖρε. Ὀραιοτάτη παράστασις γραπτῆ κατακεκλιμένης γυναικός.
- » 58 — Διονύσιος | Ἀρτεμιδώρου | Ἀράδιος.
- » 59 — Ναΐσκος ἀκέραϊος μετ' ἐξαίρετου γραπτῆς παραστάσεως.
- » 64 — Δᾶξος | Δεοννάτου· τὸ πρῶτον ὄνομα Ἰλλυρικόν.
- » 65 — Κράτεια | Μένωνος.
- » 67 — Αἰσχίνης | Κηφισίου.
- » 69 — Ἡδεῖα | Ἐρμαφίλου.
- » 70 — Φίλινα | Διονυσίου· ἐξάιρετα γραπτὰ κοσμήματα.
- » 74 — Ἄννη | Περδίκκου | Βαργασηνή.
- » 76 — Ἀριστόνικος | Ἀρίστωνος· ἀρίστη γραπτῆ παράστασις.
- » 77 — Κλεοπάτρα | Γευθανίανος | χαῖρε· τὸ πατρικὸν φαίνεται ὄν Ἰουδαϊκόν.
- » 82 — Ζωΐλος | Ἀναξαγόρου· | Βουλομά(χ)α | Μελεάγρου· καλὴ γραπτῆ παράστασις ἀκέραϊος.
- » 90 — Ἐξάαιρετον ἀνάγλυφον πλουσίως γραπτὸν νεκρικοῦ συμποσίου.
- » 91 — Ἐρμαγένης | Ἀρχίππου | Αἴνιος.
- » 95 — Μετιτὸν Μικίμ | Ἀβδελήβ· | Ἀσκαλωνίτης· τὰ ὀνόματα καθαρῶς Ἰουδαῖστί ἐξενηνεγμένα.
- » 96 — Νοῆμ Ἀὸς Ἀργές· ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ.
- » 97 — Ἀρτεμίδωρος | Βίδνος | Μυσός.
- » 99 — Ταρούλας κτλ..
- » 100 — Ὠραία παράστασις γραπτῆ· Νικάνδρος κτλ..
- » 102 — Ζήνων | Ἀντιπάτρου | Ἀσκαλωνίτου.
- » 103 — Ζωπύρα | Νικολάου.
- » 107 — Εὐμάθης | χαῖρε ὦραϊκ ταινία πορφυρᾶ.
- » 109 — Νικοσιράτη | Παρμενίσκου | Ἀθ(η)ναία.
- » 111 — Δημήτριος | Ὀλύμπου· ἐξόχου διατηρήσεως γραπτῆ παράστασις ἀκέραϊος.
- » 114 — Κάτω τμήμα ἀρίστης γραπτῆς παραστάσεως.

- ΓΠ 117 — Ναΐσκος· ὠραία παράστασις ἀρτιτόκου γυναικός·
πρβλ. ΓΠ 121.
- » 118 — Θεόδωρος | Ἀντιπάρου | Σκιάθιος.
- » 122 — Ἡρακλέων Πελλαῖος· ὠραία πορφυρᾶ ταινία.
- » 124 — Ζωπύρα | Ζωπύρου.
- » 126 — Σεύθης Λάκωνος | Λυσιμαχεὺς χαῖρε.
- » 130 — Τμῆμα ἐλεγείου.
- » 141 — Δισχόλος | Ὀνησίμου.
- » 144 — Νικονόα Πρωτέου Μακεία | Κηφισοῦ γυνή.
- » 145 — Ὀροφος μεγάλου μνημείου. . . Ἀ]κεσίμου γυνή.
- » 148 — Ἀλεξάνωρ Λαμ. . . κου | Κεφαλλῶν ἐξ (Σ)άμης.
- » 151 — Μητροδώρα | Πρωτίωνος.
- » 152 — Τελεσίας Εὐκράτου.
- » 153 — Ἀγὼ Νικάνδρου κκλή γραπτὴ παράστασις ἀκέραιος.
- » 154 — Ἡδυτὴ | Διονυσίου· ὠραία κοσμημάτα γραπτά.
- » 155 — Μοῦσις Φιλάρχου | Γομφίτης· | Πρωτεσίλαος |
Πρωτίωνος Μάγνης· καλλίστη πορφυρᾶ ταινία.
- » 163 — Θεόφιλος Κορράγου· (βλ. ἐπιγραφὰς Γόννων).
- » 166 — Κρανίχα Εὐβιότιου.
- » 170 — Ἄνω ἥμισυ ὠραίας γραπτῆς παραστάσεως.
- » 175 — Ἀρτεμίδωρος | Μάκρωνος κτλ..
- » 176 — Φίλιππος Πάτρωνος· καλὴ ταινία γραπτῆ.
- » 187 — Κάτω τμῆμα ὠραιοτάτου γραπτοῦ νεκρικοῦ συμ-
ποσίου.
- » 178 — Καλὴ καὶ ἀκέραιος γραπτὴ παράστασις.
- » 181 — Ταρουχίνας | Χηπιούλη | Γέτης· καθαρῶς τῆς Γε-
τικῆς γλώσσης (πρβ. σημερινὴν Ῥουμανικὴν) τὰ
δύο πρῶτα ὀνόματα.
- » 182 — Λυκίδας | Θρασυμένους | Ζακύνθιος.
- » 188 — Μέσον τμῆμα ὠραιοτάτης γραπτῆς παραστάσεως.
- » 190 — Μέγας ὄροφος. Ἠγησίστρατος | Δερκύλου· ἐλεγεῖον
τετράστιχον δηλοῦν κκῦσιν αὐτοῦ φονευθέντος ὑπὸ
ληστῶν· φαίνεται ὑπογεγραμμένος καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ
ἐλεγείου Ἀγίας Πολυκράτους.

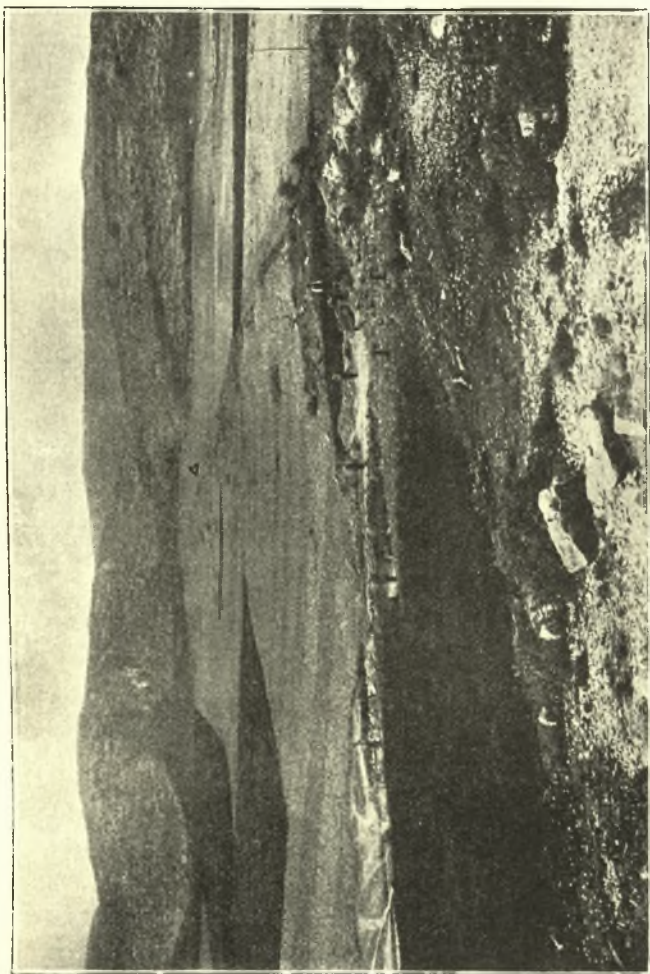
- ΓΓ 191 — Παρμένεια | Παρμένοντος.
 » 193 — Φιλίστα Διονυσοδώρου | Μεγαρική.
 » 195 — Ἡρώως Ἀρχίππου· ναῖσκος μετὰ καλῆς διατηρήσεως γραπτοῦ νεκρικοῦ συμποσίου.
 » 201 — Ἀριστοκλῆς Ἀρίστωνος.
 » 202 — Διονύσιος | Σωκράτους· γραπτὴ παράστασις μετρίως διατηρήσεως.
 » 203 — Σατυρίων | Σατύρου· ὁμοία παράστασις.
 » 204 — Σάτυρος | Παρμενίσκου.
 » 205 — Κάτω τμήμα ἄριστα διατηρουμένη· γραπτῆς παραστάσεως, ὑφ' ἣν ἐλεγέτον εἶ τι καὶ εἰν Ἀίδαο δόμοις | παρὰ Φερσεφόνῃ κτλ..
 » 208 — Κάτω τμήμα ὠραιότατης γραπτῆς παραστάσεως.
 » 209 — Ζήνων | Ἀντιπάρου | Ἀσκαλωνίτης· ἐξαιρετος ταινία πορφυρᾶ.
 » 216 — Μενανδρῆς Βίδυος | Θεανγελίς· ἀρίστης διατηρήσεως καὶ τέχνης γραπτὴ παράστασις ἀκέρατος.
 » 219 — Φιλοστράτη | Σωτίωνος | γυνή | Μακέτη.
 » 224 — Ἀριστομήδης | Μεσσήνιος | χαῖρε.
 » 225 — Νικόστρατος | Φιλωνίδου | Ἀκάνθιος.
 » 226 — Καλὴ γραπτὴ παράστασις.
 » 227 — Ἀρίστιον | Δερκύλου | Ἀθηναία.

6) Τέταρτος μέγας πύργος ἐνέχων γραπτὰς στήλας, ἀναθήματα καὶ μέλη ἀρχιτεκτονικά.

Ἡ εὐρεσις τοῦ τρίτου πύργου ἐπέβλεπε τὴν ἐξέτασιν καὶ ἄλλων, μήπως ὑπῆρχον ἔτι ὅμοιοι· ἐρευνήσας τοὺς μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου Ἡλίας καὶ περαιτέρω τοὺς πρὸς τὰς Βορειοανατολικὰς κλίσεις αὐτοῦ εἶδον ὅτι ὑπῆρχον μὲν τινες ἐπηυξημένοι καὶ ἐπεσκευαχθέντες πύργοι οὐχὶ μεγάλοι, δὲν θὰ ἐνεῖχον ὅμως στήλας, εἰμὴ ὀλίγας, καὶ ὅτι ἄρα ἡ ἀνασκαφὴ αὐτῶν δὲν ἦτο ἐπείγουσα.

Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐξήτησεν καὶ ὁμοίως ἔχοντας εὔρον τοὺς

ἐκ τοῦ τρίτου ἐκκινουῦντας καὶ Δυτικῶς ἐπὶ τῆς πεδιάδος
κειμένους πύργους (εἰκὼν 11 τὰ μεταξὺ Γ-Δ)· τινὲς τούτων εἶναι
πιθανώτατον ὅτι ἐνέχουσι τινὰς στήλας, ὡς ἤκασα ἐξ ἀποκομ-

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΡΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 11. Γ-Γ' = ὁ τρίτος πύργος πάσης στήλων ἄντι ἀνασκαπτόμενος. —
Δ = ὁ τέταρτος πύργος ἐπηυξημένος καὶ ἐνέχων στήλας
(μεταξὺ Γ-Δ ἑνὴν πύργου, ὃν τινὲς ἐνέχουσι στήλας).

μάτων καὶ βάθρων ἐγγὺς εὐρεθέντων· τούτων πολλοὶ ἔχουσι
καταστροφῇ ὑπὸ τῶν νεωτέρων πρὸς ἀποφορὰν τῶν λίθων εἰς
Βόλον, ὡς εὐθέτως πρὸς τὴν ἀμαξιτὸν κείμενοι.

Ὁ τελευταῖος τούτων, κείμενος ἤδη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ τοῦ συναφοῦς τῆ ἀκροπόλει (εἰκὼν 11 τὸ Δ), διεφαίνετο ἐξαιρετικῶς μέγας ἀνασκάψαντες δοκιμαστικῶς ἐνταῦθα εὗρομεν τὴν Νοτανατολικὴν γωνίαν τοῦ ἐπηυξημένου ἐξωτερικοῦ πύργου καὶ ἀπεκαλύψαμεν ἄπασαν τὴν Νότιον πλευρὰν καὶ μέρος τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς, διαρρήξαντες δὲ μέρος τῆς δευτέρας εὗρομεν πολλὰ τμήματα γεισωμάτων ἐξ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν λευκοῦ ὠραίου μαρμάρου, μέρος στήλης μετ' ἐπιγραφῆς ΑΡΤ. . . . καὶ ἑτέρας μετὰ τινων γραμμάτων.

Ἀναζητήσαντες ὅμως τὸ διάκενον, εἶδομεν ὅτι κατ' ἐξαιρέσειν πρὸς τοὺς ἄλλους ὁ πύργος οὗτος ἐστερεῖτο διακένου ἐκ λίθων ἀντ' αὐτοῦ ἔφερεν ἐπένδυσιν ἐξ ἑτέρου τοίχου ἐσωτερικοῦ, ἀμελέστερον καὶ ἐκ μικροτέρων λίθων πεποιημένου, ἰσοπαχοῦς δὲ τῷ ἐξωτερικῷ τοίχῳ, ἤτοι 2.25 + 2.25. οὕτως ἀπληρῆσθη συνεχῆς λίθινος τοῖχος 4.50 περίπου μέτρων ὀλικοῦ πάχους.

Τὸ διάκενον ἐπληρώθη ἤδη ἀπὸ τῆς κατωτάτω ἐπιφανείας διὰ πλίνθων ὠμῶν, κτιζομένων καλῶς καὶ διηκουσῶν μέχρι τοῦ ὕψους τῶν λιθίνων τοίχων ἐκεῖθεν ἐπὶ τε τοῦ διακένου καὶ τῶν τοίχων ἀμφοτέρων ἐκτίσθησαν πλίνθοι μόνον, καθ' ἃ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πύργων σημειωτέον ὅμως ὅτι δὲν ἔβημεν εἰς πολὺ μῆκος τοῦ διακένου, ἵνα βεβαιώσωμεν, ἂν ὀλόκληρον ἐποιήθη ἐκ πλίνθων δυνατὸν εἶναι ἐσωτέρω νὰ ὑπάρχη καὶ τις ἐκ λίθων πυρῆν· ἀλλ' ἐπὶ 2-3 μ., καθ' ἃ ἔβη ἐφέτος ἢ ἀνασκαφῆ, μόνον πλίνθινον διάκενον συνηντήσαμεν μέχρι καὶ τοῦ κατωτάτω σημείου τοῦ πύργου.

Ὁ ἐξωτερικὸς λίθινος τοῖχος ἐποιήθη ἐκ λαξευτῶν ὀγκολίθων, καθ' ἃ οἱ τῶν λοιπῶν τοιούτων πύργων τὸ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ τότε ἐδάφους πρὸς τὰ κάτω μὴ φαινόμενον βᾶθος αὐτοῦ 2.50 μ. περίπου (τὸ ὀλικὸν ὕψος ἢ βᾶθος τοῦ λιθίνου τοίχου εἶναι 3-3.57 μ.) ἐποιήθη ἀμελέστερον, ἐν ᾧ 2-3 δόμοι ὑπερκείμενοι τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους καὶ φαινόμενοι ἐκτίσθησαν λίαν ἐπιμελῶς καὶ ἐνταῦθα εἶναι ἐμφανῆς ἢ χρῆσις πηλοῦ ἐκλεκτοῦ καὶ στερεοῦ, τιθεμένου

κατὰ τε τὰς ἀρμογὰς τῶν ὀγκολίθων καὶ ἐσώτερον κατὰ τὴν διὰ λιθαρίων κτίσιν τοῦ ὑπολοίπου τῶν λιθίνων τοίχων.

Κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ταύτην ὄψιν τοῦ τοίχου οὐδεμία στήλη ἐντετελιχισμένη διεφαίνεται· μόνον τὸ διάζωμα (κοινῶς πατούρα), τὸ ὀλίγον ὑπὲρ τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος καθ' ὅλον τὸν πύργον διήκον, ἐποιήθη ἐκ μεγάλων πλακῶν λευκοῦ μαρμαρίου, ἔχουσῶν ἀπλοῦν γείσον· πᾶσαι αἱ πλάκες αὗται εἶναι ἐμφανές ὅτι ἐλήφθησαν ἐξ ἑνὸς παλαιότερου οἰκοδομήματος, πιθανῶς ἐκ στερεοβάτου ναοῦ ἢ μεγάλου ἐπιταφίου μνημείου· οὕτω συνεπεράναμεν ἐξαγαγόντες μίαν τούτων.

Εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν τοίχων ἀμφοτέρων εὗρομεν οὐχὶ συχνὰ τμήματα στηλῶν, ἀλλὰ σπανιώτερα· εὗρέθη ὁμοίως στήλη ἐν εἴδει ναύσκου μετὰ γραπτῆς παραστάσεως, βύσις τις πλουσίαν γείσων καὶ μικρὰ ἀρχιτεκτονικὰ τμήματα· ἐκ τῶν τελευταίων τούτων καὶ τῶν πλακῶν τοῦ διαζώματος ἠδύνατό τις νὰ ὑποπτεύσῃ, μήπως ὁ πύργος οὗτος περιέχῃ κατ' ἐξάίρεσιν ἀναθήματα καὶ μέλη ναοῦ, καὶ μήπως ἡ μνημονευθεῖσα στήλη δύναται νὰ συμπληρωθῇ *APT*[έμδι.

Τοιαύτη εἰκασία ὁμοίως εἶναι ἐν τῷ παρόντι πρόωρος· διότι δὲν ἔβη ἐφέτος ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἀνασκαφή, ὥστε νὰ δυνηθῇ τις νὰ εἴπῃ ἀσφαλῆ συμπεράσματα, οὐδὲ εὗρέθη ὁ ἐσωτερικὸς πύργος, ἵνα ἐξασφαλισθῇ τὸ διάκνον· ἐν λίαν προσεχεῖ μέλλοντι πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ τελείως ὁ πύργος οὗτος.

Εὗρέθησαν δὲ κατὰ τὴν δοκιμαστικὴν ἐν αὐτῷ ἀνασκαφῇ καὶ αἱ συνήθεις κεραμίδες στέγης, ὧν πολλαὶ φέρουσι ποικίλα μονογραφήματα τινὰ τούτων δὲν ἐμφανίζονται ἐπὶ ὁμοίων εὐρημάτων τῶν λοιπῶν πύργων· εὗρέθησαν δ' ἔτι δύο χαλκᾶ ἐφθαρμένα νομίσματα, τὸ μὲν ἐντὸς τοῦ τοίχου, τὸ δ' ἔξω αὐτοῦ· παρατηρήσαμεν πρὸς τούτοις ὅτι ἐπὶ τῶν λαβῶν τῶν λαξευτῶν ὀγκολίθων ὑπάρχουσι δι' ἐντομῶν διὰ τῆς λιθογλυφικῆς περόνης ποιηθέντα μεγάλα γράμματα, ὧν ἐν Μ, ἐπὶ δὲ καταπεσόντος πάλαι ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς ὀγκολίθου Ψ.

Καὶ τῶν ὀγκολίθων ἄρα καταφαίνεται ἄλλως τε καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων τούτων ἡ συγγένεια, ὅτι δῆλα δὴ προέρχον-

ται ἐξ ἑνὸς παλαιότερου οἰκοδομήματος, οὗ ἅπαντα τὰ μέλη ἐνετειχίσθησαν ἐπὶ τοῦ πύργου τούτου· τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἀνασχηματίσωμεν: ἐν τῷ παρόντι φαίνεται ὅτι εἶχε τρεῖς ἀναβαθμούς, ὧν ὁ μὲν τελευταῖος κατωτάτῳ ἀπηρτίζετο ἐξ ὀγκολίθων μειζόνων καὶ ὀλίγον ἐφκίνετο ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, ὁ δὲ ὑπὲρ αὐτὸν εἶχε ποιηθῆ ἐξ ὁμίῳν μικροτέρων καὶ ἐπιμελέστερον εἰργασμένων, καὶ ὁ τρίτος ἀνωτάτῳ ἐκ τῶν μνημονευθεισῶν ὠραίων μαρμαρίνων πλακῶν, δι' ὧν ἀπετελέσθη ὁ στερεοβάτης ὄλος.

7) Τὸ Νότιον νεκροταφεῖον· τάφοι ποικίλοι Μακεδονικῶν χρόνων καὶ εὐρήματα ἐξ αὐτῶν.

Εἶχομεν ἄλλοτε εἰκάσει (Θεσσαλ. Μνημ. I σελ. 64-65, εἰκ. 30 στοιχ. ΓΠΝ) ὅτι μεταξὺ τοῦ λόφου τοῦ Ἀγίου Ἡλίας καὶ τοῦ πρώτου ἀνασκαφέντος μεγάλου πύργου ὑπῆρχε μέγα νεκροταφεῖον, ἐξ οὗ τὸ ὕλικόν τῶν στηλῶν καὶ μνημείων ἤχθη καὶ ἐνετειχίσθη ἐν τῷ μνημονευθέντι πύργῳ.

Δοκιμαστικῶς ἐνταῦθα ἀνασκαφῆ ἐφέτος ἐβεβλῶσαν τὴν ὑπερξίν αὐτοῦ, ἐκτεινομένου εὐρύτατα ἀπὸ τῶν τειχῶν πρὸς τε τὰ Καλύβια Ἀλυκῶν καὶ τὴν παρχλίαν καὶ Νοτιοδυτικῶς πρὸς τὴν πεδιάδα· ἀνεσκάψαμεν δ' ἰκκνοὺς τάφους, ὧν διεκρίναμεν ἐξ κατηγορίας· ἐκ τῆς εὐρέσεως ἐπὶ τινῶν τῶν τάφων τούτων στηλῶν ἐπιτυμβίων, ὧν χρῆσις ἐγένετο ὡς ἐπικαλυμμάτων, συνηγάγομεν ὅτι οὗτοι ἦσαν ἰκκνῶς μεταγενέστεροι τῆς ἐπισκευῆς τῶν πύργων, ἧτοι τοῦ 191 π. Χ., ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς ἄνω σελ. 185· τοῦτο βεβχιούσι καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κτερίσματα καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων.

Τοῦναντίον ἔτεροι τάφοι, μάλιστα οἱ πλουσιώτεροι καὶ ὧν τὰ κτερίσματα ἀνῆκον ἐμφανῶς τῇ Δ' καὶ Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδι, ἐστεροῦντο στηλῶν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν βάρθρων καὶ λιθίνων παραστηριγμάτων· εἶναι φανερόν ὅτι ἐκ τούτων τῶν τάφων ἀπεκομίσθησαν αἱ στῆλαι καὶ οἱ λοιποὶ λίθοι καὶ ἐνετειχίσθησαν ἐν τοῖς πύργοις· τάφοι τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταε-

τηρίδος, δυνάμενοι ἐκ κτερισμάτων νὰ χρονολογηθῶσιν οὕτω μετὰ βεβαιότητος ἢ πιθανότητος, δὲν εὐρέθησαν· πάντες οἱ τῆς τάξεως ταύτης ἀνήκουσι τῇ Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδι, ἐλάχιστοι δύνανται νὰ φθάσωσι τὴν Δ' καὶ οὐδεὶς νὰ ὑπερβῇ αὐτήν. Οἱ παλαιότατοι ἄρα τάφοι τοῦ νεκροταφείου τούτου τό γε νῦν ἀνήκουσι τοῖς ἀπὸ τῆς κτίσεως τῆς Δημητριάδος χρόνοις, 293 π. Χρ. καὶ ἐπέκεινα (βλ. καὶ κάτω κεφ. 10).

Αἱ μνημονευθεῖσαι κατηγορίαι τῶν τάφων τούτων καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν κτερίσματα ἔχουσι κατὰ τὰς ἄχρι τοῦδε ἀνασκαφὰς ὡς ἐξῆς :

α') Οἱ παλαιότεροι καὶ πλουσιώτεροι ἐποικήθησαν ἐκ τεσσάρων ἐπιμελῶς λελαξευμένων καὶ καλῶς προσηρμοσμένων μαρμαρίνων πλακῶν, καὶ πέμπτης ἄριστα ἠρμοσμένης ἄνω ὡς πώματος· τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν στερεῖται χώματος, ἐκτὸς ἂν που ἢ κύπερις διὰ λεπτοτάτων ῥιζῶν εἰσέδυσεν εἰς αὐτοὺς διὰ τινος τυχόν παλαιᾶς ῥωγμῆς, ἢ καὶ διὰ μικροτάτου διακένου, ἀφθέντος ἐν τῇ ἄρμογῇ τῶν λίθων· αἱ ῥίζαι τοῦ φυτοῦ τούτου ἔσχον σὺν τῷ χρόνῳ τὴν δύναμιν νὰ μεγαλυθῶσιν ἐν τῷ τάφῳ καὶ νὰ ὑψώσωσιν ὀλίγον τὸ πῶμα, ἢ νὰ ἐκτοπίσωσι κατὰ τι τινὰ τῶν ὀρθῶν πλακῶν, ἀφίνουσαι οὕτω δίοδόν τινα εἰσροῆς ὑδάτων εἰς τὸν τάφον καὶ σχηματισμοῦ πηλοῦ ἢ κόνεως ἐν αὐτῷ, ἐνίοτε πληρωσάντων ὀλόκληρον τὸν τάφον.

Οἱ νεκροὶ ἐν αὐτοῖς εἶναι τεθαμμένοι, εὐρίσκονται δὲ πολλάκις ὑπόλοιπα φερέτρου ξυλίνου καὶ ἤλων αὐτοῦ μετὰ τῶν ὄστων καὶ κτερισμάτων· τὰ τελευταῖα ταῦτα δὲν εἶναι πλούσια· τοῦλάχιστον ἐν τρισὶ τοιούτοις τάφοις, ἐξ ὧν ἀνεμένομεν πλούσια εὐρήματα, εἰκάζοντες ἐκ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, δὲν εὐρομεν ἀντάξια τῶν προσδοκιῶν· ἐν τῷ ἀρίστῳ εὐρέθη ζευγὸς χρυσῶν ἀνομοίων ἐνωτίων μικρῶν ἀρκούντως καλῶν, ἐν αὐτῷ δὲ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀγγεῖά τινα πῆλινα ἀσήμαντα.

Ἄλλὰ δὲν δύνανται νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ εὐρεσις πλουσιωτάτων τάφων ἐνταῦθα· διότι ἐν παρακειμένῳ μεσαιωνικῷ κτίσματι εὐρομεν τετειχισμένον τμήμα πώματος λίαν μεγάλης σαρκοφάγου ἐν εἴδει στέγης ναοῦ μετ' ἀρωτηρίων ποιηθὲν καὶ ὑπο-

δηλοῦν ὅτι προέρχεται ἐκ τάφου πλουσίου. Ἐν γένει οἱ τῆς τάξεως ταύτης τάφοι ὁμοιάζουσι πολὺ τοῖς ἐν Μητροπόλει εὐρεθεῖσι, περὶ ὧν βλ. ΠΑΕ 1911, 337 κ. ἐ. καὶ Ath. Mitt. 1912, 74.

β') Τῶν αὐτῶν καὶ τι μεταγενεστέρων χρόνων εἶναι τοῦ δευτέρου εἴδους τάφοι· οὗτοι ἀποτελοῦνται ἐκ μαρμαρίνης κυλινδρικής κάλπιδος, ὀλίγον βεβαθυσμένης τὰ ἄνω, ἔσον ἤρκει πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ὀστέων ἐνὸς καέντος νεκροῦ, καὶ ἐκ καλῶς ἠρμοσμένου πώματος· κτερίσμα οὐδὲν ἐντίθεται μετὰ τῶν ὀστέων· τοῦλάχιστον ἡμεῖς εὐρόντες δύο τοιούτους τάφους δὲν συννητήσαμέν τι κτερίσμα ἐν αὐτοῖς.

Αἱ κάλπιδες αὗται κατεχώννυντο εἰς τὴν γῆν, ἀνοιγομένου βόθρου, τὰ δὲ κτερίσματα ἐτίθεντο ἐξωθεν περὶ αὐτάς· διὰ τοῦτο οἱ ἀνασκάπτοντες καὶ συναντῶντες τοιούτους τάφους πρέπει μετὰ μεγάλης προσοχῆς νὰ ἐρευνῶσι τὰ περὶ τὴν κάλπην κάτω· ἡμεῖς μὴ προϊδόντες τοῦτο, ἐθραύσαμεν ὠραιότατον χαλκοῦν κάτοπτρον, φέρον ἀνάγλυφον γυναικείαν κεφαλήν, ἀλλὰ διεσώσαμεν καὶ συνεκολλήσαμεν τὰ τμήματα.

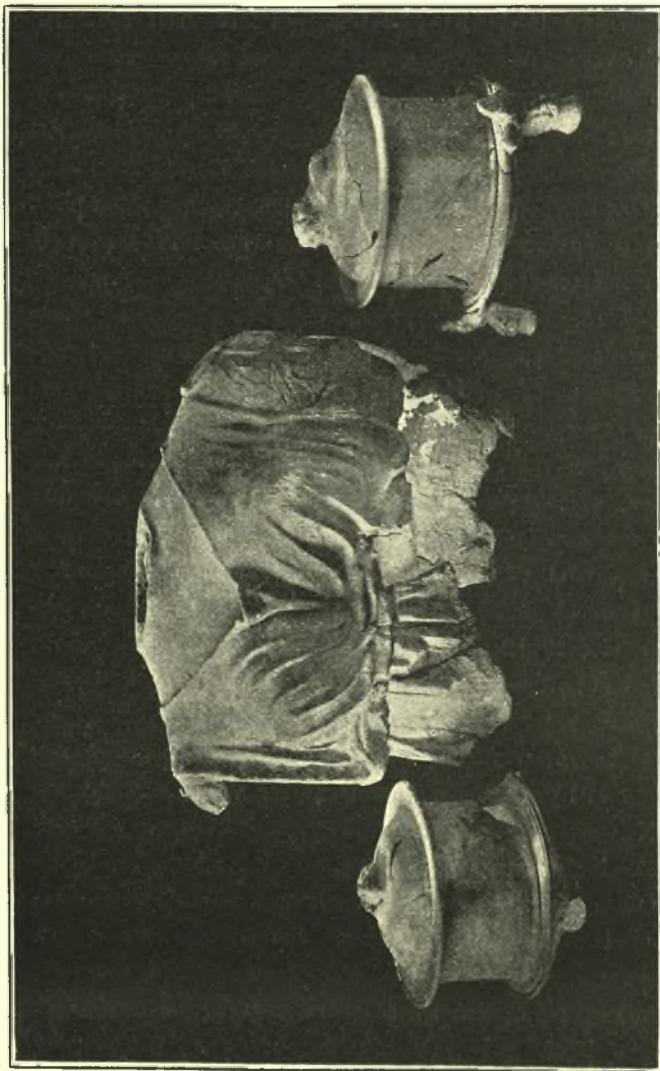
Περίεργως οἱ τάφοι οὗτοι ἐδείχθησαν πλουσιώτεροι τῶν προηγουμένων· ἐξ αὐτῶν προέρχονται αἱ κάλλιστα πῆλιναι πυξίδες τῆς εἰκόνης 12· αὗται ἦσαν διερρηγμέναι, ὡς οὔσαι λεπταὶ καὶ ἀβαφεῖς καὶ πλήρεις ῥιζῶν καὶ χωμάτων, ὡς ἀπροφύλακτοι ἀπὸ τῆς εἰσροῆς ὑδάτων ἐν τῷ αὐτῷ θέσει.

Τῶν δύο τούτων τάξεων οἱ τάφοι εἶναι ἀσφαλῶς προγενέστεροι τοῦ 191 π. Χρ., δυνάμενοι νὰ ἐξικινῶνται μέχρι τοῦ 293 π. Χρ· εἰς τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους δύνανται νὰ ἀναχθῶσι καὶ οἱ τῆς ἐπομένης τάξεως.

γ') Οὗτοι ἐποιήθησαν κατὰ τὸ σύστημα τῶν α', ἀλλ' εὐτελέστερον· αἱ πλάκες αἱ ὀρθαὶ εἶναι ἀμελῶς ἐξεργασμένοι ἢ ἀνεπεξέργαστοι, ἀντὶ δὲ ἐνὸς πώματος φέρουσι τρεῖς ἢ τέσσαρας εὐτελεῖς πλάκας πρὸς ἐπικάλυψιν· ἐννοεῖται ὅτι οὗτοι εὐρέθησαν πλήρεις ῥιζῶν καὶ χωμάτων, δυναμένων νὰ διεισδύωσιν εὐχερῶς· τὰ ἐν αὐτοῖς κτερίσματα εἶναι πτωχὰ τινα ἀγγεῖα.

δ') Τάφοι κεραμοστεγεῖς· οὗτοι ἐποιήθησαν δι' ἡμικυλινδρικών μεγάλων κεραμίδων, τιθεμένων κατὰ τὸ σύστημα τῶν

ἐπὶ τῶν στεγῶν, δύο ἢ τριῶν κάτωθεν καὶ ἄνωθεν, ἀναλόγως

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΓΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 12. Πηλινὰ πυξίδες ἐκ τῶν τάφων τῆς ομάδος Β—Δ' (ἐκατέρωθεν). Ἐν μέσῳ κορμὸς πηλίνου ἀγάλματος τῆς Παισιφάτας, φρυσικῶν μεγέθους ἐκ τοῦ ἱεροῦ αὐτῆς.

τοῦ μήκους τοῦ σώματος τοῦ νεκροῦ· τὰ ἐκατέρωθεν κενὰ (κοινῶς κεφαλάρια) βύονται δι' ὀρθῶν ὁμοίων κεραμίδων μικρο-

τέρων ἢ διὰ θραυσμάτων ἐκ τῶν μειζόνων καὶ ὑποστηρίζονται διὰ λίθων οὐχὶ μεγάλων.

Οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι λίαν πτωχοί, μηδὲν κτέρισμα, εἰ μὴ τι ἐνίοτε εὐτελές ἀγγεῖον ἀβαφές ἢ λύχνον περιέχοντες· οἱ χρόνοι αὐτῶν φυσικῶ τῷ λόγῳ εἶναι ἄδηλοι τούτου ἕνεκα· ἡμεῖς ὅμως ἕνεκα τοῦ βάθους, εἰς ὃ ἔκειντο, ἐσχηματίσαμεν τὴν γνώμην ὅτι εἶναι μὲν πάντως ἀρχαιότεροι τῶν δύο ἐπομένων τάξεων, δύνανται δὲ οἱ πλεῖστοι νὰ ἀνήκωσι τοῖς χρόνοις τῶν προηγουμένων.

ε') Τοῦ εἶδους τούτου οἱ τάφοι ἐποιήθησαν κατὰ περιεργον τρόπον: εὐρεθέντος δὴλα δὴ ἐδάφους συμπαγοῦς, ἐσχηματίσθη ὀρθογώνιος βόθρος, ἀνάλογος τῷ νεκρῷ, καὶ ἐθεωρήθη περιττὴ ἢ ἴδρυσις ὀρθῶν πλακῶν ἕνεκα τῆς σκληρότητος τοῦ ἐδάφους· ἐντεθέντος τοῦ νεκροῦ πιθανῶς μετὰ φερέτρου, ἐκαλύφθη τὸ ἀνοιγμα προχείρως διὰ πολλῶν πλακῶν, ἐρρίφθη τὸ χῶμα ἕως ἄνω, καὶ ἐποιήθη διὰ μικρῶν λιθαρίων ἀνωτάτω τετράγωνον κτιστόν, ἐνίοτε εἰς δύο δόμους, πρὸς ἀναγνώρισιν ἴσως.

Καὶ οἱ τάφοι οὗτοι ὑπῆρξαν λίαν πτωχοί· οἱ χρόνοι αὐτῶν εἶναι ποικίλοι· ὅτι πάντως τινὲς ἀνήκωσι τοῖς πολὺ μετὰ τὸ 191 π. Χρ. χρόνοις, ἀπέδειξεν εἰς τούτων φέρων ὡς ἐπικάλυμμα ἄλλας τε κοινὰς πλάκας καὶ στήλην ἐπιγεγραμμένην εὐτελεῖ, ἀνήκουσαν κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τὸ πολὺ τοῖς περὶ τὸ 200 π. Χρ. χρόνοις· δυνάτὸν καὶ πρὸ τοῦ 191 π. Χρ. νὰ ἐγίνετο χρῆσις τοιαύτης ταφῆς ὑπὸ πνευστέρων.

ς') Οἱ τῆς τάξεως ταύτης τάφοι εἶναι ἰκανῶς μεταγενέστεροι, διήκοντες καὶ μέχρι τῶν Βυζαντιακῶν χρόνων τῆς 10^{ης} καὶ ἐπέκεινα μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· ἀπόδειξις τούτου εἶναι τὸ ὅτι κεῖνται πάντοτε ὑπεράνω τῶν προηγουμένων, μάλιστα τῶν κεραμοστεγῶν· διακρίνονται δὲ εἰς δύο ομάδας:

1) Οἱ παλαιότεροι, τῶν ἀπὸ Χριστοῦ καὶ ἐπέκεινα χρόνων, καὶ σχετικῶς πλουσιώτεροι, εἶναι μεγάλοι κτιστοὶ διὰ μικρῶν πλακῶν ἢ ὀπτοπλίνθων καὶ πηλοῦ, ἀηλιμμένοι δ' ἔσωθέν τινες διὰ χονδροειδοῦς ἐρυθροῦ κονιάματος τετριμμένης κεράμου (κοι-

νῶς κορασίαν) καὶ ἀσθέστου εὐτελοῦς· πολλάκις φέρουσι δύο τετραγώνους κρύπτας κατὰ τὰς πλατείας πλευράς· τοιοῦτοι τάφοι διακρίνονται ἐν τῇ εἰκόνι 13 παρὰ τὸ Ν.

Ἐν αὐτοῖς ἀνευρίσκονται μετὰ τῶν ὀστέων ὑάλινα μόνον ἀγγεῖα λίαν ὑψηλοῦ λαίμου καὶ ἀκόμψου στρογγύλης κοιλίας, πολυάριθμα πολλάκις ἐν ἐνὶ τάφῳ, καὶ τινες χαλκοὶ κρίκοι· πολλὰ τῶν ἀγγείων εἶναι ἤδη τεθραυσμένα ἐν τῷ τάφῳ.

2) Ἔτεροι τάφοι ἔτι μεταγενέστεροι κεῖνται εἰς ἐλάχιστον βάθος ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους· οὗτοι ἔχουσι ποιηθῆ δι' ἀκατεργάστων τεσσάρων εὐτελῶν πλακῶν καὶ πέμπτης ὡς πώματος, δὲν περιέχουσι δ' οὐδὲν κτέρισμα.

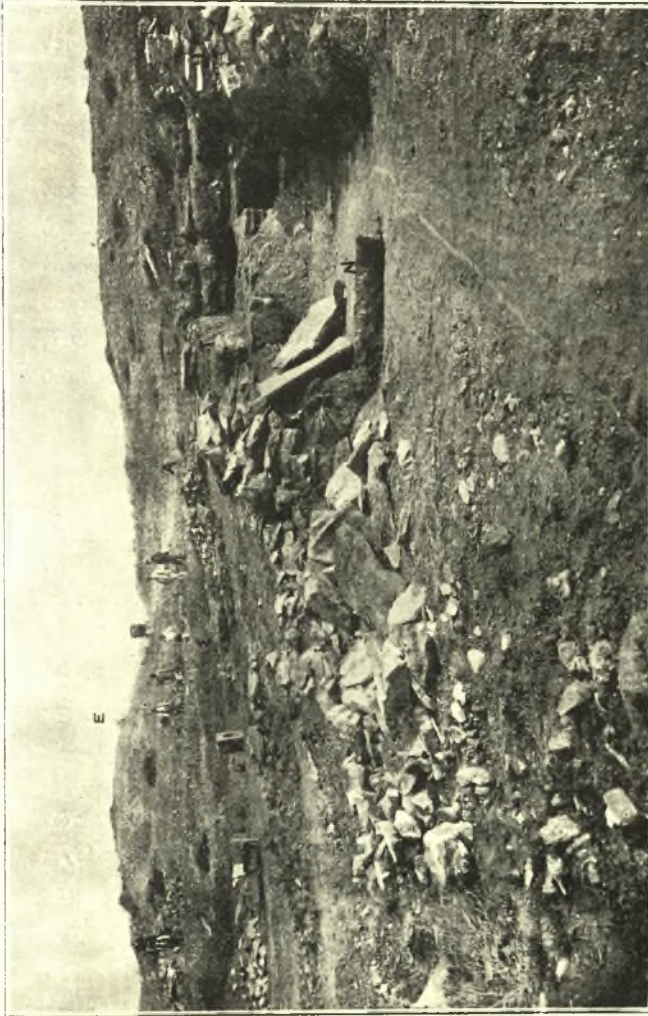
Τὴν περαιτέρω ἔρευναν τοῦ νεκροταφείου τούτου, ἐξ οὗ ἐλπίζομεν νὰ εὕρωμεν σημαντικώτατα κτερίσματα, οἷα τὰ μνημονευθέντα ἐν Μητροπόλει, ἀνέκοψεν ἡ εὕρεσις τοῦ ἱεροῦ τῆς Πασικράτας, περὶ οὗ βλ. τὸ εὐθὺς ἐπόμενον κεφάλαιον.

8) *Ἱερὸν Παισικράτας· πήλινα καὶ μαρμαρίνα ἀγάλματα καὶ ἀγαλμάτια, βωμοί, στήλαι ἀναθηματικά καὶ κεφαλὴ μαρμαρίνη τῆς θεᾶς.*

Ἐν ᾧ ἡσχολούμεθα εἰς τὴν ἔρευναν τῶν προηγουμένων τάφων, κατὰ τὴν παρακολούθησιν ἐνὸς ἐξ αὐτῶν τοῦ γ' εἴδους, ἐφ' οὗ διήλθεν ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πάλαι ποιηθεῖσα πρόχειρος ἀμαξιτός, ἡ ἄγουσα εἰς τὰς Ἀλυκὰς (εἰκὼν 13 τὸ Α) εὕρομεν εἰς ἐλάχιστον ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους βάθος τμήματα πηλίνων ἀγαλματίων· κατ' ἀρχὰς ἐνομίσαμεν ὅτι ἀνήκουσι τῷ τάφῳ τούτῳ ἢ τινι παρακειμένῳ· ἀλλὰ παρατηρήσαντες ὅτι οἱ τάφοι ἔκειντο ἰκανῶς βαθύτερον αὐτῶν καὶ ὅτι ἐν τοῖς χώμασιν αὐτῶν τούτων ὑπῆρχον μόνον τμήματα ἀγαλματίων ὁμοίων, φέροντα μέλιαν φθοράν, ἥτις εἶναι δεῖγμα προγενεστέρας θραύσεως, συνεπεράναμεν ὅτι τὰ ἀγαλμάτια δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶχον τεθῆ ὡς κτερίσματα, ἀλλ' ὅτι ὑπῆρχον ἔνθεν κάκειθεν διεσπαρμένα κατὰ τὴν τότε ἀνόρουξιν τοῦ βόθρου τῶν τάφων, ὅτι ἄρα ἦσαν παλαιότερα.

Κατόπιν ὑποπτεύσαμεν ὅτι κατὰ τὴν λεχθεῖσαν διάνοιξιν τῆς ὁδοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων θὰ συνήντησαν οἱ ἐργάται τάφους

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 13. Τάφοι, πύργοι καὶ ἱερὸν Παιονιάδας. — E = ὁ πέμπτος πλήρης στήλων πύργος ἄρτι ἀνασκαπτόμενος. — A = ἡ θέσις τῶν πρώτων εὐρεθέντων πηλίνων ἀγαλμάτων. — Σ = ἡ θέσις τῆς πρώτης εὐρεθείσης ἀναθηματικῆς τῆ Παιονιάτις στήλης. — T = τοῖχος πηλοκτίστου μεταγενεατέρου οἰκοδομήματος. — N = τάφοι τῆς ομάδος Γ.

περιέχοντας ἀγαλμάτια καὶ διεσκόρπισαν αὐτά· ἀλλ' εὐθὺς ἤρετο τοιαύτη ὑπόθεσις ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι καὶ ἐντὸς τῶν

παρακειμένων ἀνεπηρέαστων τάφων εὐρίσκοντο τμημάτια ἀγαλματιῶν, τῶν τάφων δὲ τούτων δὲν ἤψατο ἢ μνημονευθεῖσα διάνοιξις· ἐξ ἄλλου μόνον κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο ἐφ' ὠρισμένον διάστημα εὐρίσκοντο, οὐχὶ δὲ μακρότερον ἐντὸς ὁμοίων τάφων.

Τούτων ἕνεκα κατέληξα ἐνωρὶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν πρόκειται περὶ κτερισμάτων τάφων, ἀλλὰ περὶ ἀναθημάτων, καὶ ὅτι ἐγγύς που πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἱερόν τι· ἀφίεις δὲ τοὺς τάφους ἡσυχολήθην εἰς τὴν εὐρεσιν τοῦ ἱεροῦ.

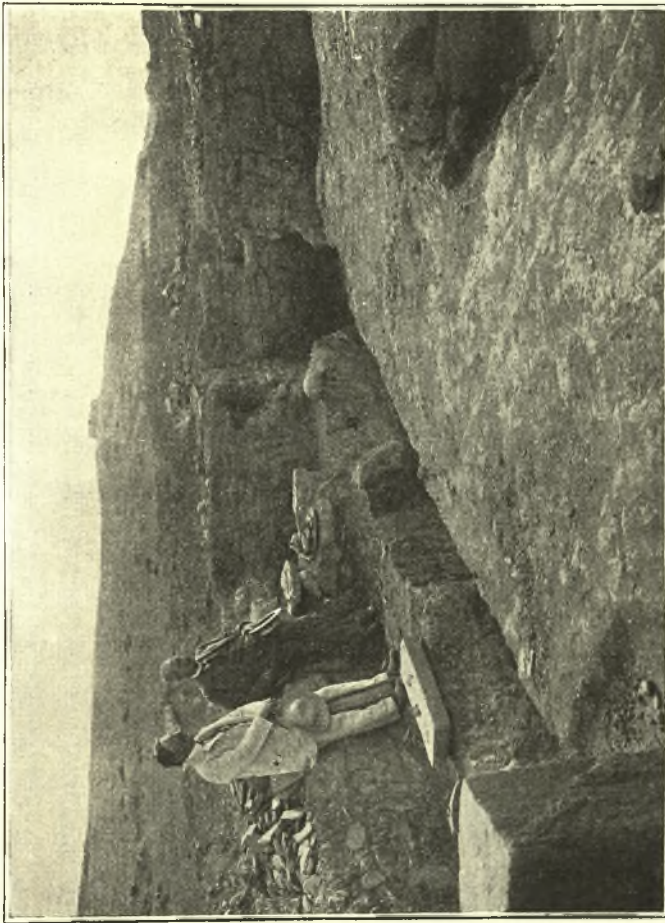
Οὕτω παρετήρησα ὅτι καὶ περικιτέρω τῆς ὁδοῦ ὑπῆρχον διεσπαρμένα ἐν τοῖς ἀγροῖς τμημάτια ἀγαλματιῶν μετ' οὐ πολὺ εὕρομεν μέγα μεσαιωνικὸν ἀσθεστόκτιστον οἰκοδόμημα διηκονλίαν βαθέως (εἰκὼν 13 τὸ Μ)· ἐπὶ τῶν τοίχων αὐτοῦ, ἐνιαχοῦ ἀποκαλυφθέντων, μικρὰ τις χρῆσις ἀρχαίου ὑλικοῦ εἶχε γίνεαι, διότι μόνον ἐπιμήκης λίθος καλῶς εἰργασμένος ἐξ ἀναβαθμοῦ ἀρχαίου ναοῦ εὐρέθη καὶ ἤμισυ μεγάλου πώματος σαρκοφάγου, οὗ ἐμνήσθην ἐν τοῖς ἄνω σελ. 194.

Τούτου ἕνεκα ἐγκαταλιπόντες αὐτὸ καὶ βεβαιωθέντες ἔτι μᾶλλον περὶ ὑπάρξεως τοῦ ἱεροῦ, ἐχωρήσαμεν Βορειότερον, εὐρόντες ἐν τῷ ἀγρῷ εἰς μικρὸν βάθος μέγαν πώρινον σπόνδυλον, λίαν ἐφθαρμένον καὶ μὴ κατὰ χώραν κείμενον, καὶ τμημάτια κυβολίθων μετὰ γεισωμάτων λεῖα κκλιστής ἐργασίας, ἐκ παραστάδων ναοῦ ἐμφανῶς προερχόμενα, ἀλλ' ἐφθαρμένα καὶ ὑπὸ τῶν καλλιεργητῶν τοῦ ἀγροῦ διεσκορπισμένα (εἰκὼν 13 τὸ Σ).

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἐζήτησαμεν τὸν ναὸν μεταξὺ τῶν δύο τούτων σημείων, ἦτοι τοῦ σπονδύλου καὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ οἰκοδομήματος, καθ' ἣν ἔκτασιν περιωρίζοντο τὰ τμημάτια τῶν ἀγαλματιῶν· κατὰ τὸ μέσον τοῦ διαστήματος τούτου ὑπάρχει ὕψωμα γῆς ἐν εἴδει ταπεινοῦ λόφου, ἐνθα ἀνασκάψαντες εὕρομεν τοιχάρια πληρόκτιστα μικρῶν οἰκοδομημάτων ἀδήλων χρόνων (εἰκὼν 13 τὸ Τ), πάντως ὅμως ἀρχαιοτέρων τῶν τάφων τῆς τάξεως ε'. διότι τινὲς τούτων ἤψαντο τῶν τοίχων καὶ διέρρηξάν που αὐτούς· ἦσαν ἄρα οἱ τάφοι μεταγενέστεροι (εἰκὼν 13 τὸ Ν-Ν').

Παρὰ τὰ τοιχάρια ταῦτα εὕρομεν μικροὺς βόθρους, ἐπίτηδες

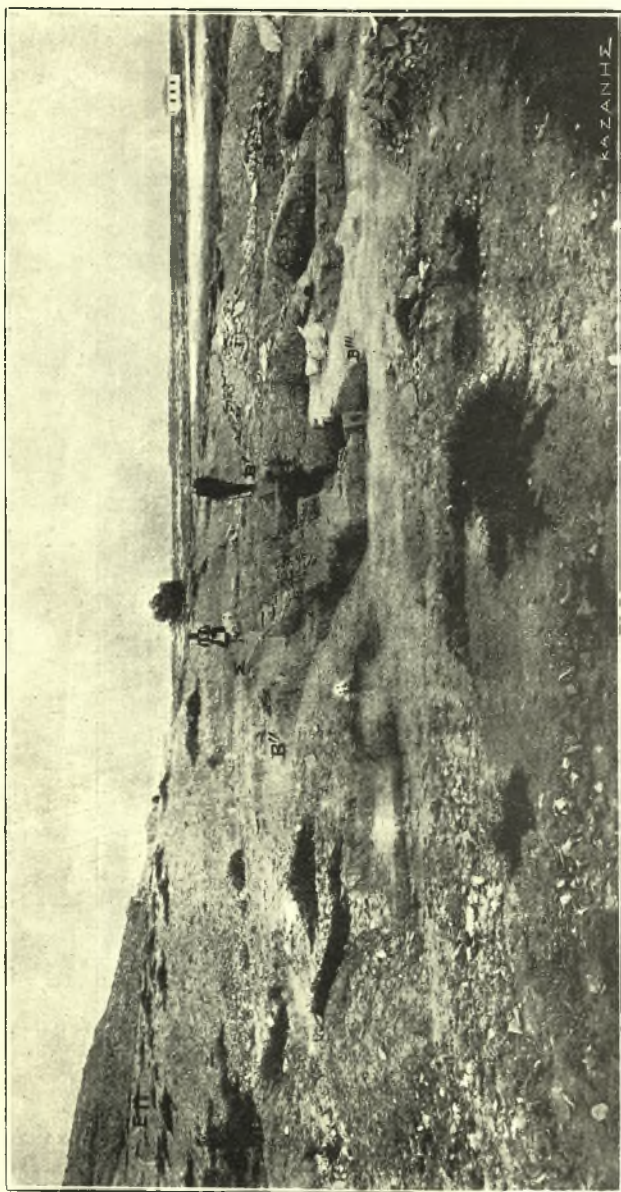
πεπονημένους καὶ πλήρεις πηλίνων ἀγαλματίων (εἰκὼν 15 τὸ Β-Β'-Β''-Β''')· ἦτο λοιπὸν ἐμφανὲς ὅτι οἱ ἱερεῖς ἢ αἱ ἱέρειαι τοῦ ἱεροῦ, πληθυνομένων τῶν ἀναθημάτων καὶ μὴ ὑπάρχοντος

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΓΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 14. Ἰερὸν Πασικράτας· μεταγενέστερα πηλόκτιστα οἰκήματα ἐπ' αὐτοῦ.
Β-Β' = βόθροι ὡς ἀποθέται ἀναθημάτων.—Π = ἡ θύρα τοῦ βόθρου,
ἐνθα εἰσέθη ἡ κεραιή τῆς Πασικράτας (βλ. εἰκ. 19-20).

χώρου ἐκθέσεως αὐτῶν, κατεχώννουν πολλά· ἐν τῶν τοιχαρίων εὐρέθη ἀπτόμενον βοθρίσκου ἀγαλματίων, κειμένων ὑπὸ τοῦς τελευταίου λίθους τῶν θεμελίων αὐτοῦ· ἦτο ἄρα τὸ οἰκήμα,

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 15. Ἱερὸν Παισιγράτας.— Σ ==πλάκες τοῦ στερεοβάτου αὐτοῦ.— $B-B''$ '==μικροὶ βόθροι ὡς ἀποθέται ἀναθημάτων.— $E\Pi$ ==ὁ E' πύργος πλήρης σπηλῶν μήπω ἀνακαμφεῖς.

ᾧ ἀνήκει τὸ τοιχάριον τοῦτο, μεταγενέστερον τοῦ ἀποθέτου τῶν ἀγαλματίων.

Ἄλλὰ καὶ τὰ συναφῆ τούτῳ ὅμοια μικρὰ κτίσματα ἀπεδεικνύοντο ἀσφαλῶς, ἢ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὡς ὄντα οὐχὶ οἰκήματα ἱερῶν ἢ ὁμοίων, σύγχρονα τῷ ἀναζητουμένῳ ναῷ, ἀλλὰ μεταγενέστερα, ποιηθέντα ἢ μετὰ τὴν τελείαν ἐγκατάλειψιν αὐτοῦ, ἢ τοῦλάχιστον μετὰ τινὰ ἐπιδιόρθωσιν ἢ ἐπισκευὴν τοῦ ἱεροῦ εἰς ὑστέρους χρόνους· διότι εὔρομεν βόθρον στήλης ὡς βάσιν παραθύρου τοῦ κεντρικοῦ τῶν κτισμάτων τούτων.

Ἐμπροσθεν τοῦ παραθύρου τούτου καὶ ὑπὸ τὸ ἐξισωθέν, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς δάπεδον τοῦ οἰκήματος, ἔδαφος (εἰκὼν 14 ἢ λοξὴ τάφος), εἶδομεν ὅτι τὸ χῶμα δὲν ἦτο συμπαγὲς πανταχοῦ· παρακολουθήσαντες ἐνταῦθα τὸ μὴ συμπαγὲς χῶμα, εὔρομεν εἰς ἱκανὸν βάθος ἐσχηματισμένον ἀρκούντως μέγαν βόθρον (εἰκὼν 14 τὸ Β-Β') καὶ ἐν αὐτῷ μικροὺς τινὰς ἐπιγεγραμμένους βωμοὺς καὶ ἀγαλμάτια μαρμάρου Παρίου, στήλας ἀναθηματικὰς καὶ τὴν ὠραίαν κεφαλὴν τῆς Πασικράτας (εἰκὼν 14 παρὰ τὸ Γ).

Ἐκ τούτου κατέστη ἐμφανὲς ὅτι οἱ ποιήσαντες τὸ κτίσμα τὸ πηλόκτιστον κατὰ τύχην δὲν συνήντησαν τὸν βόθρον τοῦτον· ὀλίγον περαιτέρω καὶ ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος εὔρομεν εἰς μικρὸν βάθος πῆλινα ἀγαλμάτια, βωμοὺς ἐξαιρέτως πολυτελοῦς κοσμήσεως πηλίλους, ἀγγεῖα, λύχνους, ὅμοια μικρὰ ἀναθήματα, καὶ τινὰς κεφαλὰς καὶ κορμοὺς μαρμαρίνων ἀγαλματίων, ἔτι δὲ κορμὸν μεγάλου πηλίνου ἀγάλματος φυσικοῦ μεγέθους (εἰκὼν 12 τὸ Α).

Ἄλλ' ἴχνη τοῦ ναοῦ ἢ τοῦ ἱεροῦ κατὰ χώραν δὲν συνήντημεν πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην· ἔβημεν λοιπὸν πρὸς τὴν ἀντίθετον, ἥτοι ἐγγύτατα καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ὁδοῦ τῆς διανοιχθείσης πάλαι ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς ἄνω· ἐνταῦθα τέλος εὔρομεν τὸν στερεοβάτην τοῦ ναοῦ ἐκ λαξευτῶν ὑπομελαινῶν πλακῶν, ἄριστα εἰργασμένων καὶ προσηρμοσμένων (εἰκὼν 15 τὸ Σ)· δυστυχῶς ἢ μὲν ὁδὸς ἤψατο τοῦ στερεοβάτου καὶ οὕτως εἶχε καταστραφῆ ἢ Ἀνατολικὴ πλευρὰ, τὰ δὲ μετα-

γενέστερα κτίσματα καὶ οἱ τάφοι τοῦ εἶδους ς' ἤψαντο τοῦ Νοτίου ἡμίσεος αὐτοῦ καὶ ἐπήνεγκαν τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ· ἐσώθη ἄρα ἡ Βορειοδυτικὴ γωνία καὶ μέρος τῶν πλευρῶν τούτων.

Κατὰ τὸν μεταξὺ χρόνον εἴχομεν ἐπιχειρήσει τὴν ἔρευναν

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 16. Πήλινα ἀγαλμάτια ἀκέραια ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Παισικράτας.

παρακειμένου πύργου, περὶ οὗ βλ. τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον, διατάχθημεν δὲ νὰ ἐπιμεληθῶμεν τοῦ καθαρισμοῦ καὶ τῆς ἐν τῷ Μουσεῖῳ ἰδρύσεως τῶν στηλῶν· τούτων ἕνεκα, ἐπιλιπόντων καὶ τῶν ὑπὸ τε τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπείας Βόλου χορηγηθέντων χρημάτων, ἠναγκάσθημεν νὰ

ἀναβάλωμεν τὴν ἀνασκαφὴν τῆς δαψιλέστατα εὐρήματα παρασχούσης ταύτης θέσεως· ἐννοεῖται ὅτι πρώτη ἐργασία κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος ἐπιβάλλεται νὰ τελεσθῇ ἐνταῦθα καὶ εἰς μείζονα ἔκτασιν, διότι αἱ ἄχρι τοῦδε ἐργασίαι ἡμῶν ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου μόλις ὡς σκαφικαὶ ἀπόπειραι πρέπει νὰ λογίζωνται,

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 17. Πήλινα ἀγαλμάτια ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Πασικράτας.

δι' ὧν ὅμως καθωρίσθη ἐντελῶς ἡ πλήρης περαιτέρω ἀνασκαφὴ.

Τῶν δὲ εὐρημάτων παρέχμεν ὡς δεῖγμα μόνον ὀλίγας εἰκόνας, διότι προτιθέμεθα νὰ διαλάβωμεν εὐρύτερον περὶ αὐτῶν ἐν τῇ Ἄρχ. Ἐφημ. ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν πλαστικῶν μνημείων Θεσσαλίας, ἔνθα καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς θεᾶς καὶ τῆς λατρείας αὐτῆς θὰ λεχθῶσι τὰ δέοντα (βλ. νῦν ΑΕ 1910, 398).

Ἡ εἰκὼν 16 ἀποδίδει τινὰ τῶν ἀκεραίων καὶ κάλλιον διατηρηθέντων πηλίνων ἀγαλματίων· ἐν αὐτοῖς εὐχερῶς διακρίνει τις τύπους Ἀφροδιτῶν λουομένων, ἀναδυομένων κττ., γνω-

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἀ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 18. Δύο ἀγαλμάτια Παρίου μαρμάρου καὶ πώρινος βωμὸς ἐπιγεγραμμένος (Πρωτῆς | Παικράτα | εὐχὴν) ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Παικράτας.

στῶν ἐξ ἀγαλμάτων περιφήμων τῆς Δ'-Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· ἐπίσης οὐκ ὀλίγαι τῶν γυναικῶν, αἵτινες παρίστανται ἐνταῦθα, ἔχουσι τὴν χάριν καὶ κομψότητα, ἣν εἰς μείζονα βαθ-

μὸν συναντῶμεν ἐν ταῖς Ταναγραίαις κόραις τῶν μνημονευθέντων χρόνων.

Ἐν τῇ εἰκόνι 17 ὑπάρχουσι τινὰ ἀκέραια ἀγαλμάτια καὶ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 19. Ἡ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Παισκράτας εὐρεθεῖσα κεφαλὴ (βλ. εἰκ. 20) πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ· (κατὰ τὸν δεξιὸν κρόταφον).

κορμοὶ ἢ τμήματα ἐτέρων· ἐξάριετον εἶναι τὸ ἐν μέσῳ τῆς τρίτης ἐκ τῶν ἄνω σειρᾶς ἀγαλμάτιον θηλαζούσης νεαρᾶς γυναικός, ἄξια δὲ λόγου τὸ ἐν μέσῳ τῆς δευτέρας, δι' οὗ ἴσως παρέχεται ἡ μορφή καὶ στάσις τῆς λατρευομένης θεᾶς.

Ἡ εἰκὼν 18 ἀποδίδει δύο ἀγαλμάτια Παρίου μαρμάρου

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

*Εἰκὼν 20. "Ἐνθετος κεφαλὴ μετὰ λαιμοῦ ὑπερφυσικοῦ μεγέθους τῆς Παισιφίας, Παρίου πιθανῶς μαρμάρου, ἄρτι ἐξαχθείσα·
(κατὰ τὸν ἀριστερὸν κρόταφον).*

(τοῦ ἀριστεροῦ ἢ κεφαλῆ δὲν εἶναι βέβαιον ἂν ἀνήκη τῷ ἀγάλματι τούτῳ) καὶ ἓνα βωμὸν μικρὸν μαρμάρινον, οὗ ἡ ἐπιγραφὴ

μηνύει ὅτι καὶ κατὰ τὴν Α'-Β' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα ἐλατρεύετο ἔτι ἡ θεά.

Τέλος αἱ εἰκόνες 19 καὶ 20 ἀποδίδουσι τὴν μεγάλην μαρμαρίνην κεφαλὴν τῆς Πασικράτας, ἣτις ἦτο ἔνθετος εἰς τὸν κορμὸν καὶ ὀπισθεν ἐξισωμένη, διότι πιθανῶς ἀπῆτει τοῦτο ἡ θέσις τοῦ μεγάλου ἀγάλματος ἐν τῷ μικρῷ σηκῷ τοῦ ἱεροῦ· ἐτελέσθη δ' ἡ φωτογράφησις πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ τῆς κεφαλῆς εὐθύς μετὰ τὴν εὑρεσιν· τῆς αὐτῆς μετὰ τὸν καθαρισμὸν εἰκόνα θὰ δημοσιεύσωμεν ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ., ὡς εἴπομεν ἄνω.

9) Πέμπτος μέγας πύργος ἐνέχων γραπτὰς στήλας
καὶ ἴσως ἀναθήματα.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀνασκαφῶν πρὸς εὑρεσιν τοῦ ἱεροῦ τῆς Πασικράτας, εὐθύς μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς πρώτης εἰς αὐτὴν ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς, ὑπωπεύσαμεν ὅτι ὁ παρακείμενος πύργος (εἰκὼν 13 τὸ Ε καὶ 15 τὸ ΕΠ) ἔπρεπε νὰ ἐρευνηθῆ δοκιμαστικῶς, μήπως περιεῖχεν ἐπιτυμβίους στήλας ἐκ τοῦ ἐγγύς νεκροταφείου, καὶ μάλιστα ἀναθηματικὰς ἐκ τοῦ ἐγγύτερον ἱεροῦ· ἔπρεπε δὲ νὰ ἐρευνηθῆ οὗτος πρότερον ἐκ λόγων οἰκονομίας τῶν χωμάτων· διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀπορριφθῶσι τὰ χώματα καὶ οἱ περιττοὶ λίθοι ἐξ αὐτοῦ μετὰ τὴν πλήρη ἀνασκαφὴν τοῦ χώρου τοῦ ἱεροῦ, ἀλλὰ πρὸ αὐτῆς, ὡς μὴ ὑπαρχούσης πρὸς ταῦτα ἐτέρας διόδου πλὴν τῆς διὰ τοῦ χώρου τούτου, πάσης ἄλλης παρεχούσης μεγάλας δυσχερείας καὶ ὑπερδιπλασιαζούσης διὰ τοῦτο τὰς δαπάνας ἀνευ σπουδαίου λόγου.

Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ πύργου τούτου παρουσίασεν ἐνωρὶς ὑπαρξιν ἐπαυξήσεως (εἰκὼν 21 τὸ επ) καὶ ἐπισκευῆς, λίθινον διακενον (εἰκὼν 21 τὸ Δ), στήλας γραπτὰς. βάρβαρα κττ.· εὐθύς ἀπ' ἀρχῆς εὑρέθησαν πολλοὶ μεταγενέστεροι τάφοι· τοῦ δευτέρου εἴδους τῆς τάξεως ς', βαθύτερον δὲ κεραμοστεγεῖς εἰς τὸ τέρμα τοῦ διακένου καὶ ὑπ' αὐτό, καὶ εἰς ὠρᾶτος τῆς τάξεως α', κείμενος ἐγγύτατα τῆς Νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ τοίχου τοῦ ἐξωτερικοῦ πύργου, ἔνθα φθάσαντες οἱ τότε κτίσται καὶ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΓΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 21. Ἴερὸν Πασικράτις (ἀριστέρα) καὶ ὁ πύργος Εἰ ἄρι ἀνακαπτόμενος (δεξιὰ). Ν = Νότιος πλευρά, Δ = διάκενον αὐτοῦ· ΣΠ = ἡ συμπληρωμένη διὰ στηλῶν κτι. Δυτικὴ πλευρὰ τοῦ πύργου τοῦτου μήπω ἐρευνηθείσα.

ἀφαιρέσαντες τὴν ἑτέραν στενὴν τῶν ὀρθῶν πλακῶν καὶ τὸ πῶμα πρὸς θεμελίωσιν τῆς γωνίας τοῦ πύργου, θὰ ἐσύλησαν αὐτόν· εἶνα: ἄρα καὶ αὐτὸς καὶ τινες τῶν κεραμοστεγῶν, τῶν ὑπὸ τὸ διάκενον εὐρεθέντων, προγενέστεροι τοῦ 191 π. Χρ.

Καὶ ἡ μὲν μακρὰ Δυτικὴ πλευρὰ τοῦ ἐπηυξημένου πύργου (εἰκὼν 21 τὸ ΣΓ) ἐποιήθη, καθ' ἃ αἱ τῶν λοιπῶν διὰ λαξευτῶν ὀγκολίθων, ὧν ὅμως τινές, οὐχὶ πολλοί, ἐλήφθησαν ἐκ προγενεστέρων οἰκοδομημάτων, ἐν ᾧ οἱ πλεῖστοι ἐποιήθησαν ἐπίτηδες, τὸ πρῶτον πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν ἐξορυχθέντες ἐκ παρακειμένης λατομίας.

Ἄλλ' ἡ Νότιος πλευρὰ (εἰκὼν 21 τὸ Ν) εὐρέθη ἡμίεργος· κατέκειντο δῆλον ὅτι βαθύτατα ὀγκολίθοι τινες μὴ τελείως ἰδρυμένοι, ὡς ἔδει, καὶ τὸ πάχος τοῦ τοίχου δὲν εἶχε σχηματισθῆ ἀρροδίως διὰ λίθων, ἀλλὰ διὰ χωμάτων, οὐδὲ ἡ κτίσις αὐτοῦ δι' ἐπικειμένων δόμων ὑπῆρξε τελειωτικὴ· τούτων ἕνεκα δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἡ δὲν ἐπερατώθη ἡ πλευρὰ αὕτη ἀρχῆθεν, ἐλλείψει χρόνου ἢ δι' ἄλλον λόγον, τῷ 191 π. Χρ., ἢ εἶχε μὲν περατωθῆ τότε, ἀλλὰ τῷ 168 π. Χρ. κατὰ τὴν ἄνω ἐν σελ. 185 μνημονευθεῖσαν ἐπίτηδες κρήμινισιν διεσεισθη καὶ κατεστράφη ἰσχυρότερον τῶν λοιπῶν.

Ἄν συνέβαινε τὸ δεύτερον, οἱ λίθοι τοῦ τοίχου θὰ παρέκειντο ἐγγὺς πάντες ἢ τινές, ἂν ὑποτεθῆ ὅτι εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ἀπεκομίσθησαν εἰς Ἀλυκὰς καὶ εἰς Κάστρον Βόλου οἱ ἐπὶ τῆς τότε ἐπιφανείας κείμενοι· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εὐρέθησαν παρακείμενοι, εἰ μὴ ἐλάχιστοι, συμπεραίνομεν ὅτι ἡ πρώτη ὑπόθεσις φαίνεται πιθανωτέρα· ὁ ὀλίγος λοιπὸν χρόνος πρὸς ἐπισκευὴν καὶ ἡ μεγάλη ἔκτασις τῆς πόλεως θὰ ἠνάγκασε τὸν βασιλέα Ἀντίοχον νὰ ἀφήσῃ τινὰς πύργους ἀτελεῖς ἢ ἡμίεργους· ὅτι ὅμως δὲν ἀφείθη ὁ πύργος ἄχρηστος ὅλως, ἀλλ' ὅπωςδήποτε ἐποιήθη. ἔστω πρὸς ὀλιγοχρόνιον καὶ ποιάν τινα χρῆσιν, ἀποδεικνύουσιν αἱ εὐρεθεῖσαι κεραμίδες στέγης.

Ἡ Ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ πύργου τούτου δὲν ἀνεσκάφη εἰσέτι· ἔκ τινων προχείρων μέχρι αὐτῆς ἐξικομένων ἐργασίῶν

φαίνεται οὕσα ἐν ἀταξίᾳ, καθ' ἃ ἡ Νότιος· ἀλλὰ ἐγγύτατα αὐτῆς διήλθεν ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πάλαι διανοιχθεῖσα ὁδὸς καὶ ἠψατο αὐτῆς πιθανώτατα (εἰκὼν 21).

Ὁ ἐσωτερικὸς πύργος εὐρέθη, καὶ ἔφθασεν ἐνιαχοῦ ἕως αὐτοῦ ἡ ἀνασκαφὴ κατὰ τὴν Βόρειον πλευρὰν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν Βορειοανατολικὴν γωνίαν διακρίνονται τοῖχοι, ἐπισκευασθέντες καὶ βαίνοντες διαφόρως ἢ ἐν ἄλλοις πύργοις τοῦτο ὑποδηλοῦν ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρχε πύλη ἢ πυλῖς, ἣτις ὅμως ἐξηφανίσθη διανοιχθείσης τῆς ἄνω ὁδοῦ (εἰκὼν 21).

Ἐπὶ τῆς ἐσω ὀψέως τῶν τοίχων καὶ ἐν τῷ διακένῳ, ἐφ' ὅσον ταῦτα ἀνεσκάφησαν καὶ ἠρευνήθησαν, εὐρέθη εἰκοσὰς περίπου στηλῶν, πασσῶν σχεδὸν εἰς τμήματα τεθραυσμένων· τινὲς διατηροῦσι βαφάς· πολλὰ τμήματα προέρχονται ἐκ μεγάλων ὀρόφων καὶ θριγκῶν μνημείων ἐπιταφίων καὶ ἡ ὑπόθεσις τῆς ὑπάρξεως πλουσιῶν ἐνταῦθα τάφων ἐνισχύεται ἐκ τούτου.

Παρὰ πᾶσαν ὅμως προσδοκίαν οὐδεμία ἀσφαλῶς ἀναθηματικὴ τῇ Πασικράτῃ στήλῃ ἢ τι ὅμοιον εὐρέθη μόνον κεφαλὴν πηλίνου ἀγαλματίου καὶ τινὰ τμήματα αὐτοῦ εὐρέθησαν ἐν τῷ διακένῳ· ταῦτα ὅμως δὲν εἶναι ἐπαρκῆ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ὅτι ὁ πύργος εἶναι ἀσφαλῶς μεταγενέστερος τοῦ ναοῦ ἢ ἱεροῦ.

Ἀλλὰ πάντως ἡ χρονολογικὴ σχέσις τῶν δύο τούτων, ἐξ ἧς θὰ ὠρίζοντο καὶ οἱ χρόνοι τοῦ ἀγάλματος τῆς Πασικράτας, ἐξαρτᾶται ἐκ πολλῶν ἔτι λόγων, δι' οὓς πᾶσα γνώμη ἐν τῷ παρόντι θὰ καθίστατο πρόωρος· μέγιστος τῶν λόγων τούτων εἶναι ἡ μὴ περάτωσις τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ πύργου τούτου καὶ τοῦ παρακειμένου· διότι δὲν δύναται τις νῦν νὰ ἀποκλείσῃ τὴν εὑρεσιν ἀναθημάτων τῇ Πασικράτῃ ἐν αὐτοῖς· ἕτερος λόγος σπουδαῖος ἐπίσης εἶναι ἡ ὑπόψια, μήπως ἠμποδίσθη ἢ τε καταστροφῇ τοῦ ναοῦ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀναθημάτων πρὸς γόμωσιν τῶν πύργων, λόγῳ εὐλαθείας.

Ὅπως δὴποτε ὅμως ἡ εὑρεσις τοῦ ἀγάλματος ἐν τῷ διακένῳ ἀποτελεῖ ἐν τῷ παρόντι ἐπιχείρημα πρὸς παραδοχὴν τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἱεροῦ πρὸ τοῦ 191 π. Χρ.· ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα

τῶν γραμμάτων εὐρεθεισῶν παρὰ τὸ ἱερόν ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν καὶ τὰ ἀγαλμάτια καὶ ἀγγεῖα καθιστῶσι πλέον ἢ βέβαιον τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ κατὰ τὴν Γ' τοῦλάχιστον π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα καὶ μέχρι τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τῆς Δ'.

Σημειωτέον δ' ὅτι κεραμίδες στέγης μετὰ τῶν συνήθων μονογραφημάτων εὐρέθησαν ἱκαναί, ἐνισχύουσαι τὰ μέγιστα τὴν γνώμην ὅτι καὶ ὁ πύργος οὗτος ἤρθη ὀπωσδήποτε εἰς τὸ ἀναγκαστὸν ὕψος, ἵνα λάβῃ τινὰ μαχητικὴν χρῆσιν, ἔστω καὶ λίαν πρόσκαιρον.

10) Ἔγνωσις πόλις παρὰ τὰς Παγασάς· ἡ ἀληθὴς Δημητιριάς καὶ αἱ ἀληθεῖς Παγασαί· Νήλεια, Ὁρμένιον, Ἰωλκός.

Ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1909 ἐγράψαμέν τινα περὶ ἀρχαίας πόλεως, ἣν τότε τὸ πρῶτον παρετηρήσαμεν ὑπάρχουσαν Νοτίως τῶν Παγασῶν· εὐρόντες εὐκχεῖσθαι ἐφέτος, περιήλθομεν τὰ κατ' αὐτὴν καὶ ἐποίησαμεν πρῶτον διάγραμμα τοῦ ἡμίσεος καὶ πλέον αὐτῆς· ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς:

Ἐκκινουῦντες ἐκ τοῦ μνημονευθέντος τρίτου πύργου Νοτίως καὶ ἀφίνοντες ἀριστερὰ τὸ λόφον τοῦ Ἁγίου Ἡλίου καὶ τὴν εἰς Ἀλμυρὸν ἀμαξιτόν, συναντῶμεν μετ' οὐ πολὺ ποτάμιον καλούμενον Λιγαρόρεμα· εὐθὺς ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης αὐτοῦ ἀρχεται τεῖχος (εἰκὼν 22 τὸ Γ), τὸ μὲν πρῶτον μὴ διακρινόμενον καλῶς, καθ' ὅσον δ' ἀναβάνομεν τὸ ὑπερκείμενον ὄρος ἐμφανὲς καθιστάμενον· ἐκ τοῦ ἐνταῦθα τέρματος αὐτοῦ φαίνεται πιθανόν ὅτι συνήπτετο μετὰ τοῦ τείχους τῶν λεγομένων Παγασῶν ἐγγὺς πρὸς τοῦ τρίτου πύργου καὶ τοῦ λόφου Ἁγίου Ἡλίου.

Προχωροῦντες ἐκεῖθεν πρὸς τὴν πρώτην κορυφὴν καὶ μετροῦντες δύο πύργους συναντῶμεν ἔχνη ἀβέβαια πύλην ἢ πυλίδος παράκειται ἐνταῦθα δεξιὰ ἰδρυμένον γεωδαιτικὸν σημεῖον τῆς στρατιωτικῆς χαρτογραφικῆς ὑπηρεσίας· προχωρεῖ δ' ἐμφανέστατον ἐντεῦθεν τὸ τεῖχος ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ ὄρους (εἰκὼν 22 τὸ Γ')· μετροῦμεν ἐννέα ἔτι πύργους καὶ συναντῶμεν μεγάλην πύλην, ἣν κατὰ συνθήκην ὀνομάζομεν πύλην

Ἄμφανῶν, διότι ἐντεῦθεν ἢ μετάβασις εἰς Ἄμφανὰς εἶναι βραχεῖα, 2-3 χιλιομέτρων.

Οἱ τρεῖς τελευταῖοι πύργοι διατηροῦνται ἄριστα· ἐποιήθησαν δὲ καθ' ἃ οἱ ἐσωτερικοὶ πύργοι τῶν λεγομένων Παγασῶν·

Εἰκὼν 22. ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ— Ὁ πύργος Γ τελείως ἀνασκαφείς.

K-K' = δύο μέγιστοι κυβόλιθοι ἐξ ἐπιταφίου μνημείου.

ΠΑΓΑΣΑΙ— Αἱ ἀληθεῖς Παγασαί, ἄρι εὐρεθείσα καὶ καθοριζομένη ἀρχαία πόλις.

Π-Π'''' = θέσις τῶν πύργων· Α = ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς.

ἦτοι τετράγωνοι, κενοὶ τὰ ἔνδον κατὰ τὸ διάκενον· δὲν ἐπεσκευάσθησαν δ' οὐδέποτε οὔτε αὐτοὶ οὔτε τὸ τεῖχος οὐδαμῶς, ἀλλ' εἶναι ἐπίτηδες ἀπὸ παλαιῶν χρόνων καὶ οἱ πύργοι πάντες μαλλον ἢ ἦττον ἰσχυρῶς κατεστραμμένοι καὶ τὸ τεῖχος διεσπασμένον καὶ κατερριμμένον.

Ἐκ τῆς πύλης, ἔνθα παρατηρήσαμεν πολυγωνικὴν διάταξιν τοῦ τείχους κατὰ τὸν ἀρχαϊκώτερον ρυθμὸν, ἐν ᾧ καθ' ἅπασαν τὴν λοιπὴν κατασκευὴν ἐπικρατεῖ ὁ πρῶτος ἰσοδομικός, προχωρεῖ ἀείποτε ἐμφανές, ἀκολουθοῦν τὴν κορυφογραμμὴν τοῦ ὄρους τὸ τεῖχος (εἰκὼν 22 τὸ Π''). μετροῦντες τέσσαρας πύργους ἀπὸ τῆς πύλης συναντῶμεν λατομίας πλακῶν ἐν χρήσει νῦν, καὶ εὐρίσκομεν ἐπὶ τι διάστημα πεποιημένον τὸ τεῖχος ἐκ τοιούτων τοῦ τύπου πλακῶν· ἐνταῦθα σφύζεται ἀριστα εἰς ὕψος 2 50 μ., ἀλλ' ἔχει ποιηθῆ ἀμελέστερον καὶ παρέχει ἔμφασιν ἀρχαϊκὴν, καθ' ἃ τὸ τῶν Ἀμφικνῶν.

Μετὰ ἓνα ἔτι πύργον ἐντεῦθεν συναντῶμεν ἶχνη πυλίδος ἀβεβαίου, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐτέρας λατομίας· ἐντεῦθεν βραίνει κυκλοτερώς καθ' ὅλην τὴν Νότιον πλευρὰν τὸ τεῖχος καὶ στρέφεται ἐπὶ τοῦ ὄρους Δυτικῶς· μέχρι τῆς Νοτιοδυτικῆς γωνίας, ἔνθα τὸ ὕψιστον σημεῖον τοῦ ὄρους, ἐμετρήσαμεν ἀπ' ἀρχῆς 27 πύργους.

Νοτίως τοῦ σημείου τούτου καὶ ἔξω τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως προχωροῦντες περὶ τὰ 300 μ., συναντῶμεν ἀπότομον βουνὸν ἔχοντα ἔμφασιν ἐξωτερικῆς ἀκροπόλεως, οἷα ἡ τῆς Μαντινείας καὶ ἄλλων ἀρχαίων πόλεων (εἰκὼν 22 τὸ Α). ὄντως δὲ ὁ βουνὸς οὗτος ἔχει τειχισθῆ διὰ τείχους ἐκ πλακῶν κατὰ τὸν ἀρχαϊκὸν ρυθμὸν τοῦ τῶν Ἀμφικνῶν, ἀλλ' ἔχει οἰκτρῶς ἐρειπωθῆ.

Ἀπὸ δὲ τοῦ 27ου πύργου τῆς πόλεως τὸ τεῖχος παρατηρήσαμεν ὅτι προχωρεῖ Δυτικῶς, Βορειοδυτικῶς καὶ Βορείως ἐπὶ μακρὸν μετὰ πύργων ὁμοίων (εἰκὼν 22 τὸ Π'''-Π''''-Π'''''), διατηρουμένων ἐνιαχοῦ πολὺ καλῶς, καὶ διαβαῖνον πάλιν τὸ Λιγαρόρεμα ὑψηλὰ, ἀνέρχεται πρὸς τὰς Παγασὰς (= Δημητριάδα) καὶ συνάπτεται πρὸς τὸ τεῖχος αὐτῶν κατὰ τὴν Φεραϊκὴν πύλην· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 27ου πύργου δὲν παρηκολούθησα αὐτὸ λεπτομερῶς, ἐπελθούσης τῆς νυκτός· εἶναι ὅμως ἐμφανὴς ἡ ὡς ἂν ἐκτεθεῖσα διεύθυνσις αὐτοῦ, μόνον δ' ἡ κατόπιν συνένωσις αὐτοῦ, συμπροσῶσα ἐντὸς τῆς νεωτέρας πόλεως, εἶναι ἀφανής.

Ἡ οὕτω σχηματιζομένη πόλις εἶναι μεγάλη, ὀλίγον ὑπο-

λειπομένη κατ' ἑκτασιν τῆς τῶν λεγομένων Παγασῶν ἀλλὰ περιέργως οὔτε ἐντὸς αὐτῆς οὔτε ἐν τῇ ἀκροπόλει ὑπάρχουσιν ἐρείπια οἰκοδομημάτων· καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ θραύσματα ἀγγείων, ἐφ' ἧσον τοῦλάχιστον ἠδυνήθημεν νὰ ἐρευνήσωμεν μέρος τῆς ἔσω πόλεως, εἶναι σπάνια, μόλις παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμίου Λιγαρόρεμα, ἥτοι κατὰ τὸ ἐπίπεδον τῆς πόλεως συναντώμενα, τοῦ λοιποῦ αὐτῆς ὄντος πετρώδους· ἀλλ' ἐπὶ τινῶν ὑψωμάτων παρατηρήσαμεν πτωχὰ τινὰ ἐρείπια ἀσημάτων ἀρχαίων οἰκοδομημάτων· κατὰ τὸ μὴ ὀφθέν καλῶς ἔσω τμήμα Π'''-Π'''' τῆς εἰκ. 22 δύνανται καὶ ἀναμένονται νὰ ὑπάρχωσι πλείονα ἀρχαῖα ἵχνη τῆς ἔσω πόλεως.

Τὰ δὲ τείχη καὶ οἱ πύργοι ἐποιήθησαν ἐκ μικρῶν τὰ πολλὰ λίθων τοὺς τεραστίους ἐκείνους λαξευτοὺς ὀγκολίθους, ὧν μεγάλην καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικὴν χρῆσιν παρατηρήσαμεν ἐν ταῖς λεγομέναις Παγασαῖς, δὲν συνκνῶμεν ἐνταῦθα· ῥυθμὸς τῆς τειχοδομίας εἶναι μὲν ὁ ἰσοδομικός, ἀλλ' ἀρχαιότερου τύπου, συγγενοῦς τῷ πολυγωνικῷ, διότι προτιμῶνται οἱ πρὸς τὸ κυβικὸν κλίνοντες λίθοι, οὐχὶ οἱ παραλληλεπίπεδοι οὐδὲ οἱ βραχεῖς τραπεζοειδεῖς· ἐνιαχοῦ ἀπηντήσαμεν, ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς ἄνω, αὐτόγραμμον πολυγωνικὸν ῥυθμὸν.

Κατὰ ταῦτα οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ἐποιήθησαν τὰ τείχη τῆς πόλεως ταύτης καὶ οἱ πύργοι, δὲν δύνανται νὰ εἶναι νεώτεροι τῶν ἀρχῶν που τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· τούναντίον φαίνονται τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ τέλους που τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος δυνάμενοι νὰ ἐξικινῶνται· εἶναι ἄρα ταῦτα ἐμφανῶς καὶ ἀσφκλῶς ἀρχαιότερα τῶν τειχῶν τῶν λεγομένων Παγασῶν.

Ἐνταῦθα ἐπέρχεται τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ τίς εἶναι ἡ πόλις αὕτη· φυσικωτάτην ἀνάντησιν εἰς τοῦτο παρέχομεν τὸ ὅτι αὐταὶ εἶναι αἱ Φεραϊκαὶ Παγασαί, ἥτοι ἡ ὑπὸ τῶν Φεραίων κατὰ τὸ τέρμα που τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος τειχισθεῖσα πόλις, ἡ οὕσα ἐπίνειον τῶν Φερῶν, καθ' ἃ εἶπομεν ἐν τε τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1907/8, συναγχόντες πάντα τὰ σχετικὰ χωρία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, καὶ ἐν Θεσσαλ. Μνημ. I σελ. 66 κέ..

Τούτου δεκτοῦ γινομένου, ὑποχρεούμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὰ ἰσχυρὰ τείχη τῆς Βορειοτέρας πόλεως, ἣν συνήθως καλοῦμεν Παγασάς, ὡς ποιηθέντα κατὰ τὰς ἀρχάς που τῆς Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· τοῦτο δὲν ἀποκλείει βεβαίως ὁ ρυθμὸς τῆς τειχοδομίας αὐτῶν, ἀλλὰ πᾶν τὸναντίον ἐνισχύει τὴν τοιαύτην ἐκδοχὴν· διότι ἡ ἰσχυροτάτη αὕτη δι' ὀγκολίθων τειχοδομία, αἱ βυθιεῖαι γωνιώσεις διὰ ποιήσεως πλακίστου ἐπὶ τῶν γωνιαίων λίθων τῶν πύργων καὶ ἄλλα χαρακτηριστικὰ μνηύουσιν ὅτι τὰ κτίσματα ἀνήκουσι τοῖς πρώτοις χρόνοις τῶν Διαδόχων.

Οὕτω φαίνεται λυόμενον ὀριστικῶς τὸ ζήτημα, ὅπερ διὰ τῶν ἐμῶν ἀνασκαφῶν τὸ πρῶτον ἀνακινήθην, ἐνισχύθη καὶ ἐπεξετάθη ὑπὸ τοῦ Beloch ἐν τῇ *Klio* 1911, 442 κέ., καταλήξαντος εἰς τὸ συμπέρασμα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Πλινίου ὅτι τὸ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τῆς Γορίτσας ἀρχαῖον πόλισμα δὲν εἶναι ἡ Δημητριάς, ἀλλ' ὅτι τὰς Παγασάς συνοικίσας ὁ Δημήτριος μετωνόμασε Δημητριάδα (*oppidum Pagasa, idem postea Demetrias dicta* IV 29).

Ἄλλ', ὡς εἶναι ἐμφανὲς ἐκ τῶν εἰρημένων, οὐδὲ ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Beloch καὶ τοῦ Πλινίου ἔτυχε τοῦ ἀληθοῦς καὶ ἀκριβοῦς· διότι ὁ Δημήτριος δὲν μετωνόμασε τὰς Παγασάς, ἀλλ' ἔκτισε νέαν μεγάλην πόλιν Βορείως αὐτῶν καὶ ἰσχυρότατα ἐτείχισεν αὐτήν, καταστήσας ἐπώνυμον ἑαυτοῦ καὶ ἀντίπαλον τῆς Ἀλεξανδρείας, Λυσιμαχείας, Ἀντιοχείας. Σελευκείας κττ., ὀνομάσας αὐτήν κατὰ τὸ σύστημα ἐκείνων Δημητριάδα.

Κατὰ ταῦτα ἐπανερχεται ἐν ἰσχύι ἡ πληροφορία τοῦ Στράβωνος, ἐν ᾧ ἡ τοῦ Πλινίου, μεθ' ὅλην τὴν ἐνίσχυσιν ὑπὸ τοῦ Beloch ἐξαρθεῖσα ἐπὶ τι εἰς λάμπιν, μεταχθίνει· πάλιν εἰς τὸ πρότερον αὐτῆς σκότος, εἰς ὃ τέως εἶχεν ἀπορριφθῆ· ἡ δὲ πρὸς τὸν γεωγραφον πίστις ἐνισχύεται· πολλῶ μᾶλλον ἐντεῦθεν, προκειμένων δύο πόλεων.

Λέγει δὴλον ὅτι ὁ Στράβων Θ' 436,15: «ἐκτίσε δὲ Δημήτριος ὁ πολιορκητῆς ἐπώνυμον ἑαυτοῦ τὴν Δημητριάδα»

μεταξὺ Νηλείας καὶ Παγασῶν ἐπὶ *θαλάττη*, τὰς πλησίον πολίχνας εἰς αὐτὴν συνοικίσας Νήλειάν τε καὶ Παγασὰς καὶ Ὀρμένιον, ἔτι δὲ κτλ.». Αἱ ἀληθεῖς Παγασαί, περὶ ὧν προείπομεν, ὄντως δὲν εἶναι ἐπὶ *θαλάττη*, ἀλλ' ἀπέχει τὸ Νοτιώτατον αὐτῶν τέρμα τοῦ τείχους περὶ τὸ $\frac{1}{2}$ χιλιόμετρον ἀπὸ τῆς ἀκτῆς.

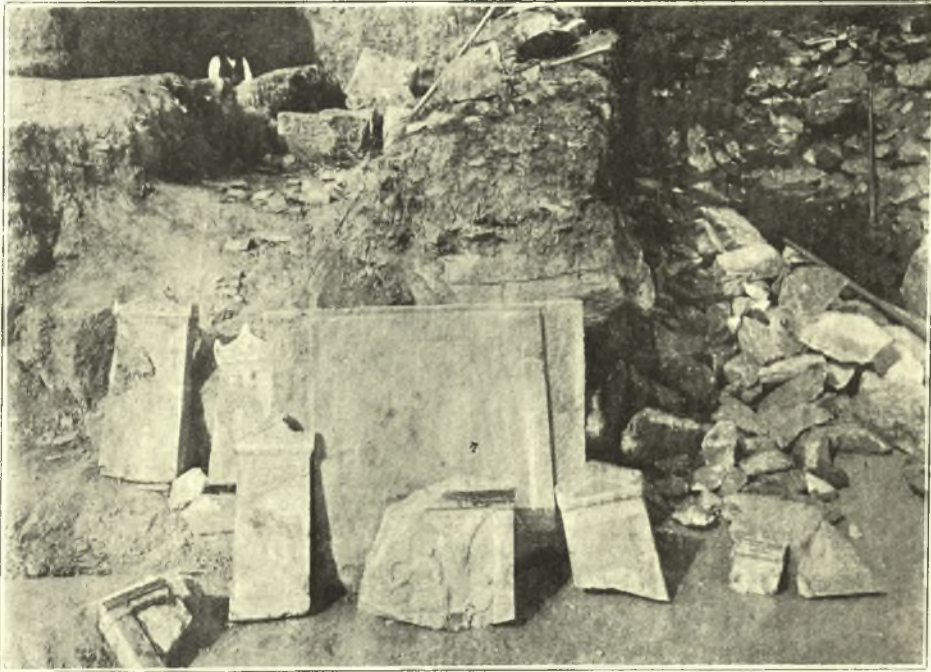
Οὕτως ἀποκαθισταμένης τῆς ἀληθοῦς Δημητριάδος, αἱ Παγασαὶ μετατίθενται εἰς τὴν ἄνω εὐρεθεῖσαν ἄγνωστον πόλιν· ἐντεῦθεν τὸ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ Γορίτσας πόλισμα εἶναι ἐμφανῶς ἢ *Νήλεια*, τὸ δὲ περαιτέρω ὑπὲρ τὰ Λεχώνια ἐπὶ τοῦ λόφου Νεβεστίκη εἶναι τὸ Ὀρμένιον· ἀποδεικνύεται δ' οὕτω καὶ ἡ πρότερον ὑπ' ἐμοῦ τε καὶ ἄλλων ἐξενεχθεῖσα γνώμη περὶ τῆς Ἰωλκοῦ, ὅτι κεῖται ἐπὶ τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου, ἀληθῆς καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἄριστα ἐνισχυομένη, λέγοντος «τῆς δὲ Δημητριάδος ἑπτὰ σταδίους ὑπέρεκκεται τῆς θαλάττης Ἰωλκός», τούτων κάλλιστα κατανοουμένων νῦν, ἀφ' οὗ εὐρέθη ἡ ἀληθῆς Δημητριάς· αἱ δὲ ἀληθεῖς Παγασαὶ ἐξηκολούθησαν οἰκούμεναι καὶ μετὰ τὴν κτίσιν τῆς Δημητριάδος ὡς κόμη· τοῦτο μὴν εὐρεθὲν ἔθνικόν Παγασίτης ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς Γ' καὶ Β' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἡ ἀρχαία παράδοσις βεβαίη.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ παρόντι εἶναι τὰ ἡμέτερα συμπεράσματα, συντόμως καὶ ἀδρότερον ἐκπεφρασμένα· λεπτομερέστερον δὲ περὶ τούτων σκοπῶν νὰ διαλάβω μετ' οὐ πολὺ, ἀφ' οὗ περατώσω τὰ ἀπαιτούμενα διαγράμματα τῶν εἰρημένων πόλεων· ἐννοεῖται ὅτι ἐνταῦθα πλέον ἀσφαλῶς θὰ ἀναζητήσωμεν καὶ πιθανώτατα θὰ εὕρωμεν τὸν τάφον τοῦ βασιλέως Δημητρίου, τὰ βασίλεια τῶν Μακεδόνων, τὰ ψηφίσματα τῶν Μαγνήτων κττ..

11) Καθαρισμός, φωτογράφησις, συντήρησις καὶ ἰδρυσις
ἐν τῷ Ἀθανασακίῳ Μουσεῖῳ τῶν γραπτῶν σιγηλῶν
Δημητριάδος (Παγασῶν).

Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ θέρους καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ φθινοπώρου ἡ Ἀρχαιολ. Ἑταιρεία ἀπεφάσισε νὰ ἀναλάβῃ

αὐτὴ καὶ τὰς ἱκανῶς σπουδαίας δαπάνας τοῦ καθαρισμοῦ, τῆς συντηρήσεως, φωτογραφήσεως καὶ ἰδρύσεως ἐν τῷ Μουσείῳ τῶν γραπτῶν στηλῶν, τοῦ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐδρεύοντος Ἀρχαιολ. Συμ-

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 23. Ἄρι ἐξαχθεῖσαι γραφαὶ στήλαι τοῦ πύργου Γ παρὰ τὴν Δυτικὴν πλευρὰν καὶ τὸ διάκρονον αὐτοῦ.

βουλίου διαθέσαντος τὰς σχετικὰς δαπάνας πρὸς τοιαύτας ἐν τῷ Κράτει ἐργασίας ἐκ τοῦ εἰδικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἀρχαιολογ. ταμείου εἰς ἄλλα σημεῖα, καθ' ἡμᾶς ἦττον ἐπείγοντα.

Τὸ ἔργον τοῦτο ὑπῆρξε λίαν ἐπίπονον· διότι Ἐπιτροπεῖται χημικῶν, ζωγράφων καὶ ἀρχαιολόγων πολλάκις συσταθεῖσαι,

μετὰ μακρὰς μελέτας καὶ πειράματα κατέληξαν εἰς συμπεράσματά τινα θεωρητικῶς μὲν ἀγαθώτατα, πραγματικῶς δὲ δυσχερέστατα τὴν ἐφαρμογὴν, ἄλλως τε καὶ ὡς ἀπαιτοῦντα μεγάλας δαπάνας, ὧν ἔναντι μόλις ἑκατοντάδας τινὰς δραχμῶν εἶχε χορηγήσει τὸ μνημονευθὲν Ἀρχαιολογ. Συμβούλιον.

Ἐνταῦθα εἶναι δίκαιον νὰ ἐξαρθῇ ἡ μέριμνα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἥτις δὲν ἠρέσθη εἰς τὴν δαπάνην τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τὴν προχὴν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ ἐξαίρετων, σημαντικωτάτων καὶ ἀφθόνων ἀρχαίων ἀντικειμένων, μοναδικῶν τὰ πολλά, ἀλλ' ἀνέλαβε καὶ τὴν τῆς συντηρήσεως καὶ ἰδρύσεως αὐτῶν.

Ὁ καθαρισμὸς τῶν στηλῶν ἦτο βεβζίως ἀπαραίτητος· διότι αὐταὶ κατὰ μέγιστον μέρος ἀνευρίσκοντο πλήρεις χωμάτων, λατύπης καὶ κόνεως (πρβ. εἰκ. 23 καὶ 24), ἅτινα ἡμεῖς εἶχομεν ἐπίτηδες ἀφήσει ἐπικεκολλημένα, ὡς εὐρίσκοντο ἐν ταῖς ἀνσκαφαῖς καὶ ἐξήγοντο ἕκασται στῆλαι μετ' αὐτῶν.

Ἐξετελέσαμεν δὲ τὸν καθαρισμὸν τῶν στηλῶν μετὰ τοῦ χημικοῦ τῶν Μουσείων τοῦ Κράτους κ. Ὁθ. Ρουσοπούλλου ὡς ἐξῆς: ἀποτειχίζαντες τὰς ἐν τῇ Α' καὶ Β' αἰθούσῃ γραπτὰς στήλας, ἐνεβαπτίζομεν ἑκάστην ἐντὸς ὕδατος, ἡρέμα διὰ μικρῶν σιφῶν εἰσρέοντος περὶ αὐτὰς μέχρι σημείου μόλις ἐρχομένου εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν βαφῶν τὸ κοινὸν ὕδωρ καὶ μετὰ τοῦτο τὸ ἀπεσταγμένον παρέσυρε τὴν κόνιν καὶ τὰ χύματα ἀνευ βλάβης τῶν βαφῶν.

Εἰς σπανίας τινὰς περιπτώσεις, ἰδίως ὅπου αἱ βαφαὶ δὲν διετηροῦντο συμπαγεῖς, ἀλλ' ἦσαν παιπαλώδεις καὶ μετὰ κόνεως ἀνάμικτοι, παρατηρήσαμεν ὅτι συμπαρεσύροντό τινα μόρια αὐτῶν· πρὸς ἀποτροπὴν τούτου εὗρομεν μέσον προκαταρκτικοῦ ῥυθτισμοῦ τῶν τοιούτων βαφῶν διὰ τινος ὑγροῦ, ὅπερ κατώρθου νὰ συκρατῇ προσωρινῶς ἐπὶ τινὰ ὄραν καὶ τὰς παιπαλώδεις βαφάς. ἐν ᾧ ἐπέτρεπε νὰ ἐκφεύγῃ ἡ κόνις καὶ τὰ χύματα.

Πολλάκις ὁμως ἦσαν τοσοῦτον συμπαγεῖς καὶ ἀπεσκληρυμμένα τὰ ἐπὶ τῶν βαφῶν χύματα (εἰκῶν 24), ὥστε δὲν παρεσύροντο διὰ τῶν ἄνω μεθόδων· πρὸς τοῦτο διὰ τινων ζυλίνων καὶ ὀστεῖ-

ων βελονῶν ἐρρηγνύομεν κατ' ὀλίγον τοὺς ὄγκους τῶν χωμάτων μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ ἀπεκαλύπτομεν τὰς ὑποκειμένης βαφῆς ἄνευ βλάβης.

Καὶ αἱ μὲν νεωστὶ εὐρεθεῖσαι στήλαι κατωρθοῦτο διὰ τῶν μέσων τούτων νὰ καθαρισθῶσι κάλλιστα, ἀποφευχθέντων τῶν ἀτυχημάτων κατὰ μέγιστον μέρος· μόνον ἐν τρισὶ στήλαις ἔσχομεν μικρὸν ἀτύχημα, καθ' ὃ παιπαλώδεις τινὲς βαφαὶ διελύοντο καὶ παρεσύροντο· ἀλλ' ἐνωρὶς ἰδόντες τὴν ιδιότητα ταύτην ἀπέσχομεν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἄνω μεθόδων, ἃς δὲν ἠενείχοντο αἱ στήλαι αὗται, οὕτω δὲ περιεσώσαμεν τὰς παραστάσεις, ἃς ἐξ ἄλλου πρὸ παντὸς καθαρισμοῦ καὶ συντηρήσεως εἶχομεν φωτογραφῆσαι ἢ διὰ ζωγράφων ἀντιγράψαι.

Ἄλλ' αἱ πρότερον ἠύρημέναί στήλαι, ὧν τινὰς ἀπὸ τοῦ 1907, ἦτοι ἀπ' αὐτῆς τῆς εὐρέσεως, εἶχομεν βαντίσει διὰ κοινοῦ fixatif, δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς κόνεως καὶ μικρῶν ὀγκίσκων χωμάτων· διότι ταῦτα συνεπήχθησαν μετὰ τῶν βαφῶν καὶ δὲν ἀφηροῦντο οὔτε δι' ὕδατος οὐδὲ διὰ τῶν βελονῶν εὐχερῶς καὶ ἀβλαβῶς.

Πρὸς καθαρισμὸν καὶ αὐτῶν ἀφηρέσκαμεν τὸ fixatif ἀπ' αὐτῶν διὰ θερμοῦ καθαροῦ οἰνοπνεύματος, ὅπερ παρέσυρε τὰ συστατικὰ τοῦ fixatif χωρὶς νὰ ἐπηρεάζῃ τὰς βαφῆς· φαινομενικὸν μόνον ἐπηρεασμὸν ὑφίσταντο αὗται ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν ἄνω συστατικῶν εἰς λευκάζουσάν τινα ἐσχάραν λεπτὴν, ἐπικαλύπτουσαν ἐν εἴδει λεπτῆς καλύπτρας τὴν παράστασιν ἐνιαχοῦ· ἀλλὰ καθαριζομένων κατόπιν τῶν στηλῶν τούτων δι' ὕδατος ἀπεσταγμένου καὶ βαντιζομένων δι' ὕγρου συντηρητικοῦ ἐξέφευγε καὶ ἡ καλύπτρα αὕτη.

Οὕτως ἐκαθρίσαμεν ὑπὲρ τὰς 150 στήλας, ἦτοι πάσας σχεδὸν τὰς καλῶς διχτηρουμένας· προνοοῦντες ὅμως ἐφωτογραφήσαμεν πάσας ταύτας πρὸ παντὸς καθαρισμοῦ καὶ πρὸ πάσης ἐπεμβάσεως (εἰκὼν 24), ἵνα κατόπιν ἔχωμεν τὴν παραβολὴν καὶ διακρίνωμεν οἰανδήποτε τυχὸν ἐπισυμβᾶσαν βλάβην· διότι καὶ εὐθὺς μετὰ τὸν καθαρισμὸν ἐγένετο φωτογράφησις αὐτῶν (εἰκὼν 25). αὕτη μάλιστα τὰ πολλὰ δι' ἐγχρώμων

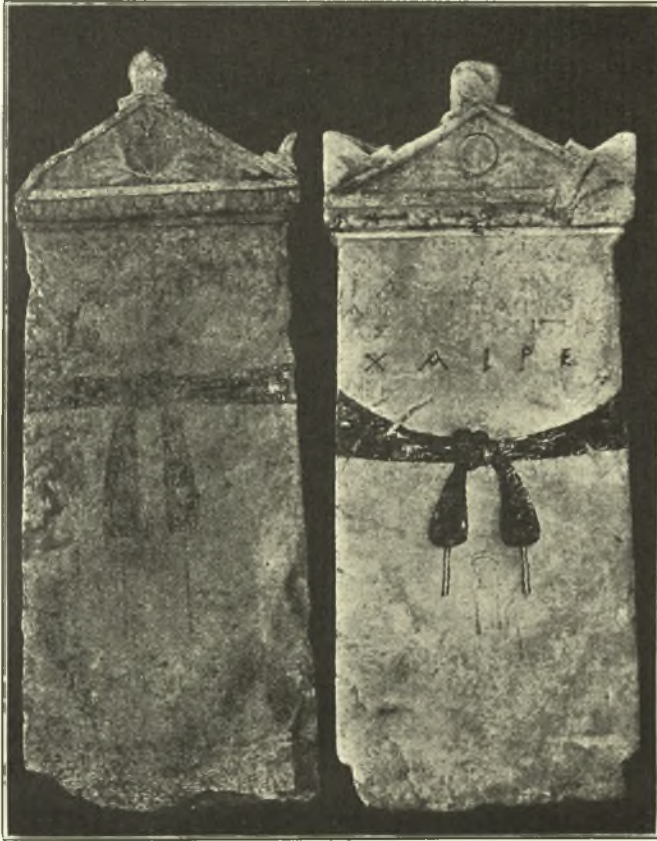

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Εἰκὼν 24. Δύο γραπτὰ σιγήλα, ὡς ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ πύργου Γ πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν.

φωτογραφικῶν πλακῶν κατὰ νέον σύστημα, τὸ πρῶτον ἐπὶ τῶν στηλῶν τούτων ἐφαρμοσθέν· ὅτι δ' αἱ μετὰ τὸν καθαρι-

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Εἰκὼν 25. Δύο γραπτὰι στήλαι τοῦ πύργου Γ μετὰ τὸν καθαρισμὸν αὐτῶν.

σμὸν στήλαι ἀπεκάλυπτον ἀσφαλῶς καὶ ἄριστα πᾶν ὅ τι ὑπελείφθη χρώματος ἐπ' αὐτῶν καὶ ἐν πάσῃ τῇ δυνατῇ ἐντάσει, ἀποδεικνύει ἡ εἰκὼν 25 ἐν παραβολῇ πρὸς τὴν 24.

Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο λίαν ἐπίπονον καὶ λεπτότατον ἔργον τῆς δι' ἐγχρώμων πλακῶν φωτογραφήσεως, σπουδαιοτάτην ἐπικουρίαν παρέσχεν ὁ συνταγματάρχης κ. Ἴ. Φραγκοῦδης, εὐγενῶς ἀναλαβὼν τὴν ἐκτέλεσιν, ὡς μόνος ἀκριβῆς ἐν Ἑλλάδι γνώστης τῆς μεθόδου ταύτης. ἔλθων καὶ παραμείνας καὶ ἐπιπόνως ἐργασθεὶς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐν τῷ Μουσείῳ, διδάξας δὲ πρὸς τούτοις καὶ καθοδηγήσας τοὺς ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας ἀποσταλέντας λίαν ἱκανοὺς φωτοτύπους καὶ φωτογράφους κκ. Ἰω. Παππαγιαννόπουλλον καὶ Ἀντών. Πετρίτην· τῷ κ. Φραγκοῦδῃ ὀφείλομεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐνταῦθα πολλὰς εὐχαριστίας.

Μετὰ δὲ τὸν ἐκτεθέντα καθαρισμὸν καὶ τὴν φωτογράφησιν ὑπελείπετο ἡ *συντήρησις* τῶν χρωμάτων τῶν στηλῶν· τὸ ἔργον τοῦτο ὑπῆρξε δυσχερέστατον ἐν πρώτοις ὁ κ. Ῥουσσόπουλλος, κεκηρυγμένος ἀρχῆθεν ἐχθρὸς τοῦ *fixatif*, ἐξήρμοσε δοκιμαστικῶς διὰ συχῶν πειραμάτων 16 ὄλα εἶδη μέσων στερεοχρωμῆσεως, ἧτοι διάφορα ὑγρὰ γινωστὰ ὑπὸ ποικίλας παραλλαγῆς ὡς *fixatif*, καὶ ἄγνωστα, ἐπινοηθέντα διὰ διαφορῶν συνθέσεων ὑγρῶν καὶ στερεῶν σωμάτων ὑπ' αὐτοῦ.

Ἄλλ' οὐδὲν τῶν μέσων τούτων ἀπέδιδε, κατ' ἐμὴν τοῦλάχιστον γνώμην, ὀριστικῶς εὐάρεστα ἀποτελέσματα· διότι ἄλλα μὲν παρεῖχον στιλπνότητα ταῖς βαφαῖς διαστρέφουσαν τὴν διάγνωσιν τῶν ἀληθινῶν καὶ ἀρχῆθεν χρωμάτων, ἄλλα παρεμόρφουν αὐτόχρομα τὰς βαφάς, ἄλλα ἐπεκάθητο παχύτατα ἐπ' αὐτῶν ὡς ξένα στρώματα καὶ ἄλλα ἐξημιζοντο ταχέως, μηδὲν ἀγαθὸν προσφέροντα.

Τέλος ὁ κ. Ῥουσσόπουλλος κατέληξεν εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐνὸς τῶν ὑγρῶν τούτων, ἰδίως αὐτοῦ ἐρευρέσεως τὰ πολλὰ, δι' οὗ, καταλλήλως ἀραιουμένου, ἔκνιζονται δις καὶ πολλακίς αἰ παραστάσεις· δι' αὐτοῦ ἐσχημάτισε τὴν ἰδέαν ὅτι *συντηροῦνται* ἐπὶ μακρότατα ἔτη αἱ βαφαί, ὡς εἶχον ἀκριβῶς ἐπὶ ἐκάστης εὐρεθείσης στήλης, τοῦ ὑγροῦ ὄντος ἀθλαστούς καὶ τῶν παρὰστάσεων δυναμένων νὰ ἔκνιζονται ἐκάστοτε συχῶς.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἰσχυρῶς διαφωνῶ πρὸς τὸν κ. Ῥουσσό-

πολλόν· διότι παρατήρησα ὅτι τὸ ἄνω ὑγρὸν πρῶτον μὲν εὐθὺς ἐξατμίζεται, ἀφ' οὗ ἐπ' ἐλάχιστον χρόνον ἐπιδείξει ζωηροτέρας τὰς βαφάς, ἔπειτα δὲ μετὰ πάροδον χρόνου τινὸς συντελεῖ εἰς διάρρηξιν τῶν βαφῶν, συστροφὴν αὐτῶν εἰς ἐσχάρας καὶ ἔστιν ὅτε ἔκπτωσιν ἐν εἴδει κόνεως· εἶναι ἄρα κατ' ἐμὴν γνώμην τὸ μέσον τοῦτο οὐ μόνον ἀλυσιτελές ἀλλὰ καὶ ἄκρως βλαβερόν.

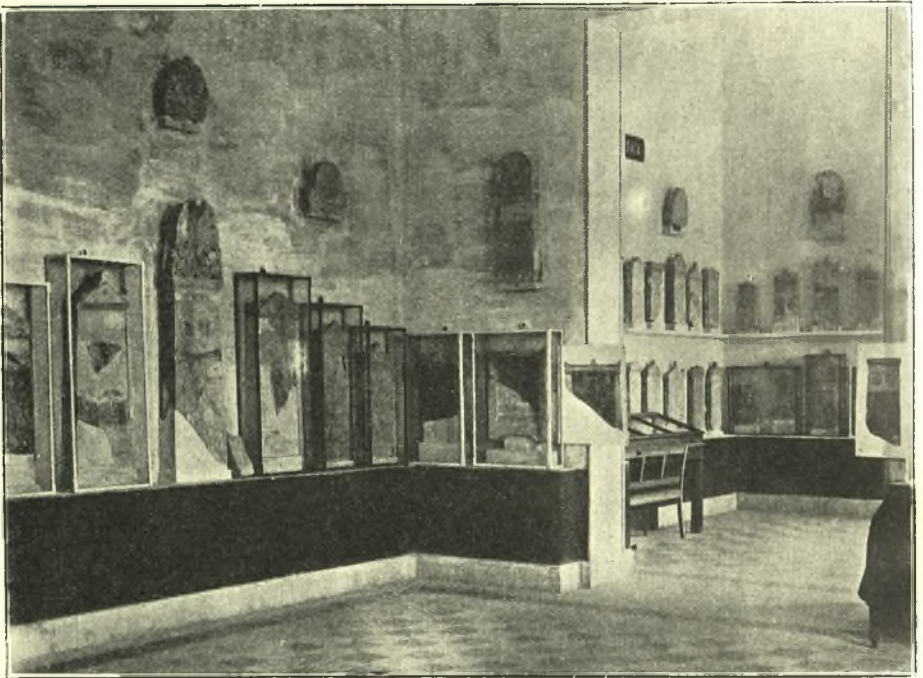
Προέτεινα δὲ τῷ κ. Ῥουσοπούλλῳ ὡς ἄριστον μέσον συντηρήσεως τὸ κοινὸν fixatif, ὃ ἀπὸ τοῦ 1907 ἐφαρμόσας, εὖρον, παρακολουθῶν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν ἐπὶ τῶν βαφῶν ἐπίδρασιν καὶ τύχην αὐτοῦ, τὸ πάντων ἄριστον· διότι συντελεῖ εἰς ἐπικόλλησιν τῶν βαφῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου καὶ μὴ πτώσιν αὐτῶν, πρὸς τούτοις δὲ καθιστᾷ τὰς βαφάς οὐχὶ ἐπὶ τινὰς στιγμάς ζωηράς, ἀλλὰ διαρκῶς.

Ἄλλ' ὁ κ. Ῥουσοπούλλος θεωρεῖ μὲν νῦν καλὸν τὸ μέσον τοῦτο, ἀλλὰ χαρακτηρίζει ὡς *φαιδρυντικόν*· ἐπέτρεψε δὲ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ εἰς τὰς στήλας, ἐφ' ὧν καὶ ἄλλοτε εἶχε τεθῆ, ἐπὶ δὲ τῶν ὑπολοίπων, αἵτινες εἶναι αἰ πλεῖστα καὶ ἄρισται, ἀφῆκεν εἰς ὑπέρθεσιν τὴν τελειωτικὴν πρὸς ἐφαρμογὴν ἀπόφασιν, ἵνα καὶ τὸ πρᾶγμα μελετηθῆ διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου καὶ ἄλλοι ἐρωτηθῶσι καὶ γνωματεύσωσι περὶ τούτου, καίτοι ἀμφότερα ἔχουσιν ἤδη τελεσθῆ.

Ἡμεῖς ὅμως νομίζομεν ὅτι τοιαῦται ἀναβολαὶ καὶ συζητήσεις πρὸς οὐδὲν ὑγιές διὰ τὴν συντήρησιν τῶν στηλῶν προτείνονται· ἀφ' οὗ αἰ παραστάσεις αὐτῶν μετὰ τὸν καθαρισμόν διὰ μὲν τοῦ συντηρητικῆς ὑγροῦ τοῦ κ. Ῥουσοπούλλου, καὶ ὁσάκις δὲν βλάπτωνται αἱ βαφαὶ ἐκ διαρρήξεως, παραμένουσιν ἀσθενεῖς καὶ ὠχρά, διὰ δὲ τοῦ ἐμοῦ κοινῆς fixatif συγκολλῶνται καὶ διατηροῦνται, ἐξ ἄλλου δὲ ἀποθίδουσι διαρκῆ ἄπασαν τὴν δυνατὴν αὐτῶν, ἣν κέκτηνται, ζωηρότητα καὶ ταύτην ἀληθῆ καὶ μὴ διεστραμμένην, προχείρως λογικὸν συμπέρασμα ἐπέρχεται ὅτι τὸ ἐπιστημονικὸν συμφέρον ἀπαιτεῖ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς τελευταίας ταύτης μεθόδου· διότι, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἶπομεν, εἶναι πρυσόκιμον νὰ ἀποθάνῃ μετὰξὺ ὁ ἀσθενής, τῶν ἱκτρῶν συζητούντων τὰ μέσα τῆς ἐκτουθῆς θεραπείας· τίς δὲ ἡ ὠφέλεια καὶ τῶν ἀρί-

στων τούτων, εὑρισκομένων μετὰ τὴν πάροδον τοῦ καταλλήλου χρόνου;

Τὴν δὲ ἴδρουν τῶν στηλῶν ἐξετέλεσα μετὰ ταῦτα κατ' ἄλλην μέθοδον ἰδὼν ἐν πρώτοις ὅτι οἱ τοῖχοι τῶν αἰθουσῶν ἐκ

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Εἰκὼν 26. Ἡ ΒΑ γωνία τῆς Α' αἰθούσης, ὡς εἶχεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1909.

τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπηρείας ἢ ἄλλων λόγων ἀπέρριπτον τὸ ἑαυτῶν ἐπίχρισμα, ἐξ ὕδατοχρώματος πεποιημένον, τοιαῦτα δ' ἀπορρίμματα ἐπεκάθηντο καὶ ἐπὶ τῶν στηλῶν ἄλλως τε καὶ μετασχηματιζόμενα εἰς κόνιν ἔκρινα ἐπάναγκες νὰ χρωματίσω τὴν τε ὀροφὴν καὶ τοὺς τοίχους δι' ἐλαιοβαφῆς, ἐξ ἧς οὐδὲν τῶν ἄνω κακῶν ἐπέρχεται, τῆς πρὸς ταῦτα λίαν ὑπερύγκου

δαπάνης δικαιολογουμένης πληρέστατα διὰ τοσαύτης ὠφελείας τῶν στηλῶν.

Χρῶμα δ' ἐξέλεξα οὐδέτερον, τῆς μὲν ὀροφῆς λευκὸν μετ' ἑλαφρᾶς ἀποχρώσεως τεφροῦ, τῶν δὲ τοίχων ὀρφνὸν μολυβδό-

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Εἰκὼν 27. Ἡ ΒΑ γωνία τῆς Α' αἰθούσης, ὡς νῦν ἔχει.

χρουν, τῶν δὲ διαζωμάτων τὸ αὐτὸ ἀλλὰ σκοτεινότερον· ἐκ τούτων τὸ μὲν πρῶτον ἀποδίδει φῶς, τὰ δὲ λοιπὰ ἐπιτρέπουσι τὴν αὐτοτελεῆ ἐμφάνισιν τῶν στηλῶν καὶ τῶν χρωμάτων αὐτῶν· πάντα τὰ ἄλλα χρώματα, ἅτινα ἐδοκίμασα, οὐδόλως εὐνοοῦσι τὴν καλὴν ἐμφάνισιν τῶν παραστάσεων.

Διὰ τοῦ ἐλαιοχρώματος τούτου ἀποφεύγεται ἡ κόνις, ὁ μέγιστος ἐχθρὸς τῶν στηλῶν· διότι ἔσωθεν μὲν οὐδεμίαν πλέον

σχηματίζεται, ἢ δ' ἔξωθεν ὀλίγη ἐπερχομένη ἐνίοτε δύναται νὰ ἀφαιρεθῆ ταχέως, χωρὶς νὰ προστίθεται κατὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἑτέρα ἐκ τῶν τοίχων.

Ἡ δὲ προσαρμογὴ τῶν στηλῶν ἐπὶ τῶν τοίχων ἐτελέσθη διὰ περιαρετῶν κοχλιῶν, δι' ὧν εὐχερῶς δύναται ἐκάστη νὰ ἐξαχθῆ ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς καὶ νὰ μετατεθῆ πρὸς ἀντιγραφὴν, φωτογράφησιν κττ.· κατὰ τὸ προσπίπτον φῶς μετέβαλον τὴν θέσιν στηλῶν τινων, ἵνα, εὐνοϊκωτέραν λαμβάνουσαι, κάλλιον φαίνωνται αἱ ἔχουσαι ἀρίστης διατηρήσεως παραστάσεις, τῶν λοιπῶν ἰδρυθεισῶν εἰς ἡττον εὐνοουμένας ὑπὸ τοῦ φωτός θέσεις· οἱ ἀριθμοὶ ὅμως τοῦ Εὐρετηρίου παρέμειναν οἱ αὐτοί.

Πρὸ τῆς οὕτω ἰδρυθείσης στήλης ἐκάστης ἐτέθη ὑαλόφρακτος θήκη στεγανῶς ἐπὶ τοῦ τοίχου ἡρμοσμένη, ἵνα μὴ εἰσέρχεται κόνις· ἢ δι' ἐρυθρῶν ὑάλων ἢ παραπετασμάτων ἐπικάλυψις ἐκάστης στήλης, ἣν προέτεινάν τινες, ἐν ᾧ οὐδὲν ἀγαθὸν προσφέρει, οὐσα περιττὴ καὶ ὅλως ὑπέρμετρον πρόνοιαν ἐπιδεικνύουσα, ἀφ' οὗ ἐλήφθησαν ἄλλω· τὰ κατὰ τῆς κόνεως μέτρα, καθίσταται καὶ βλαβερὰ εἰς τὴν θέαν. ὡς ὅλως ἐμποδίζουσα τὴν διάκρισιν τῶν παραστάσεων· διότι τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα εἶναι ὁ μέγιστος ἐχθρὸς τῆς θέας τῶν στηλῶν, τούτου δὲ τιθεμένου οὐδὲν σχεδὸν δύναται τις νὰ διακρίνη.

Ἐπὶ τῶν τοίχων ἐπεγράψαμέν τινας ἐπιγραφὰς πρὸς γενικὴν τιν κατανόησιν τοῦ εἴδους καὶ τῆς σημασίας τῶν ἐν ἐκάστη αἰθούσῃ περιεχομένων ἀρχαίων.

Οὕτως ἀπετελέσθη μόνον ἡ Α' αἴθουσα τελείως, καὶ εὖρον ἀσφκλὲς ἄσυλον 42 μόνον στηλαί· τῶν λοιπῶν αἰθουσῶν ἢ ὁμοία κατασκευὴ καὶ τῶν πολυαρίθμων στηλῶν ἢ ὁμοία ἴδρυσις πρέπει νὰ τελεσθῆ τάχιστα, ὡς εἶναι εὐνόητον· πρὸς τοῦτο καθίσταται ἐπ' ἀναγκῆς νὰ ἀναγράφῃ ἐν τῷ εἰδικῷ προϋπολογισμῷ τὸ Ἀρχαιολ. Συμβούλιον σημαντικὸν χρηματικὸν ποσόν, τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας προσερχομένης καὶ πάλιν, εἰ δυνατὸν, ἐπικούρου, ἵνα τὰ σημαντικώτατα ταῦτα μνημεῖα καταστῶσι προσιτὰ τοῖς ἀρχαιολόγοις καὶ καλλιτέχναις.

Τὴν διαφορὰν τῆς νέας ταύτης ιδρύσεως καὶ ἐν γένει διασκευῆς τῆς Α' αἰθούσης ἀπὸ τῆς παλαιοτέρας, τῷ 1909 γενομένης, βλέπει τις ὅπωςδῆποτε ἐν τῇ παραβολῇ τῶν εἰκ. 26 καὶ 27.

β') Ἐν Ἰωλκῷ.

*Στερέωσις τοῦ μεγάλου θολωτοῦ τάφου Καπακλί
νέα τινὰ εὐρήματα ἐξ αὐτοῦ.*

Ὁ γνωστός ὑπὸ τοῦ Κουρουνιώτου ἀνασκαφεὶς μέγας θολωτός τάφος ἐν Καπακλί ἤρξατο καταρρέων, διαβρωθέντων τῶν τοίχων αὐτοῦ ὑπὸ ὑδάτων· ἐπεβάλλετο λοιπὸν τούτου ἕνεκα ἡ ὑποστήριξις καὶ στερέωσις αὐτοῦ.

Πρὸ τοιαύτης ἐργασίας ἐκαθαρίσαμεν τὸ ἔσω αὐτοῦ, ὃν πλήρες ἀκαθάρτων ἀπορριμμάτων τῶν πέριξ κατοίκων, ἔτι δὲ λίθων καὶ χωμάτων καταπεσόντων τοῦ τελευταίου στρώματος τὸν καθαρὸν ἐξετελέσαμεν μετὰ προσοχῆς, ὑποπτεύσαντες, μήπως εὐρεθῶσιν ἀρχαῖα ἀντικείμενα, διαφυγόντα τυχὸν τὴν πρώτην ἔρευναν.

Ὅντως δὲ ἤρξάμεθα εὐρίσκοντες κατ' ἀρχὰς μὲν μικρὰ τινα χρυσαῖα τμήματα κοσμημάτων λεπτῶν, ἔπειτα δὲ πλατέα φύλλα, κομβία καὶ τῶν λεγομένων ταλάντων ἐν, ἅπαντα χρυσαῖα· φέρουσι δὲ πάντα ἔγκρουστα κοσμήματα, πολύποδας, ναυτίλους, χρυσαλλίδας κττ. συνήθη κοσμήματα, εἶναι δὲ διάτρητα πρὸς καθήλωσιν ἐπὶ ξύλων ἢ ῥαφῆν ἐπὶ ἐνδυμάτων· εὕρομεν καὶ ὀλίγα ὅσα ἐμφανίζοντα ἴχνη καύσεως, κατωτάτω δὲ παρατηρήσαμεν ὅτι πολλαχοῦ ὑπῆρχον χώματα κεκχυμένα καὶ πεπηγότα· ὑπὸ τὶ στῶμα τοῦτο ὑπῆρχε τὸ φυσικὸν ἔδαφος καὶ ἀνέβλυσεν ἐνιαχοῦ ὕδωρ, λεγόμενον ἀγίασμα· καὶ οἱ ἐργάται δέ, ὧν τινες ἠσχολήθησαν καὶ εἰς τὴν πρώτην τοῦ τάφου ἀνασκαφῆν, λέγουσιν ὅτι συνήνησαν ἄφθονα κεκαυμένα χώματα· εὕρομεν πρὸς τούτοις καὶ τμήμα λιθίνου ἐργαλείου.

Ἐκ τῶν ἰχνῶν καύσεως δύναται τις νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι ἅπαντες, οἱ εὐρεθέντες ἐν τῷ τάφῳ νεκροὶ ἐκάησαν ἐπὶ τόπου

ταῦτοχρόνως καὶ ὅτι ἄρα θὰ ἦσαν πολεμισταί· οὕτως ὁ τάφος θὰ ὠμοίαζε πολὺ τῷ ὑφ' ἡμῶν πέρουσιν ἐν Δρανήστῃ Δολόπῳν εὐρεθέντι καὶ ἐρευνηθέντι· ἀλλὰ περὶ τούτου θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἐκ τοῦ δευτέρου τούτου τάφου κτερισμάτων, ἔνθα καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς καύσεως θὰ διαλάβωμεν.

Μετὰ δὲ τὸν καθαρισμὸν ἠνεώξαμεν τὴν θύραν καὶ τὴν εἴσοδον οὕσαν κεκλεισμένην καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ βάθος εἰς ἔκτασιν καὶ καθ' ὅλον τὸ ὕψος διὰ ποταμίων κοινῶν λίθων παρετηρήσαμεν δὲ μετὰ τοῦτο ὅτι τινὲς τῶν μεγάλων πλακῶν τοῦ οὐδοῦ τῆς εἰσόδου εἶχον διαρραγῆ καὶ ἠπειλοῦν πτώσιν.

Πρὸς πρόληψιν αὐτῆς ἤτο ἀναγκαῖα στερέωσις, ἣ ἀψιδωτὴ κατὰ τὰ ἔνδον, ἣ διὰ κατασκευῆς τοίχου ὡς ὑποστηρίγματος τῶν τὰ μάλιστα διερρηγμένων πλακῶν· προετιμήσαμεν τὸ δεύτερον μέσον, διότι ἡ ἀψὶς θὰ μετέβαλεν ὅλως τὴν ἀρχῆθεν ὄψιν τοῦ λίαν σημαντικοῦ τούτου μνημείου, ἐν ᾧ τὸ ὑποστήριγμα θὰ ἦτο μὲν ἀκομψον καὶ θὰ ἠμπόδιζεν ὀλίγον τὴν θέαν, ἀλλὰ δὲν θὰ μετέβηκεν οὐδὲως τὰ ἀρχαῖα μέλη, θὰ ἄφινε δὲ καὶ ἀσφαλῆ διόδον ἐκ τοῦ δρόμου πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τάφου.

Κατόπιν ὑπεστηρίξαμεν τὰ κυρτωθέντα ἐκ τῶν βροχῶν τοιχώματα τῆς θύλου, καί, ἐξισώσαντες αὐτὴν ἕως ἄνω, κατεσκευάσαμεν ἀνωτάτω καθ' ὅλην τὴν περίμετρον ὑψηλὸν διάζωμα, ἵνα μὴ ρίπτωνται ἀκαθαρσίαι καὶ ἵνα τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν μὴ δύνανται νὰ κλίνωσι καὶ εἰσρέωσι πρὸς τὸν τάφον, ἀλλὰ διολισθάνωσιν ἔξω αὐτοῦ.

Περαιτέρω ἠρευνήσαμεν τὴν ἀρχὴν τοῦ δρόμου, κρημνίσαντες ὑπερκείμενον οἰκίσκον καὶ κτίσαντες αὐτὸν καινουργῆ μακρὰν τοῦ τάφου· φαίνεται δὲ ὁ δρόμος ὦν λίαν βραχύς, διότι τὰ ἐκπύρωθεν τῆς εἰσόδου ἀναλήμματα αὐτοῦ ἔχουσι λίαν ἀπότομον κλίσιν· ἐπειδὴ ἡ πλήρης ἀποκάλυψις αὐτοῦ ἐκωλύετο ὑπὸ παρεμπιπτόντων τοίχων νεωτέρων καὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, δὲν ἀνεσκάψαμεν αὐτόν.

Τὰ συμπληρωθέντα μέλη τοῦ τάφου εἶναι πανταχοῦ εὐδιάκριτα, ὡς ποιηθέντα δι' ἀσβέστου.

Ἡ μεγίστη διάμετρος τῆς θόλου ἔχει μῆκος 9.95 μ., ἡ ἔσω θύρα ἔχει ἀνοίγμα 2.17· οὔτε αὐτὴ οὔτε ἡ ἔξω φέρει παραστάδας· συγκλίνουν δ' οἱ τοῖχοι τῆς εἰσόδου, καθ' ἃ ἐν τῷ τάφῳ Δρανίστας· κατὰ τὸ μέσον ἡ εἴσοδος ἔχει πλάτος 2.27· τὸ μῆκος αὐτῆς εἶναι 6.10 μ..

Ἐκτίσθη δὲ ὁ τάφος ἐν βόθρῳ σχηματισθέντι ἐπὶ γηλόφου· διότι φαίνεται ἡ θέσις ἐνταῦθα ὑψηλοτέρα τοῦ ἐπιπέδου τῆς πέριξ πεδιάδος· ἀλλ' εἶναι πιθανὸν ὅτι οἱ παλαιοὶ κτίσται, εὐρόντες ὕδωρ εἰς βάθος μικρότερον τοῦ ἀπαιτουμένου, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀγάγωσι τὴν θόλον εἰς ὕψος ὑπερβαῖνον ἱκανῶς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ τότε ἐδάφους καὶ θὰ ἐπεσώρευσαν χῶμα ἐπ' αὐτῆς· τοῦτο δ' ἐνωρὶς παρασυρθὲν ἐπήνεγκε τὴν πτῶσιν τῆς θόλου πολὺ πρῶϊμως.

Κατὰ τὴν εἴσοδον οὐδεὶς νεκρὸς τεθαμμένος εὐρέθη· οὐδὲ φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἐγένετο μετέπειτα χρῆσις τοῦ τάφου τούτου πρὸς ἔνθεσιν νεκρῶν μετὰ τὴν ταφὴν τῶν πρώτων· τούναντίον τὰ πάντα μνηύουσιν ὅτι ἅπαξ καέντες ἐκεῖ οἱ νεκροὶ καὶ κτερισθέντες μετὰ τὴν ποίησιν τοῦ τάφου, ἐνεκλείσθησαν ἐσαεὶ, βυσθείσης ἀρχῆθεν καὶ τῆς εἰσόδου.

Ἐγγὺς τοῦ τάφου τούτου ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἰω. Βούλγαρη λέγουσιν οἱ κάτοικοι ὅτι ἀνοιγομένου βόθρου, εὐρέθησαν μεγάλαὶ πλάκες ὁμοίαι ταῖς στεγαζούσαις τὴν εἴσοδον· ἐπειδὴ δ' αὐταὶ δὲν εἶναι αὐτοφυεῖς, τοῦ τόπου τούτου ἔχοντος ἔδαφος μικρῶν λιθαρίων καὶ ἄμμου, ἐκ προσχώσεων χειμάρρων ἐσχηματισμένον, ἀλλ' ἐκομίσθησαν μακρόθεν, δύναταί τις νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι καὶ ἄλλος ὁμοῖος τάφος ὑπάρχει ἐγγύς.

Τοῦτο εἶναι βεβχίως πιθανόν· διότι οἱ Μινύαι τῆς Ἰωλκοῦ φημίζονται ὡς πλούσιοι καὶ ἐπὶ μακρὸν οἰκοῦντες εὐδαίμονα πόλιν, ὡς ἐγράψαμεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1909, συναγαγόντες τὰ χωρία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων· θὰ ἔθαψαν λοιπὸν ἐν θολωτοῖς τάφοις ἐν τε τῇ ἀκροπόλει, τῷ νῦν Κάστρῳ, οἱ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες, καὶ ἐν τῇ κάτω πόλει οἱ πλούσιοι

κάτοικοι, ἢ καὶ οἱ βασιλεῖς, ἐξαντληθέντος τοῦ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως χώρου· μετὰ μακρὰ ἐννοεῖται ἔτη, μὴ εὕρισκοντες χώρον κατάλληλον ἐνταῦθα, διηυθύνθησαν περαιτέρω εἰς τὸν νεολιθικὸν λόφον Διμηνίου καὶ εἰς τὰ παρ' αὐτὸν εὐάρμοστα κράσπεδα τοῦ ὄρους· ἐκεῖ δ' ὡς γνωστὸν εὐρέθησαν κατὰ τύχην δύο θολωτοὶ μεγάλοι τάφοι, καὶ ἄλλοι δύνανται νὰ εὐρεθῶσιν, ἐρευνημένου ἐπιμελέστερον τοῦ τόπου.

γ') Ἄγνωστος πολίχνη μεταξὺ Ἀμφανῶν καὶ Πυράσου· ἀρχαῖοι τάφοι κατ' αὐτήν.

Διατχθεὶς νὰ ἐπιβλέψω ἀνασκαφὰς ἰδιωτικὰς, δαπάναις τοῦ ἐν Βόλῳ κ. Ἀλ. Σχημαρᾶ τελουμένης τῇ νομίμῳ ἀδείᾳ, μετέβην πολλακίς εἰς θέσιν τινὰ παραθαλάσσιον, κειμένην εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς τετάρτου ὥρας Βορείως τοῦ *Καντήραγα*, μικροῦ συνοικισμοῦ, εὕρισκομένου κατὰ τὸ μέσον που τῆς ἐκ Βόλου εἰς Ἀλμυρὸν ἀμαξιτοῦ.

Ἡ θέσις αὕτη καλεῖται *Παλιαλκὲς* (=παλαιαὶ Ἀλυκαὶ) καὶ κεῖται ἐντὸς δάσους ἀγρίων ἐλαιῶν κατὰ τινα ὠραίαν βραχέωδην χερσόνησον τοῦ ἐκεῖ Παγασιτικοῦ· δύο μικροὶ βουνοὶ αὐτῆς ἔχουσι τειχισθῆ διὰ τείχους, ἐλάχιστα ἐνιαχοῦ διακρινόμενου, τῆς τειχοδομίας ἐχούσης ῥυθμὸν τῆς Ε' ἢ Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· τῆς αὐτῆς περιόδου θραύσματα ἀγγείων εὑρομεν πολλαχοῦ ἐνταῦθα διεσπαρμένα.

Ὅτι ὅμως ὁ τόπος κατωκλήθη καὶ κατὰ τὴν γεωμετρικὴν καὶ τὴν νεολιθικὴν περίοδον, ἀπέδειξαν εὐρεθέντα τμήματα ἀγγείων, πίθων, λιθίνων καὶ ὀστεινῶν ἐργαλείων κττ.· ἔτι δὲ ἐγγύτατα τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι τοιχάρια πηλοκτίστων οἰκημάτων ποικίλων χρόνων· ἐν ἐνὶ τούτων λέγεται ὅτι πρότινων ἐτῶν εὐρέθη ὑπὸ τινος ποιμένος χαλκοῦν ἀγλαμάτιον ὕψους 0.30μ., ἐντὸς ἀγγείου τεθειμένον.

Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ βαθύτερον εἰς τὴν θάλασσαν εἰσερχομένου βουνοῦ ὑπάρχουσι λαξεύσεις καὶ τάφοι λαξευτοὶ ἐντὸς τοῦ βράχου, ἕτεροι δ' ἐν πωρίναις σαρκοφάγοις ἀπλαῖς

μετὰ πωμαμάτων πάντες ἔχουσι ἤδη ἀνοιχθῆ πρό πολλῶν ἐτών.

Περὰ δὲ τὰ Νότια κράσπεδα τοῦ βουνοῦ τούτου ἔξω τοῦ τείχους ὑψοῦται τύμβος φορητοῦ χώματος· ἀνασκάψαντες αὐτὸν εὔρομεν ἐντὸς κτίσματά τινα λίθινα καὶ ἐξ ὀπτοπλίνθων, πληθος σκωριῶν ἐκ καύσεως παλαιᾶς, πολλὰ τμήματα ἀγγείων, ἔτι δὲ τινα πηλίνων ἀγαλματίων καὶ χαλκῆν πόρπην γεωμετρικῶν πιθανῶς χρόνων· ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἐνταῦθα κεραμοπλαστικὴ τις κάμινος λίαν παλαιά.

Ἰπὸ τὴν κάμινον εὔρομεν μεγάλους λίθους πλακοειδεῖς πρὸς ἐπικάλυψιν ἴσως σπουδαίου τάφου· ἀλλ' ἡ ἐργασία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ χωρήσῃ βαθύτερον, ἀναβλυσάντων ἀφθόνων θαλασσίων ὑδάτων· οὕτω δ' ἐγκατελείφθη ἐνταῦθα ἡ ἀνασκαφή.

Τὸ ὄνομα τοῦ πολισματος τούτου, ὑπάρχοντος βεβαίως κατὰ τὴν Ε' καὶ Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα, εἶναι ζήτημα ἂν περιεσώθη που ἐν τῇ ἀρχαίᾳ παραδόσει τῶν συγγραφέων· διότι κατὰ τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ Παγασιτικοῦ ἀναφέρονται ἐπὶ θαλάσση πόλεις Πύρασος, Ἀμφαναί, Παγασαί· τοῦτο, κείμενον μεταξὺ τῶν δύο πρώτων, θὰ κατωνομάζετο, ἂν εἶχε τινα σημασίαν.

Πάντως ὅμως νομίζομεν ὅτι καὶ τοῦτο θὰ ἐποιήθη ὑπὸ τῶν Φεραίων, ὡς μικρόν τι ἐπίνειον· διότι καὶ ἡ διὰ τῶν ὁρέων ἐντεῦθεν εἰς Φεράς ὁδὸς δὲν εἶναι μακρὰ καὶ ἀπηρτεῖτο ἡ ὑπαρξίς ἐπινείου πρὸς ἐπίβλεψιν τῶν ἐνταῦθα πολλῶν ὀρμίσκων.

δ') Νεολιθικός συνοικισμὸς παρὰ τὸ Σακαλὰρ τῆς Λαρίσης.

Ὅμοίως ἐπεβλέψαμεν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἰδιωτικὰς ἀνασκαφάς, τῆ νομίμῃ ἀδείᾳ γενομένας ὑπὸ τῶν κ. κ. Σεφικ-μπέη Μπετρεδὶν καὶ Ν. Τσιμοπούλλου.

Αὗται ἐτελέσθησαν ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου, κειμένου ἐν δεξιᾷ τῶ ἀφίνοντι τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Κιλελέρ καὶ διευθυνομένῃ πρὸς τὴν Λάρισαν· ἡ θέσις καλεῖται Ἀσημόχωμα ἕνεκα τῆς λευκότητος τοῦ ἐδάφους.

Ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἡ ἰδέα ὅτι ἐκρύπτετο εἰς τὰ βάθη τοῦ ὑψηλοῦ τούτου καὶ ἐμφανῶς ἐκ φορητῶν χωμάτων σχηματισθέντος λόφου τάφος καμκρωτός, σημαντικώτερος τοῦ γνωστοῦ ἐν Πιλάφ-Τεπέ καὶ ἄλλων ὁμοίων, ὡς ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ τύμβου.

Ἄλλ' ἐνωρὶς ἔδειξαν αἱ ἐργασίαι ὅτι δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτόν τι, ἀλλ' ἀκρόπολις μεγάλου νεολιθικοῦ συνοικισμοῦ, ἐκτεινόμενου ἐν εἴδει κάτω πόλεως καὶ περὶ τὸν λόφον τοῦτον· ἀλλ' οἱ αἰτησάμενοι ἐπέμειναν, καὶ ἤγαγον κατὰ τὸ μέσον τοῦ λόφου μεγάλην τάφρον, διήκουσαν εἰς βάθος 14μ., μεθ' ὃ εὐρέθη που τὸ φυσικὸν ἔδαφος.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην εὐρέθησαν τὰ συνήθη ἀντικείμενα τῶν νεολιθικῶν συνοικισμῶν, ἐν οἷς ἀγγεῖά τινα μεγάλα ἀξιόλογα καὶ τμήματα ἑτέρων μετὰ ποικίλων κοσμημάτων τῶν γνωστῶν παρὰ Τσουντὰ καὶ Wace-Thomson ρυθμῶν· εὐρέθησαν καὶ λίθινα, ὀστέϊνα κ.τ.τ. ἐργαλεῖα καὶ ἀξιολογώτατον μαρμαρίνον ἀγαλμάτιον ἐν εἴδει σταυροῦ, φέρον δι' ἐρυθρῶν βαφῶν γραπτὰς τὰς λεπτομερείας τοῦ προσώπου καὶ τῶν ἐνδυμάτων.

Πάντα ταῦτα ἐκομίσθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Βόλου.

Β') ΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΘΕΙΣΑΙ ΧΩΡΑΙ.

ΑΝΩ ΕΣΤΙΑΙΩΤΙΣ· ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ.

Τῇ 18ῃ Σεπτεμβρίου κηρυχθείσης τῆς ἐπιστρατεύσεως μετέσχον, ὡς ὢν ἑφεδρὸς ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ, τῆς ἐκστρατείας καὶ πασῶν τῶν μαχῶν τῆς 5ῆς Μεραρχίας, σχηματισθείσης ἐν Φεραῖς καὶ Φαρσάλω· ἐκινήσαντες τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου ἐκ τῆς πρώτης θέσεως ἡμῶν καὶ λαβόντες τὸ μεσονύκτιον τῆς 4ῆς ἰδίῳ διαταγῇ, εἰσῆλθομεν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Τουρκίας τέως κατεχόμενον Ἑλληνικὸν ἔδαφος δι' Ἀλήφακα παρὰ τὸν ἀρχαῖον Ἄτραγα, διαβάντες τὸν Πηνειόν.

Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην παρετήρησα θέσεις ἀρχαίων πόλεων καί, ὅπου καθίστατο δυνατὸν καὶ δὲν παρημποδίζετο ἡ στρατιωτικὴ μου ὑπηρεσίᾳ, συνέλεξα πληροφορίας τινὰς περὶ αὐτῶν καὶ ἀρχαίων ἐν γένει ἀντικειμένων, ἀξίως ἀναγραφῆς, ἵνα πῶς χρησιμεύσωσιν εἰς μελλούσας ἐρεῦνας.

α') Ἀρχαῖαι πόλεις καὶ μνημεῖα κατὰ τὴν ἄνω Ἐσθιαϊώτιδα· δημῶδη ἄσματα καὶ παραδόσεις.

Ἐν πρώτοις ὑπὲρ τὸ χωρίον *Δαμάσι* ὑψοῦται ἱκανῶς μέγας καὶ ἀπότομος λόφος, ἐνθα ἡ ἀκρόπολις τῶν ἀρχαίων *Μυλῶν*¹⁾· ἐκεῖ ὑπάρχουσι δύο ἐκκλησιδία τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἀγίου Θεοδώρου, ἐν οἷς λέγεται ὅτι ἔχουσιν ἐντειχισθῆ ἀρχαῖοι ἐπιγεγραμμένοι λίθοι· ἕτεραι ἐπιγραφαὶ ἐπληροφόρουν ἡμᾶς ὅτι ὑπῆρχον οὐ μακρὰν μὲν τις ἐν τῷ χωρίῳ *Δαμασοῦλλι* οἰκίᾳ τοῦ μουχτάρη, ἕτέρα ἐν τῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ Μαλικ μπέη ἐν *Δαμασίῳ* καὶ τρίτη ἐν τινι κλιθάνῳ τοῦ αὐτοῦ χωρίου· ἐλέγετο ὅτι καὶ ἀγαλμὰ τι ὑπῆρχεν ἔσω τῆς θύρας τῆς οἰκίας μπέη τινός, καὶ ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας κεκρυμμένη μεγάλη ἐπιγεγραμμένη πλάξ, ἣν μόνον οἱ ἱερεῖς ἐγίνωσκον.

Λέγουσι δὲ οἱ ἐπιχώριοι ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ἅγ. Κωνσταντῖνος, μὴ θέλων νὰ μὲνη περαιτέρω ἐκεῖ, ἦλθεν εἰς *Δαμάσιον* καὶ ἐζήτησε φιλοξενίαν παρὰ τῶν Ἀγ. Θεοδώρων λέγων ὅτι «ὁ βάρβαρος ἐπῆρε τὴ χώρα μου»· οἱ δὲ ἔδωκαν αὐτῷ καὶ οὕτως ἐκτίσθη ἡ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐκκλησία.

Τελεῖται δ' ἐκεῖ πανήγυρις καθ' ἕκαστον ἔτος, καθ' ἣν παρὰ τὰς ἄνω ἐκκλησίας χορεύεται ἰδιάζων τις χορός, ἡ λεγομένη *Σουλιάνα*· ἄδονται δὲ ἄλλα τε σημαντικὰ καὶ ἰδιάζοντα καὶ τὸ ἄσμα τοῦ *Πλιάσκα*, ὃν ὄντα ἀματωλὸν τοῦ Ὀλύμπου

¹⁾ Κατὰ τὰς διορθώσεις τοῦ παρόντος, ἀναγνούς τὸ κάτω μνημονευόμενον ψήφισμα ἐκ *Δαμασοῦλλι*, συμπεραίνω ὅτι ἐνταῦθα ἔκειντο οὐχὶ αἱ *Μύλαι*, ἀλλ' ἡ *Μητροπόλις τῆς ἄνω Θεσσαλίας*· τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀπέστειλα πρὸς τύπωσιν ἐν τῇ *Revue Epigraphique* ὑπ' ἀριθ. 300.

συνέλαβον οἱ Τούρκοι, καὶ μεταγαγόντες εἰς Τύρναβον καὶ ἀποκόψαντες τοὺς ἄκρους πόδας αὐτοῦ, ἀπέριψαν ζῶντα πκρά τινά ἐκεῖ κρήνην, ἔνθα ὑπῆρχε καὶ πλάτανος· ἔχει δὲ τὸ ἄσμα ὡς ἐξῆς:

Κεῖται' ὁ Πλιάτσος κεῖταιται 'ς τὸν πλάτανο 'ς τὴ βρούσι
 μὲ τὰ ποδάρια 'ς τὸ νερὸ πάλι νερὸ γυρνεύει
 μὲ ταῖ πουλλιά κουβέντιαζε κὶ μὲ τὰ χιλιδόνια:
 — ταῖχα πουλλιά μ' θὰ γιάνω γώ, τάχα θέλω νὰ γιάσω;
 — Πλιάτσκά μ' σὰ θέλης γιάτρεμα, σὰ θέλης γιὰ νὰ γιάνης
 ἔβγα ψηλά 'ς τὸν Ἐλυμπο ψηλά 'ς τ' Ἀργυροπούλλια,
 π' ὀκεῖ 'ναι οἱ κλέφτες οἱ πολλοὶ τὰ δώδεκα πορτάτα
 π' ἐκεῖ μοιράζουσι τὸ λουφέ, μοιράζν τὰ βιλαέτια
 Πλιάτσος παίρνει τὸν Τύρναβο, Ζῆντρος τὴν Ἀλασσόνα,
 κὶ ταῖ μικρὰ Λαζόπουλλα παίρνουν τὴν Κατερίνη.

Ἄριστον οἰωνὸν ἐθεωρήσαμεν τὸ ἄσμα τοῦτο, προμαν-
 τεύοντες φόνον μὲν ἀνδρῶν πολὺν καὶ κόπον τῶν συμμαχητῶν,
 ἀλλ' ἐπιτυχίαν τελικὴν καὶ διανομὴν μεγάλων ἀπελευθερου-
 μένων τέλος Ἑλληνικῶν ἐκτάσεων γῆς.

Περικιτέρω μεταξὺ τῶν χωρίων *Βλαχογιάννη* καὶ *Μολόγου-*
στας (ἐν τῷ πρώτῳ λέγονται ὑπάρχοντα ἀρχαῖα ἐν τῇ οἰκίᾳ
 Ματουσίου Ζήση Ματουσίου καὶ κίων μέγας ἐπιγεγραμμένος)
 συναντῶμεν παρὰ μὲν τὴν ὁδὸν ἐννέα μικροὺς τύμβους, ἐφ' ὧν
 τινῶν ἔχουσι γίνει σκαφικαὶ ἀπόπειραι ὑπὸ τυμβωρύχων, πι-
 ρατηροῦμεν δ' ἀριστερὰ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ ὑψηλὰ ἐπὶ ὠραιοτάτης
 θέσεως ὑψομένην ἀρχαίαν ἀκρόπολιν λίαν ὀχυράν, ἐφ' ἧς ὑπο-
 λογίζομεν ὑπαρξίν σπουδαίων ἀρχαιοτήτων, ὡς ἐν Γόννοις·
 διότι καὶ τὰ χωρία πρὸς ἀποφορὰν λίθων ἀρχαίων ἐκεῖθεν
 κεῖνται μακράν, καὶ ἀκατοίκητος ἀπὸ αἰῶνων φαίνεται ὧν ὁ
 τόπος ἐκεῖνος, καὶ αἱ ἐγγυτάτω τῶν νῦν χωρίων θέσεις παρέχουσιν
 ἀφθόνους λίθους κοινούς πρὸς πᾶσαν χρῆσιν· θὰ ἔμειναν ἄρα
 ἀσύλητα τὰ ἀρχαῖα ἐκεῖ ἐπάνω αὐταὶ δὲ θὰ εἶναι κὶ *Μύλαι*.

Φθάσκντες δὲ εἰς Ἀμούρι, βλέπομεν δεξιὰ παρὰ τὸ Δο-

μένικον τὴν ἐπὶ κλιτύος τοῦ ὄρους ἀκρόπολιν καὶ πόλιν τῶν ἀρχαίων *Χυρειῶν*, ἔνθα μανθάνομεν ὅτι πολυάριθμα ἀρχαῖα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἐμφανεῖ τετειχισμένα ἐπὶ μεγάλου μοναστηρίου τοῦ Ἀγ. Γεωργίου· διελθόντες δὲ τὸ Περτόρι, καταλήγομεν περὶ τὸ δειλινὸν εἰς *Παλαιόκαστρον* Σικυᾶς καὶ διανυκτερεύομεν ἐν τῇ ἐπιστασίᾳ, κειμένη ὀλίγον ὑπὸ τὸ τεῖχος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἀκροπόλεως, λίαν ὄχυρᾶς οὔσης καὶ ἐκ τοῦ ὕψους αὐτῆς καὶ τοῦ βραχῶδους ἐδάφους καὶ μάλιστα ἐκ τῆς διόδου ἐκατέρωθεν τοῦ Σαρανταπόρου καὶ ἄλλου ποταμοῦ συμβάλλοντος αὐτῷ· περὶ ὑπάρξεως ἀρχαίων λέγουσιν οἱ κάτοικοι ὅτι εἶδον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγ. Νικολάου πλάκα μετ' ἐπιγραφῆς «*Δάρδανον τὰ τέκνα, οἱ κληρονόμοι κατὰ διαθήκην*» καὶ ὅτι ἐν τῷ νάρθηκι εἶναι κατακεχωμένη ἐτέρα «*Καλλίστρατος* κτλ.», εἰς δὲ τὴν γωνίαν τοῦ σχολείου ἐλέγετο ὅτι ὑπῆρχε μαρμαρίνη κεφαλὴ· ἐνταῦθα θὰ εἶναι ἡ *Μονδαία*.

Ἐντεῦθεν διερχόμεθα τὸν Τιταρήσιον πλέον ἢ τριακοντάκις ἕνεκα τῶν συστροφῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους καὶ κατανοοῦμεν ὅτι ἡ νῦν ὀνομασία αὐτοῦ προῆλθεν ἐκ τοῦ σημείου μάλιστα τούτου, ὡς ἔχοντος τοῦ ποταμοῦ ἐνταῦθα *σαράνια* (= πολυπληθεῖς) *πόρους*, ἤτοι διόδους διὰ μέσου τῶν ὑδάτων.

Ἡ ἀπὸ *Κεφαλοβρύσου* διὰ τῶν *Καμβουνίων* ἐπίπονος πορεία ἡμῶν διὰ *Βαλανίδας*, *Κρανιας*, *Λουτροῦ* μέχρι *Λαζαράδων* οὐδὲν παρέσχεν ἀρχαιολογικὸν εὑρημα, τῶν μερῶν ὄντων δυσβάτων, ἀποτόμων καὶ δασυδῶν· μόνον τὰ περὶ τὴν *Βαλανίδα* φαίνονται ἠπιώτερα καὶ ἴσως ἐν τῇ ἀρχαιότητι κατοικηθέντα· ἀλλ' ἡ ὑπαρξίς ἐν τοῖς πέριξ *Κάστρου* δὲν βεβαιοῦται ὑπὸ τῶν χωρικῶν, οὓς ἐλάχιστα ἐξ ἄλλου ἠδυνήθημεν νὰ ἐρωτήσωμεν ἐπισπευδομένης τῆς πορείας.

β') Ἀρχαῖα ἀντικείμενα καὶ θέσεις πόλεων ἐν Ἑλιμειώτιδι, Ἐορδαία καὶ Δυγκησιτίδι τῆς Μακεδονίας.

Μεταξὺ *Λαζαράδων* καὶ τῆς *Λοζανῆς* παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα

φαίνεται ὅτι ὑπάρχει πάλαι ἀρχαία πόλις, διότι τινὲς τῶν τραυματιοφορέων, μετενεγκόντες εἰς Λοζανὴν τραυματίας καὶ ἐρωτήσαντες περὶ ἀρχαίων, ἔμαθον ὅτι ὑπάρχει ἐν τινὶ ἐκκλησίᾳ ἀνάγλυφος πλάξ φέρουσα καὶ ἐπιγραφὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν. Ἐπειδὴ καὶ ἐν τῷ παρακειμένῳ χωρίῳ *Τουρνίκι* λέγονται ὑπάρχοντες πολλοὶ ἐπιγεγραμμένοι λίθοι, ὑποθέτομεν ὅτι ἐκεῖ που εἶναι ἡ ἀρχαία πόλις.

Τῇ 13ῃ Ὀκτωβρίου περὶ τὴν μεσημβρίαν διαβαίνομεν τὸν Ἐλιόκλιον διὰ προχείρως ποιηθείσης γεφύρας, ἀφίνομεν ἀριστερὰ ἐπὶ ὑψηλῶν καὶ δασωδῶν βράχων ὑψομένην τὴν μεγάλην μονὴν τῆς Ζάμπουρδας, ἔνθα, ὡς ἐμάθομεν κατόπιν ἐν Κοζάνῃ, ὑπάρχει σημαντικὴ Βιβλιοθήκη· διὰ δὲ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους κατὰ τὸ πολὺ τῆς νυκτὸς ὑπὸ λαμπροτάτην σελήνην πορευόμενοι λίαν ἐπιπόνως διὰ *Δογγᾶ*, κατερχόμεθα τέλος εἰς ἡπιοὺς ἔδαφος παρὰ τὴν *Κάλιανην* καὶ *Καισαρείαν*.

Ἐνταῦθα διακρίνονται ἐμφανῶς ἐκτεταμένα εἰρησώδη ἀρχαία πόλεως, ὑπάρχουσι δὲ καὶ τὰ ἐξῆς ἀρχαῖα, ὡς εἶπον ἡμῖν:

1) Ἐν τῷ μετοχίῳ τῆς μονῆς Ζάμπουρδας ἀνάγλυφον Πλούτωνος καὶ Κερβέρου· ὁ ἔφορος Παππαδάκης, περιηγηθεὶς μετέπειτα τὰς θέσεις ταύτας, εἶπεν ἡμῖν ὅτι τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο (ἢ ἕτερον;) εὑρήται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου.

2) Ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῆς ἐκκλησίας Προδρόμου, ἐπὶ λόφου κειμένης, ὑπάρχει ἐπίγραμμα, ἔνθα ἀναφέρεται τις Δήμαρχος· ὁ Παππαδάκης ὅμως λέγει ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ γνωστὸν τῆς Ἀδίστας. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀγίας τραπέζης τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας (ἢ τῆς πρὸ τοῦ χωρίου Καισαρείας;) μακρὰ ἐπιγραφὴ καὶ ἔξω ἐπὶ τῆς Βορείου πλευρᾶς ἐντετειχισμένος ἀνδριᾶς.

3) Ἡ κεντρικὴ ἐκκλησία Κάλιανης θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ εἰρησίων ἀρχαίου ναοῦ.

4) Ἐν θέσει *Ράχι ΒΑ Κάλιανης* λέγονται εὑρισκόμενα ἄφθονα βέλη.

5) Νοτίως δὲ αὐτῆς ἐν θέσει *Πολεμιστρα* διακρίνονται κίονες ἠὲ λακωμένοι παρὰ τὸν Ἐλιόκλιον.

6) Δυτικῶς τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἐν θέσει καλουμένη *Χτένι*

λέγεται ὑπάρχον σημαντικὸν Κάστρον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων.

7) Βορείως δὲ αὐτοῦ πρὸς τὴν Κερασιᾶν ὑπάρχει σπουδαῖον ἀρχαῖον οἰκοδόμημα.

8) Ἐχούσιν ἀρχαῖα ἐν Κάλιανῃ κατὰ τε ἡμετέρας πληροφορίας καὶ τοῦ Παππαδάκη οἱ ἐξῆς: ὁ Χρῆστος Φίτσιος· ὁ Ἀργύρ. Δεδῖνος ἀγαλμα νύμφης μαρμαρίνης· ὁ Πέτ. Ῥάκος νόμισμα ἀριστον· ὁ Χαρίσιος Παππαγιάννης ἀναγλύφον· ὁ Ἀργύρ. Στάκας πηλίνας ἀκροκεράμους ἐν μορφῇ ἀγαλμάτων καὶ μαρμάρινον ἀγαλμα γυναικός· ὁ Κύρ Γρηγόρης σφραγιδα χαλκῆν μετ' ἐπιγραφῆς ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ· ὁ Ζουλφι-μπέης ἀγαλμα μαρμάρινον κατακεχωμένον· ἱερεὺς τις πλάκα μετὰ μακρᾶς ἐπιγραφῆς, ἣν ἐπώλησε, καὶ ἥτις λέγεται ὅτι μετοκομίσθη εἰς Λουῆρον (;).

9) ΒΑ Κερασιᾶς πρὸς τὸ χωρίον Μυλοτίνη λέγεται ὅτι ἐντὸς τοῦ δάσους ἀνεκαλύφθησαν πολλοὶ τάφοι μαρμαροστεγεῖς.

10) Ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς ἐκκλησίας Καισαριᾶς λέγονται ὑπάρχουσαι δύο κεφαλαὶ μαρμαρίνων ἀναγλύφων.

Προχωρήσαντες εἰς τὴν Κοζάνην ἐμάθομεν καὶ τὰ ἐξῆς: ὅτι ΝΔ αὐτῆς μεταξὺ τοῦ χωρίου Βελίστι καὶ τοῦ ὄρους Ζυγόσι ὑπάρχει θέσις Κασιράκι, ἣς ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἔχει κτισθὴ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα· ΝΔ τῆς Κοζάνης ἐν θέσει Νόχτος ὑπάρχει βωμός τις ἀρχαῖος ἐντὸς τῶν ἀμπελώνων· Α αὐτῆς ἐπὶ τῆς εἰς Βέροιαν ὁδοῦ εἰς δίωρον ἀπόστασιν τάφοι ἀρχαῖοι· δεξιὰ δὲ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σκοπὸς ἢ Γκιόζ-Τεπέ καὶ παρὰ τὸ χωρίον Δρέπανον λέγεται ὑπάρχον ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν φρούριον καὶ μαρμαρίνη θύρα μετὰ ῥόπτρου· αὕτη θὰ προέρχεται βεβαίως ἐκ τινος σπουδαίου καμαρωτοῦ τάφου.

Ἐντεῦθεν ὑπὸ παγερὸν Βορρᾶν ἐβαδίσταμεν πρὸς τὰ Καϊλάρια· εἰς τριῶν περίπου ὥρῶν ἀπόστασιν, ἥτοι κατὰ τὸ μέσον πῦρ τῆς ἐκ Κοζάνης εἰς ταῦτα ὁδοῦ, ἐμάθομεν ὅτι παρὰ τὸ χωρίον Ἐροτομουσλί ὑπάρχει φρούριον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων, περαιτέρω δὲ μεταξὺ Καϊλαρίων καὶ Ἐμπορίου παρὰ τὸ χωρίον Ντέμπρη ὅτι ὑπάρχει ἕτερον ὅμοιον.

Μετὰ δὲ τὴν μάχην τοῦ Ἀλμπάνικιοῦ προχωρήσαντες εἰς Σόροβιτς καὶ διὰ Κιρλί-Δερβέν εἰς Μπάνιτσαν καὶ τὴν ἀρχαίαν Λυγκηστιίδα δὲν ἠδυνήθημεν ἕνεκα τῆς τότε μεγάλης οἰζύτητος τῶν Στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων οὔτε νὰ ἴδωμέν τι ἀρχαῖον οὔτε νὰ μάθωμεν ἐπίσης μετὰ ταῦτα ἐκ νέου πορευθέντες τὴν αὐτὴν ὁδὸν μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κομάνου μέχρι Φλωρίνης ὑπὸ δριμῶν χειμῶνα· θέσεις τινὲς φαίνονται εὐθετοὶ δι' ἀρχαίας πόλεις.

Ἐπανακάμψαντες εἰς Κοζάνην μετὰ τὴν τροπὴν τοῦ ἐναντίου στρατεύματος καὶ σχόντες ἡσυχίαν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, μετέβημεν περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου διαταγῇ τοῦ τότε μεράρχου ἡμῶν κ. Σ. Γεννάδη εἰς τινὰ χωρία, κείμενα κατὰ τὸ μέσον που τῆς ἐκ Κοζάνης εἰς Βέροιον ὁδοῦ, ἔνθα ἐλέγοντο ὑπάρχοντα ἀρχαῖα· τῆς ἐκδρομῆς ταύτης, γενομένης μετὰ 36 εὐζώνων τοῦ φυλακείου μου, μετέσχεν ἡ πολυμαθεστάτη Κυρία Lovatelli καὶ ὁ ἱερεὺς τῆς Μερραρχίας ἡμῶν Πάτερ-Καλλιμάχος, δεινὸς ἐρευνητὴς τῶν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων.

Ἀφέντες τὴν ἀμαξικὸν καὶ διευθυνόμενοι ΒΑ πρὸς τὸ χωρίον *Τοπιολάρ* συννητήσαμεν ἐπὶ τελευτωδούς ἐδάφους δύο μεγάλους λόφους, ἐν οἷς ἐβεβαιώσαμεν ὑπαρξίν νεολιθικῶν συνοικισμῶν, ὁμοιοτάτων τοῖς ἐν Θεσσαλίᾳ κατὰ τε τὰ θρύσματα τῶν ἰγγείων καὶ τὰ λίθινα καὶ ὀστεῖνα ἐργαλεῖα καὶ κατὰ τὰ τοιχάρια τῶν οἰκημάτων· ἐν τῷ τζαμίῳ καὶ τῇ κρήνῃ τοῦ χωρίου ὑπάρχουσι τινὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ὀγκώδη μεγάλου ναοῦ Ἑλληνικῶν χρόνων.

Ταῦτα λέγεται ὅτι ἐκομίσθησαν ἐκ τοῦ παρακειμένου χωρίου *Μορανλί*· μεταθέντες εἰς αὐτό, εὕρομεν ἐν μὲν τῷ χωρίῳ ἀφθονώτερα ὅμοια ἀρχαῖα καὶ τινὰ ἀβαφῆ ἀγγεῖα ἐκ τάφων, ὑπὲρ αὐτὸ δ' ἐγγὺς ἀφθονα ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ, τοῦ Ἡρακλείου πιθανῶς· διότι ἐντεῦθεν ἐκόμισέ τις χωρικός εἰς Κοζάνην ἀνάγλυφον παριστῶν τὸν ἥρωα κατὰ τὸν γνωστὸν τύπον Farnese καὶ φέρον τρίστιχον ἐπιγραφὴν, ἧς ἐμφανέστερον διεκρίνετο ἡ ἀνάθεσις ΗΡΑΚΛΕΙ ΚΥΝΑΓΙΔΑΙ ΕΥΧΗΝ Ἡρακλεῖ Κυναγίδα εὐχὴν· οἱ χρόνοι αὐτῆς κεῖνται περὶ τὸ 300 π. Χρ..

Ἐπίσης ἐντεῦθεν ἐκομίσασμεν εἰς Κοζάνην ἀπλῆν πλάκα, ἐφ' ἧς ὑπάρχει ἡ ἐξῆς περίπου ἀμελῶς κεχαραγμένη ἐπιγραφή: ἔτους η' ἀπὸ (;) | Σεβαστοῦ Καίσαρος. . | Ἡρακλεῖ Ἡδο-νῆ Ἀμύντου | ἐλευθερωθεῖσα εὐχαριστήριον τὰ τρία τελευταῖα γράμματα τοῦ στίχ. 1 καὶ τινὰ συμπιλήματα ἐν τέλει τοῦ στίχ. 2 δὲν διεκρίναμεν οὐδ' ἀντεγράψαμεν καλῶς πάντα τὰ λοιπὰ ἔχουσιν ὀρθῶς.

Παράκειται δὲ τὸ χωρίον Νιορταλί, ἔνθα εὑρομεν τμημα ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς τῷ Ἡρακλεῖ ἐπίσης, μεταγενεστέρων χρόνων φαίνεται δ' ὅτι ὁ ναὸς οὗτος παρέσχεν ἄφθονον ὑλικὸν εἰς ἐπιθήματα ἐπὶ τάφων Τουρκικῶν· διότι οὐ μακρὰν αὐτοῦ παρὰ τὴν ἀμυξίτον εὑρομεν παλαιὸν Τουρκικὸν νεκροταφεῖον πλήρες ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, βάσεων ἀνδριάντων, γεισωμάτων ποικίλων, στηλῶν κττ., διεκρίναμεν δ' ἐπὶ τινος, τὰ πολλὰ κατακεχωμένης, ἀριστερὰ ἐπ' ὀλίγον καὶ κάτω, ἕως καὶ δεξιὰ ἀρτίας, τὰ ἐπιμελῶς κεχαραγμένα μεγάλα γράμματα:

... ΠΥ . . . . // // /
 ΡΙΣΣΑΜΕ // // //
 ΜΓΓΑΡΟΙΣ

Ἐκ Μορανλί ἐπίσης ἐκομίσασμεν εἰς Κοζάνην μεγάλην στήλην μαρμαρίνην, ἐφ' ἧς τοῦ γείσου ἄνω ὑπάρχει ἐπιγραφή

... Α ΗΡΩΕΣΚΡ . . . .
 ... Α ΓΕ . . . .

ὑπ' αὐτὰ ἀνάγλυφον νεκρικοῦ συμποσίου· ἀνὴρ κατακεκλιμένος, οὗ ἔμπροσθεν τράπεζα καὶ ἐνώπιον γυνὴ καθημένη καὶ θεράπαινα κρατοῦσα κίστην χρυσίων· ὑπ' αὐτὰ ἕτερον ἐπίπεδον μετ' ἐπιγραφῆς

Μ]αμμία Νε[. . . .
 Κρατεύου· Ἀμύ[ντου,

ὕφ' ἦν ἱππεύς, οὗ ἐνώπιον γυνή, ἧς ὄπισθεν θεράπαινα ὁμοία τῇ ἄνω.

Ἐκ δὲ τοῦ ἐγγύς χωρίου *Κυθρινισλί* μετεκομίσκαμεν ἀκέφαλον ἄγλαμχ ὀρθῆς ἰσταμένης γυναικὸς ἐνδεδυμένης, ἧς ἐλλείπει ἡ κεφαλή, μετρίως τέχνης· ἔκειτο ἐν τῷ λεγομένῳ *Μπουζιάκ-Τεκὲ* τὸ ἄνω ἡμῖς κατακεχωμένον· ἐμάθομεν δ' ὅτι πρὸς τὸ ἐγγύς χωρίον *Τσιουμπανλί* ὑπάρχουσι ἐρείπια ἀρχαία· πόλεως, ἐφ' ὧν οἱ χωρικοὶ ἀνκαλύπτουσι νομίσματα, καὶ ὅτι ὑπὲρ τὸ *Τοπτσιλάρ* ἐν τῷ λεγομένῳ *Μπαχσὲ-Τεκὲ* ὑπάρχουσι πολλὰ ἀρχαῖα λέγει δ' ὁ ἐν *Κοζάνη* *Χαράλ Χαρίσης* ὅτι γινώσκει που ἐνταῦθα «*χτίριο θολογυριστό*», ἴσως τάφον.

Πρὸ αὐτοπτῶν δ' ἐργατῶν, πρὸ ἐτῶν ἐργασθέντων, εἰς τὴν κατασκευὴν ὁδῶν ἐνταῦθα, ἐμάθομεν ὅτι δεξιὰ τῆς ἐκ *Κοζάνης* εἰς *Βέροικν* ἀμαξιτοῦ μετὰ τῶν χωρίων *Ῥαχμανλί* καὶ *Σαρμουσαλάρ*, ἐγγύτατα δὲ τοῦ χωρίου *Ἰνελί*, ὑπάρχει *Κάστρον* ἀρχαίων *Ἑλληνικῶν* χρόνων καὶ εἰς τὰ κράσπεδα αὐτοῦ μεγάλη ὀπή κτιστὴ ἐν εἴδει τάφου· παράκειται τὸ χωρίον *Τσιτσιλέρ*, ἔνθα μανθάνομεν ἐσχάτως ὅτι στρατιῶται εὗρον μεγάλην πλάκα πλήρη γραμμάτων, ἧτις τῇ φροντίδι τοῦ ἀνωτέρου διοικητικοῦ ἐπιτρόπου *Κοζάνης* κ. *Χωματιανοῦ* ἐκομίσθη εἰς *Κοζάνην*· ἡμεῖς, διελθόντες ἄλλοτε ἐκεῖθεν, παρετηρήσαμεν ὅτι ὁ τόπος εἶναι εὖθετος πρὸς κείσιν ἀρχαίας πόλεως.

γ') *Ἀρχαῖαι πόλεις, ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα μνημεῖα κατὰ τὸ Ὀρεστικὸν Ἄργος καὶ τὴν Μακεδονικὴν Ἰλλυρίδα.*

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν *Δεκεμβρίου* μετασφύροντες καὶ τῆς εἰς *Κορυτσάν* ἐκστρατείας, ἠδυνήθημεν καιροῦ ἐπιτρέποντος νὰ συλλέξωμεν πληροφορίας τινὰς καὶ ἐξετάσωμεν καὶ αὐτοπροσώπως περὶ ὑπάρξεως ἀρχαίων.

Μεταβαίνοντες ἐκ *Κοζάνης* διὰ τῆς εἰς *Σιάτισταν* ἀμαξιτοῦ διακρίνομεν δεξιὰ μετὰ μίαν ὥρην, ἀφίνοτες τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ χωρίον τῶν λεγομένων *Καραγιάνικ*, ἠπίαν *κοιλιάδα*,

ἔνθα λέγουσιν ὅτι παρὰ τὸ χωρίον *Καραμπουντζιλὰρ* ὑπάρχει κάστρον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων· περικιτέρω διαβαίνοντες ἐν μέρει τὴν κατὰ τοὺς ἀμπελῶνας Σιατίστης μισγάγκειαν διακρίνομεν ἀριστερὰ τὸ χωρίον *Παλαιόκαστρον*, ἔνθα, καθ' ἃ καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, λέγεται ὑπάρχουσα ἀρχαία πόλις.

ὑπερβαίνοντες τὴν Σιατίστην καὶ βαδίζοντες πρὸς τὴν Λαψίσταν μανθάνομεν ὅτι παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα καὶ τὸ χωρίον *Κίναμη* ὑπάρχει φρούριον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων· λέγει δὲ ὁ ἐν Σιατίστη κηθηγητῆς κ. Δάνης ὅτι ἐγγὺς τοῦ χωρίου *Ταρουσιάνη* ἐνταῦθα ὑπάρχει σπήλιον λαζευτῶν καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ· οὐ μακρὰν δὲ τῆς Λαψίστας ἐν θέσει *Λικνᾶδες* λέγεται ὅτι εὐρέθησαν ἀγάλματα χαλκᾶ καὶ χρυσᾶ· περαιτέρω λαμβάνοντες τὴν εἰς Μπογατσικὸν ἡμιονικὴν ὁδὸν, μανθάνομεν ὅτι ἐν τινι μονῇ μεταξὺ τῶν χωρίων *Σέλιτσα* καὶ *Πέλικας* διατηροῦντες ἀρχαῖα βιβλία ἐπὶ μεμβράνης, μεταξὺ δὲ Μπογατσικοῦ καὶ Μπλάτσι παρὰ τὸ χωρίον *Σιάνη* ὅτι ὑπάρχει μονὴ τῆς Παναγίας, ἔνθα διατηροῦνται ἐπιγραφαὶ πολλὰ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων.

Ἐν δὲ τῷ χωρίῳ *Χρούπισσα* εὑρομεν ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ Τουρκικοῦ σχολείου ψήφισμα τοῦ κοινοῦ τῶν Ὀρεστιέων, καθ' ὃ ἀνατίθεται ἀνδριάς· ἐπειδὴ ὁ λίθος εἶναι πλήρης ἀσβέστου, δὲν διεκρίναμεν καλῶς τὰ γράμματα, μὴ ὑπάρχοντος χρόνου καὶ μέσων καθαρισμοῦ· ὁπωσδήποτε ἀντεγράψαμεν τάδε :

...ΙΥΚΛ...ΔΙ...ΗΣΛ...
 ...ΟΥΛ...ΥΙΩΙΣΕΒΑΣΤΩΙ
 ...ΟΙΣΤΟΚΟΙΝΟΝΟΡΕΣΝ.ΩΝ
 ...ΤΟΣΔΕΚΑΤΟΥΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
 5 ...ΑΣΤ...ΟΥΝΤΟΣΤΟΥΣΥ
 ...ΤΟΥ...ΤΟΣΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

τὰ γράμματα τῶν στίχ 2-3 θεώρησαν τὰ πολλὰ ἀσφαλῆ, τῶν λοιπῶν τὰ πολλὰ ἐξ εἰκασίας πιθανά.

Ὑπὸ δὲ τὴν θύραν τοῦ κήπου τοῦ Μουστᾶ-μπέη Τζεμάλ
 ὑπάρχει κατακεχωμένος λίθος ἐν εἴδει βάρου, φέρων τὰ γράμματα:

Ο Κ . . . .
 C . . . . .
 Κ Λ Ε . . .
 Κ Λ Ε Ι Ι
 δ Κ Α Ι Δ C . . .

ὁ στίχ. 4 ἴσως *Κλείτου* φαίνεται ἐπιτύμβιος

Ὅλιγον δ' ἔξω τοῦ χωρίου ἀριστερὰ τῆς εἰς Καστορίαν
 ὁδοῦ εἶδομεν τὰ κατεσκευασμένα τεῖχη ἀρχαίας πόλεως (Ὁρε-
 στικὸν Ἄργος;) ἡ θέσις καλεῖται Ἐρημοχώρι, Ἐρημοχώρι,
 Ἀρμενοχώρι περαιτέρω πρὸς τὸ χωρίον Μαριάκι συναντιῶμεν
 ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ναοῦ τινος τοῦ Ὁρεστικοῦ Ἄργους, παρὰ
 δὲ τὴν Ζουπάνισταν μανθάνομεν ὅτι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εὐρέθη
 μέγα κτίσμα κυβικῶν λίθων (καμνωτὸς τάφος;), ἀχθέντων
 εἰς Χρούπισταν.

Προχωροῦντες εἰς *Καπέσνισταν* ἐγγὺς τῆς ἀμαξιτοῦ, διακρί-
 νομεν θέσιν ὡσεὶ ἀρχαίας πόλεως καὶ ἐτέρον μετὰ τὴν Μπί-
 γλισταν μετὰξὺ τῶν χωρίων Βράνιστας καὶ *Πηλιάσας* μανθά-
 νομεν δ' ὅτι πέραν τῆς Κορυτσᾶς ἐν Μοσχοπόλει, καὶ ἐν τῇ
 ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Νικολάου ὑπάρχει πολύτιμον εὐαγγέλιον ἐπὶ
 μεμβράνης γεγραμμένον· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ἀπὸ Κοστενέτσι
 μάλιστα, δὲν ἔσχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐρευνησώμεν πως κα-
 λῶς περὶ τούτων ἕνεκα τῆς οἰζύτητος τῶν στρατιωτικῶν ἐπι-
 χειρήσεων καὶ τοῦ χειμῶνος.

δ') *Αρχαῖαι πόλεις καὶ μνημεῖα κατὰ τὴν
 Πιερίαν καὶ Περραιβίαν.*

Περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου διαταχθείσης τῆς ἡμετέρας Με-
 ραρχίας ἐπεστρέψαμεν ἐκ Κορυτσᾶς καὶ ἔσχομεν τὴν εὐκαιρίαν

νὰ μάθωμεν ἐν Κοζάνῃ, Σερβίοις καὶ Ἐλασσόνι τὴν ὑπαρξίν κατὰ τὴν Πιερίαν τῶν ἐξῆς ἀξίων σημειώσεως ἀρχαίων :

Μεταξὺ Σερβίων καὶ Βελθενδοῦ παρὰ τὸ χωρίον *Γράτσιουνη* λέγονται ὑπάρχοντα ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως καὶ ἐπὶ βράχου ἐσκαμμένον μνημεῖόν τι μετ' ἀναβαθμῶν ἐν εἴδει πυραμίδος. Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ Βελθενδοῦ ὑπάρχει θέσις λεγομένη στὲς *Μούσιες*, ἐνθα λέγεται εὐρισκόμενον ἄντρον, ἐσκαμμένον ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ πλήρες κογχῶν· κατὰκείται δὲ καὶ πλάκες ἀρχαῖαι μετ' ἐπιγραφῶν· ἂν τις ἐκ τοῦ ὀνόματος θέλῃ νὰ εἰκάσῃ, φαίνεται ὅτι τοῦτο εἶναι ἱερόν τῶν *Μουσῶν*, ὧν καὶ τὸ ὄνομα διετηρήθη μέχρι τῶν σημερινῶν χρόνων.

Παρὰ τὸ χωρίον *Καρού* κατὰ τὸ στενὸν τῆς Πέτρας λέγεται ὑπάρχουσα μακρὰ ἐπιγραφή, ἀναφερομένη εἰς καθορισμὸν συνόρων, ἣν ὁ ἐκεῖ ἱατρός κ. Οἰκονομίδης παλαιός μοι γινώριμος ἐν Δερελί κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν Γόννων ἀνέλαβε νὰ διασώσῃ· παρὰ δὲ τὸ *Χάνι Χατζηζώγα* ἐν ἐρείπιοις τῆς ἐκκλησίας Ἁγ. Τριάδος ὁ ἐκεῖ διοικητὴς τοῦ φυλακείου λοχαγὸς εἶπεν ἡμῖν ὅτι ὑπάρχει πλᾶξ φέρουσα γράμματα, ἅτινα δεκανεὺς τις τῶν εὐζώνων ἐχαρκατήρῃσεν ὡς ἀρχαῖα *Γαλλικά*· ὄντως δὲ ἡ ἐπιγραφή εἶναι Λατινική, ὡς ἐβεβαιώθημεν μετέπειτα.

Περαιτέρω κατὰ τὸ *Χάνιοβον*, βαδίζων τις ἐπὶ τῆς εἰς Βέροιαν ὁδοῦ δύο περίπου ὥρας, συναντᾷ θέσιν *Πηγὴν* λεγομένην ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ, ἐνθεν ἀναβρῦει ἀφθονον ὕδωρ· ἀπέναντι αὐτῆς, ἥτοι δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, ὑπάρχει ἐσκαμμένος ἐντὸς βράχου παρώριου, ὡς λέγουσιν αὐτόπται ἐργάται, ἐργασθέντες εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ ταύτης πρὸ ἐτῶν, μέγα κτίσμα διατηροῦν ζωγραφίας· φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ σπουδαίου καμαρωτοῦ τάφου.

Κατὰ δὲ τὴν Ἀνατολικὴν Πιερίαν ἐν τῷ χωρίῳ *Καρίτσα* λέγεται ὅτι ὁ Δημήτρ Ζαρκινέλλας ἔχει μεγάλην ἀνάγλυφον πλάκα μετὰ πολλῶν μορφῶν ἀρίστης τέχνης, ἐτέρων δ' ὁμοίων ὁ Μητρούλας ἐν τῷ χωρίῳ *Σπί*.

Ἐν Αἰκατερίνῃ ὁ ἱερεὺς Κωνστ. Σκλησιπιδῆς λέγεται ὅτι γινώσκει λοφάδι, ἥτοι λειφον, ἐνθα ὑπάρχει οἰκοδόμημα ἔχον

θύραν μαρμαρίνην (καμαρωτὸς τάφος), ἔν τινι δὲ Τεκῆ μεγάλην ἐπιγραφὴν ἔν δὲ τῇ Σκόλια Κατερίνης λέγονται ὑπάρχοντα ἀνδρίας μαρμάρινος ἐνδεδυμένου ἀνδρὸς καὶ τετράγωνον ἀνάγλυφον ἰππέως, κομισθέντα ἐκ τῶν ἐγγύς ἐρειπίων πρὸ τινων ἐτῶν, ἵνα φορτωθῶσι διὰ Κωνσταντινούπολιν.

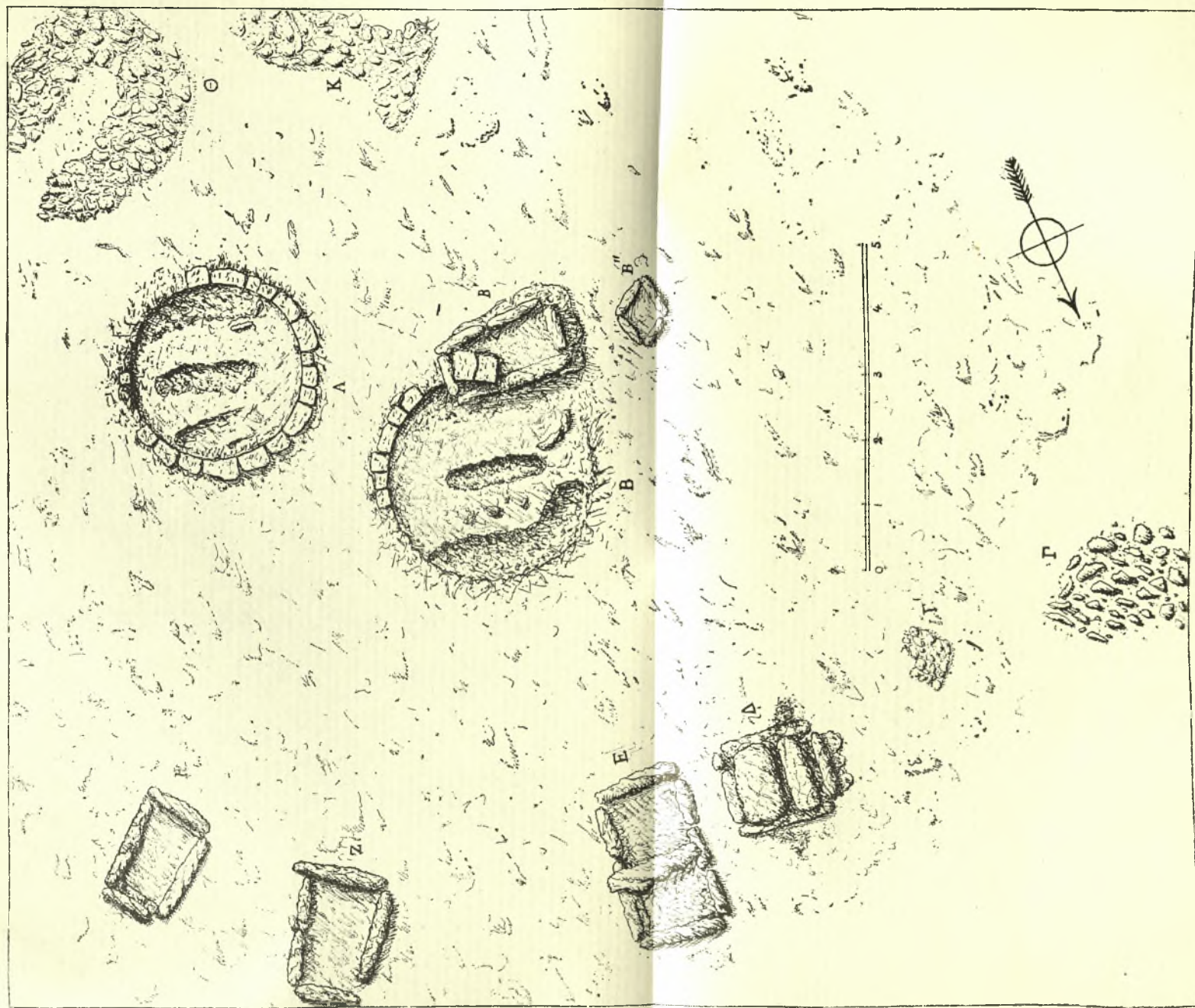
Περὶ τῶν ἐν Μαλαθριᾷ καὶ Πλαταμῶνι ἐρειπίων καὶ πολυκρίθμων ἀρχαίων, περὶ ὧν πολλὰ πρὸ τετραετίας ἀνεκοίνωσέν μοι ὁ συμμαθητὴς μου γενναῖος ἀνθυπολοχαγὸς Μιχαὴλ Ἀνγκωνστάκος, ὅστις μάλιστα ἠγούμενος τότε ὁμάδος στρατιωτῶν καὶ μαχόμενος πρὸς τὰς συμμορίας ἔσχε τὴν φροντίδα νὰ περισώσει ἀρχαῖα ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφάς, κρύψας αὐτὰ ἐντὸς σπηλαίου, ἔτι δ' ἐσχάτως ὁ ἐκ Πουρναρ τοῦ Κεσερλί Κώστας Φραγκόπουλλος ἐπιστάτης μου ἀπὸ ἐτῶν, περιηγηθεὶς εὐθὺς μετὰ τὸν πόλεμον τὰ μέρη ἐκεῖνα, οὐδὲν ἀναγράφωμεν, διότι σκοποῦμεν εὐθὺς μετ' ὀλίγον νὰ περισυλλέξωμεν αὐτὰ, ἀνασκάπτοντες καὶ ναόν, ὅστις βεβασιῶται: εὐρισκόμενος ἐν καλῇ καταστάσει παρὰ τὸ Λιτόχωρον.

Περὶ δὲ τῶν ἐν Πεθραιβίᾳ, πολυκρίθμων ἐπίσης καὶ σημαντικῶν ἀρχαίων ἀντικειμένων καὶ ἐρειπίων πόλεων καὶ μνημείων, ἀρχομένου ἤδη τοῦ νέου ἔτους, θέλω γράψαι τὰ δέοντα ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1913, ὀρισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροσώπου τῆς Κυβερνήσεως καὶ Γενικοῦ Διοικητοῦ Μακεδονίας κ. Κ. Ῥακτιβάν, ἐγκρίσει τοῦ Γενικοῦ Στρατηγεῖου καὶ τῆς Μεραρχίας μου, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους τούτου, εἰδικῶς πρὸς περισυλλογὴν τῶν ἐνταῦθα ἀρχαίων καὶ ἔρευναν τῶν πόλεων καὶ μνημείων.

Ἐν Ἐλασσόνι, τῇ 7ῃ Ἰανουαρίου 1913.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΛΟΣ

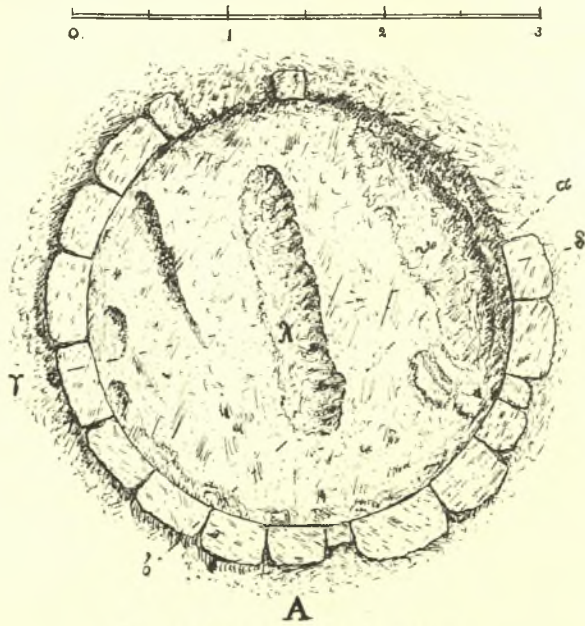
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Κύριος σκοπὸς τῆς ἐξακριβώσεως τοῦ ζητήματος, ἂν Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς εἶχεν εἰσαχθῆ καὶ ἐν τῇ δυτικῇ Ἑλλάδι, ἤγαγέ με ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὴν ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ βασιλείου τοῦ Ὀδυσσεύς Κεφαλληνίαν, τὴν γενεθλίον μοι χώραν, ἔνθα δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐνήργησα δοκιμαστικὰς τινὰς ἀνασκαφὰς ἐν Σάμῃ, τῇ ἀπέναντι τῆς Ἰθάκης, κατὰ τὰ ἔτη 1883 καὶ 1889. Ἄλλ' οὐδὲν λείψανον Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀνεκάλυψα ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Σάμης. Κατὰ τὸ αὐτὸ ὅμως ἔτος 1889 ἐξερευνῶν ἕτερον μέρος τῆς Κεφαλληνίας, τὴν περιοχὴν τῆς Λειβαθοῦς, ἀνεκάλυψα παρὰ τὰ Μαζαρακάτα Μυκηναϊκοὺς σπηλαιώδεις τάφους καὶ εὔρον τεμάχια Μυκηναϊκῶν ἀγγείων. Οὕτως ἐβεβαιώθη ἡ ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπαρξίς Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ.

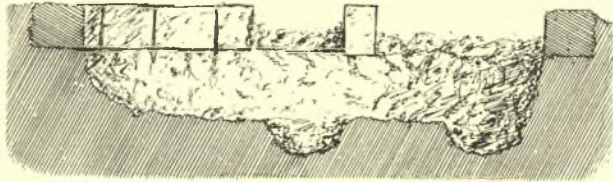
Τὰς ἀνασκαφὰς ἐπανελάβον δαπάναις τοῦ ἐπιτίμου ἐταίρου τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας κ. Α. Ε. Η. Goekoop τῷ 1908 καὶ ἐξηκολούθησα τῷ 1909· ἐπανελάβον δὲ καὶ κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος 1913 καὶ μέλλω νὰ συνεχίσω αὐτάς, μὴ περατωθεῖσας εἰσέτι, νὰ ἐπεκτείνω δὲ τὰς ἐρεῦνας καὶ εἰς Ἰθάκην.

Τοπογραφικὰ σχέδια, εἰκόνας τινῶν τῶν εὐρημάτων καὶ περιληπτικὰς εἰδήσεις περὶ τῶν ἀνασκαφῶν, θέλω παράσχει τοῖς ἀ αγνώσταις τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἐταιρείας ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ ἀνὰ χεῖρας τεύχους τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1912.

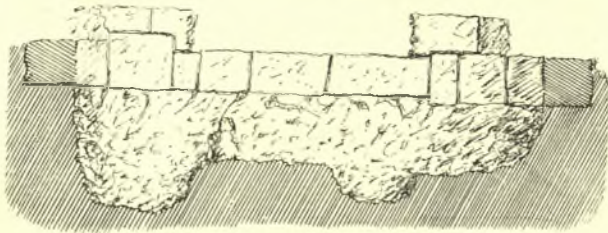
Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ 1908, ἐνεργηθεῖσαις ὑπ' ἐμοῦ καὶ τοῦ τότε βοηθοῦ μου κ. Γ. Οἰκονόμου, ἐφόρου ἀρχαιοτήτων, ἀπεκαλύφθη τὸ παρὰ τὰ Μαζαρακάτα Μυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον, ἦτοι κτιστὸς θολωτὸς κατὰ τὸ ἰσοδομικὸν σύστημα ἐκτι-

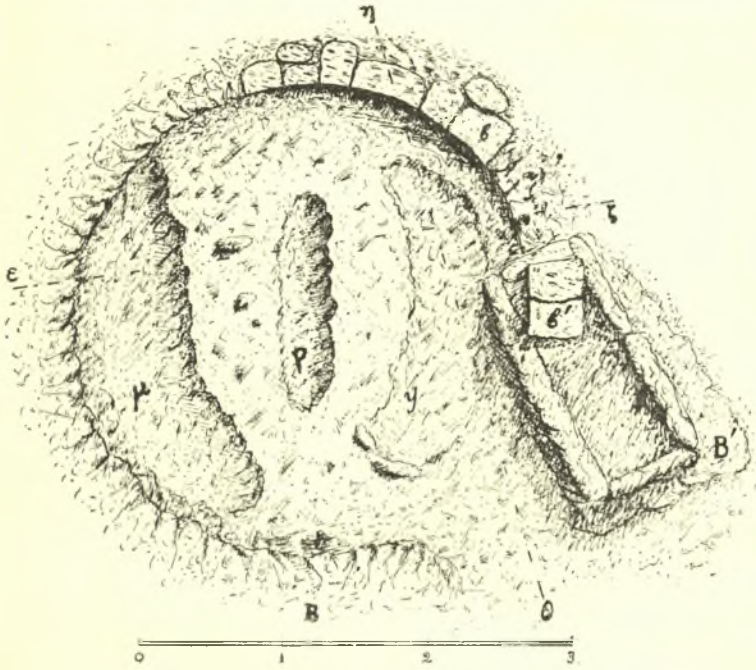
Εἰκ. 1. Θολωτὸς τάφος Α. Κάτοπις.

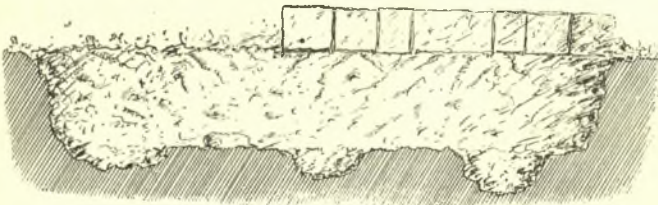
Εἰκ. 2. Θολωτὸς τάφος Α. Τομὴ α - β

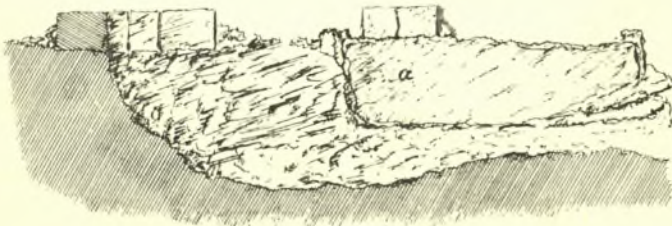
Εἰκ. 3. Θολωτὸς τάφος Α. Τομὴ γ - δ.

Εἰκ. 4. Θολωτὸς τάφος Β καὶ κιβωτιόσχημος τάφος Β'. Κάτοιμις.

Εἰκ. 5. Θολωτὸς τάφος Β. Τομὴ ε-ζ.

Εἰκ. 6. Θολωτὸς τάφος Β καὶ κιβωτιόσχημος τάφος Β'. Τομὴ η-θ. Ἐν τῇ αὐτῇ βλέπει τις καὶ τὴν μίαν τῶν πλευρῶν (α) τοῦ κιβωτιόσχημου τάφου.

σμένος τάφος καὶ οἱ μνημονευθέντες σπηλαιώδεις τάφοι, 16 τὸν ἀριθμὸν, οἵτινες περιέχουσιν ἐν ὄλῳ 83 τάφους ἀνωρυγμένους ἐν τῷ ἐδάφει τῶν σπηλαίων.

Ἐν δὲ ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ 1909 ἀπεκαλύφθησαν *Μυκηναϊκὸν καὶ προμυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον* παρὰ τὸ χωρίον *Κοκκολάτα* (μεταξὺ τοῦ χωρίου τούτου καὶ τοῦ χωρίου *Μενεγάτα*), ἐν θέσει «*Καγκέλισες*» ἢ «*Μαύρη σπηλιὰ*» καὶ *προϊστορικὸς συνοικισμὸς καὶ Μυκηναϊκοὶ τάφοι* ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ κατωφρεΐᾳ τοῦ ὑψώματος τῆς ἀρχαίας πόλεως *Κράνης*, κατὰ τὴν θέσιν Ἰαλαφῶνα, ἐν ἰδιαιτέρᾳ θέσει, ἣτις καλεῖται *Ρίζα*. Εἰς τὰς θέσεις ταύτας ἔστρεψα τὴν προσοχὴν μου ὀρυθηθεὶς ἐκ πληροφοριῶν, ἃς παρέσχε μοι ὁ καθηγητὴς καὶ ἐπιμελητὴς τοῦ Μουσείου Ἀργυροστολίου κ. Γ. Πυλαρινός, τὰς ἀνασκαφὰς δ' ἐξετέλεσα ἔχων βοηθὸν τὸν ἐπιμελητὴν ἀρχαιοτήτων κ. Δημ. Εὐχγγελίδην.

Περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων τοῦ 1909 δημοσιεύω ἐνταῦθα σύντομον ἀνακοίνωσιν, ἣν θὰ συνεχίσω ἐν τῷ ἐπομένῳ τεύχει τῶν Πρακτικῶν.

*Μυκηναϊκὸν καὶ προμυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον
παρὰ τὰ Κοκκολάτα.*

(Παρένθετος πίναξ I ἐν σ. 247).

Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ 1909 ἐγένετο πρῶτον ἐργασία πρὸς δυσμὰς τοῦ χωρίου *Κοκκολάτα* εἰς ἴσην περίπου ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου καὶ τοῦ χωρίου *Μενεγάτα*, ἐν κτήματι Ἐπαμεινώνδου *Μενάγια* κειμένῳ ἐν θέσει «*Καγκέλισες*». Ἐγγύτατα κεῖται μέγα φυσικὸν σπήλαιον καλούμενον «*Μαύρη Σπηλιὰ*». Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἀπεκαλύφθη *μυκηναϊκῶν καὶ προμυκηναϊκῶν χρόνων νεκροταφεῖον*, ὃ ὀνομάζομεν «*Νεκροταφεῖον παρὰ τὰ Κοκκολάτα*, ἐν θέσει «*Μαύρη Σπηλιὰ*».

Ἄρα παρένθετος Πίναξ I περιέχει τοπογραφικὸν σχέδιον

Εἰκ. 7. Φωτογραφία τοῦ χώρου τῶν ἀνασκαφῶν.

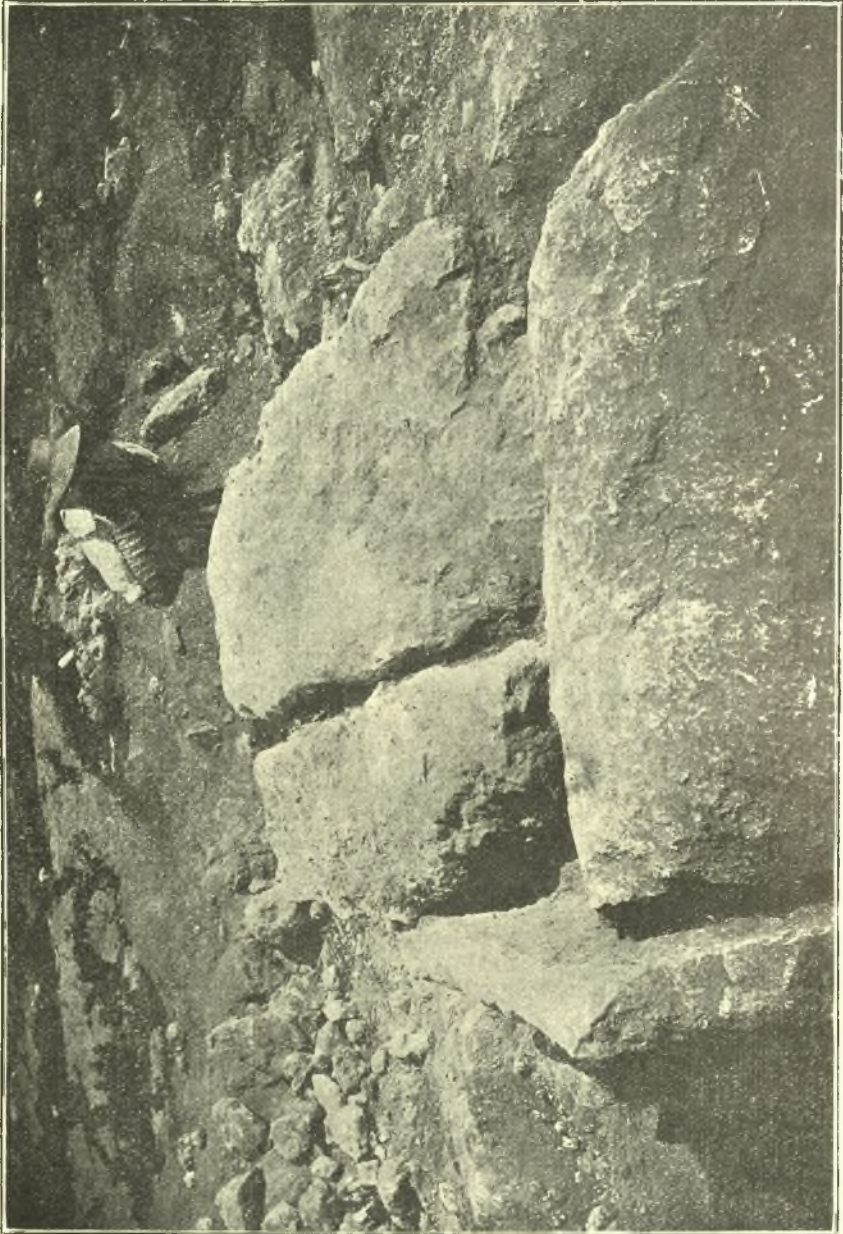

Fig. 8 Φωτογραφία τοῦ μίθωσιον τέρου Β'.

τοῦ νεκροταφείου (πρβ. καὶ φωτογραφικὴν εἰκόνα ἀρ. 7). Τὰ ἐν αὐτῷ κτίσματα ἔχουσιν ὡς ἐξῆς :

— Α. Μυκηναϊκὸς κτιστὸς θολωτὸς τάφος, (πρβ. καὶ εἰκ. 1, 2, 3).

— Β. Μυκηναϊκὸς κτιστὸς θολωτὸς τάφος, ὅστις ἦτο ἐκτισμένος ἐν μέρει ἐπὶ τοῦ κιβωτισσῆμου τάφου Β' (πρβ. καὶ εἰκ. 4-6, 8).

— Γ. Μυκηναϊκοὶ λακκοειδεῖς ἢ χασματοειδεῖς ἐν τῷ βράχῳ τάφοι.

— Γ'. Λεῖψανα γωνιακοῦ κτίσματος (τάφου;).

— Δ, Ε, Ζ, Η καὶ Β', Β''. Κιβωτίσχημοι τάφοι, (τὸν τάφον Β' ἴδε ἐν εἰκ. 8).

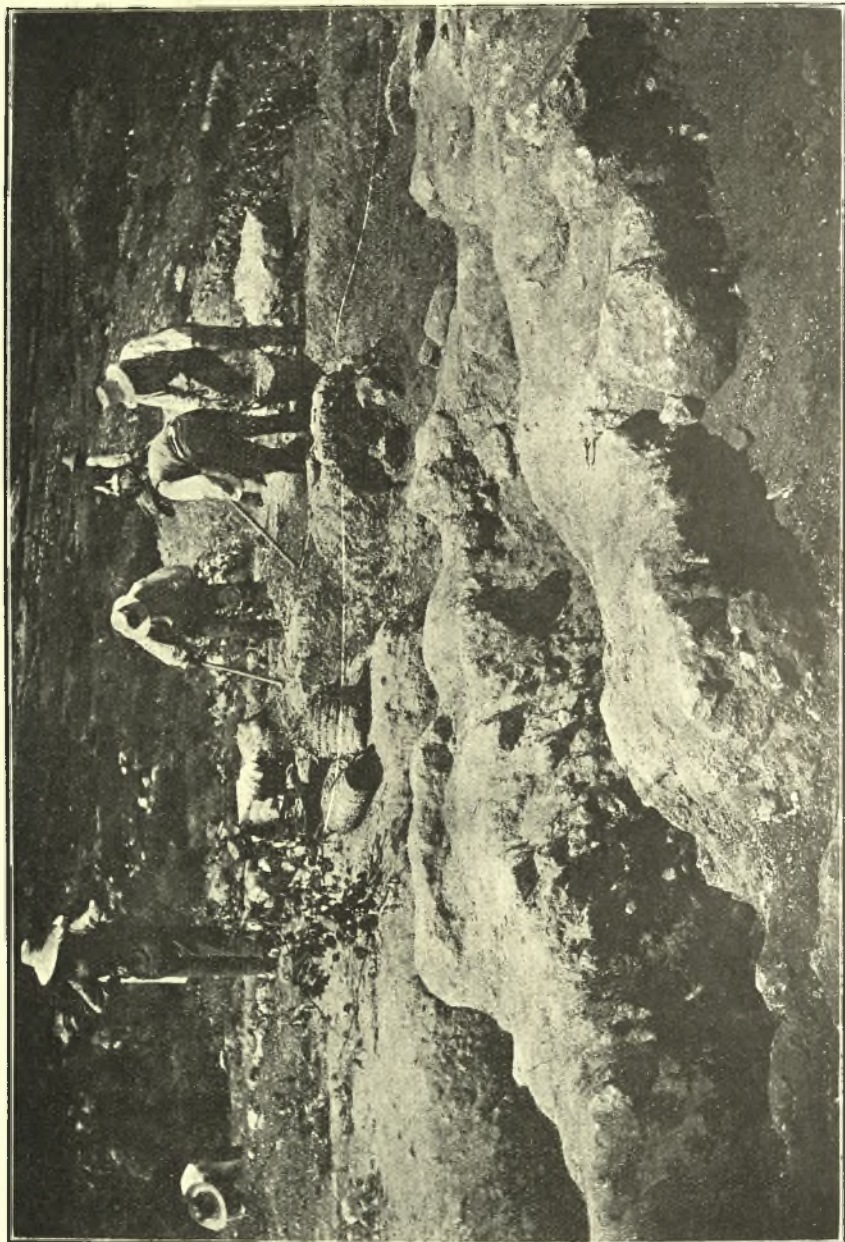
— Κ. Λεῖψανα κτίσματος (τάφου;).

— Θ. Λεῖψανα τάφου, ὡς φαίνεται, ἐλλειψοειδοῦς κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα. Τὰ τοιχώματα τούτου, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν κτισμάτων Γ καὶ Κ, εἶνε κατεσκευασμένα ἐκ μικρῶν ἀνωμάτων καὶ ἀπελεκήτων λίθων μετὰ πηλοῦ. Εἶνε δὲ οἱ λίθοι ἀτάκτως τοποθετημένοι, ὡς εἰ ἀπετέλουν γέμισμα τείχους. Τὸ τοίχωμα ἔχει μετρίον πάχος (ὡς νῦν σώζεται) 1,10. Τὸ μῆκος δὲ τοῦ ὅλου σωζομένου κτίσματος εἶνε 3,20.

Τὸ νεκροταφεῖον εἰκονίζεται ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 7 φωτογραφικῇ εἰκόνι. Ἐν αὐτῇ βλέπει τις σωζόμενα λεῖψανα τῶν δύο θολωτῶν τάφων, τοὺς λακκοειδεῖς τάφους καὶ τὸ χωρίον Κοκκολάτα, ὑπὲρ τὸ ὁποῖον ὑψοῦται τὸ Ἑνετικὸν φρούριον «Ἅγιος Γεώργιος» (τὸ Κάστρο), ὃ εἶνε δεδηλωμένον διὰ τοῦ Δ.

Ὁ χώρος ἐν ᾧ τὸ προκείμενον νεκροταφεῖον, εἶνε βραχῶδες ὀροπέδιον. Προέχει δὲ ὁ βράχος τῆδε κακεῖσε καὶ οὕτω σχηματίζονται μεταξὺ χάσματα. Ὡν ἄλλα μὲν, ὡς εἶχον, ἄλλα δὲ διὰ μικρᾶς καὶ ἀκανονίστου ἐργασίας ἐχρησίμευον ὡς τάφοι. Ἐκ τοιούτων ἰδίᾳ χασμάτων, ἐξεργασμένων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καὶ προσλαβόντων σχῆμα ἀκανονίστων λαξευμάτων, ἀποτελοῦνται οἱ λακκοειδεῖς τάφοι Γ, ὧν φωτογραφικὴν ἀπεικόνισιν βλέπει τις ἐν εἰκ. 9.

Εἰκ. 9. Φωτογραφία τῶν λακκοειδῶν τήρων Γ.

Μυκηναϊκοὶ θολωτοὶ καὶ λακκοειδεῖς τάφοι.

Τὰ σπουδαιότατα τῶν ἀνκαλυφθέντων κτισμάτων ὑπὸ ἔποψιν εὐρημάτων (ἀγγείων καὶ μικροτεχνημάτων) εἶνε οἱ δύο θολωτοὶ καὶ οἱ λακκοειδεῖς τάφοι. Σώζονται δὲ τῶν θολωτῶν τάφων μόνον ἡ κατωτάτη σειρά λίθων καὶ αὕτη οὐχὶ ὀλόκληρος. Ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομῆς εἶνε ἰσοδομικός διὰ κανονικῶς ἐξεργασμένων καὶ ἀκριβῶς προταρμυζομένων πυρίνων λίθων.

Ὁ τάφος Α (εἰκ. 1, 2, 3) ἔχει ἐσωτερικὴν διάμετρον 2,70 μ. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶνε βραχυῶδες καὶ ἀνώμαλον, σχηματίζει δὲ δύο κυρίως μεγάλα καὶ ἱκανῶς βαθέα χάσματα (ταῦτα σημειοῦνται διὰ τῶν λ καὶ κ) μικρὸν ἐξεργασμένον, ἄτινα ἔλαβον ὄντως σχῆμα λαξευμάτων καὶ ἐχρησίμευσον κατ' ἐξοχὴν ὡς τάφοι. Ἐν αὐτοῖς ἦσαν χώματα, ὅστ᾽ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν εὐρημάτων. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ λοιπῷ ἐδάφει τοῦ κτίσματος ὑπῆρχον καὶ ὀλίγα τινὰ ὅστ᾽ καὶ κτερίσματα, ὥστε φαίνεται ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἀπετίθεντο ἐνίοτε νεκροί.

Ὁ δὲ τάφος Β (εἰκ. 4, 5, 6) ἔχει ἐσωτερικὴν διάμετρον 3,10 καὶ 2,90, τρία δὲ ἀκανόνιστα λαξεύματα (μ, ρ, ψ), ἃ ἐχρησίμευσον ὡς τάφοι, ἐν οἷς ὡσαύτως ἦσαν χώματα ἀναμειγμένα μετὰ ὀστέων καὶ κτερισμάτων. Τὸ διὰ τοῦ ψ δηλούμενον λάξευμα ἢ κοίλωμα ἔχει ἐλάχιστον βάθος.

Ἦτο δὲ ὁ προκείμενος θολωτὸς τάφος Β (εἰκ. 4) ἐκτισμένος ἐν μέρει ἐπὶ τοῦ κιβωτισχῆμου τάφου Β', ὡς φανερόν γίνεται ἐκ τοῦ τεθραυσμένου λίθου β', ὅστις ἀνήκει εἰς τὸ τοίχωμα τοῦ θολωτοῦ τάφου καὶ κεῖται νῦν κατὰ χώραν, ἐπὶ τοῦ κιβωτισχῆμου τάφου. Φαίνεται ὅτι ἐν χρόνοις, καθ' οὓς ὑπῆρχεν ὁ κιβωτιόσχημος τάφος, οἰκογένειά τις ἔθαπτε τοὺς νεκρούς της ἐν τῷ παρὰ τὸν τάφον τοῦτον βραχυῶδει χώρῳ, ἰδίᾳ ἐν τοῖς λαξεύμασιν μ, ρ, ψ. Ὑστερώτερον ἀπεφάσισεν αὕτη νὰ περιλάβῃ τοὺς νεκρούς της ἐντὸς κτιστοῦ θολωτοῦ τάφου, ὃν καὶ κατεσκεύασεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ κτίσμα τοῦτο ἔπρεπε νὰ περιλάβῃ καὶ τὸ λάξευμα μ, ἐξ ἀνάγκης ὁ περιφερικὸς αὐτοῦ

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

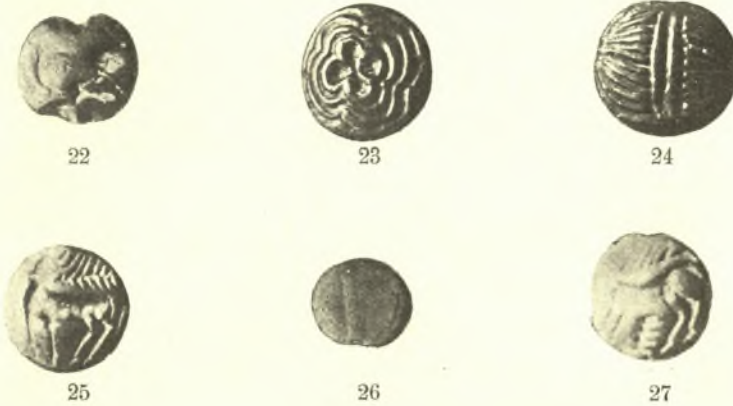

20

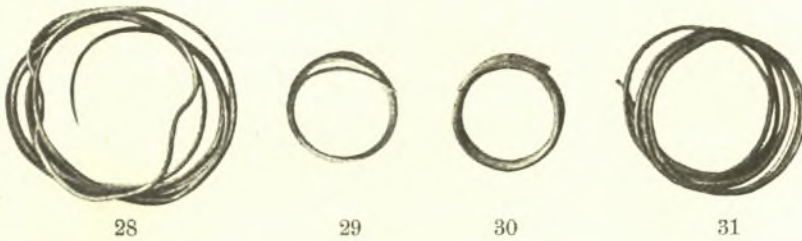

21

Εἰκ. 10 21. Κρητομηκονναϊκοὶ λίθοι ἐκ μέλανος σιταίτιου, πλὴν τοῦ ὑπ' 17, ὅστις εἶνε ἀγάτης λίθος. Ἀρ. 10-12, ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Α. Ἀρ. 13-16, ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Β. Ἀρ. 17-21, ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων Γ. Ὁ ὑπ' ἀρ. 10 εἶνε οὐχὶ ἐκ μέλανος ἀλλ' ἐξ ὑπολεύκου σιταίτιου.

Εἰκ. 22-27. Κρητομυκηναϊκοὶ λίθοι ἐκ μέλανος σιταίτου, πλήν τοῦ ὑπ' ἀρ. 26, ὅστις εἶνε ἐξ ὀρείας κρυστάλλου.

Εἰκ. 28-31. Χρυσᾶ ἐλάσματα χρησιμεύοντα πρὸς συγκράτησιν τῶν πλοκάμων τῆς κόμης, ἢ τοὶ σφιγκτήρες (σφηκωτήρες). Εὑρέθησαν ἐν λακκοειδέσι τάφοις. πλήν τοῦ ὑπ' ἀρ. 29, ὃ εὑρέθη ἐν τῷ θολωτῷ τάφῳ Β.

Εἰκ. 32. Χαλκοῦν μαχαίριον. Εὑρέθη ἐν τοῖς λακκοειδέσι τάφοις.

τοῦχος ἔπρεπε νὰ διέλθῃ διὰ τῆς ἀνατολικῆς γωνίας τοῦ κιβωτισμοῦ τάφου. Τούτου ἕνεκα ἐνετειχίσθη ἡ γωνία αὕτη ἐν τῷ θολωτῷ κτίσματι κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ τοῦχος τοῦ θολωτοῦ τάφου ἐκτίσθη κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἐπὶ τοῦ κιβωτισμοῦ τάφου. Λίθος (β') ἐκ τῶν δόμων τοῦ θολωτοῦ τάφου ἐστηρίχθη διὰ τριῶν αὐτοῦ γωνιῶν ἐπὶ τῶν ἀντιστοιχοῦσάν τριῶν πλευρῶν τοῦ κιβωτισμοῦ τάφου, ὡς βλέπει τις ἐναργῶς ἐν εἰκ. 4, καὶ οὕτως ἐξηκολούθησεν ἡ κατασκευὴ καὶ περάτωσις τοῦ τοίχου τοῦ θολωτοῦ κτίσματος. Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐξοικονομήσεως τῶν πραγμάτων συνετέλεσεν, ὡς φαίνεται, εἰς πρόωρον καταστροφὴν τοῦ θολωτοῦ τάφου. Ὁ ἐπὶ τοῦ κιβωτισμοῦ δηλ. τάφου λίθος β' ὑπέικων εἰς τὸ βάρος τῶν ὑπερκειμένων λίθων ἐθραύσθη κατὰ τὸ μέσον καὶ οὕτως ἐπήνεγκε τὴν καταστροφὴν τοῦ ὅλου κτίσματος. Οὕτω δὲ τεθραυσμένον τὸν λίθον τοῦτον καὶ ἐν μέρει ἐμβεκπτισμένον κατὰ τὸ ἔσω ἄκρον ἐν τοῖς χώμασι τοῦ κιβωτισμοῦ τάφου βλέπει τις ἐν τῇ φωτογραφικῇ εἰκόνι ἀρ. 8.

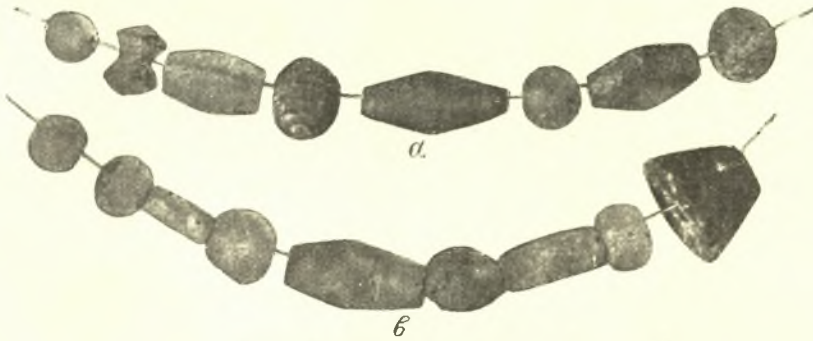
Κατὰ ταῦτα ἄρα οἱ ἐν τῷ προκειμένῳ Μυκηναϊκῷ κτιστοὶ θολωτοὶ τάφοι εἶνε ὑστερώτεροι τῶν κιβωτισμῶν. Ἄλλ' ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ προκειμένῳ νεκροταφείῳ φαινομένων συνάγεται καὶ γενικώτερόν τι συμπέρασμα ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν ἐν Ἑλλάδι Μυκηναϊκῶν θολωτῶν τάφων. Οἱ τάφοι δηλ. οὗτοι δὲν θὰ κατασκευάζοντο πάντοτε κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, καθ' ὃν ἐπρόκειτο νὰ γείνη ἡ πρώτη ταφὴ Ἐπίοιτε τοῦλάχιστον, ὡσπερ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, κατασκευάζοντο, ἀφ' οὗ εἶχον ἤδη ταφῇ πλησίον ἀλλήλων πολλοὶ νεκροὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἢ τοῦ αὐτοῦ γένους. Νομίζω μάλιστα ὅτι τοιοῦτον τι ἐπρόκειτο νὰ γείνη καὶ ὡς πρὸς τοὺς λακκοειδεῖς τάφους (Εἰκ. 9). Ἐνταῦθα ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν ἐγένετο ἐγγύτατα ἀλλήλων καὶ ἐν χώρῳ λίαν περιορισμένῳ, ὃν ἐδύνατο νὰ περιλάβῃ θολωτὸς τάφος τῶν συνήθων διαστάσεων. Τοιοῦτος δὲ τάφος θὰ ἐμελλεν ἴσως νὰ κτισθῇ ἐν τῷ μέλλοντι, ὅπερ ὅμως αἱ περιστάσεις, ὡς φαίνεται, δὲν ἐπέτρεψαν. Εἶνε μάλιστα πιθανὸν ὅτι τὸ ἐν τῷ νεκροταφείῳ τούτῳ φαινόμενον,

Εἰκ. 33. Κομβία ἐκ στεατίου λίθου. Ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Α.

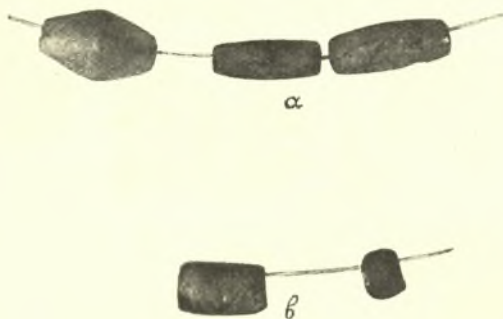
Εἰκ. 34. Ψῆφοι ὄσμων ἐκ πορσελίνης. Ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Α.

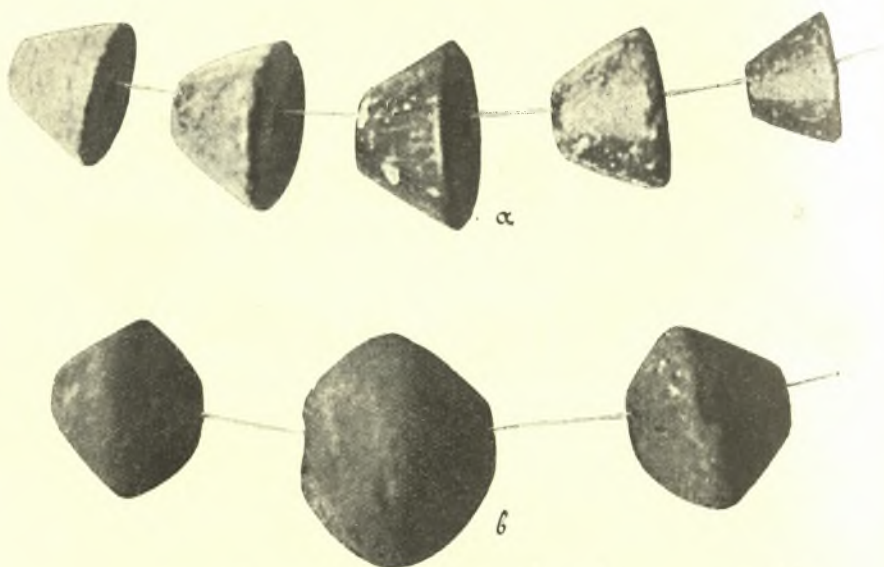
Εἰκ. 35. Ψῆφοι ὄσμων ἐξ ἀργυραδάμαντος. Ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Α.

Εἰκ. 36. Ψῆφοι ὄσμων ἐξ ἠελώδους μάζης. Ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Α.

Εἰκ. 37. Ψῆφοι ὄρμων ἐξ ἀγάλτου (α) καὶ ἐκ σαρδίου λίθου (β).

Εἰκ. 38. Κομβία (σφρονδύλια καλούμενα), ἧ ψῆφοι ὄρμων ἐκ σιγαίτιου λίθου (α) καὶ ἐκ πηλοῦ (β). Ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Β.

ἡ ὑστερωτέρα δηλ. κατασκευὴ τῶν θολωτῶν τάφων (μετὰ τὴν πρώτην ἢ τὰς πρώτας ταφὰς νεκρῶν), ἦτο τι σύνηθες, προκειμένου μάλιστα περὶ τάφων μεγάλων καὶ μεγαλοπρεπῶν, οἷοι λ. χ. οἱ ἐν Μυκῆναις καὶ ἐν Ὀρχομενῷ, ὧν ἡ κατασκευὴ ἐν μακρῷ χρόνῳ ἐδύνατο νὰ συντελεσθῆ. Ὅπως δεχθῶμεν ὅτι ἡ πρώτη ταφή ἐγένετο ἐν τῷ θολωτῷ τάφῳ, πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι οὗτος προϋπήρχεν, ὅτι δηλ. οἱ βασιλεῖς κατασκευάζον ζῶντες τοὺς ἑαυτῶν τάφους (ὅπως οἱ Αἰγύπτιοι τὰς πυραμίδας των), ὅπερ ἄλλως δὲν εἶνε ἀπίθανον. Συγχρονισμὸς ὅπωςδῆποτε κατασκευῆς τοιούτων μεγάλων τάφων καὶ πρώτης ταφῆς νεκρῶν ἀποκλείεται. Ἴσως δὲ τὰ ἐν Μυκῆναις καὶ Ὀρχομενῷ μικρὰ τετράγωνα δωμάτια ἦσαν οἱ πρῶτοι ἀνορυχθέντες τάφοι πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ νεκροῦ, μέχρις οὗ διασκευασθῆ σὺν τῷ χρόνῳ ὁ τάφος καὶ κτισθῆ τὸ περιφερικὸν κτίσμα.

Ὡς πρὸς δὲ τὸν κιβωτιόσχημον τάφον Β', παρατηρητέον ὅτι ἀνασκαφῆ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομήν τοῦ θολωτοῦ τάφου δὲν ἐγένετο, διότι ὁ τάφος εὐρέθη ἄθικτος. Ὑποστηρίζας διὰ στηριγμάτων ἐκ ξύλου τὸν λίθων β' (εἰκ 4), ὅπως μὴ μετακινήθῃ οὗτος ἐκ τῆς κατὰ χώραν θέσεώς του, ἐδυνήθη νὰ ἐξερευνηθῶ τὸν τάφον εὐρεθέντα ἐν τάξει, πλήρη δ' ὄντα χωμάτων¹⁾, ἐν οἷς καὶ ὀλίγα τινὰ ὄστα καὶ χαλκοῦν μαχαίριον, ὅπερ κατὰ χημικὴν ἀνάλυσιν γενομένην ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κ. Ζέγγελη περιέχει ἀνάλογον ποσότητα κασσιτέρου, εἶνε ἄρα ὀρειχάλκινον.

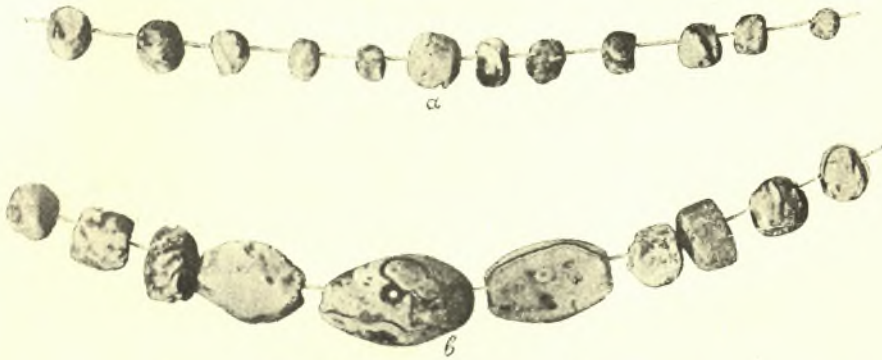
Τὰ γενόμενα ἐν τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος τάφοις εὐρήματα εἶνε ἀγγεῖα καὶ μικροτεχνήματα, ἀνήκουσι δὲ πάντα εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν καὶ προέρχονται ἐκ τῆς νεωτέρας, τῆς ἀπὸ τῆς 14^{ης} ἑκατονταετηρίδος Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς. Τῶν εὐρημάτων τούτων δημοσιεύομεν ἐνταῦθα τὰ μικροτεχνήματα (Εἰκ.

¹⁾ Σημειωτέον ὅτι ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῶν παρὰ Μαζαρακίτα Μυκηναϊκῶν τάφων ἐβεβαιώθησαν δύο τρόποι ταφῆς, 1) ἀφ' οὗ ἀπετίθετο ὁ νεκρὸς ἐν τῷ τάφῳ, ἐπληροῦτο ὁ τάφος χωμάτων καὶ λίθων, 2) ὁ νεκρὸς ἀπετίθετο ἀπλῶς ἐν τῷ ἀνωρυγμένῳ τάφῳ, οὗτος δὲ ἔμενε κενός.

Εἰκ. 39. Ψῆφοι ὄσμων ἢ ἐξαοτήματα ἐξ ὑελώδους μάζης.
Ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Β

Εἰκ. 40. Ψῆφοι ὄθρων ἐξ ἀγάλτου λίθου. Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων Γ.

Εἰκ. 41. Ψῆφοι ὄθρων ἐκ ποροσελάνης Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων Γ.

Εἰκ. 42. Ψῆφοι ὄθρων ἐκ σαρδίου λίθου. Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων Γ.

10-49). Ἀξιολογώτατα δὲ τούτων εἶνε οἱ ἐγγεγλυμμένοι ἢ Κρητομυκηναῖκοι λίθοι (εἰκ. 10-27), ἔπικντες διατρητοὶ καὶ τῆς αὐτῆς χρήσεως, ἧς καὶ αἱ παντοῖαι ψῆφοι ὄρων.

Ἐν τῷ θολωτῷ τάφῳ Α εὐρέθησαν τὰ ἐξῆς:

α') Τρεῖς ἐγγεγλυμμένοι λίθοι (Κρητομυκηναῖκοι λίθοι) ἐκ στεατίτου μέλανος (Εἰκ 11-12) καὶ ὑπολεύκου (Εἰκ. 10).

β') Κομβία, ἢ σφονδύλια καλούμενα, ἐκ στεατίτου λίθου (Εἰκ. 33). Ὅμοιον ἴδε καὶ ἐν εἰκ. 35, β.

γ') Ψῆφοι ὄρων ἐκ πορσελάνης (Εἰκ. 34).

δ') Ψῆφοι ὄρων ἐξ ἀργυραδάμαντος, κατὰ τὸν καθηγητὴν κ. Θ. Σκουφον, (εἰκ. 35, α, β).

ε') Ψῆφοι ὄρων ἐξ ὑελώδους μάζης (εἰκ. 36).

ς') Ψῆφοι ὄρων ἐξ ἀχάτου (εἰκ. 37, α) καὶ ἐκ σαρδίου λίθου (εἰκ. 37, β).

ζ') Χρυσοῦν περιειλιγμένον ἔλασμα (εἰκ. 29) τῶν χρησιμευόντων πρὸς συγκράτησιν τῶν πλοκάμων τῆς κόμης, σφιγκτήρ ἢ σφηκωτήρ, ἵνα καθ' Ὀμηρον εἴπωμεν: «πλοχμοὶ θ' οἷ χρυσῶ τε καὶ ἀργύρῳ ἐσφήκωντο» (Ἰλιάς. Ν, 52).

η') Χαλκᾶ τινὰ τεμάχια μχαιρίου καὶ βελονῶν, ὡς φαίνεται.

Ἐν τῷ τάφῳ Β εὐρέθησαν τὰ ἐξῆς.

α') Τέσσαρες Κρητομυκηναῖκοι λίθοι ἐκ μέλανος στεατίτου (εἰκ. 13-16).

β') Κομβία ἢ σφονδύλια ἐκ στεατίτου λίθου (εἰκ. 38, α) καὶ ἐκ πηλοῦ (εἰκ. 38, β), καὶ ψῆφοι ἐξ ἀργυραδάμαντος (εἰκ. 48).

γ') Οἱ ἐν εἰκ. 39 πλακωτοὶ μικροὶ ψῆφοι ὄρων ἐξ ὑελώδους μάζης.

Ἐν δὲ τοῖς λακκουειδέσι τάφοις εὐρέθησαν τὰ ἐξῆς:

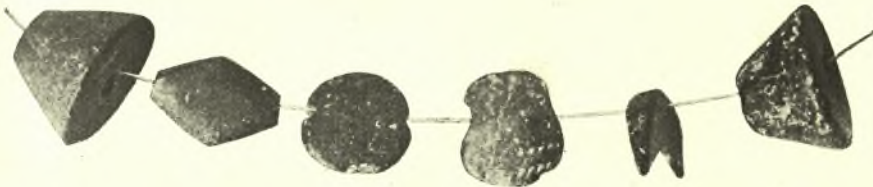
α') Κρητομυκηναῖκός λίθος ἐξ ἀχάτου (εἰκ. 17), ὁ μέγιστος καὶ κάλλιστος τῶν εὐρεθέντων λίθων (καὶ ὁ κάλλιστος ἐν γένει τῶν λίθων, οὗς ἐγὼ γνωρίζω), ἐν ᾧ ταῦρος βόσκων, εἰκονισμένος

43. Ἐξ ἀγάλιου λίθου.

44 Ἐκ ποροσελάνης.

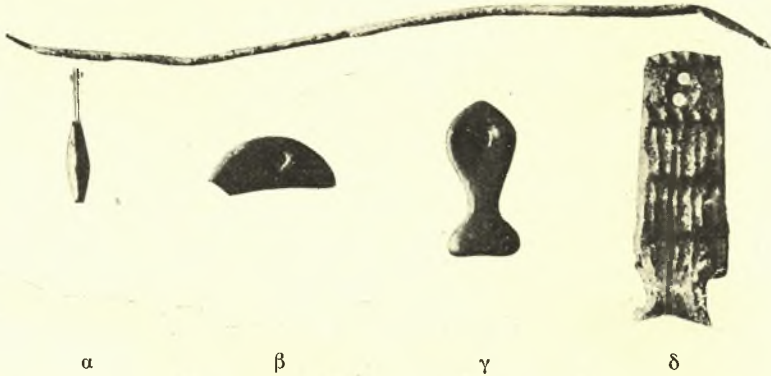

45. Ἐκ μέλανος σιειαίτου λίθου.

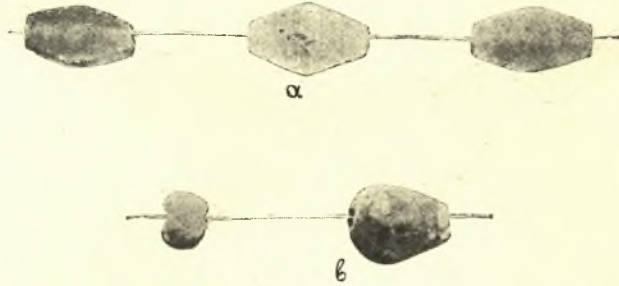

46. Ἐκ σαρδίου λίθου. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ ἐξ ὀρειᾶς κρυστάλλου.

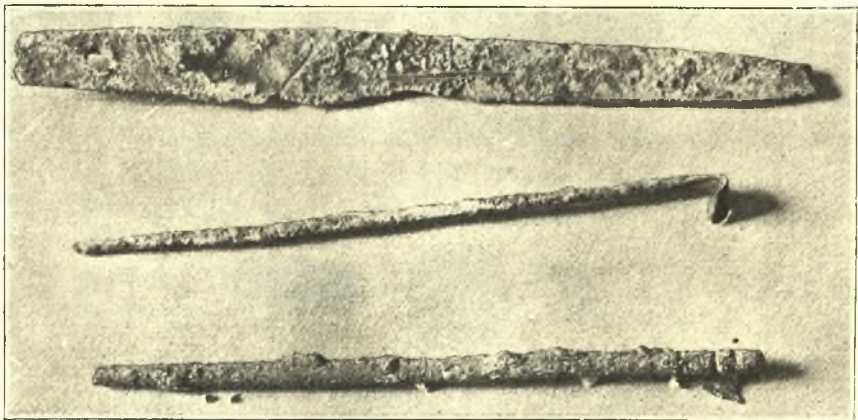
Εἰκ. 43-46. Ψῆφοι ὄρμων. Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων.

Εἰκ. 47. Χαλκῆ βελόνη, χρυσῆ ψήφος (α), ἐξαρτήματα ἐκ σιταίτου (β, γ) καὶ ἐξ ὑελώδους μάζης (δ). Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων.

Εἰκ. 48. Ψήφοι ὁμοῦν ἐξ ἀργυροδάμαντος κ. λ.

Εἰκ. 49. Χαλκᾶ. Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων.

ἐν μεγάλῃ ζωηρότητι καὶ φυσικότητι καὶ δεδηλωμένος ἐν πάσῃ ἀνατομικῇ ἀκριθείᾳ. Πρὸς πληροστέραν κατανόησιν τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας χρησιμεύει ἡ εἰκὼν 50, ἐν ᾗ εἰκονίζεται ὁ αὐτὸς λίθος εἰς μέγεθος τριπλάσιον τοῦ φυσικοῦ. Ὑπὸ τινὰ ἔποψιν ὁ λίθος οὗτος ἀναπολεῖ τὴν ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν χρυσῶν ποτηρίων τοῦ Βαφιοῦ παράστασιν. Τὸν ὕπισθεν τοῦ ταύρου ὑψούμενον φοίνικα ὁ τεχνίτης παρέστησεν ἐσχηματοποιημένον ἐπίτηδες, πρὸς ἀρμονικὴν πλήρωσιν τοῦ χώρου,

Εἰκ. 50. Ὁ ἐν εἰκ. 17 ἀγάτης λίθος. Μέγεθος τριπλάσιον τοῦ πραγματικοῦ.

ὃν εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν του, κάλλιστα δ' ἔλυσε τὸ πρόβλημά του τοῦτο.

β') Δέκα Κρητομυκηναϊκοὶ λίθοι ἐκ μέλανος στεατίτου (εἰκ. 18-17), πλὴν τοῦ ὑπ' ἀρ. 26, ὅστις εἶνε ἐξ ὀρείας χρυστάλλου.

γ') Τρία χρυσᾶ περιελιγμένα ἐλάσματα (εἰκ. 28, 30, 31), σφιγκτῆρες πλοκάμων τῆς κόμης, σφηκωτῆρες (ἴδε ἀνωτέρω).

δ') Χρυσή ψήφος ὄρου (εἰκ. 47, α) καὶ ἐξάρτημα ἐξ ὑε-
λώδους μάζης (εἰκ. 47, δ).

ε') Δύο μικροὶ διαφόρου σχήματος λίθοι, διάτρητοι, ἐκ
στεατίτου, χρησιμεύοντες ὡς ἐξαρτήματα (εἰκ. 6, γ)

ς') Χαλκῆ βελόνη (εἰκ. 47), χαλκῆ καρφίς ἐλισσομένη τὸ
ἄνω μέρος καὶ ἄλλα τινὰ μικρὰ τεμάχια χαλκοῦ (εἰκ. 49), καὶ
μαχαίριον (εἰκ. 32).

ζ') Ψῆφοι ὄρων ἐξ ἀχάτου λίθου (εἰκ. 40 καὶ 43) καὶ ἐκ
πορσελάνης (εἰκ. 41 καὶ 44).

η') Ψῆφοι ὄρου ἐκ σαρδίου λίθου (εἰκ. 42 καὶ 46).

θ') Κομβία, ἢ σφονδύλια, καὶ ψῆφοι ὄρου ἐκ στεατίτου
(εἰκ. 45) καὶ ἄλλα πολλὰ κομβία ἢ σφονδύλια καὶ τινες πλα-
κωτοὶ ψῆφοι ἐκ στεατίτου καὶ ἐκ πηλοῦ.

ι') Μικρὸν τεμάχιον μαχαίριου καὶ ἄλλα τινὰ μικρὰ τεμά-
χια χαλκοῦ.

Ἦσαν δὲ οἱ λακκοειδεῖς τάφοι ἀκανόνιστα ἐν τῷ βράχῳ
χάσματα προσλαβόντα διὰ μικρᾶς ἐξεργασίας σχῆμα λαξευ-
μάτων, ὡς εἴπομεν. Ἐν αὐτοῖς ἐθάπτοντο ἀδιακρίτως νεκροί.
Ὡρισμένοι τάφοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διακριθῶσι. Ὅπου ἐγένετο
ταφή, διεκρίνετο ἐξ ἐλαχίστων σωζομένων ὄστων καὶ ἐν τῶν
κτερισμάτων, ἃ ἦσαν ἀγγεῖα καὶ τὰ ἐνταῦθα δημοσιευόμενα
μικροτεχνήματα. Τούτων τὸ ἥμισυ περίπου εὐρέθησαν ἐν τῷ
αὐτῷ τάφῳ, δυνατόν εἶπειν, ἐν χώρῳ δηλ. ἔχοντι τὴν ἔκτασιν
ἐνὸς τάφου. Ἐν αὐτῷ εὐρέθη ψευδόστομος ἀμφορεὺς καὶ ὁ ἐν
εἰκ. 25 μετὰ παραστάσεως ἐλάφου Κρητομυκηναϊκὸς λίθος.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ 1913.

Η. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευεργέται τῆς Ἐταιρείας.	Σελ. 3
Διοικητικόν Συμβούλιον.	» 5
Ἐπιτίμοι Ἐταῖροι.	» 7
Τακτικοὶ Ἐταῖροι.	» 12
Γενικὸς Ἰσολογισμὸς τῆς χρήσεως 1912	» 19
Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων »	» 20
Ἀναλυτικὸς Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων »	» 22
» » » ἐξόδων »	» 25
Κίνησις τοῦ Ταμείου κατὰ τὸ ἔτος 1912.	» 39
Ἀνάλυσις τῆς μερίδος αἰ Ἐσοδα καὶ Ἐξοδα.	» 41
Γενικὸς Ἰσολογισμὸς χρήσεως 1912.	» 42
Γενικὴ ληψοδοσία τοῦ ἔτους 1912.	» 44
Ἀνάλυσις τῶν γενικῶν λογαριασμῶν	» 46
Πίναξ ἐμφανίων τὴν περιουσίαν τῆς Ἐταιρείας.	» 49
Ἐκθέσις τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας	» 52
Συνέλευσις τῶν Ἐταίρων	» 57
Κατάστασις τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἐταιρείας.	» 59
Λογοδοσία τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις τοῦ ἔτους 1912 »	70
Ἐργασίαι πρὸς συντήρησιν τῶν στηλῶν Παγασῶν	» 71
Δημοσιεύματα τῆς Ἐταιρείας	» 71

Ἐκθέσεις καὶ Διατριβαί.

Ἀνασκαφαὶ τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Κάδμου ἐν Θήβαις (Α. Κεραμόπουλος)	» 75, 85
Ἀνασκαφαὶ ἐν Λεβαδείᾳ (Α. Κεραμόπουλος).	» 77, 88
Ἀνασκαφαὶ ἐν τῇ Στοᾷ τῶν Γιγάντων (Η. Καστριώτης).	» 78, 91
Ἀνασκαφαὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1912 (Ν. Κυπαρίσης — Α. Φιλαδέλφους).	» 77, 100
Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν Εὐβοίᾳ (Γ. Παπαβασιλείου).	» 119-145
Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1912 (Α. Ἀρβανιτόπουλος).	» 151
Περὶ τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀνασκαφῶν (Η. Καββαδίας).	» 247

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ
ΤΗΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(ΘΛΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΡΙΘ 20)

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος :	
τῆς μὲν 1ης περιόδου τεύχη μόνα α' - δ', ια', ιβ', ιε', ιζ' καὶ (ιδ' καὶ ιϛ' δὲν ἐξεδόθησαν), ν', να', νγ', νδ', νε' τὸ τεύ- χος ἕκαστον τιμᾶται	Δρ. 1.—
τῆς δὲ 2ης τὰ μὲν 12 πρῶτα τεύχη	» 12.—
τῶν δὲ λοιπῶν ἕκαστον	» 3 —
τῆς δὲ 3ης περιόδου ὁ μὲν τόμος ἕκαστος	» 25.—
τὸ δὲ τεύχος ἕκαστον	» 6 25
Ἐβρετήριο τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου συνταγθὲν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Λαμπροπούλου, τόμ. 1ος περιλαμ- βάνων τὰ ἔτη 1883 - 1887. Σχῆμα 4ον, σελίδες α' - η' καὶ στη- λαι 1 - 550 1902	» 30.—
Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας 1842, 1848/9, 1858/9 1871/2 (ὁ τόμος τοῦ 1870/1 δὲν ὑπάρχει), 1872/3, 1873/4, 1874/5, 1876 κτλ. - 1905. Σχῆμα 8ον ὁ τόμος ἕκαστος.	» 3.—
1906 - 1912 ὁ τόμος ἕκαστος	» 5.—
Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρ- χαιολογικοῦ συλλόγου φυλλάδι α' δύο (β' καὶ γ'), 1852 καὶ 1855 (τὸ α', 1851, δὲν ὑπάρχει). Σχῆμα 4ον τὸ φυλλάδιον ἐκάτερον	» 1.—
Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεγθείου ἐπιτροπείας, μετὰ 8 πινάκων. 1853. Σχῆμα 4ον	» 1.—
Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι, ἐκδιδομένοι δα- πάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας φυλλάδιον α' ἄλλο δὲν ἐξεδόθη). 1860. Σχῆμα 4ον	» 1 —
Γενικαὶ συνελεύσεις τῶν ἐταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας φυλ- λάδια δέκα, 1860 - 1864 καὶ 1866 - 1870 (φυλλ. τοῦ 1865 δὲν ὑπάρχει). Σχῆμα 4ον τὸ φυλλάδιον ἕκαστον	» 1 —
Κατάλογος τοῦ Ἐπιγραφικοῦ μουσείου, τόμος 1ος : Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, τεύχος α' : Ἀρχαῖκα ἀναθηματικὰ ἐπι- γραφαί, μετὰ πίνακος, ὑπὸ <i>H. G. Lolling</i> Σχ. 4ον, σελ. α' - η' καὶ στηλ. 1 - 152 καὶ α' - η'. 1899	» 12.50
Τὸ ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθε- νῶν, μετὰ 10 πινάκων, ὧν εἰς τοπογραφικὸς, καὶ 9 ἐν τῷ χει-	

μένω εικόνων, ὑπὸ Π. Καββαδία. Σχ. 8 ^{ον} , σελ. 1-304. 1900 Δρ. 15.—	
'Ιστορία τῆς Αρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἰδρύ- σεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 19'0, ὑπὸ Π. Καββαδία. Σχ. 3 ^{ον} , σελ. 1-115. 1900	» 3.—
Τὰ εὐρήματα τῆς ναυαγίας τῶν Ἀντικυθήρων ἐκ τῆς ΑΕ 1902, τεύχους 3/4, στήλ. 145 173/4	» 5.—
Comptes rendus du Congrès international d'archéologie, 1ère session, Athènes 1905, μετ' εικόνων. Σχῆμα 8 ^{ον} , σε- λίδες 1-400. 1905	» 6.—
Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος, τόμ. 1 ^{ος} : Γλυπτὰ ἐκ τοῦ μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως, μετὰ 33 πινάκων. Σχ. 4 ^{ον} , στήλ. 1-118 1906	» 25.—
Die Ausgrabung der Akropolis, von Prof. Dr. P. Cavadias und G. Kawerau. Ἡ ἀνασκαφή τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890, ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ Γ. Καββαδίου, μετὰ 13 πινάκων καὶ 14 ἐν τῷ κειμένῳ εικόνων. Σχ. φύλλου, στήλαι 1 153/4 Ἑλληνιστὶ καὶ Γερμανιστὶ. 1906/7	» 50.—
Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου, μετὰ 47 πινά- κων καὶ 312 ἐν τῷ κειμένῳ εικόνων, ὑπὸ Χρήστου Τσοῦντα. Σχ. 4 ^{ον} , στήλ. α'-Γ καὶ 1-432. 1908	» 50.—
Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ 21 πινάκων καὶ 53 ἐν τῷ κειμένῳ εικόνων καὶ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν, ὑπὸ Γεωργίου Α. Παπαβασιλείου, γυμνασιάρχου. Σχ. 4 ^{ον} , στήλ. α'-6' καὶ 1-108. 1910	» 10.—
Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσοῦρας, ὑπὸ Κ. Κουρουγιώτου. Ἀθῆναι 1911	» 4 —